

ROMAICA,

S I V E

CHRONICI CATHOLICI

PARS SEXTA:

IN QUA

RES, ROMANORUM

MAXIMÆ IMPERIO

Per Orbem terrarum gestæ, à Macedonici Regni everfione ad
Christi D. N. Nativitatem, secundum Annorum Seriem
breviter explicantur, aut indicantur:

Auctore E. S. S. T. D.

OXONIAE

Excudebat LEON. LICHFIELD Academiae Typographus.
M.D.C.L.I.

ROMANA

313

CHRONICI CATHOLICI

PARS SECTA

IN QUA

RES ROMANORUM

MAXIME IMPERIO

Per Orbem terrarum bellis, & Macedonici Regni eversione
Christi D. N. Mariamem, secundum Anonymum scriptum
pervenit ad hunc, ac in hunc

Antiquo 2. 2. 2. D.

OXFORD

Printed by LEONARDUS DE WYCK
M.D.C.C.

ROMAICA,
SIVE
CHRONICI CATHOLICI
PARS SEXTA.

OLYMPIADIS CLIII Annus Secundus.

Mundi 3838. ante Christum 165.
Annus { Urbis Condita DLXXXVII. SELEUCID. CXLVI.
ANT. EPIPHANIS X. PTOL. PHILOMET. XIV.
Q. Aelio Peto, M. Junio Penno Coss.

POPULUS Romanus ante bellum Punicum Secundum de occupando Orbis Imperio vix cogitavit, si Polybio credimus: verum qui feliciter primo bello Punico vires suas esset expertus, ex successu animos sumisit, ac mox oblati occasionebus utens, brevi spatio temporis non sine ingenti miraculo rem tantam simul propemodum & aggressus est, & consummavit. Id spatium Polybius appellat χρόνον περικοπῆς τῆς Ῥωμαίων δυναστείας, tempus incrementorum Imperii Pop. Romani: atq; hoc spatium certis circumscribit terminis. coepisse περικοπῶν, initio Olympiadis CXL, circa quod tempus Belli Punici Secundi mox erupturi semina jaciebantur: consummatam esse περικοπῶν Perse victo, & Macedoniæ regno everso, quod anno primo Olympiadis CLIII accidit. medium hoc intervallum semper nominat ille *Tempus annorum quinquaginta trium, sed non plenorum.* tot enim anni fluxere ab initio Olympiadis 140 ad Olympiadis 153 annum secundum. Hic est ὁ πεντηκονταετηρὴς χρόνος, cujus meminit Polyb. l. 1. ubi sic scribit: Ἐπιτραπὴν θένειν χρόνον ἀπαντὰ τὰ καὶ οἰκουμένην ἔχοντες πεντήκοντα καὶ τρεῖς ἔτη, ἀπὸ μίαν ἀρχὴν ἔπειτα τῶν Ῥωμαίων. id est, *Annis quinquaginta tribus, ac ne iis quidem totis, universus prope Orbis terrarum sub unius pop. Romani imperium fuit redactus.* Intra hoc spatium Romanos & consilium iniisse parandi Imperii Orbis terrarum vult Polybius, & penè totam οἰκουμένην, h. e. (ut ipse explicat lib. 8.) πάντα τὰ γνωεῖσθαι μέν τι οἰκουμένης, omnes Orbis habitati partes olim notas, sui juris fecisse. Mira sanè observatio. nam post confectum bellum Persicum, stabat adhuc Karthago, stabant regna regum Ægypti, Syriæ, Asiæ, Pergami, Cappadociæ, Numidiæ, alia. Etiam Græcorum civitatibus, & insulis, sua ferè libertas constabat. Omitto Galliæ utriusq; populos plerosq; item Germanos, Britannos, Hispanos, Thracas, Judæos: qui omnes postea diversis & occasionebus & temporibus Romano Imperio accesserunt. Sed enim Polybius, qui dicit, victo Perse consummatam esse περικοπῶν Imperii Romanorum; ea quæ commemoravimus regna, & Græciam universam, pro subditis pop. Romano habuit: non quòd jugum servitutis jam subiissent; verum eà ratione, quòd per bella dicto spatio quinquaginta trium annorum gesta, omnibus Europæ, Asiæ, Africæ populis, qui alicuius erant nominis, expressa erat impotentia confessio: jam eò res redierat, ut è notioribus tunc gentibus nulla esset, quæ ex æquo cum pop. Romano agere auderet. omnes Reges, omnes civitates bene secum agi putabāt, si precaria libertate fruerentur. Itaq; Polyb. velut sententiæ suæ agens interpretem, hæc subicit, lib. 3. In confesso apud omnes erat, atq; adeò confessionem hanc necessitas omnibus exprimebat, parendum porro esse Romanis, & illorum jussa esse capessenda. Vide quæ scripsit Casaub. comment. in Polyb. l. 1.

Romam hoc anno legationes undiq; confluunt. Rhodiorum legati, iram pop. Rom. deprecati, tandem impetrarunt, ne durissima sententia adversus ipsorum urbem pronunciaretur. Rhodii, qui nobilissimas Romanorum victorias adjuverant, nullum cum iis percusserant fœdus societatis per annos quadraginta. Qui enim nulli regum aut dynastarum spem auxilii societatisq; suæ velent abscondere, arctius se cum quoquam copulare, & libertatem sibi jurejurando ac pactis præcipere volebant: sed omnia sibi servantes integra, spes singulorum lucrari. Hoc demum tempore summâ contentione sunt enisi, quo illum honorem (societatis) à Romanis impetrarent. Polyb. Leg. ecl. 93. & Diod. Sic. l. 31. in Excerpt. apud Phot. Cotys Odrysarum rex legatos Romam misit, qui filium sibi reddi postularent, & de inita cum Perseo societate rationem redderent. Romani, cum jam nihil ipsorum amplius interesset, ut inimicitias cum Cotye exercebant, filium suum ipsi tradi permiserunt; qui obses in Macedoniam à patre missus, unâ cum Persei liberis fuerat captus. Polyb. Leg. 96.

In Macedoniam C. Licinius proconsul & novem alii legati mittuntur, ex quorum sententia L. Æmilius res componat. Is Macedonas liberos esse jubet, eâ lege, ut dimidium ejus tributum, quod Perseo pendebant, pop. Romano pendant. Leges autem Paulus Macedonibus dedit, quæ & tum & postea usu comprobata, ac optimæ viæ sunt. Idem verò Epirotas, qui Perseo faverant, tam severè castigavit, ut eorum oppida circiter septuaginta diripi ac dirui jussisset. Præda ibi tanta fuit, ut singulis peditibus duceni denarii dati sint, duplex summa equiti. Milites tamen, quòd in Macedonia paucæ urbes direptæ, & ex regia gaza nihil ipsis datum fuerat, indignantes, Imperatori suo L. Æmilio Paulo Romam reverso triumphum negare non dubitarunt. Vicit tamen ratio, & amplissimum triumphum egit Æmilius. Eodémq; anno Cn. Octavius prætor navalis, & L. Anicius triumpharunt. Ante Anicii currum ductus fuit Gentius Illyriorum rex, ante Paulli currum Perseus cum duobus filiis. Ipse Paulus quatuor filios susceperat. ex iis duos, natu majores, unum Fabio Maximo, alterum Publio Scipioni (Africani filio) in adoptionem dederat: duos, minores natu, prætextatos, quo tempore victoriam adeptus est, habuit. quorum alter quinq; diebus ante triumphum patris, alter triduo post triumphum decessit. Hunc casum Paullus magno robore animi sustinuit. Ex ipsius oratione, quam apud populum habuit, hæc verba afferuntur: Cum in maximo proventu felicitatis nostræ, Quirites, timerem, ne quid mali Fortuna moliret, Jovem Opt. Max. Junonemq; reginam, & Minervam precatus sum, ut si adversi quid pop. Romano immineret, totum in domum meam converteret. Quapropter bene habet: annuendo enim votis meis id egerunt, ut vos potius meo casu doleratis, quam ego vestro ingemiscerem. Vid. Liv. 45. Val. Max. l. 5. c. 10. Patere. lib. 1. c. 10. Eutrop. l. 4 & Plut. in Vita L. Æmilii.

Cum Antiochus Epiphanes crudeliter in Judæos sæviret, Samaritani milis ad eum legatis, rogant ne pro Judæis habeantur. quippe se ἀνέκδεν (ab origine) esse Sidonios, paratos quævis imperata facere, & templum suum Jovi Græcanico (Διὶ Ἑλληνικῷ) consecrare. Eos igitur Antiochus Græcorum loco haberi jubet, anno Seleucidarum 146, ut apud Josephum legimus *Antiq. lib. 12. cap. 7.* Autor libri secundi Maccabæorum, scribit; Antiochum jussisse, ut Hierosolymitanum Templum Διὸς Ολυμπίου, Garizimitanum vero, Διὸς Ἐννίου, id est, Jovis Hospitalis cognominaretur.

Mattathias Sacerdos, postquam pro Lege Dei contra idololatrias stetit, & Halidæis, aliisque piis, quos sæva persecutio ex urbibus Judææ in desertum fugere compulerat, se Ducem præbuisse, jam gravis annis, animo vegetus obit, commendato filiis suis Legis zelo. Ii quinque erant, Joannes, Simon, Judas, Eleazarus, Jonathan. Ex his Judam exercitus principem esse pater voluit, quod is fortitudine ac robore præstaret, unde & Macchabæus cognominatus est.

De nomine Macchabæorum Fr. Junius in suis *Annotationibus*, sic scripsit: *Dicti sunt Macchabæorum libri, quia historiam Principum quorundam Judæorum exponunt, qui populares suos à tyrannide vindicantes insigne suum aut militare vexillum quatuor literis inscripserunt M.C.B.I. Quibus literis significatum est Ebraicè dictum illud Moysi Exod. 15. 11. MI CHAMOCHA BELIM JEHOVA, Quis est par tibi inter deos Jehova? Ex qua inscriptione vexilli, & à popularibus, & ab exteris omnibus, Machabæi unâ voce fuerunt appellati, aut vocabulo corrupto, Machabæi. Huic opinioni assentitur Johannes Drusus *Observationum lib. 11. cap. 14.* Rectè autem observat Josephus Scaliger, Judam filium Mattathie solum cognominatum fuisse Machabæum. *Canonum chronolog. lib. 3.* Omnes Filii Mattathie, inquit, suo singuli cognomento præditi fuerunt. Judæ cognomentum fuit מַכַּבֵּי Machabæus, idq; jam à puero: ut desinant Judæi nugari, qui non prius illi nomen datum arriolantur, quàm Princeps gentis fuit: à quo tempore illum & se ita cognominari voluisse, & in castris vexillo suo illas singulares literas intexi curasse, quæ singulorum verborum initia essent. Valentinus Schindlerus, ubi nomen Hasmonæorum explicat, ex Josepho ben Gorion notat, Judam Mattathie F. cognominatum fuisse Macchabæum, ob fortitudinem suam. unde autem vox illa מַכַּבֵּי desumpta sit, non satis constare, dicit: videri autem esse abbreviaturam, pro Mi Chamocha Belim Jehuda, *Quis similis tibi inter fortes, & Juda?* Et ad Judam fuisse proverbialiter dictum, sicut Exod. 15. dicitur, *Quis sicut tu inter fortes, Jehova?* Qua autem ratione Judas ob fortitudinem Macchabæus cognominari potuerit (quod affirmat Gorionides *Historiæ Judaicæ lib. 3. cap. 9.*) docemur à doctissimo Fullero. Is enim *Miscellaneorum Sacrorum lib. 2. cap. 13.* cognomentum illud מַכַּבֵּי, in duas dictiones facillimè resolveri posse, ostendit; quarum prior est Maccha, percussorem vel plagam significans: altera verò Bi, id est Per me. Hanc nominis interpretationem eventus comprobavit, quando per Judam plaga inflicta est Gentilibus fidelium persecutoribus. Eum verò, antequam exercitui præficeret, Macchabæi cognomen accepisse, non est dubitandum.*

Asidæi five Hasidæi, quorum sit mentio 1 Macc. 2. 42. pii Iudæi erant. Ebræis enim Hasid dicitur, qui Græcè ἅγιος, id est pius, sanctus, religiosus. Pro Hasid, per apocopen Hasi apud Syros effertur; unde Græca vox ἅγιος originem ducit. Qui autem linguâ Ebraicâ Hasidim vocantur, Syrorum dialecto Hasidai diceren-

tur: unde factum nomen Ἀσιδαῖοι. Hac enim appellatione qui veram pietatem & religionem colebant, à cæteris Iudæis distinguebantur. Nam cum Reges vicini vexarent Iudæos, & eorum religionem extinguere conarentur, factæ sunt ejus populi duæ partes. Unam constituiebant פוֹסְטֵימ Pustaim, id est Apostata & Legis proditores: Alteram partem constituiebant חַסִּידִים Hasidim, id est οἱ ἀγαθοὶ καὶ ὅσοι τὸ θεῖον, viri pii, ac veræ religionis retinentes. Igitur Autor libri primi Maccabæorum, ut propriâ quadam appellatione hanc populi Iudaici partem designaret, Ἀσιδαῖοι dixit: quam vocem cum aspiratione efferendam esse monet Drusus *Libello de Hasidæis*. Ineptè autem nonnulli Asidæos Sectam Iudæorum fuisse tradiderunt: quos refutat Casaubonus *Exercitatione Primâ*. De Hasidæis hæc habentur in *Libro Iuchasin*, citante Drusio: *Mittit (Mattathias) Iudam filium in omnes urbes Judææ clam, qui diceret, Quis inter vos timens DOMINUM, & quis DOMINI, ad me veniat: & congregati sunt ad illum Cæterus Hasidæorum manu validâ, & venerunt cum eo ad Mattathiam patrem ejus. Paulo post: Egressus est Mattathias à munitionibus suis, & Filii ejus cum eo, & synagoga ex Halidæis magna nimis. Non solum Hæssæos, sed & Pharissæos, ex ordine vel sodalities Hasidæorum fuisse, ostendit Drusus, De tribus Sectis Iudæorum libro primo. Hic autem monendum, In exercitu Iudææ Maccabæi non paucos è tenui plebecula fuisse: qui quidem, quod veræ Religionis tenaces essent, Hasidim utcumque dici poterant: Propriè tamen Hasidæos nominatos esse, qui zelo Legis & studio pietatis cæteros Iudæos anteibant: unde apud Ebræos Scriptores Hasidem interdum à populo terræ (ita vulgus appellant) distinguuntur.*

A.M. 3830. ante Christum 164.

U.C. DLXXXVIII. SELEUCID. CXLVII.

Ant. EPIPHANIS XI. PTOL. PHILOMET. XV.

C. Sulpicio Gallo, M. Claudio Marcello Coss.

IUDAS Maccabæus Mattathie Sacerdotis Filius, post obitum patris (qui in Modin urbe Iudææ defunctus & honorificè sepultus est) rerum administrationem anno Seleucidarum CXLVI suscepit. Is impigrè adjutus à fratribus, ejecto hoste, & impiis tribulibus necatis, terram eam à præteritis piaculis lustravit. His auditis, Apollonius (quem Rex Antiochus Samaritæ præfecerat) raptim contra Iudam duxit exercitum. Eum Iudas prælio victum interfecit, gladio etiam ejus, velut opimo spolio, potitus, & castra diripuit. Non multo post, Seron Cælesyriæ præfectus, ut in Iudæos rebelles animadverteret, copias contra Macchabæum ducere decrevit. Contractis igitur quibus præerat milicibus, adjunctis etiam Iudæorum perfugis, propè vicum Bethoron castra metatus est. Iudas autem occurrens ei pugnandi animo, ubi vidit milites suos parum alacres partim propter hostium multitudinem, partim quia ipsi illo die jejunaverant; hortando addidit illis animos; Affirmabat enim, non in militum numero, sed in pietate ac fiducia erga Deum, sitam esse victoriâ: Idq; compertum plurimis majorum suorum exemplis, qui iusta arma pro legibus suis & liberis cum cepissent, multa sæpe hostium millia profligaverint. His dictis, persuasit ut non detrectarent prælium. itaq; collatis signis, fudit fugavitq; Seronis exercitum. Ubi enim Dux ipse cecidisset in pugna, omnes in fuga spem salutis posuerunt. quos persecutus Iudas, occidit ex

eis octingentos: reliqui evaserunt in regionem maritimam. Vide 1 Maccab. 3. & Iosephum Antiq. lib. 12. cap. 9, & 10.

Antiochus contractis omnibus undiq; copiis, conductoq; mercenario ex Græcia milite, cum videret thesauros suos exhaustos deficere, decrevit in Persidem proficisci, ut regionis ejus tributa exigeret. Commissa igitur rerum administratione Lyfiæ, amico probatæ fidei, relictâq; ei parte copiarum & elephantorum, jussit ut Antiochum filium diligenter educaret usq; in suum reditum: eidemq; mandavit, ut subactâ Iudæâ, & habitatoribus ejus sub hasta divenditis, deleret Hierosolyma, ac totam gentem extingueret. His mandatis, profectus est in Persidem 147 anno Seleucidarum. Lyfias autem, delectis ad hoc negotium eximiiis ducibus, Ptolemæo Dorymenis F. & Gorgia & Nicanore, eos cum quadraginta millibus peditum, & equitum septem millibus, in Iudæam misit. qui usq; Emauntem urbem progressi, in campestribus ejus castrametati sunt. Illuc ad eos venerunt auxilia ex vicinis locis, nec non magnus perfugarum Iudæorum numerus. Aderant etiam in eis castris negotiatores non pauci emturi mancipia, instructi compedibus paratis in hoc, ut vincirent captivos numeratâ pro iis pecuniâ. Iudas Maccabæus animadversâ hostium multitudine, suos milites hortatus est ut forti essent animo, & in Deo fiduciam omnem collocarent, decretis supplicationibus, ut Deus vires contra hostem eis adderet. Deinde distributis in tribunos ac centuriones ordinibus, ablegavit novos maritos, & eos qui recens possessiones sibi comparaverant, ne distracti talibus curis segniùs pugnarent. Postquam Iudas suos ad rem strenuè gerendam excitasset, dum cogitat de futuro prælio, comperit Gorgiam missum cum mille equitibus, peditum quinque millibus, ut se nec opinantem nocte invaderet: Itaq; decrevit & ipse eadem nocte in hostium castra impetum facere, maximè quòd pars exercitus illorum tunc absutura esset. Sumtâ igitur confestim cœnâ, relictisq; in castris multis ignibus, totâ nocte Emauntem versus iter fecit. Interim Gorgias nemine in castris Iudæorum invento, ratus eos metu cessisse & occultari alicubi in montibus, statuit ubinam essent quærere. Iudas autem sub diluculum pervenit ad Castra hostium, & ex improvviso adortus nihil minus expectantes ita terruit, ut cæsis quotquot ausi sunt resistere, cæteri in fugam se conjicerent: ceciderunt autem ex iis circiter tria millia. Victor Iudas suos à præda cohibuit, Gorgiam adhuc supereffe dictitans: quo profligato, per ocium deinde posse eos ditari ex spoliis. Adhuc autem eo loquente, ostenderunt se Gorgiani è quodam loco edito: unde prospicientes suorum cladem, & castra capta ac fumantia, animadvertentesq; Judam se expectantem instructâ acie, non ausi manus conferere, trepidè retrò in tutum se receperunt. Iudas verò sine certamine victor, tum demum suos permisit ad prædam discurrere: ditatusq; cum suis reperto plurimo auro & argento, hyacinthoq; & purpurâ, incolumem reduxit exercitum. Vide 1 Macc. 3. & Ioseph. Antiq. lib. 12. c. xi.

Achæi mille & amplius, à Callicrate accusati quasi parum Romanis favissent, hoc circiter anno Romam evocantur, ac mox per urbes Italiæ divisi, ibidem detinentur. Isti sunt, quos passim Polybius vocat *καὶ ἀποδοκίμοι*, id est Accusatos. Polybium in his fuisse, docet Plutarchus in Catone, & alibi. Plura de his Exulibus legas apud Pausaniam Achaicis. Callicratis, qui ab Achæis

Romam legatus fuit ante annos quindecim, atq; tunc patriæ suæ libertatem prodidit, supra fecimus mentionem.

Prusias Bithyniæ rex, ne Persei, cujus sororem duxerat, cladem lugere videretur, ipse Romam venit gratulaturus Senatui populôq; Romano de Macedonibus & Illyriis debellatis: Atq; eò assentationis venit, ut etiam pileatus in publicum prodiret, libertum se pop. Romani dictitans. Vide Livium l. 45. Polyb. legat. ecl. 97. Val. Max. l. 5. c. 1.

P. Terentius Afer, Carthagine natus, servivit Romæ Terentio Lucano senatori, à quo ob ingenium & formam non institutus modò liberaliter, sed & maturè manumissus est, ut scribit Suetonius in Vita Terentii, & ex eo Ælius Donatus. Ad Comœdias potissimum scribendas animum appulit; & hoc anno Andriam suam edidit M. Marcello, C. Sulpicio Consulibus. Hic Poëta cum multis nobilibus familiariter vixit; sed maximè cum Scipione Africano posteriore, & cum C. Lælio Sapiente: à quibus & eum in Fabulis scribendis adjutum fuisse, fama non obscura erat. eandem famam ipse videtur auxisse: nunquam enim nisi leviter se tutari conatur, ut in Prologo Adelphorum. Videtur autem se levius defendisse, quia sciebat Lælio & Scipioni non ingratam esse hanc opinionem. Plura legas in Vita hujus Comici. Hecyra ejus, sequente anno acta est.

Perseus, quem Æmilius Paulus captivum in triumpho duxerat, in Carcerem Albanum conjectus, ibi ad septem dies in condicione afflictissima perduravit. Æmilius autem ejus condicionem miseratus, Senatum admonuit; Si humano non tangerentur metu, at Nemesein, quæ insolenter abutentes potestate incessit, revererentur. Quamobrem Perseus in mitiorem traditus est custodiam. Sed dum vitæ cupidus novis subinde spebus inhærescit, similem pristinis cladibus exitum habuit. Biennio enim in hac vitæ cupiditate exacto, cum barbaros custodes offendisset, somno frui prohibitus ab illis, vivere desinit. Ita Photius, in Excerptis ex Diodoro Siculo. In Epistola Mithridatis apud Sallustium, Historiarum libro quarto, hæc leguntur: Perseus deinde Philippi filium; post multa & varia certamina, apud Samothracis Deos acceptum in fidem, (Romani) callidi, & repertores perfidiæ, quia pacto vitam dederant, in somnis occidere. Insomnis, vel insomniis, id est *ἀνύπνους*. Plutarchus quoq; aliquos id prodidisse testatur: Milites, qui Perseum asservabant, aliquam ob causam indignantes, & infensos, cum lædere eum re nullâ aliâ valerent, somno eum prohibuisse ac in perpetuis continuisse vigiliis, dum ita fatigatus expiraverit. Velleius Paterculus, Perseum victum, captumq; quadriennio post in libera custodia Albæ decessisse, ait. Valerius Maximus (lib. 5. cap. 1.) Senatum Romanum clementiâ in Perse usum esse, memorat: nam cum Albæ in custodia decessisset, quaestorem misit, qui cum publico funere efferret.

A. M. 3840. ante Christum 163.

U. C. DLXXXIX. SELEUCID. CXLVIII.

Ant. EPIPH. XII. PTOL. PHILOMET. XVI.

Tito Manlio Torquato, Cneo Octavio Nepote Coss.

TORQUATUS, hujus anni Consul, is est, qui filium suum, quem in adoptionem Decio Silano emancipaverat, Macedonum legatis accusantibus quòd Prætor pecunias in provincia cepisset, causam apud se dicere

Julit, réq; ex utraque parte audita, pronunciavit, eum non talem videri fuisse in imperio, quales ejus majores fuissent; & in conspectum suum venire vetuit. Qua patris sententiâ perculsus Silanus, lucem ulterius intueri non sustinuit, suspendiôq; se proximâ nocte consumsit. Hæc narrantur apud Cic. lib. 1. De Finibus, Livium lib. 54. & Valer. lib. 5. cap. 8. De altero Consule sic scribit Cic. lib. 1. De Officiis: Cn. Octavio, qui primus ex illa familia consul factus est, honori fuisse accepimus, quod præclaram edificasset in palatio, & plenam dignitatis domum: quæ cum vulgo viseretur, suffragata domino, novo homini, ad consulatum putabatur. Hic Octavius prætor navalis fuit bello Macedonico sive Persico, ut supra notavimus.

Judas Maccabæus jam decem millia armatorum comparaverat. Lysias, cui Syriæ præfecturam rex Antiochus & Judaici belli curam commiserat, contractis peditum sexaginta, equitum quinq; millibus, Judæam ingressus, montana ejus ascendit, & ad Bethsura vicum castra posuit. Huic Judas occurrit, & Deo fretus primam aciem aggreditur tanto impetu, ut ex eis quinque millia stermeret: quo facto reliquis tantum terrorem incussit, ut Lysias Antiochiam copias reduceret; cum animadverteret, eis certò statutum aut mori, aut in libertatem sese adserere. Igitur toties jam profligatis Antiochi ducibus, Judas persuasit suis, ut Hierosolyma ascenderent, & lustrato Templo mactarent solennes victimas. Cum invenisset templum desertum, & in atriis virgulta enata propter solitudinem, lamentari cum suis cœpit ob tantam deformitatem. Destinata deinde copiarum parte ad Arcis oppugnationem, ipse interim repurgare Templum aggressus est. intulit in illud vasa nova, candelabrum, mensam, & altare incensorum, ex auro fabrefacta omnia. diruto etiam holocaustorum altari, quod profanatum fuerat, novum ex saxis impolitis construxit. Die vigesima quintâ noni mensis (qui Judæis Casleu, Macedonibus Apellæus dicitur) accenderunt lumina in candelabris, & suffitum fecerunt in altari, & panes super mensam proposuerunt, deniq; holocaustomata in novo Altari immolârunt. idq; accidit eodem mense, eadêmq; die qua antè triennium sacra eorum profanata fuerant. integro enim triennio desertum fuit Templum post factam ab Antiocho profanationem. Celebravit autem Judas festivitatem per dies octo sacrificans: unde & quotannis apud posteros per totidem dies hoc Festum celebratum est. (Joseph. φῶτα, id est Luminum Festivitatem hanc vocatam dicit, quod ex insperato Judæis hæc tanta felicitas illuxerit. De hoc Festo sic scriptum est: 1 Macc. 4. 59. Constituit Judas & fratres ejus & universa Ecclesia Israël, ut agantur dies Dedicationis Altaris (ἡμέραι ἐγκαίνισμῶ τῶ θυσιᾶς) in temporibus suis ab anno in annum per dies octo, à quinta & vicesima die mensis Casleu, cum leticia & gaudio. De hoc Dedicationis festo loquitur Evangelista Johannes cap. x. 22. Ἐγένετο ὃ τὰ ἐγκαίνια ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις, καὶ χιμὼν ὡς. Notat, hæc Encænïa hyeme celebrata fuisse. Mensis enim Casleu habebat partem Novembris, & partem Decembris.) Instaurato Dei cultu, Judas urbi mœnia circundedit, & exstructis firmis turribus, præsidia ad arcendum hostem ibi collocavit. Vide 1 Macc. 4. & Joseph. Antiq. lib. 12. cap. 11.

OLYMPIAS CLIV.

A.M. 3841. ante Christum 162.

U.C. DLXXXX. SELEUCID. CXLIX.

ANT. EUPATORIS I. PTOL. PHIOMET. XVII.

A. Manlio Torquato, Q. Cassio Longino Coss.

ANTIOCHUS Epiphanes superiores dum peragrat regni sui provincias, audivit esse in Perside urbem prædivitem Elymaïda nomine, & in ea templum Dianæ opulentum, refertum omne genus donariis; scuta etiam ac thoraces ibi asservari, relictos quondam ab Alexandro Philippi F. Rege Macedonum. Motus igitur hac famâ, Elymaïda urbem admoto exercitu expugnare conatus est. Oppidani verò ubi Regis consilium resciverunt, fortiter ei resistere: nec contenti repulisse illum à mœnibus, recedentem etiam persecuti sunt, ita ut plurimis desideratis, fugientis more Babylonem se reciperet. Quam cladem cum ægrè ferret, novus insuper accessit nuncius de profligatis quos ad Judaicum bellum reliquerat ducibus, deq; Judæorū in dies crescente potentia. Accedente igitur aliâ super aliam curâ, impar solitudini morbum sibi contraxit: Quo magis ac magis invalescente, intelligens adesse fatale tempus, amicos convocat; eisq; & vim morbi & causam indicat: nimirum quod pœnas ob afflictam Judæorum gentem lueret, & ob spoliatum sacrilegio Templum, ac contemptum cœlestis Numinis, atq; his dictis exhalavit animam. Polybius quidem Antiochum perisse ait, quod conatus sit Dianæ templi thesauros ac donaria diripere, βυλὴν θέντα τὸ τῆς ἐν Πέρσις ἀρρήμυδ' ἱερὸν συλῆσαι. Si autem hæc causa Polybio digna videtur, cur Antiochus deberet capite pœnas persolvere; multo verisimilius est, ob exhaustum sacrilegiis Hierosolymitanum templum, acceleratum esse ejus interitum. Cæterum priusquam extremum suum diem obiret, accitum ad se Philippum unum ex amicis, gubernatorem regni constituit; traditq; ei diademate regiâq; stolâ, & annulo, jussit hæc Antiocho filio suo perlata reddere, atq; regnum ei servare, usq; dum per ætatem ipse rerum administrationi fieret idoneus. Mortuus est Antiochus Epiphanes anno Seleucidarum centesimo quadragésimo nono. Vide 1 Macc. 6. & Joseph. Antiq. lib. 12. cap. 13.

Cum vicinæ gentes molestè ferrent Judæorum vires resuscitari, per insidias adoriendo multos eorum oppresserunt. Quocirca Judas Maccabæus Acrabatenam invasit, multosq; ex Idumæis interfecit, & castella Bene-jacan, id est Filiorum Jakanis, vi capta incendit. mox in Ammonitas arma transtulit, quorum dux erat Timotheus: & his quoq; devictis, urbem eorum Jazer expugnavit, atq; ita victor domum reversus est. Sed quàm primum ille gentes sensere ejus abitum, in Galaaditide copias, duce Timotheo, contraxerunt, & Judæos, qui in Dathema confugerant, obsident. ii igitur, missis ad Judam literis, rogabant, ut se huic periculo eriperet. Eodem tempore ad eum venerunt è Galilæa nuncii, querentes se infestari à gentibus, quæ Ptolemaïda, Tyrum, & Sidonem habitabant. Judas Simonem fratrem cum tribus selectorum millibus mittit auxilio Judæis habitantibus Galilæam; ipse adsumto fratre Jonathane cum octo militum millibus in Galaaditicam proficiscitur: quod supererat virum, Judææ præsidio reliquit sub Josepho Zachariæ filio, & Azaria ducibus; quibus mandavit ut abstinerent à pugna tantisper dum ipse ad eos reverteretur. Simon igitur postquam

postquam in Galilæam venit, cum hostibus congressus, eosque usque ad portas Ptolemaidis persecutus, occidit circiter tria millia: quibus spoliatis, Judæos captivos receptos in Judæam transtulit. Interea Judas, ubi ad castellum pervenit, in quo Judæi obsidebantur à Timotheo, offendit hostem jam paratum scalas & machinas admoveere mœnibus. Timothei milites cognito Maccabæum adesse, cuius virtutem & felicitatem jam antè experti fuerant, fugere sine mora cœperunt: ex quibus ad octo millia cecidere, Judæis acriter insequentibus. Inde aliquot Galaaditicæ regionis oppida Judas expugnat, & evertit. Aliquanto post ad Raphon urbem numerosas Timothei copias fudit, fugavitque: cumque aliquot hostium ad fanum, quod in Carnaim erat, refugissent; Judas capto oppido fanum incendit, & hostes partim flammis, partim ferro peremit. His rebus feliciter gestis, & contractis è tota regione Galaaditica Judæis, unà cum uxoribus & liberis in Judæam eos traducebat. In eo itinere cum venisset ad Ephronem urbem, per quam necessariò transeundum erat, missis ad oppidanos nunciis, rogavit ut patefacerent sibi transitum. quod cum ab illis impetrare non posset, incepit oppidum; occisisque omnibus maribus, per incensæ urbis cineres traduxit exercitum. Trajecto deinde Jordane, per campum magnum (ubi sita est Bethsan, Græcis Scythopolis dicta) in Judæam redierunt hilariter; votivisque hostias mactarunt ob incolumitatem exercitus: quandoquidem post tot conflictus ne unus quidem è Judæis delideratus est. Judæis autem, qui domi manserant, clades accidit, ob contemptum Judææ mandatum. Vetuerat enim illos Duces, quos præsidio Judææ reliquit, ne se absente manus cum hoste confererent. Qui tamen volentes & ipsi aliquo memorabili facinore parare sibi gloriam, absente Judæa, expeditionem in Jamnienfes susceperant: Ubi armis excepti à Gorgia ejus loci præside, amiserunt ad duo millia militum. Postea Judas & fratres ejus bellum contra Idumæos continuabant, eosque undique urgebant: expugnatque Chebrone, omnia munita loca ejus diruerunt: & postquam agros hostium pervastassent, in Allophylos seu Philistinos conversi, Marissam oppidum everterunt: inde Azotum delati, eam quoque urbem expugnatam diripuerunt, & prædâ ditati omnes in Judæam reversi sunt. Vide 1 Macc. 5. & Joseph. Antiq. lib. 12. cap. 12.

Demetrius Seleuci Philopatoris F. cum multos jam annos obses Romæ esset detentus, in Curiam ingressus, à Patribus postulat, ut in regnum restitueretur: ad se enim potius, quàm ad Antiochi Epiphanis filios regnum pertinere. Patres tamen communi consensu decreverunt, Demetrium esse detinendum; & puero, quem Antiochus reliquerat, regnum firmandum. Cujus consilii ea causa videtur fuisse, quod florem ætatis, in qua tum erat Demetrius, suspectum Senatui haberet, conducibilioremque rebus suis ætatem infirmam illius, qui relictus erat successor, judicabant. Igitur extemplo legatos decreverunt Cn. Octavium, Sp. Lucretium, & L. Aurelium: quos ad regnum illud administrandum ex voluntate ipsius Senatûs, miserunt. Legatis mandatum est, ut naves tectas comburerent, utque Elephantis nervos inciderent, & uno verbo, regias opes quàm maximè possent, imminuerent. Polyb. Legat. 107.

Horologio Valerii Messalæ usi sunt Romani annis undecentum, donec Marcius Philippus censor diligentius ordinatum juxta posuit, ut notat Plinius lib. 7. cap. 60. Hoc autem anno Q. Marcius Philippus & L.

Æmilius Paulus Censores fuere. Censæ sunt civium capita 327000.

A.M. 3842. ante Christum 161.

U.C. DLXXXI. SELEUCID. CL.

ANT. EUPAT. II. PTOL. PHILOMET. XVIII.

Tib. Sempronio Graccho II, Marco Juventio Thalna Coss.

ANTIOCHUS Antiochi Epiphanis filius ἐνναετης, id est novem annos natus erat, quando pater decessit. Mortuus enim is est, ut scribit Appianus Syriacis, relicto novem annorum filio Antiocho, quem Syri *Εὐναιτης* cognominarunt, propter patris virtutem. Eum pater quidem Philippo educandum commendaverat: Sed Lyfias puerum in manu habens, regimen imperii quasi ab Eupatore sibi commissum occupat.

Hierosolymis Arcem Antiochus Epiphanes ante quinquennium communierat. Ejus arcis præsidium adhuc Macedones & Judæorum perfugæ tenebant: qui excursionibus factis, eos qui sacrorum causâ Templum adibant, multis afficiebant incommodis. Illud igitur præsidium Judas Maccabæus oppugnare cœpit anno Seleucidarum centesimo quinquagesimo. Multi perfugarum noctu elapsi, ad Antiochum venerunt auxilium postulantes. Rex arcessitis amicis & ducibus, iussit eos per totam suam dicionem delectus habere, & mercenarium parare militem. Itaque brevi colligit centum millia peditum, equitum verò viginti millia, atque insuper duos & triginta elephantos. Cum his copiis Rex Antiochiâ egressus, commissâ Lyfiæ administratione totius exercitus, & progressus usque Idumæam, inde ascendit ad oppidum Bethsuram. Judas autem cognito Regis adventu, omisâ Arcis oppugnatione, castra posuit in Bethzacharia circa fauces quasdam, septuaginta stadiis ab hoste distitas. At rex relicta Bethsurâ, exercitum duxit ad eas Fauces, ubi Judas castrametatus erat: & quàm primum dies illuxit, aciem ad pugnam composuit. Judas excepto fortiter impetu hostium, circiter sexcentos ex eis occidit, qui in illis locorum angustiis primi ad manus venerant. Ibi Eleazarus Judæ frater, conspicatus excellentem elephantum ornatum phaleris regiis, & ratus in eo Regem invehi, per eadem multorum ad eum penetravit, & succedens sub ejus ventrem, confodit belluam, atque ita ipse simul pondere ejus illabentis oppressus generosè interiit. Cæterum Judas hostem longè numero superiorem animadvertens, Hierosolyma se recepit, arcem iterum aggressurus. Antiochus parte exercitus ad Bethsuram oppugnandam missâ, cum reliquis copiis venit Hierosolyma. Aliquanto post Bethsuræ inediâ adacti deditionem fecerunt. Templum verò Hierosolymitanum, quod Eupator jam totis viribus oppugnabat, fortiter à Judæis defensum est: qui tamen victus penuriâ laborabant, tum quia fruges veteres absumserant, tum quia Sabbaticus annus ad exitum decurrebat, per quem fructus terræ non colligebantur. Accidit autem, ut Philippus, cui Antiochus Epiphanes copias suas & regni insignia tradiderat, è Perside jam adventaret & Antiochiam peteret. Id ubi rex & Lyfias cognorunt, illi occurrere solutâ obsidione decreverunt. Rex igitur misso caduceatore pacem Judæ ac cæteris obsessis denunciat, libertatēque vivendi propriis legibus. Illi verò libenter hæc audientes, acceptâ in hoc fide & jurejurando interposito, exiverunt è templo. At Antiochus,

chus, cum ingressus vidisset locum egregie munitum, iussit, ut murus quo templum septum erat, solo æquaretur. quo facto, Antiochiam rex revertitur, ducens secum Menelaum pontificem. Lysias enim regi consilium dedit, ut hunc interficeret, si vellet Judæos quiescere: hunc enim esse malorum omnium auctorem, qui persuasisset ejus patri, ut Judæos ab institutis patriis deficere cogeret. Rex igitur Menelaum in Berœam Syriæ urbem amandatum necavit, post exactam in pontificatu decennium. Post Menelai mortem Jacimus, qui mutato nomine Alcimus vocari maluit, sacerdotium illud obtinuit; qui à Simonis Secundi stirpe alienus erat, licet ab Aarone oriundus. Lysias enim Regi suaserat, ut transferret eum honorem in aliam familiam. Simon II Pontifex (ut & supra notavimus) treis reliquerat filios, Oniam, Jasonem, & Menelaum istum, qui ab Eupatore occisus est. Onias, fratrum natu maximus, defunctus fuit relicto filio parvulo, qui & ipse Onias nominabatur. Is, cum videret quod Rex interfecto ipsius patruo Menelao Sacerdotium Alcimo dedisset, fugit ad Ægypti regem Ptolemæum Philometora, & ab eo impetravit locum, ubi templum Hierosolymitano simile exstrueret. Cum Antiochus Eupator Antiochiam venisset, Philippum, qui nomine tutoris regia usurpabat munia, bello victum, & in potestatem suam redactum affecit supplicio. Vide 1 Macc. 6. & Joseph. Antiq. lib. 12. cap. 14, & 15.

Thalna consul Romanus cum in Corlica insula, quam subegerat, sacrificaret; receptis literis, quæ decretas ei ab Senatu supplicationes nunciabant, dum intento illas animo legit, ante foculum collapsus (præ nimio, ut putabatur, gaudio) mortuus humi jacuit. Val. Max. lib. 9. cap. 12.

A.M. 3843. ante Christum 160.

U. C. DLXXXII. SELEUCID. CLI.

DEMETRII SOTERIS I. PTOL. PHILOMET. XIX.

● P. Corn. Scipione Nasica, Caius Marcio Figulo Coss.

Hujus anni Consules, quod vitio creati putarentur, magistratu se abdicaverunt. Eos cum Tib. Gracchus iterum consul crearet, fortè accidit, ut qui primus sententiam rogatus eos retulit, ibidem repente mortuus sit. Gracchus nihilominus comitia peragit. postea sentiens rem illam in religionem populo venisse, ad Senatum refert: Senatus ad aruspices referendum censuit. aruspices introducti, responderunt, non fuisse justum comitiorum rogatorem. Tum Gracchus incensus irâ, Itane verò? ego non iustus, qui & consul rogavi, & augur, & auspicator? An vos Thufci & barbari auspiciorum pop. Romani jus tenetis, & interpretes esse comitiorum potestis? Itaque tum illos exire iussit. Consules creati magistratum ineunt: & Scipio in Corsicam mittitur, Figulus in Galliam: Gracchus ipse in Provinciam Sardiniam abit. Post autem ex provincia literas ad collegium augurum misit, quibus significabat se meminisse erroris sui: Comititia enim Consulibus rogandis se habuisse, cum inauspicato pomerium transgressus esset: itaque vitio creatos esse Consules. Cum ad Senatum augures rem retulissent, extemplo iussu Senatûs C. Figulus è Gallia, Scipio Nasica è Corsica Romam redierunt, & se consulatu abdicaverunt. Historiam narrant, Cicero lib. 2. De Natura Deorum, Plutarch. in Vita Marcelli, & Val. Max. lib. 1. cap. 1.

Postquam Ptolemæi regnum sunt partiti, Ptolemæus junior, cui Cyrene concessa erat, Romam venit, ut institutam cum fratre partitionem redderet infectam: Se enim non sponte, verum difficultatibus temporum necessario cedentem id fecisse aiebat, quod iustus erat: petere igitur à Senatu, ut Cyprum sibi adjudicaret: nam etiam sic, longè deteriore suam portionem futuram, portione fratris. Menethyllus verò, princeps legationis à majore fratrum missæ, dicebat, Ptolemæum juniorem, non solum Cyrenen, sed & ipsam vitam Fratris operâ retinere: adeo vulgò omnium animos ab eo alienatos esse, tantamque offensam contractam, ut pro magno beneficio concessum sibi præter spem suam Cyrenæ regnum acciperet: idque pactum fide datâ invicemque acceptâ esse firmatum. Omnibus his cum contradiceret Ptolemæus junior, Senatus acceptis ejus postulatis, protinus legatos in Ægyptum misit, qui pacem inter Fratres conciliarent, & Ptolemæum juniorem in regnum Cypri reducerent. Polyb. Legat. ecl. 113.

Demetrius Seleuci F. Antiochi Magni nepotem (qui jam annum ætatis vigesimum tertium ingressus erat, & adhuc Romæ obses detinebatur) noluit Senatus in regnum deducere, existimans conducibilis Romanis esse, ut à puero quàm à viro Syria regeretur. Cumque audisset, in Syria multos Elephantos esse, & naves aliquot supra definitum Antiocho numerum, legati ante biennium illuc missi erant, qui elephantos interficerent, & naves exurerent. Hoc spectaculum miserabile visum est, occidi mansuetas belluas, & naves concremari. Quam ob rem Cn. Octavius legationis princeps, dum Laodiceæ in gymnasio ungitur, à Lepetine quodam interficitur: quem Lysias magnificè sepe liendum curavit, ut suspicionem sceleris à se amoliretur, ut scribit Appianus Syriacis. Posthæc Demetrius rursus Patres adiit, rogans, ut saltem obses esse desineret, quandoquidem permutatus sit Antiocho, qui tum defunctus erat. Cum ne hoc quidem impetraret, Româ clam aufugit, consilio quidem usus Polybii historici, Romæ tunc inter exules Achæos, sed liberè agentis; ministerio verò aliorum. Vide Excerpta ex Polybio, Legat. 114. Apud Trogi breviatorem lib. 34. Demetrius hic Antiochi Eupatoris patruus perperam dicitur; cum essent ii patrueles, nempe duorum fratrum filii, ut notum est ex Livii Epitoma, lib. 46. De fuga Demetrii, sic scribit ex Trogo Justinus: Specie venandi ab urbe profectus, Ostiæ tacitus cum fugæ comitibus navem conscendit. Delatus in Syriam, secundo favore omnium excipitur. Maccabæorum lib. 1. cap. 7. hæc habentur: Anno centesimo quinquagesimo primo Demetrius Seleuci F. Româ egressus, ascendit cum viris paucis in civitatem (Syriæ) maritimam, & regnavit illic. Josephus Antiq. lib. 12. cap. 16. historiam refert, hoc modo: Demetrius Seleuci F. à Roma profugus, Tripolin occupat in Syria; assumptoque diademate, & contractis aliquot militibus mercenariis, regnum invadit: quem populi cum gaudio receperunt: Lysiam verò & Antiochum (Eupatora) comprehensos vivos ad eum perduxerunt. ii igitur mox iussu Demetrii, necati sunt, cum Antiochus biennium regnasset. Appianus, Syriacis: Exceptus à Syris (Demetrius) magnâ gratulatione regnum adeptus est, Lysia & puero (Antiocho) interfectis. Addit: Demetrium à Syris Σωσῆς cognominatum esse, cum Timarchum Satrapam occidisset, qui Babylonis præfecturam malè administraverat.

A.M. 3844.

A. M. 3844. *ante Christum* 159.

U. C. DLXXXIII. S E L E U C. CLII.

D E M. S O T. II. P T O L. P H I L O M. XX.

M. Valerio Messala, C. Fannio Strabone Coss.

D E M E T R I U S in regno Syriæ confirmatus, coronâ aureâ Romam missâ, gratias per legatos Romanis egit quod obses habitus esset liberaliter: simulq; Leptinem dedit homicidam Octavii. Senatus coronam accepit, Leptinem verò, non; quasi crimen id commune esset Syris omnibus. Hæc *Appian. Syriacis*. De hac Demetrii Regis legatione, quæ Leptinem atq; Isocratem cædis Cn. Octavii auctores Romam adduxit, deq; Leptinæ constantia sive audacia mirabili, vide *Excerpta ex Polybio, Legat. 122*.

Dux Publii Terentii Comædiæ, Eunuchus & Phormio, hoc anno Romæ actæ sunt. *Donatus*.

Alcimus, quem rex Antiochus Eupator pontificatu donaverat, piis omnibus Judæis ob perfidiam exosus erat. Is regem Demetrium adit, Judam & fratres ejus criminatur: ab eis enim amicos & fautores Regis passim interfectos esse. quapropter orabat, ut ex amicis quempiam Rex mitteret, qui cognosceret quanta per Judam Maccabæum patrata fuerint. Rex igitur mittit Bacchidem, cui tum Mesopotamiæ præfectura credita fuerat: & commendato ei Alcimo pontifice, traditòq; exercitu, jubet ut Judam & ejus socios internecione debeat. Bacchides cum copiis profectus, ubi in Judæam pervenit, milit legatos ad Judam, qui ad pacem & amicitiam illum invitarent. Sed Judas cum videret adesse exercitum, se Bacchidi credere noluit. Quidam tamen è populo credentes verbis, quæ Bacchides per præconem denunciaverat, & nihil libi timentes ab Alcimo propter communem patriam, ad eos se contulerunt, & accepto jurejurando, eorum fidei se commiserunt. Bacchides autem non servatâ fide sexaginta viros ex eis comprehensos jugulat. Quos Hasidæos fuisse dicit *Auctor lib. 1. Maccab.* & in horum cæde impletum esse, quod Psaltes scripserat: *Σάρκας ὁσίων σου, &c.* id est, *Carnes sanctorum tuorum* (projecerunt) & *sanguinem eorum effuderunt in circuitu Jerusalem*. Postea Bacchides ad Alcimi præsidium relicta parte copiarum, Antiochiam reversus est. Alcimus autem obibat regionem, eosq; qui Judæ partium erant, quotquot in suam potestatem redigere potuerit, interfecit. Tandem ubi vidit Judæ vires augeri, suas infirmari, rursus Demetrii opem implorat. Demetrius Nicanorem amicorum fidissimum, qui Româ fugienti comes fuerat, contra Judam mittit. Is Hierosolymam profectus, decrevit dolo Judam intercipere. Judas autem intellectis insidiis, sibi consuluit. Detectâ fraude, continuo post ad arma uterq; se vertit. Prima pugna ad vicum Cepharsalma commissa est. Nicanor amissis quingentis viris in Hierosolymitanam arcem compulsus est. Post auctis copiis, apud vicum Bethoron castrametatus est. Judas quoq; castra posuit juxta vicum Adasam cum tribus millibus virorum. Editò acriter certamine, multi ceciderunt ex hostibus, & inter cæteros ipse Nicanor occisus est. Amisso duce, reliqui omnes verterunt terga, abjectis armis, quo expeditius fugerent. Judas fugientes impigrè persequens, tubâ significabat vicinis oppidis victoriam: moxq; undiq; armati proficientes, profligatis inconditè ruentibus occurrebant, ita ut ne unus quidem incolumis evaserit ex

novem millibus: tot enim in universum fuerant. Ea victoria contigit decimâ tertiâ die mensis Adar, qui Macedonibus Dystus dicitur: eaq; die Festum post Judæi quotannis celebrarunt in hujus victoriæ memoriam. *1 Macc. 7. & Joseph. Antiq. lib. 12. cap. 16, & 17.*

Judas Maccabæus, quoniam audierat magnam esse Romanorum terrâ mariq; potentiam, decrevit conciliare sibi eorum amicitiam. Missis igitur Romam legatis, rogavit ut reciperetur in societatem, & ut Demetrio scriberent, ne posthac Judæos bello lacefferent. Hanc legationem Senatus admisit: moxq; Senatus consultum de societate & amicitia cum gente Judæorum factum est: cujus exemplar Eupolemus & Iason in Judæam attulerunt. Vide *1 Maccab. cap. 8. & Joseph. lib. 12. cap. 17.*

Demetrius auditâ clade Nicanoris, Bacchidem rursus in Judæam milit. Is cognito quod Judas in Bethetho suum contineret militem, raptim contra eum duxit copias. Erant autem Bacchidi viginti millia pedum, & equitum duo millia; cum Judas tria tantum millia militum haberet: Qui territi multitudine hostium, pleriq; desertis castris diffugerunt, ita ut non plures quàm octingenti cum Iuda manserint. Ille fortiter pugnans, & aliquandiu victor, tandem multitudine hostium obruitur. Vide *1 Macc. 9. & Joseph. Antiq. lib. 12. capp. 18 & 19.* Populo Iudaico præfuit Iudas Maccabæus annis sex post patris obitum.

OLYMPIAS CLV.

A. M. 3845. *ante Christum* 158.

U. C. DLXXXIV. S E L E U C. CLIII.

D E M. S O T. III. P T O L. P H I L O M. XXI.

L. Anicio Gallo, M. Cornelio Cethego Coss.

P O S T Iudæ Maccabæi obitum, Iudæorum res accisas ac penè conclamatas Jonathan frater ejus in meliorem spem erexit. Cum Bacchides hunc dolo tollere decrevisset, Jonathan cognitis insidiis, in desertum Thecoæ cum manu sociorum secessit, & ad Lacum Alphar castrametatus est: Inde fratrem suum Ioannem ad Nabathæos misit, ut apud eos impedimenta deponeret. Ioannes autem ab hostibus Medabitis interceptus, occiditur: cujus necem Jonathan paulo post ultus est. Bacchides, cum suas omnes eduxisset copias ad ripam Iordanis, cognito quod Ionathas castra haberet in palustribus, sabbato illum aggressus est. Ille cohortatus suos, impigrè hostem excepit, & prostratis non paucis, ipsum Bacchidem in se ruentem ferire conatus est. sed cum ille cautè ictum declinasset, Ionathas cum sociis flumini se committentes, in oppositam ripam enatarunt. Bacchides flumen trajicere non aulus, ad Hierosolymitanam Arcem reversus est, eamque muniit, ut ibi obsides à Iudæis accepti custodirentur: alia quoque Iudææ oppida communivit, impositis præidiis. *1 Maccab. 9. Joseph. lib. 13. cap. 1.*

Alcimus Iudæorum pontifex, cum vellet demoliri murum atrii interioris in loco Sancto, & destruere opera Prophetarum, morbo divinitus inflictò punitus est. nam repente voce privatus, & paralyti correptus, miserrè periit, anno Seleucidarum centesimo quinquagesimo tertio, Pontificatus sui quarto. *1 Macc. 9. 54.* Hoc *Josephus* ante Iudæ mortem contigisse scribit, Alcimòq; Judam successisse, *Antiq. lib. 12. cap. 17.* Idem *Josephus*

lib. 12. cap. 19. de morte Judæ loquens; ὁ ἀρχιερεὺς αὐτοῦ, inquit, ἔτερον καὶ τὸν καὶ τὸν ἀπέθανεν. Quibus verbis significat (ut putat Cappellus) Judam obiisse triennio solido post repurgatum Templum, cum tamen Alcimus maximam temporis hujus partem pontificatus munia usurparit. De Alcimi obitu, lib. 20. cap. ult. ὁ δὲ Ἰάκωβος ἐν ταῖς τῶν ἀρχιερεῶν καὶ τῶν ἐπὶ δέσποιν' &c. i. Alcimus triennio pontificatum cum tenuisset, obiit, & nemo ei successit per septennium.

A. M. 3846. ante Christum 157.

U. C. DLXXXV. SELEUCID. CLIV.

DEM. SOT. IV. PTOL. PHILOM. XXII.

Cn. Corn. Dolabella, M. Fulvio Nobiliore Coss.

BACCHIDES præfidiis per totam Judæam dispositis, ad regem Demetrium reversus est, post Alcimi Pontificis obitum. itaq; per biennium status rerum Judæarum fuit pacatior. 1 Macc. 9. 57. Joseph. Antiq. lib. 13. cap. 1.

Censores hoc anno Romæ fuere P. Scipio Nasica & M. Popillius Lænas. Nasica, inter cætera Censuræ suæ munera, primus aquâ divisit horas æquæ dierum ac noctium. idq; horologium sub testis dicavit. Plin. 7. 60.

A. M. 3847. ante Christum 156.

U. C. DLXXXVI. SELEUCID. CLV.

DEM. SOT. V. PTOL. PHILOM. XXIII.

M. Emilio Lepido, C. Popillio Læate Coss.

EUMENES Pergami rex moritur, cum annos undequadragesima regnasset. De quo sic scribit Strabo, lib. 13. Romanorum socius fuit (Eumenes) in bellis adversus Antiochum Magnum, & Perseum; accepitq; à Romanis quicquid Antæ intra Taurum Antiochus possederat: cum antè sub Pergami ditione fuissent pauca quædam loca usq; ad mare, juxta Sinum Elaiticum, & Adramyttenum. Hic urbem Pergamum adornavit, & lucum Nicephorium καπερύσιον, id est, plantavit vel consecravit arboribus: studiosè etiam contendit, ut civitas sua non solum aucta ædificiis, sed donariis quoq; exornata, & bibliothecis instructissima esset: Qui postquam regnasset annos novem & triginta, (malè apud Strabonem legitur, βασιλεύσας ἐν τῇ ἀρχαῖ ἡ καὶ ἐν νῦν,) principatum reliquit Attalo filio, quem ex Stratonica Ariarathis Cappadocum regis filia susceperat. Filii verò adhuc parvuli tutelam, & regni administrationem Attalo fratri suo commisit. Attalus (post Eumenis fratris obitum) uno & viginti annis regnum administrat.

A. M. 3848. ante Christum 155.

U. C. DLXXXVII. SELEUCID. CLVI.

DEM. SOT. VI. PTOL. PHILOM. XXIV.

Sexto Julio Cesare, L. Aurelio Oreste Coss.

ARIARATHES Cappadociæ rex (ejus nominis quintus) Antiochi Magni filiam Antiochida in matrimonio habuit: Quæ, cum liberis careret, duos marito infans pueros supposuit, Ariarathem & Olophernem. Sed ali-

quantò post, naturâ semen receptante, præter spem duas filias peperit, unumq; filium, nomine Mithridatem. Exinde cum de suppositiciis virum suum edocuisset, ut ætate prior Romam ablegaretur, effecit, junior verò in Ioniam; ne litem de regno moverent filio genuino. Hunc autem, ubi virilem ætatem attigit, etiam Ariarathem nominatum perhibent, disciplinisq; Græcis imbutum, cæterisq; insuper virtutibus laudem promeruisse. Is, cum patri defuncto successisset, societatis & amicitiae fœdus cum Romanis renovavit. Hæc in Excerptis ex Diodori Sic. lib. 31. leguntur apud Photium. Inter hunc Ariarathem & fratrem supposititium ejus Olophernem (sive Orophernem) regni certamina habita sunt; quorum mentionem fecerat Trogius historicus lib. 34. Orophernes ille (qui Diodoro & Appiano Ὀλοφέρνης dicitur) ad Demetrium Sotèrem Syriæ Regem se contulerat. Demetrius Ariarathi propter fastiditas sororis nuptias infestus, fratrem ejus Orophernem (qui per injuriam se regno pulsum dicebat) supplicem recepit, ac restituere eum in regnum statuit, ut ex Trogo scribit Justinus. Igitur Orophernes Demetrii opibus Ariarathem regno pepulit. Sic enim narrat Appian. Syriacis: Demetrius, pulso Ariarathe, Olophernem ejus (ut ferebatur) fratrem in regnum induxit, quamvis Romanis placeret, ut ambo fratres pariter regnarent.

Quo tempore consulatum inlit Sextus Julius cum collega, Romam venit Rex Ariarathes post acceptum grande infortunium. Venerat & Demetrii Regis legatus Miltiades: qui & ad excusanda, quæ objiceret Ariarathes, instructus erat, & ad criminandum illum odiosè. Holophernes quoq; legatos miserat, qui coronam Romæ adferrent, & in judiciali contentione adversus Ariarathem starent. Polyb. Legat. 126.

Judæa biennali pace potita respiravit. Hoc autem anno prævaricatores quidam rursus Demetrium sollicitant, ut Bacchide misso Jonatham in potestatem suam redigat. fore enim hoc per facile, & unicâ nocte posse omnes ejus milites insperato incurfu opprimi. Bacchides ubi jussu Regis in Judæam venit, ad amicos literas dedit, ut Jonatham comprehenderent: Cum verò is omnium inidiis frustrâ appeteretur, (jam enim præmonitus maturo secessu sibi consuluerat;) iratus Bacchides, ut qui putaret se ab illis transfugis ludibrio habitum, interfecit ex iis quinquaginta præcipuos. 1 Macc. 9. 58. Joseph. lib. 13. cap. 1.

Jonathas cum fratre Simone & manu suorum secessit in Bethalagan, καμύλιν in Deserto, eamq; munivit, ut tutum haberet receptaculum. Id ubi rescivit Bacchides, munitiones Jonathanis oppugnare aggressus est. At ille, relicto ad oppidi tutelam Simone fratre, clam egressus, colligit in vicina regione suæ factionis homines, & noctu in Bacchidis castra irruit. Mox etiam Simon, fratris adventu cognito, erumpit ex oppido, incenditq; hostium machinas. Bacchides re inopinatâ consternatus, ob insperatum obsidionis exitum, vix fuit compos animi. totam autem indignationem effudit in eos, quorum operâ missus à Rege fuerat, unum cogitans, quomodo ex sua & Regis dignitate obsidioni huic finem imponere, & sine ignominia reducere posset exercitum. Quod ubi sensit Jonathas, missis nunciis petit ut societas & amicitia inter se & eum fieret, captivis utrinq; redditis. Igitur Bacchides, oblata occasione qua posset absq; dedecore obsidionem solvere, amicitiam cum Jonathane iniit: redditisq; & receptis captivis, Antiochiam reversus est. 1 Macc. 9. 62. Joseph. Antiquitat. lib. 13. cap. 1, 2.

OLYMPIAS

OLYMPIAS CLVI.

A.M. 3849. ante Christum 154.

U. C. DLXXXVIII. SELEUCID. CLVII.

DEMETRII SOT. VII. PTOL. PHILOMET. XXV.

L. Cornelio Lentulo, C. Marcio Figulo II Coss.

CUM Dalmatæ Lissiorum & Daorforum agros & urbes infestarent, Senatus Rom. legatum milit C. Fannium ad res Illyrici visendas, & maximè Dalmatarum. Hic populus, quamdiu vixit Pleuratus, ci paruit: post obitum verò illius, cum in regno Genthius successisset, ab illo defecerant Dalmatæ, & bella cum finitimis gerebant, vicinósq; populos imperio suo subiciebant; ita ut eorum nonnulli tributa ipsis penderent. tributum autem erat, pecus & frumentum. Atq; hæc legationis Fannii causa fuit. Qui cum ex Illyrico reversus renunciasset Senatui, tantum ab eo abesse Dalmatas, ut satisfacere iis, quos continuis injuriis lacessiverant, ullo modo vellent: ut ne aures quidem sibi præbere sustinuissent: quòd dicerent, nihil sibi commune esse cum Romanis. Addebat Fannius, manus sibi inferre eos voluisse, nisi tempori cedens cum magno silentio eorum finibus excessisset. His diligenter à Senatu auditis, opportunum visum est tempus belli cum Dalmatarum gente gerendi. Polyb. Leg. ecl. 124, & 125. Ad bellum Dalmaticum cum Locri Epizephyrrii copias maritimas Romanis ex fœdere tenerentur mittere; eorum munium ut ipsis gratia fieret, impetravit Polybius, sicut ipse testatur lib. 12. Erat tum temporis Polybius in Italia, inter evocatos ex Achaia, sed multum apud proceres Romanos gratiâ valens: itaq; Locris hoc magnum beneficium impetrat. Cum Romani Dalmatis indixissent bellum, C. Marcius Figulus Consul hoc anno in eos missus est: Qui primò parum prosperè pugnavit, dein cognitâ eorum pugnandi ratione, usq; ad Delminium urbem eos fugavit. Vide Appian. Illyrici. Dalmatæ ab ea urbe dicti: quod notavit Strabo, lib. 7: Δελμίνιον δ, μεγάλη πόλις, ἥς ἐπώνυμον τὸ ἔθνος. Eandem urbem aliis Dalmium (Δέλμιον) vocari, notat Stephanus.

A. M. 3850. ante Christum 153.

U. C. DLXXXIX. SELEUCID. CLVIII.

DEMET. SOT. VIII. PTOL. PHILOM. XXVI.

P. Corn. Scipione Nasica II, M. Claudio Marcello II Coss.

SCIPIO Nasica intellectâ difficultate expugnandi Delminium, quia omnium (Dalmatarum) concursu defendebatur, alia oppida cœpit aggredi; & evocatis ad sua defendenda singulis, vacuatum auxiliis Delminium cepit. Jul. Front. Strat. l. 3. c. 6. De hoc Scipione Auctor lib. de Viris Illust. Consul Delminium urbem Delmatarum expugnavit: Imperatoris nomen à militibus, & ab Senatu triumphum oblatum recusavit: eloquentiâ primus, juris consultissimus, ingenio sapientissimus: unde vulgo Corculum dictus.

Carneades philosophus Academicus Romam inter alios legatos ab Atheniensibus missus fuit, ut docet Cic. l. 2. De Oratore. Eundem Carneadem, & Diogenem Stoicum hoc anno in Urbe fuisse, indicat Acad. Quest. lib. 4.

A. M. 3851. ante Christum 152.

U. C. DC. SELEUC. CLIX.

DEM. SOT. IX. PTOL. PHILOM. XXVII.

Q. Opimio Nepote, L. Postumio Albino Coss.

ALBINUM Consulem ab uxore veneno sublatum fuisse, scripsit Livius, & ex eo Val. Max. lib. 6. cap. 3. Publicia autem, inquit, quæ Postumium Albinum consulem; item Licinia, quæ Claudium Aellum viros suos veneno necaverant, propinquorum decreto strangulatæ sunt. In provinciam profectus Postumius Consul (ut notat Jul. Obsequens) post diem septimum æger Romam relatus, expiravit.

Ligures, qui Massilienses læserant & Romanorum legatos violaverant, à Q. Opimio Consule victi, exarmanantur, & Massiliensibus obsides dare compelluntur. Polyb. Legat. ecl. 134.

A. M. 3852. ante Christum 151.

U. C. DCI. SELEUC. CLX.

DEM. SOT. X. PTOL. PHILOM. XXVIII.

Q. Fulvio Nobiliore, Tito Annio Lusco Coss.

PRUSIAS Bithynus nuper Attalum prælio vicerat. Romani ad Prusiam legatos miserunt, qui illum prohiberent, quo minus bellum cum Attalo gereret. Attalus iterum à Prusia lacessitus, magnum cœgit exercitum, cum & Ariarathes & Mithridates ejus Socii copias ipsi tum equestres tum pedestres submisissent. In his apparatibus dum occupatur Attalus, Legati Romani veniunt: Qui regi Quadis convenerunt, & de omnibus rebus cum eo loquuti, ad Prusiam rectâ sunt profecti. Prusias ex iis quæ imperabantur nonnulla facturum se pollicitus, de plerisq; negabat. Itaq; pertinaciâ illius offensi Romani legati, amicitia & societati ipsius renunciarunt. Polyb. Leg. ecl. 135.

Demetrius Syriæ rex, omisâ reipub. curâ, castellum sibi quatuor turribus munitum (τετράπυρρον πύργον) non procul ab Antiochia extruxerat, ibiq; delicias agebat à conspectu subditorum remotus. Hoc modo dum fastum luxumq; Persicum æmulatur, tantum odium sibi conciliavit, ut cives Antiochenes Orofernem profugum, quàm Demetrium pluris facerent. Et ipse Orofernes initâ pactione cum Antiochenibus, Demetrii regno insidiabatur. Quo cognito, Demetrius vitæ quidem ejus, ne Ariarathes metu fraterni belli liberaretur, pepercit: ipsum autem comprehensum Seleuciæ custodiri jussit. Nec Antiochenes indicio territi, à defectione destiterunt. Itaq; subornant quendam fortis extremæ juvenem, qui se Alexandrum esse Antiochi Epiphanis filium mentitus, Syriæ regnum velut paternum armis repeteret. Hic igitur Alexander falsò in Seleucidarum gentem se ingerens, Demetrio bellum infert. Huic enim nebuloni non Antiochenes modò, sed & Ptolemæus Egypti, Attalus Asiæ, & Ariarathes Cappadociæ reges opem tulerunt. Vide Justin. lib. 35. & Joseph. Antiq. lib. 13. cap. 3.

Jonathanis societatem tum rex Demetrius, tum Pseudoalexander ambivit. Demetrius, audito Alexandrum in Syriam venisse & Ptolemaidem occupasse, legatos ad Jonatham misit, eiq; mandabat ut haberet delectum militum, & arma pararet, reciperetque Judæ-

orum obsides, quos Bacchides in Hierosolymitanam arcem incluserat. Igitur Jonathas venit Hierosolyma, & receptos obsides suis quemq; parentibus restituit. atq; ita deinceps habitabat ille Hierosolymis, multaq; suo arbitratu in urbe reparabat. Non multo post Alexander Jonathanis amicitiam emeratus est, delato Pontificatu misaq; ad eum stolâ purpureâ, & coronâ aureâ. Demetrius Judæis tributorum remissionem, libertatem, aliq; multa pollicitus est. Verumtamen hujus fidem suspectam habens Jonathas, in Alexandri parteis concessit. Itaq; hoc anno pontificiam stolam induit, ipso Scenopegiæ Festo; moxq; contraxit exercitum, & magnum armorum numerum fabricavit. *1 Macc. 10. Jos. Antiq. l. 13. c. 4, 5.*

Romæ Consules Fulvius & Annius Kalendis Januariis (ut notat *Cassiodorus*) magistratum primi inire cœperunt, sive quod fluxissent anni sexcenti ab urbe condita, sive quod instaret Bellum Celtibericum. Namq; in Hispania citeriore Celtiberi, quos Tib. Sempr. Gracchus Anno Urbis Condite 575 domuerat, fœdus cum iis factum jam violare cœperunt, instaurando tum Segedæ urbis, tum aliorum oppidorum muros. In Celtiberos igitur hoc anno Q. Fulvius Consul missus est, qui bis infelicitè pugnat. Vide *Appian. Ibericis*, sive *De Bellis Hispanicis*.

OLYMPIAS CLVII.

A.M. 3853. ante Christum 150.

U. C. DCII. SELEUCID. CLXI.

DEMETRII SOT. XI. PTOL. PHILOMET. XXIX.

M. Claudio Marcello III, Lucio Valerio Flacco Coss.

DEMETRIUS Soter contra Pseudoalexandrum pugnans occiditur. *Trogii* brevior, lib. 35. Alexander pristinarum sordium oblitus, totius ferme Orientis viribus succinctus, bellum Demetrio inferi, victorq; vitâ pariter ac regno spoliatur: Quamquam nec Demetrio animus in propulsando bello defuit. nam & primo prælio hostem fugavit; & Regibus bellum restituentibus, multa millia in acie cecidit. ad postremum tamen invicto animo inter confertissimos fortissimè dimicans, cecidit. *Flav. Joseph. Antiq. lib. 13.* Δημήτριος ὁ Σωτήρ &c. id est, Demetrius fortiter pugnans, alios hostium occidit, alios verò dum persequitur, abreptus est in cœnum quoddam profundum & transitu difficile: ubi prolapsus equo, omni effugio destitutus, ab accurrentibus oppressus est, & cum undiq; jaculis peteretur, crebris vulneribus confectus occubuit, postquam annos undecim regnasset. Hæc ille. *Polyb.* autem annos duodecim illi tribuit. Verba ejus, lib. 3. Ὁ δὲ Σέλευκος Δημήτριον κτείνας ὑποβύθιον ἐπὶ δώδεκα τῆς ἐν Συρίᾳ βασιλείας, ὅμα τὸ βίον καὶ τῆς ἀρχῆς ἐσέφηθον, συσπάρξας ἐπ' αὐτὸν οἱ ἀπὸ τῶν βασιλέων. id est: Demetrius Seleuci F. cùm annos duodecim regnum Syriæ tenuisset, cæteris Regibus in ipsum conspirantibus, vitam simul cum regno amisit. Sic interrupta est Regum Seleucidarum successio.

Attali frater Athenæus, cùm classem navium tectarum octoginta comparasset, directo cursu in Hellespontum, quoties aliquam præterveheretur earum urbium quæ Prusiæ parebant, crebras excensiones faciens, agrum illarum populabatur. Senatus Romanus auditis Legatis, qui à Prusia redierant, & ejus pertinaciam significabant, treis alios continuò misit, Ap. Claudium, L. Oppium, & A. Postumium. Hii in Asiam ubi venerunt, ut Reges ambo (Attalus &

Prusias) in quasdam condiciones consentirent, pervenerunt. Itaq; fœdere scripto, finis bello impositus est. *Polyb. Legat. ecl. 136.*

Onias Oniæ tertii filius, qui postquam Aleimus summum Sacerdotium consecutus esset, Hierosolymis in Ægyptum fugerat, à Rege Ptolemæo & regina Cleopatra petit, ut sibi liceat in Ægypto templum Hierosolymitano simile exstruere, in quo Judæi Ægyptienses pro salute Regis & liberorum sacra faciant. Hoc autem consilium cepit Onias, fretus Esaiæ prophetæ vaticinio, qui prædixerat fore, ut altare Domino exstrueretur in Ægypto. Locus Esaiæ habetur *cap. 19.* Sed de spiritali Christi regno loquitur ibi Propheta, quod in Ægyptum usq; prorogatum iri prædixit. Locus, quem delegit Onias, ut suo propolito idoneum, erat in præfectura Heliopolitana apud Leontopolin. Ibi fuerat templum τῆς ἀγέλης Βυβασταῖς, id est *Agrestis Dianæ*; Ægyptii enim Dianam Bubastin appellant. Illud templum, tunc temporis collapsum, Onias permissu Philometoris cùm repurgasset, exstruxit ibi templum & altare Deo ad Hierosolymitani templi similitudinem. Vide plura apud *Joseph. Antiq. lib. 13. cap. 6.* & *De Bello Judaic. lib. 7. cap. 30.* Hoc Oniæ Templum postea clausum est Vespasiani jussu, cùm annos circiter 222 stetitset.

Marcellus Consul contra Celtiberos missus, Ocelin urbem cepit, Nergobriges pacem petere coëgit. Cùm Arvaccei orarent, ut ad Fœderis Gracchani conservationem revocarentur; Marcellus cupiens finem bello imponere, permisit, ut legatos Romam mitterent. *Appian. de Bellis Hispanicis.* Corduba Μαρκελλίου κτίσμα, id est *Marcelli opus*, Straboni dicitur.

A.M. 3854. ante Christum 149.

U. C. DCIII. SELEUCID. CLXII.

PTOL. PHILOMET. XXX.

L. Licinio Lucullo, A. Postumio Albino Coss.

ALEXANDER, qui Demetrium Sotèrem regno simul & vitâ spoliaverat, assumpto Syriæ principatu, filiam Regis Philometoris sibi nuptum dari deposcebat. Philometor igitur filiam suam Cleopatram hoc anno deducit Ptolemaïda, ibiq; eam Alexandro collocat. Eò venit & Jonathas Judæorum Pontifex, & ab utroq; Rege honoratur; adeò, ut adversarii, qui ad eum accusandum illuc venerant, ne hiscere quidem auderent. *1 Macc. 10. 51. Joseph. Antiq. lib. 13. cap. 7.*

Aulus Postumius Albinus (qui ante quadriennium Prætor erat, & hoc anno Consul,) homo doctus & disertus fuisse videtur. Historiam enim Græcè scripsit, de rebus Romanis, ut testatur *Cicero in Bruto*, & in *Lucullo*. Initio suæ Historiæ Albinus sibi veniam imperitiæ petiit, quod homo Romanus Græcâ oratione uteretur. Unde *M. Cato* festivè eum risit, quod maluerit culpam deprecari, quàm culpâ vacare. Refert *Plutarchus in Catois Vita*, *Agellius lib. xi. cap. 8.* & post eum *Macrobius Proæmio Saturnaliū.*

Post legatorum ex Hispania adventum, ubi Senatus Romanus bellum adversus Arvacceos decrevisset, mirum quiddam accidisse notat *Polyb.* Cùm enim *Quintus Fulvius*, qui nuper rem bellicam in Hispania administraverat, & qui sub illo stipendia fecerant, Romam renunciasent, Assiduè fuisse acie instructâ pugnandum; quàm multi in iis præliis essent occisi; quanta Celtibe-

Celtiberorum virtus exstitisset : ejusmodi pavor juniorum mentes incessit, ut nihil simile unquam accidisse, Seniores affirmarent. Tandem cum neq; Senatus neq; magistratus haberent quò se verterent, P. Corn. Scipio Æmilianus surrexit è medio, dixitq; : Sive tribunum, five legatum vellent se mittere in Hispaniam cum Consulibus, in potestate Senatûs se futurum. Cum mira esset omnibus visa ejus oratio, & propter ætatem, & propter aliorum cunctationem, ac metum; repente omnes adolescentem complecti : & die sequenti, qui meticolosi prius apparuerant, partim legatos se cum belli ducibus protecturos ultrò sunt professi, partim militiæ catervatim nomina dabant. *Polyb. Legat. ecl. 141.*

L. Lucullus Consul (hic avus est Luculli, qui post cum Mithridate bellum gessit) in Hispaniam ad Celtibericum bellum mittitur. Legato usus est Scipione Æmiliano. In Celtiberia Arvacceis finitimi erant Vaccei, qui nunquam hostes Romanorum exstiterant. Contra illos tamen Lucullus exercitum duxit, & cum Tagum transisset, ad Caucam urbem castra posuit : Incolas, cum se in potestatem ejus tradidissent, omnes per summam immanitatem ac perfidiam trucidavit. Inde cum ad urbem Intercatiam pervenisset, in quam plus viginti millia peditum, & equitum duo millia confugerant, unus Barbarorum in equo prodiens, unum quemvis Romanorum ad singulare certamen provocabat. Quod cum frequenter faceret, nemine respondente, Scipio Æmilianus progrediens, certamen non detrectavit; & virum procerum, cum ipse parvæ esset staturæ, superavit. Vide *Appian. Ibericis. Apud Valer. lib. 3. cap. 2.* Scipio Æmilianus, cum Intercatia oppidum prævalidum à Lucullo obsideretur, primus moenia conscendisse dicitur.

Adversus Lusitanos in Hispania quatuor superioribus annis Romani Prætores vario successu pugnarunt. Hoc anno Servius Sulpicius Galba prætor, cum militum itineris labore fessum in pugnam emisisset, magnam exercitus sui partem amisit. sed dum morantur Lusitani, Galba vires suas reparat, eosq; ad deditio-nem adigit. tum convocatis trium Lusitaniæ civitatum populis, tanquam de commodis eorum acturus, septem millia, in quibus flos juventutis consistebat, electa, & armis exuta, partim trucidavit, partim vendidit. Hanc Galbæ perfidiam memorant *Cic. in Bruto, Valer. lib. 9. cap. 6. & Suetonius.* Vide *Appian.* qui hoc factum Lucullo Consuli, quem ait eodem tempore invasisse Lusitaniam, tribuere videtur; ut observat *Fabric. Annotat. in Orosii lib. 4. cap. 21.* Ipse autem Appianus post addit, Viriatum, qui Lusitanorum Dux factus multos Romanos interemit, ex illa Galbæ crudelitate evasisse.

Karthaginienses quinquaginta jam annorum pace potiti, Masanissæ Regis senectutem (is enim octogessimum octavum ætatis annum agebat) & filii ejus Gulussæ juventutem despectui habere cœperunt. In treis autem factiones civitas scindebatur : Romanam factionem Hanno magnus fovebat; Masanissæ parteis, Annibal Passer cognominatus, popularem Factionem, Amilcar & Carthalo. Dum de finibus altercantur, ci-ves aliquot, qui Masanissæ favebant, Karthagine ejecti, ad Regem confugerunt. Is duos ex filiis Gulussæ & Micipsæ milit, qui postularent, ut qui propter ipsum acti erant in exilium, reciperentur. His verò propinquantibus occlusere portas, & Gulussam in reditu Amilcar ex insidiis adortus, aliquot ex ejus comitibus cæcidit. Idcirco Masanissa obsedit Oroscopam oppidum. Eò Karthaginienses cum 25 millibus

peditum, equitibus urbanis quadringentis, occurrerunt; quibus mox accessit magnus transfugarum numerus. Cumq; pugnaturi essent in crastinum, Scipio Æmilianus, qui post Karthaginem cœpit, tunc legatus Luculli bellum gerentis in Celtiberia, venit ad Masanissam, missus ut elephantos peteret. Rex intentus curæ corporis, ut cras pugnaturus, mandat filiis. ut venientem exciperent Scipionem. Ipse primo mane instruit aciem, annos 88 natus, adhuc tamen eques validus, & militis pariter ac Ducis obire munia solitus. Ubi verò Masanissa obequitans cœpit aciem struere, è diverso Dux Karthaginiensium Asdrubal quoq; (ad quem jam multi ex agris confluxerant) suos produxit. Id prælium Scipio spectavit è sublimi, tanquam in theatro. Pugnatum est autem à mane ad noctem usque : cæsoq; utrinq; magno numero, Masanissa visus est superior. Karthaginienses cognito adventu Scipionis, rogabant eum, ut pacem inter se & Masanissam componeret. Ille parteis adduxit ad colloquium; sed cum Rex transfugas repeteret, Pœni, ne audire quidem hoc sustinentes, infectâ re disceserunt. Postea tamen, cum Masanissa eorum castra in tumulo sita circumvallasset, ne commeatus eis subvcherentur; ubi nullam salutis spem viderunt reliquam, coacti sunt & transfugas Masanissæ dedere, & exsules suos recipere. *Appian. de Bellis Punicis.* Scipionem à Lucullo consule petendi auxilii gratiâ in Africam missum, disceptatorem de pace inter Regem Masanissam & Karthaginienses electum fuisse, docet etiam *Val. Max. lib. 2. cap. 10.*

A. M. 3855. ante christum 148.

U. C. DCIV. SELEUC. CLXIII.

PTOL. PHILOM. XXXI.

L. Quintio Flaminio, M. Acilio Balbo Coss.

KARTHAGINEM delendam esse, Cato censuit, postquam is unâ cum aliis legatis in Africam missus considerasset, quantum civitas post acceptam à Scipione cladem denuò aucta esset. Ubi enim Romani redierant, diserebant, quid ita parum solliciti (Romani) essent de Karthagine, æmulâ civitate, quæ tam facile reciperet amplitudinem pristinam : præcipue Cato asseverabat, *Ne libertatem quidem Populi Romani in tuto fore, stante Karthagine.* Quæ ubi Senatus cognovit, statuit quidem bellum Punicum tertium gerere, sed celabat propositum, & occasionem expectabat. Fertur, ex eo tempore Catonem nunquam non pro sententia dixisse, *delendam Karthaginem* : ei verò Scipionem Nasicam contradixisse : qui contendit, *Utilem Romanis esse urbem æmulæ viciniam, ut ejus metu disciplina à majoribus tradita, jam labascens, retineatur.* *Appian. de Bellis Punicis.* Hoc anno ubi renunciatum est, Pœnos extra fines exercitum eduxisse, & Regi Masanissæ arma intulisse, continuò pervicit Catonis sententia, *Pœnos debellandos esse, & urbem Karthaginem diruendam.*

Lusitani, cum non satis idoneum imperatorem initio haberent, in bello cum Romanis non magno subigebantur negotio : postea Viriathum ducem nacti, magnis Romanos detrimentis affecere. Hic ex Lusitanis Oceanum accolentibus erat, à puero inde usq; pastor, vitæq; montanæ adsuetus, corporis etiam robore ac celeritate, membrorumq; agilitate cæteris Hispanis longè antecelluit. Ita autem se adsuceserat, ut exiguo nutrimento, & multâ exercitatione, nonnôq; ad necessitatem

cessitatem solummodò uteretur. Ferrea deniq; arma perpetuò gestavit, & cum belluis ac latronibus decertavit. Itaq; apud multitudinem celebris evasit, & dux tandem creatus, subito prædonum circa se agmen congregavit: magnòsq; in bellis progressus faciens, non ob alias tantum virtutes in admirationem venit, sed imperatoriis etiam artibus excellere iudicatus est. In spoliis præterea distributione iustus erat, & pro merito illos, qui fortiter rem gesserant, muneribus extollebat. Cum Romanis bella gessit, multisq; præliis victor abiit. Hæc in *Excerptis ex Diod. Sic. l. 32, apud Phot.* habentur. C. Vetilius prætor Romanus hoc anno adversus Viriathum Lusitanum pugnans, amittit magnam sui exercitus partem, & ipse captus trucidatur, cum non agnosceretur. Sequentibus annis C. Plautius, Claudius Unimanus, & alii Prætores, multis præliis à Viriatho superati, & fugati sunt. Vide *Appian. Ibericis, Livianam epitomen lib. 52. Florum lib. 2. cap. 17. Orosium lib. 5. cap. 4.*

A. M. 3856. ante Christum 147.

U. C. DCV. SELEUC. CLXIV.

PTOL. PHILOM. XXXII.

L. Marcio Censorino, M. Manilio Nepote Coss.

PRUSIAS Bithyniæ Rex cum ob nimiam sævitiam subditis exosus esset, filium Nicomedem suspectum (quia valde amabatur à populo) Romam misit, ut ibi degeret. Quem postquam cognovit ibi quoq; gratiosum esse, mandavit ei ut à Senatu peteret, remitti sibi quod supererat pecuniæ debitæ Attalo: & addidit ei Menam, ut simul legatione fungeretur: huic autem clam mandatum dedit, si non impetraverit remissionem pecuniæ, ut Nicomedem in Urbe interficeret. Cum Attali legatus Andronicus demonstraret, multam Prusiæ irrogatam minorem esse, quàm rapinam; remissio pecuniæ non impetrata est: Mena verò inops consilii, cum Nicomedem, quem videbat esse in pretio, occidere non ausus esset, cum eo conspiravit in Prusiam, adscito in societatem Andronico, ut is Regi suo persuaderet Nicomedem in Bithyniam deducere. Attalus promtè excepto juvene, Prusiam iussit filio civitates aliquot ad inhabitandum & agros ad victum attribuire. Prusias legatos Romam misit qui accusarent Nicomedem & Attalum. Interim Attalus Nicomedem in Bithyniam deducit, & ad eos Bithyni paulatim deficiunt. Prusias quingentos Thracas à Diegyllæ focero suo impetravit, quibus commisit corporis sui custodiam, & in arcem Nicææ se inclusit. Romæ prætor urbanus Attalo gratificans, non statim ad Senatum adduxit legatos Prusiæ: & postquam tandem introduxit, iussus à Senatu Legatos eligere, qui in Bithyniam mitterentur, elegit treis; quorum primus fœdas cicatrices in capite præferebat, alter laborabat pedibus, tertius usq; ad stulticiam simplex habebatur; ita ut Cato jocosè diceret, *Eam legationem nec caput, nec pedes, nec cor habere.* Hi legati in Bithyniam profecti, cum deprehenderent Bithynos molestè ferre Prusiæ imperium, infecto negotio recesserunt. Prusias in urbem Nicomediam migravit, ut hostem inde arceret. Sed oppidani apertis portis regem prodiderunt. Nicomedes cum exercitu introgressus est: Prusiam religionis fani Jovis se tutantem confoderunt quidam immissi à filio. Hæc *Appian. Mithridaticis.* De morte Prusiæ quæ-

dam habes apud *Justin. lib. 34. & in Epitoma Liviana lib. 50.* Ab Attalo interfectum Prusiam, & Diegylin Thracum regem bello captum scribit *Strabo lib. 13.*

Utica Africæ urbs, sexaginta stadiis remota à Karthagine, portus habuit commodos, adeòq; opportuna erat ad sedem belli contra Karthaginem gerendi. Igitur postquam Uticenses sese in fidem pop. Romani dedidissent, Karthaginenses ad summam consilii inopiam redacti, tandem ipsi quoq; facere idem sunt coacti. Senatus autem Romanus, jam antè ad bellum propensus & paratus, Uticam civitatem adeò opportunam ac munitam adeptus, decrevit, Karthaginenses armis persequendos esse: & continuò ad id bellum administrandum ambo Consules missi sunt: Manilius exercitui, Censorinus classi præficitur. Legatis Karthaginensium, qui Romam cum potestate libera utcunq; rem componendi mittebantur, responsum est: *Quòd rectam consilii viam iniissent, concedere illis Patres libertatem, leges suas, & agrum insuper omnem, omniumq; aliorum honorum possessionem; si intra dies triginta obsides trecentos Lilybæum miserint, senatorum aut seniorum liberos: & ea fecerint, quæ Consules imperarent.* Extemplo hoc nuntium Legati in patriam attulere. Cum omnes præsentis belli metu ad parendum Romanis inclinarent, decretum est, Lilybæum obsides esse mittendos. Confestim igitur CCC è juventute delectos, mittunt. ii. ubi Lilybæum appulerunt, Q. Fabio Maximo traditi sunt, qui tum Siciliam ex Prætura nactus regebat. Interim Duces exercitus ad Uticæ promontorium classem appellunt. Quod ubi Karthaginem fuit nuntiatum, civibus visum est legatos mittere, quæsituros à Consulibus, quid facto opus esset. Postquam in castra Romanorum venissent legati, & mandata exposuissent; major natu è Consulibus laudato ipsorum consilio & voluntate, arma telàq; omnia sine dolo & fallaciis tradere eos iussit. Cum legati imperata se facturos respondissent, ad arma accipienda missi sunt Scipio Nasica & Cn. Cornelius Hispalus. Postquam arma tradidissent, iussi sunt urbem suam relinquere, & aliò migrare: *Cedite nobis Karthagine* (inquebat Consul) *& sedes transferite ad quemlibet ditionis vestræ locum, modò ultra octogesium à mari stadium: certum enim est nobis, hanc urbem diruere.* Tantam verò iniquitatem cum ferre non possent Karthaginenses, fortiter pereundum potius, quàm solum patrium per ignaviam deferendum rati, bellum, desperatione potius quàm consilio, suscipiunt. Hæc *Polyb. lib. 33. & Appian. in Punicis.* De hoc Tertio Bello Punico, præter Appianum, legas *Epitomen Livianam libb. 49, 50, & 51. Flor. lib. 2. cap. 15. Eutrop. lib. 4. & Orosium lib. 4. cap. 22.*

Masaniissa Numidarum Rex obit anno ætatis nonagesimo, cum regnasset annos sexaginta, ut ex *Diodoro* notavit *Photius.* Filios ex iusto matrimonio treis reliquit, Micipsam, Gulussam, & Mastanabalem. Paulo ante obitum arcessivit è castris Romanorum P. Scipionem Æmilianum, ut ex illius arbitratu regnum suum filiis divideretur. Vide *Appiani Punica.* De senectute Masaniissæ, *Valer. lib. 8. cap. 13.* hæc habet: *Siciliæ rector Hiero ad nonagesimum annum pervenit: Masaniissa Numidiæ rex hunc modum excessit, regni spatium sexaginta annis emensus, vel ante omnes homines robore senectæ admirabilis. Constat enim, quemadmodum Cicero refert (libro De Senectute) nullo unquam imbre, nullo frigore, ut caput suum veste tegeret, adduci potuisse. --- Veneris etiam usu ita semper viguit, ut post sextum & octogesium annum filium generârit, cui Meihymnatio nomen fuit.* Diodori Siculi verba, apud *Photium:*

Εὐγενέας

Ἐννεήκοντα ἔχων ἔτι, ἵδον εἶχε τετραεῖς, id est, Masanissa fere jam nonagenarius, filium habuit quadrimulum, corporis robore præstantem. Plutarchus Commentario, An seni gerenda sit respublica: Μασανίσσῃ δ' ἰσοῦσι Πολύβιος Ἐννεήκοντα μὲν ἔτι δαδανεῖν, τετραεῖς καὶ αὐτὸν παῖδα ἔχων ἔτι αὐτὸν γαστρομήδιον. id est: Masanissam verò Polybius scribat è vita discessisse annos natum nonaginta, relicto quem ipse genuerat quatuor annorum filiolo. Hunc Masanissæ filium Micipsa post adoptavit, ut docet Suidas; qui cum Sthemban nominatum esse, dicit.

Galba, qui ante biennium Lusitanos perfidè trucidarat, hoc anno accusatus à L. Scribonio Libone tribuno plebis, cum populi misericordiam concitasset, absolvitur. Cujus rei meminit Cicero, De Oratore lib. 1. P. Rutilius Rufus, inquit, Servium Sulpicium Galbam pergrauiter reprehendere solebat, quòd is L. Scribonio questionem in eum ferente, populi misericordiam concitasset, cum Marcus Cato Galbæ gravis, atq; acer inimicus, asperè apud populum Romanum & vehementer esset locutus: quam orationem in Originibus suis exposuit ipse: Reprehendebat igitur Galbam Rutilius, quòd is C. Sulpicii Galli propinqui sui filium pupillum ipse penè in humeros suos extulisset, qui patris clarissimi recordatione & memoriâ fletum populo moueret, & duos filios suos paruos tutelæ populi commendasset, &c. Hæc Rutilius valdè vituperat, & huic humilitati dicebat vel exilium fuisse, vel mortem anteponendam. Val. Max. lib. 8. cap. 1. Cùm à Libone tribuno plebis Servius Galba pro rostris vehementer increparetur, quòd Lusitanorum magnam manum interpositâ fide præter in Hispania interemisset; actioniq; tribunicie Marcus Cato ultimæ senectutis, oratione suâ (quam in Origines retulit) subscriberet: reus pro se nihil recusans, parvulos liberos suos, & Galli, sanguine sibi conjunctum, filium flens commendare capit: Eoq; factò mitigatâ concione, qui omnium consensu periturus erat, penè nullum triste suffragium habuit.

Marcus Porcius Cato, annos quinq; & octoginta natûs, excessit è vita, cum quidem eo ipso anno contra Servium Galbam ad populum summâ contentione dixisset, ut scribit Cicero in Bruto. Vult igitur, Catonem obiisse anno ætatis 85. Alii annos 86 Catoni tribuunt; nonnulli verò tantum 84. Valer. lib. 8. cap. 7. Cato sextum & octogesimum annum agens, inquit, dum in Repub. tuenda juvenili animo perstat, ab inimicis capitali crimine accusatus, suam causam egit. --- Quinetiam in ipso diutissimè actæ vitæ fine, disertissimi oratoris Galbæ accusationi defensionem suam pro Hispania apposuit. Ipse Cato (apud Cic. De Senectute) ait, se anno post quàm Q. Fabius Maximus primum Consul fuerat, natum esse. Eodem libro legimus, Livium poetam sex annis, antequàm Cato natus est, fabulam docuisse, Cenchone Tuditanôq; Consulibus. Unde conjicimus, Catonem natum fuisse anno antè quàm Fabius primum Consulatum gesserit. Primus Fabii Consulatus incidit in Annum Urbis 521.

Achæi circiter mille (in quibus & Polybius erat) Romanis suspecti, ne domi rebus novis studerent, ante annos septemdecim in Italiam fuerant evocati. hoc autem anno, isti exsules, qui trecenti tantum supererant, potestatem redeundi in patriam vel abeundi quòd vellent, à Senatu accepere, in gratiam maximè Polybii. Vide Pausan. Achaicis, & Arcadicis.

OLYMPIAS CLVIII.

A.M. 3857. ante Christum 146.

U. C. DCVI. SELEUCID. CLXV.

PTOL. PHILOM. XXXIII.

Sp. Postumio Albino, L. Calpurnio Pisone Coss.

DEMETRIUM Soterem Alexander regno & vitâ spoliaverat. Demetrius initio belli duos filios (Demetrium & Antiochum) apud Gnidium hospitem suum, cum magno auri pondere, commendaverat, ut belli periculis eximerentur. Ex his major Demetrius (qui Nicanor vel Nicator dictus) annos pubertatis egressus, auditâ Alexandri luxuriâ, eum aggreditur anno Seleucidarum centesimo sexagesimo quinto. Vide 1 Macc. 10. 67. Joseph. Antiq. lib. 13. cap. 8. Justin. lib. 35. & Aprian. Syriacis.

Postquàm Demetrius Demetrii Soteris F. acceptis à Lathene Cretensi mercenariis militibus, in Ciliciam trajecisset, Alexander hoc nuncio territus, mox è Phœnice properavit Antiochiam, ut res ejus in tuto constitueret, & Apollonium Davum Cœlesyriæ reliquit præfectum. Apollonius cum exercitu Jamniam profectus, Iudzorum Pontificem Ionatham (qui Alexandri amicus erat) contumeliosis verbis ad pugnam provocat. Ionathas delectis decem millibus militum, unâ cum Simone fratre profectus est Hierosolymis, & urbem Joppen, in qua Apollonii præsidium erat, oppugnaturus, ab oppidanis statim deditam capit: deinde ipsum Apollonium prælio superat, ejusq; equitatum per totam planiciem dissipat: multisq; cælis, reliquos in templum Dagonis, quod est in urbe Azoto, compellit: cumq; eodem impetu Azotus capta & incensa esset, simul Dagonis Fanum conflagravit; & octo millia hominum perierunt, partim in prælio, partim in conflagratione. Inde profectus Ionathas ad Ascalonem admovit copias: Ascalonitæ verò territi prodierunt ad eum munera ferentes. Igitur illinc reversus est Hierosolyma. Alexander victo Apollonio simulabat se lætum, quandoquidem ille amicum & socium Ionatham aggressus esset; cui virtutis ergò fibulam auream misit, & Accaronis toparchiam donavit. Libro primo Maccab. (cap. 10. 69.) scriptum est: Καὶ κατέσχευε Δημήτριος Ἀπολλώνιον τὸν ὄντα ἐπὶ κοίτης Συείας. Ex Josepho apparet, legendum, Καὶ κατέσχευε Ἀπολλώνιον τὸν δῖον ἐπὶ κοίτης Συείας, ομίσσᾳ voce Δημήτριος. Non enim Demetrii, sed Alexandri strategus fuit Apollonius.

Andriscus, qui & Pseudophilippus vocabatur, captus & Romam missus fuerat, quòd Philippum se Persei filium mentiretur: Post autem fugâ elapsus, cum in Macedoniam venisset, ab omnibus ferè summo studio recipiebatur, dum jugum Romanum excutere Macedones cuperent. In hunc missus Iuventius prætor Romanus, cum toto exercitu fuit interfectus. Hoc autem anno Q. Cæcilius Metellus prætor Pseudophilippi vanitatem, & Macedonum sive perfidiam sive credulitatem castigavit. Hujus belli, quod Macedonicum tertium dicitur, meminit Paternulus, his verbis: Pseudophilippus, à mendacio simulate originis appellatus, qui se Philippum, regisq; stirpis, ferebat, cum esset ultimæ, armis occupatâ Macedoniâ, adsumtis regni insignibus; brevi temeritatis penas dedit. quippe Q. Metellus prætor, cui ex virtute Macedonici nomen inditum, præclarâ victoriâ ipsum gentemq; superavit. Vide Europ. lib. 4. Flor. lib. 2. cap. 14. & Orosium lib. 4. cap. 22.

Karthaginienses

Karthaginienses, quidvis passuri potius, quam ut urbem desererent, templa fanâq; & alia loca spatiosa venterunt in officinas publicas, ubi interdum noctuq; viri pariter ac foeminae incessanter operabantur, efficiébantq; intra paucos dies ingentem armorum telorumque numerum. Duces elegerunt, foris Asdrubalem (quem Romanorum metu damnarant capitis) habentem jam armatorum viginti millia; intra mœnia verò alterum Asdrubalem, Masanissæ nepotem ex filia; ut scribit *Appianus*. In usum novæ Classis testæ, domusque resciderunt: in armorum officinis aurum & argentum pro ære ferroq; conflatum est: in tormentorum vincula matronæ crines suos contulerunt, inquit *Florus*. Apud *Strab. lib. 17.* hæc leguntur: Cum Karthaginienses rursus bellum gerere decrevisset, mox arma fabricari coeperunt: ac singulis diebus compacti centum quadraginta clypei, in armamentarium referebantur, & gladii trecenti, & lanceæ quingentæ, & mille tela, quæ ex catapultis mitterentur; ad quarum funes conficiendos ancillæ crines præbebant.

Dum Pœni tantâ curâ bellum apparant, superioris anni Consules cunctabantur, quia facile, quodcumq; eis placeret, exarmata urbs vi capi posse videbatur. Tandem ambo (*Censorinus* & *Manilius*) ad oppugnandam Karthaginem parati, instructum admoverunt exercitum. Qui verò hostem ut inermem contemnebant, objectis sibi novis armis & viris mirè alacribus, miraculo territi retrocesserunt. iterato deinde conatu, cum rursus non succederet, creverunt Pœnorum animi. In hoc bello cum & Asdrubal, qui foris res administrabat, & Phameas (qui *Livio* Phaneas vocatur) Afrorum equitum præfectus, multa damna Romanis inferrent, Scipio Æmilianus, qui tribunus erat militum, singulari suâ virtute & prudentiâ magnam adeptus est gloriam. Hujus fidem secutus Phameas, ad Romanos defecit, & cum illo bis mille ac ducenti equites transfugerunt. Hoc autem anno *Calpurnius Piso* Consul in Africam venit, & cum eo *L. Mancinus*, classis præfectus: qui nec Karthaginem tentarunt, nec Asdrubalem. Clupeam quidem oppidum terrâ mariq; frustra oppugnaverunt. Inde *Piso* ad *Hipponem Zarytum* (sive *Διάρπυσον*) transit, quod ea urbs, media inter Uticam & Karthaginem, communitus Romanis intercipiebat. ibi per totam æstatem assedit *Piso*: obsessi verò bis eruptione factâ, incenderunt machinas hostium. consul infecto negotio discessit in hiberna Uticam. Asdrubal, qui foris bellum administrabat, alterum Asdrubalem, qui urbanam præfecturam obtinebat, falsò criminabatur, quasi Rempublicam *Gulussæ* prodere veller. quamobrem Asdrubal ille à Pœnis interfectus est. *Appian. de Bell. Punicis.*

Lucilius Poëta nascitur; ut notavit *Euseb. Chronico*. *Pompeii Magni* avunculus major fuit, ut observat *Vetus Horatii Interpres*. Soror enim *Lucilii*, avia *M. Pompeii* fuit, ut ait *Gyraldus*.

A. M. 3858. ante Christum 145.

U. C. DCVII. SELEUCID. CLXVI.

P. TOL. PHILOM. XXXIV.

P. Corn. Scipione Æmiliano, Caio Livio Druso Coss.

Cum in Africa segniter *Calpurnius Piso* res gereret, populus Rom. Scipionem Æmilianum consulem creari, & in Africam mitti optabat. suborta est enim in hominum animis hæc opinio, à solo Scipione posse

capi Karthaginem: quasi fato quodam Africæ debellandæ necessarium esset Scipionum nomen. Trigessimum sextum ætatis annum agebat Scipio. erat autem legitima Consulatu adipiscendo ætas annorum 43. Instabat comitiorum dies, cum Scipioni ædilitatem petenti obtulit consulatum populus. cumq; nonnulli contradicerent, & legem objicerent, unus tribunorum plebis minatus est, ademturum se potestatem comitiorum consulibus, ni assentirent populo. Ita Consules permiserunt Tribunis plebis, ut Legem hanc in annum unum abrogarent; ut *Lacedæmonii* olim, cum necessitate coacti captos ad *Pylum* absolverent ab ignominia, feruntur dixisse, *Dormiant leges hodie*. *Drusus* Scipionis collega provincias cum eo sortiri postulavit. sed ubi Tribunus plebis rogationem tulit ad populum de Bello Punico, quem ei præesse jubeat? populus eam Scipioni dedit provinciam. In locum Mancini successit *Serranus* classis præfectus. Scipio consul postquam venisset ad exercitum, supervacuum turbam castris expulit, & corruptam disciplinam militum restituit: ita repurgato exercitu, & ad mandata reverenter exequenda composito, oppugnare coepit Karthaginem. Vide *Appianum*; qui hoc bellum Punicum tertium prolixè & accuratè descripsit.

Polybium historicum Scipio Æmilianus secum in Africam duxit, ibiq; multa ex ejus consilio egit. Vide *Pausaniam Arcadicis*. Apud eundem Scipionem *Panætius* philosophus magno in honore fuit, ut ex *Plutarcho* & *Cicerone* discas: *Velleii Paterculi* verba: Scipio tam elegans liberalium studiorum, omnisq; doctrinæ & auctor & admirator fuit, ut *Polybium*, *Panætiumq;* præcellentes ingenio viros, domi militiq; secum habuerit. neque enim quisquam hoc Scipione elegantius intervalla negotiorum ocio dispanxit: semperq; aut belli, aut pacis servit artibus: semper inter arma, ac studia versatus, aut corpus periculis, aut animum disciplinis exercuit.

Aristarchus, grammaticus Alexandrinus, *Aristophanis* grammatici discipulus, claruit sub *Ptolemæo Philometore*, cujus etiam filium erudit, ut legimus apud *Suidam*. Tam castigato fuit iudicio *Aristarchus*, ut versus *Homerici* illi tantum admissi sint, quos ipse probavit. Hic Criticus (ita enim vulgo dictus est) in *Homerico* Opere concinnando non parum præstitisse creditur: Qui etiam aliquos versus expunxit, & alios pro libitu alicubi reposuit. quæ causa est, quod apud antiquos Scriptores nonnunquam *Homerica* quædam legimus, quæ hodie in libris vulgatis aliter leguntur. Ob quam mutationem *Aristarchus* interdum reprehenditur: ut apud *Plutarchum* *De aud. Poëtis*, *Athenæum* *Deipnosoph. lib. 5. Schol. in Odyss. ult.* & alibi.

Metellus Romanorum prætor dum in Macedonia contra *Pseudophilippum* bellum gerebat, legatos inde misit ad res Peloponnesi inspiciendas. Nam improbitate *Dixi Megalopolitani*, qui post *Menalcidam* fuit *Achæorum* magistratus, inter Achæos & *Lacedæmonios* bellum conflatum erat. *Lacedæmonii*, qui Achæis subijci nolebant, suas controversias ad Rom. Senatum detulerant. Senatus omnia omnium rerum, præterquam capitis judicia, ad Achæorum conventum rejecerat. *Dixus*, capitis etiam crimina iudicio Achæorum permessa, comminiscitur. Itaq; Achæi, de Spartano- rum capitalibus causis judicia facere aggressi sunt. At *Lacedæmonii* *Dixum* mendacii arguentes, rursus ea de re Rom. Senatum se consulturos aiebant. *Dixus* civitatibus, ut juventutem armatam educerent, cum denunciasset, non quidem Sparta, sed illis, qui eam civitatem

tatem turbarent, dicebat se bellum illaturum. Rogatus, quosnam putaret esse ocii & tranquillitatis hostes, optimatum ille viginti quatuor nomina edidit. Agasithenes igitur illis ipsis persuasit, ut voluntario exilio, belli in patriam suam conflati incendium restringerent. Cum ii solum vertissent, Dixus ab Achæis Romam missus est, qui contra Spartanos exsules causam diceret. Respondit Senatus, legatos in Græciam venturos, qui de rebus controversis cognoscerent. Legati autem ex Urbe ociosius iter fecerunt. Interea Dixus Achæis persuasit, Romanorum decreto Spartanos in Achæorum potestate fore: Menalcidas verò, Lacedæmonios in eam sententiam adduxit, ut crederent, à concilio se jam Achæorum sejunctum iri. Achæi, renunciato jam novo prætore Damocrito, denuò contra Lacedæmonios arma ceperant, cum Metellus legatis (quos in Asiam Senatus miserat) persuasit, ut Achæorum Ducibus edicerent, ne bellum contra Lacedæmonios susciperent, atque ut omnino expectarent legatos eos, qui à Senatu mitterentur. Mandata autem hæc Damocritus insuper habuit, qui jam contra Lacedæmonios ducebat exercitum. Lacedæmonii cum suis copiis hosti occurrerunt; & prælio superati, cum circiter mille & ætate & viribus florentes milites occubissent, intra mœnia se reliqui recepere. Damocritus reportato domum exercitu, majestatis damnatus est: & cum irrogatam multam unde solveret non haberet, clanculum è Peloponneso aufugit. In Damocriti locum prætor renunciatus est iterum Dixus. Ad eum cum legatos rursus misisset Metellus, res ita convenit, induciæ ut inter Achæos & Spartanos essent, usque ad eorum adventum, qui disceptandi causâ missi à Romanis fuerant. Menalcidas autem, cui Lacedæmonii imperium decreverant, educto exercitu, Iasum oppidum (quod intra Laconia fines erat, sed ad Achæorum dicionem pertinebat) subito impetu captum diripuit; atque ita induciarum fide violatâ, bellum rursus inter Lacedæmonios & Achæos conflavit. quam ob rem cum se civium criminationibus expositum videret, & nullam eis à se in præsentem periculo afferri salutem posse animadverteret, epoto pharmaco ipse sibi vitam ademit. *Pausanias Achaicis.*

Ptolemæus Philometor odio Demetrii Sotæris Pseudalexandrum in Syria regnum induxerat, eique filiam suam nuptum dederat, ut supra diximus. Cum autem Demetrius Demetrii filius paternum regnum recuperaturus in Ciliciam trajecisset, Alexander, ut Demetrio occurreret, ex Antiochia profectus est. Eodem tempore Ptolemæus per speciem juvandi Alexandrum generum suum, magnas copias in Syriam ducit. Postquam verò ingressus est Antiochiam, tum ab exercitu, tum ab Antiochen-sibus rex consalutatus, duo sibi imponit diademata, Syria simul & Ægypti regem se proclamari jubet. Inde ad Demetrium legatos de societate & amicitia mittit: filiam suam, quam Alexander uxorem duxerat, Demetrio se daturum pollicetur unâ cum regno paterno. Oblatas condiciones cum perlibenter Demetrius amplexus esset, Antiochen-sibus persuasit Ptolemæus, ut Demetrium reciperent. Vide plura *I Macc. cap. xi. & apud Joseph. Antiq. lib. 13. cap. 8.*

A. M. 3859. ante Christum 144.

U. C. DCVIII. SELEUC. CLXVII.

PTOL. PHYSCONIS I.

Cn. Cornelio Lentulo, Lucio Mummio Nepote Coss.

KARTHAGINEM totis viribus dum oppugnat Scipio Æmilianus, Asdrubal Pœnorum Dux, quotquot ex Romanis captivos habebat, in mœnia productos, unde ab obidentibus conspici possent, contumeliosè & crudeliter excarnificatos interfecit. Igitur Scipio, tum iræ, tum gloriæ stimulis excitatus, ut urbis excidium acceleraret, nulli labori pepercit. Capto oppido, plurimi in Arcem, quæ Byrsa vocabatur, confugiunt. multi tamen supererant in urbe amplissima, qui gladio, ædificiorum ruinis & incendiis miserandum in modum absumpti sunt. Tandem etiam Byrsa Scipioni se tradit; καὶ ἔθεσαν αὐτὴν μυριάδες πέντε ἀνδρῶν ἀμα καὶ γυναικῶν, id est, Exierunt confestim quinquaginta millia virorum promiscuè ac mulierum, ut scribit Appianus. Asdrubal supplex ad Scipionem fugit. Uxor ejus perire quàm capi maluit. Ardet urbs per septemdecim dies continuos. Diruta est Karthago septingentesimo post anno quàm condita erat, ut post Appianum notant Eutropius & Orosius. Scipio post deletam Karthaginem, avito cognomento Africanus dictus est. Eutropii verba: Scipio nomen, quod avus ejus acceperat, meruit; scilicet ut propter virtutem etiam ipse AFRICANUS junior vocaretur. Hujus viri encomium contexuit Velleius, l. i. c. 12. Res ab illo gestas Auctor lib. De Viris Illust. breviter recenset. Ibi autem non rectè dicitur, à Scipione Africano adoptatus: cum non ipse Africanus, sed ejus filius hunc Æmilii filium adoptarit.

Ad disceptandas controversias inter Achæos & Lacedæmonios tandem Romanorum legati, quorum princeps Aurelius Orestes erat, in Græciam venerunt. Ad quos singularum Achaia civitatum magistratus, & imprimis Dixus, cum Corinthum convenissent; eis Orestes renunciavit, Senatum censere, neq; Lacedæmonios, neq; Corinthum ipsam Achæis contribuere se debere: Argos præterea, & Heraclæam, & Orchomenios, ab Achæorum concilio sejungendos. Hæc dum Orestes exponeret, Achaici magistratus priusquam ille peroraret, ad concionem convocarunt multitudinem. Ibi Achæi, cognita Romani Senatûs sententiâ, in Spartanos eos, qui tum fortè Corinthi erant, impetum fecerunt: quosdam etiam, qui se in Orestis diversorium fugâ jam proripuerant, summâ vi inde extrahere nitebantur. paucis post diebus, Lacedæmonii omnes, qui deprehensi captique fuerant, in carcerem conjecti sunt. Hæc ex Pausania Achaicis. Quidam ipsos Romanorum legatos à Corinthiis pulsatos ac violatos fuisse, tradunt: alii verò, sordes ex tectis in eos prætereuntes, fuisse conjectas. Verba Strabonis, libro octavo: Κορίνθιοι δὲ, ἰδίᾳ πρὸς Ῥωμαίους ὑποπολιτικῶς εἶπον, ὥστε τινες καὶ αὐτὸν πρέσβειον παρόντων τῶν οἰκείων ἀντὶς, ἐθάρρουν καὶ ἀντὶ τῆς βόρβορος. id est: Corinthii pro se privatim ita Romanos despexerunt, ut quidam in legatos eorum domum suam prætereuntes ausi sint cœnum defundere. Cicero, Oratione pro Lege Manlia, hæc habet: Legati quod erant appellati superbis, Corinthum patres vestri (totius Græciæ lumen) extinctam esse voluerunt. Mox addit: Jus Legationis verbo violatum illi persecuti sunt. Trogus autem, de hac legatione sic scripsit, libro trigesimo

gesimo quarto. Legati, omnium civitatum principibus Corinthum evocatis, decretum Senatus recitant: quid consilii habeant, aperiant. expedire omnibus dicunt, ut singulae civitates sua jura & suas leges habeant. Quod ubi omnibus innotuit, velut in furorem versi, universum peregrinum populum trucidant: legatos quoque ipsos Romanorum violassent, nisi audito tumultu, trepidi fugissent. Hec ille.

Cum ea legatio, cujus princeps fuerat Aurelius, e Peloponneso Romam redisset, & quae sibi accidissent, renunciasset, (illa autem sic narrabant, quasi certo consilio eos invasissent Achaei, ut exemplum in ipsos statuerent,) indignari Senatus, ut si unquam alias; & statim legationem decernere, cujus princeps Sextus Julius fuit: Mox cum hujusmodi mandatis ii legati sunt missi; Leniter ac moderatè ut increparent Achaos, & de injuria accepta cum iis expostularent: magis tamen ut eos cohortarentur, ne pessimorum consiliorum auctoribus aures praeberent: neve alienari se à Populi Rom. amicitia per imprudentiam sinerent. adhuc tempus esse emendandi quod peccatum fuisset, si auctores sceleris culpam praestare cogerent. Achaei Thearidam aliisque legatos Romam miserant, qui de Aurelio (qui in legatione sua fuerat violatus) rationem Senatui redderent. In hos cum incidisset Sextus, Romam in Peloponnesum tendens, auctor suusque iis extitit, in Achaia revertendi. sibi enim esse datum negotium, ut de his omnibus cum Achaeis ageret. Qui postquam in Peloponnesum venit, cum Achaeis in Aegienis urbe colloquium habuit. Et, cum esset ejus oratio prolixa humanitate temperata, nullamque de scelere in legatos admissio faceret mentionem; sed Achaeos hortaretur, ut neque Romanos neque Lacedaemonios injuriis laceffere amplius vellent; saniori quidem Achaeorum parti gratissimi erant hujusmodi sermones. Dixus autem, & Critolaus, & quicumque alii ejusdem cum istis consilii participes erant, agram mentem & corruptam servabant. Existimabant Achaei, Romanos propter bella quae in Africa atque Hispania gerebant, metu Achaeorum, ne & ipsi arma in ipsos sumerent, quidvis pati, & quidvis dicere paratos esse. Idcirco sum hoc tempus esse rati, legatis quidem benignè respondere: Velle se nihilominus Thearidam legatum Romam ad Senatum mittere: ipsi interim Tegeam irent, & cum Lacedaemoniis agerent, ut de consensu omnium finis aliquis huic bello imponatur. Igitur Tegeam Sextus venit, eoque Lacedaemonios adduxit, ut pactum aliquod cum Achaeis inirent super satisfactione, donec mitterentur à Romanis, qui de summa rerum statuerent. Interim Critolaus praetor Achaeorum (is enim in Dixi locum successerat) coacto concilio decretum faciendum curat, ut ceteri quidem ad indictum caetum non venirent, sed solus Critolaus Tegeam se conferret. Eo igitur ille, postquam Sextus omnem propè jam spem ejus adventus amiserat, pervenit. Ubi verò coeptum disputari cum Lacedaemoniis, nihil remittere Critolaus; quod diceret absque populi consensu de nulla re statuere se posse. Sextus iniquo animo quod acciderat ferens, Lacedaemoniis domum suam dimittis, ipse in Italiam rediens, hoc de Critolao iudicium retulit, & pravi ingenii hominem esse, & planè furiosum. Postea, civitates omnes circumiens Critolaus, populum ubique in concionem vocare: in speciem quidem, ut quae acta cum Lacedaemoniis essent, exponeret; re autem verà, ut Romanos accusaret, omnia illorum dicta in deterius interpretans. qua ratione efficiebat, ut vulgi turba ubique inimicitias atque odium ingens Romani nomi-

nis conciperet. Metellus Macedoniae praefes, cognito quam pravis consiliis res in Peloponneso administrarentur, legatos misit Cn. Papirium, Aulum Gabinium, & C. Fannium. Hi, cum Achaeorum concilium Corinthi celebraretur, fortè & ipsi eodem tempore illuc adveniunt: productique ad populum, singularem humanitate conditos sermones habent, iis planè geminos, quibus antè Sextus Julius fuerat usus. quos turba cum audirent, subsannantes, cum tumultu ac clamore legatos concione ejecerunt. Concitata igitur multitudo, Critolaus Achaeis persuasit, ut denuò bellum decernerent, verbis quidem advertum Lacedaemonios, reverà adversus Romanos. *Pol. Leg. ecl. 143, & 144.*

Romani ex legatorum relatione & Metelli literis edocti quae egissent Achaei, bello eorum injurias persequendas censuerant. Creatus jam Consul fuerat L. Mummius, & ei ad bellum Achaicum copia decretæ. Q. Cæcilius Metellus accepto de successore nuncio, contendebat bello finem imponere, ne Mummius ejus ipse gloriae compos fieret. Itaque per nuncios Achaeis edicit, ut Lacedaemonios, & alias omnes civitates, quae se in populi Romani clientelam tradidissent, ab Achaici consensu officio discedere æquo animo ferrent. Critolaus tamen urbem Heraclæam, quae recusabat Achaeis parere, magnis Achaeorum copiis circumfessam tenere ausus est. Ubi autem de speculatoribus audivit, Metelli copias adventare, & jam Sperchium Thesaliæ amnem transisse, pavore consternatus Scarphæan, quae Locrorum urbs est, confugit. Fugientes Metellus affecutus, magnum eorum numerum cecidit: vivi haud minus mille capti: Ipse Critolaus neque vivus uspiam post pugnam, neque inter cadavera repertus. Aliqui opinabantur, cæcâ & profundâ voragine absorptum fuisse, cum in cognosam sub Oeta monte paludem se demisisset. Post hæc, Achaeorum imperium ad Dixum rediit. Iis, vocatis ad pileum servis, cum equites sexcentos, & gravis armaturæ peditum quatuordecim millia contraxisset, ex illo delectu ad quatuor millia hominum selegit, eosque duce Alcamenæ Megaram misit, ut Metello in Peloponnesum invadenti obisterent. Arcades circiter mille, qui cum Critolao ad bellum exierant, in Peloponnesum retrocedentes, in Metelli exercitum ad Chæronæam cum incidissent, ad internecionem cæsi sunt. Inde Metellus motis castris Thebas contendit. Thebani enim cum Achaeis Heraclæam obsederant, eorumque in prælio ad Scarphian fuerant focii. Metello jam propinquante, Thebanæ mulieres, & cujusvis ætatis viri, partim per Bæotiae agros sunt dilapsi, partim in montium juga confugere. Vacuam urbem ingressus Imperator Romanus neque Deum templa exuri, neque domos everti passus est: edicto etiam cavit, ne quis e cæteris Thebanis vel occideretur, vel caperetur, præter Pythean Bæotorum magistratum. Is Achaeos ad bellum incitaverat; & ubi in Romanorum potestatem venit, supplicio affectus est. Ad Megaræ mœnia cum Metellus jam propè accederet, statim Alcamenes cum suis Corinthum in Achaeorum castra confugit: Megarenses urbem sine certamine Romanis dederunt. Metellus ubi Isthmum attingit, ultrò ad pacis condiciones Achaeos invitabat: jamque utriusque belli, Macedonici scilicet & Achaici, conficiendi spem animo conceperat: Cujus voti quo minus fieret compos, Dixi stulticia obstitit.

stitit. Dum hæc aguntur, L. Mummius Consul, qui destinatus Achaico bello gerendo erat, ad exercitum pervenit. Hic, Metello cum suis copiis in Macedoniam dimisso, ad Isthmum substitit, donec universum agmen coëgisset. Præstò fuerunt Creten- ses sagittarii; & è Pergamo missam ab Attalo manum adduxit Philopœmen. Secuta etiam auxilia Mummius fuerant ex Italia. Ea, duodecim ante castra stadiis collocavit, ad excubias ibi agendas. Cùm autem Romani præ nimia fiducia custodias minus diligenter agerent, eos qui in prima custodia collocati erant, Achæi adoriuntur: multisq; eorum occi- sis, reliquos in castra compellunt. Sed ubi Consul in hostem aciem direxit, Achæorum equitatus ad primam Romanorum equitum impressionem, in fugam se dedit. Sustinuit gravis armatura primum Romani peditatus congressum: etsi subita illa equitum fuga animos non mediocriter fregerat, restiterunt tamen, quousq; mil- le hominum lectissimorum globus è transverso in late- ra invalit: tunc enim ex omni parte effulissimam fu- gam fecere. Quod si Diæus ab adverso prælio Corin- thum se recepisset, potuissent fortasse Achæi à Mum- mio, præsertim si ad obsidionem res devenisset, bellôq; mora fuisset injecta, mitius aliquid impetrare. At il- le, ut primum sui terga hosti vertere cœperunt, rectà Megalopolin evasit. Itaq; amissis Achæorum copiis, Megalopolitanis imminentis calamitatis nuncium at- tulit: ac postremò manu suâ uxorem, ne captiva in hostium potestatem veniret, occidit, & hausto ipse ve- neno turpem vitæ exitum habuit. Achæi, qui Corin- thum post pugnam confugerant, intendentibus se no- ctis tenebris, clam abiére. Mummius enim, etsi aper- tas videbat portas, suorum tamen celeritatem cohi- buit, quòd ne intra muros infidiæ comparatæ fuissent, me tuebat. Tertio demum post pugnam die Corin- thum vi cepit, cremavitq;. Viri omnes trucidati; fœ- minæ verò cum pueris sub corona venditæ; venditi et- iam servi quicunq; manumissi in Achæorum acie stete- rant, neq; in prælio ceciderant. Donaria, & reliqua ornamenta, quæ admiratione videbantur dignissima, Romam asportata: quæ verò minoris erant pretii, At- tali auxiliorum Duci Philopœmeni donata, apud Per- gamenos dehinc servabantur. Hæc ex *Pausania Achæi- cis*. Polybius (ut apud Strabonem legimus) quæ in excidio Corinthi venerunt narrando deplorans, militarem contemptum artificiorum ac donariorum inter alia commemoravit: *οσοι δ' ἰδεῖν παρὰν ἐρριμμένους πίνακας ἐπ' ἰδαίους, περὶ δ' οὐλῆς ὃ τὸ σπασιώτατος ἐστὶν τῶν.* id est: Se enim præsentem vidisse ait tabulas in solum projectas, ac milites super iis talis ludentes. Polybius hoc tempore, quando Corinthus à Mummio eversa est, in Africa cum Scipione fuisse, notat *Orosius*. Tamen non multo post ex Africa Romam cum Scipione reversus, in Græciam Polybius videtur venisse: Itaq; eam Corinthi cladem spectavit, cùm recens incensa ac direpta urbs esset, nec- dum spolia in Italiam asportarentur.

De Corinthi excidio, *Velleius lib. 1.* sic scribit: Eodem anno, quo Karthago concidit, Lucius Mummius Corinthum post annos 852 quàm ab Alete Hippotis filio erat condita, funditus evertit. Si autem Corinthus ab Alete condita fuit Anno Mundi 2914, à Mummio deleta est postquàm annos circiter 945 stetit. Aëris Corinthiaci originem, mi- xturam, nobilitatem describit *Muretus Var. Lect. lib. 3. cap. 5.* Vide *Plinii Histor. Natural. lib. 34.* & *Flori lib. 2. cap. 16.*

Cùm Alexander, qui Ptolemæi Philometoris gener

fuit, à socero abdicatus, validum exercitum è Cili- cia in agrum Antiochenum duxisset, occurrit ei Ptole- mæus unà cum genero suo Demetrio (jam enim confe- ctæ erant nuptiæ;) & victus Alexander in Arabiam fu- git. In eo autem prælio accidit, ut equus Ptolemæi consternatus barritu elephanti eum excuteret. prostra- tum, & jam ab hostibus graviter vulneratum, satelli- tes quidem eripuerunt: attamen per quatrimum so- pitis sensibus, nec loqui potuit, nec loquentes intel- ligere. Interim Zabelus Arabum dynasta recisum A- lexandri caput misit ad Ptolemæum: qui die quintâ demum cùm respirasset à vulneribus, jucundissimo sibi spectaculo pavit animum & oculos: nec ita multo post & ipse vitam finiit. Occiso Alexandro, Demetrius (qui Nicanor cognominatus est) Syriæ regnum obtinet an- no Seleucidarum centesimo sexagesimo septimo. 1 *Macc. 11.* *Joseph. Antiq. lib. 13. cap. 8.* Philometoris mors Straboni memoratur *lib. 16.* In *Antiochiæ campo*, inquit, est *Οἰνοπαρεὺς ποταμὸς, παρ' ᾧ τὸν Βάλλαν Ἀλέ- ξανδρον μάχῃ νικήσας ὁ Φιλομήτωρ Πτολεμαῖος ἐτελεύ- τησεν ἐν βαύματι*, Oenoparus fluvius, apud quem Ptol. Phi- lometor, cum Balan Alexandrum pugna viciisset, ex vulnere obiit. Vide *Livii Epitomen libro quinquagesimo secundo.* De Pseudalexandri interitu, *Justinus Trogii brevior lib. 35.* hæc habet: Alexander non minore impetu fortunæ destructus, quàm elatus, primo prælio victus interficitur; de- ditq; pœnas & Demetrio (Soteri) quem occiderat, & Antio- cho (Epiphani) cujus mentitus originem fuerat. Hic in *Ex- ceptis Scaligerianis* Ἀλέξανδρος ὁ Βάλλας cognominatur, apud *Josephum* Ἀλέξανδρος ὁ Βάλλας λεγόμενος.

Ptolemæo Philometori succedit frater minor, qui Cyrenis regnabat, dictus Physcon, quòd ventriosus erat; ab adulatoribus autem, *Euergetes Secundus*: Eum verò, quòd flagitiosissimè vixit, Alexandrini *κακοεργέ- τω* nuncupabant. Notat *Srabo*, ordinem successionis regum Ægypti mutatum esse, cùm Philometori Phy- scon frater succederet: huc usq; enim apud Alexan- drinos patri filius in regnum successerat. Ptolemæus Philometor ex uxore Cleopatra (quæ & soror ipsius e- rat) filium susceperat. quoniam verò ille adhuc puer erat, Physcon acceptâ in matrimoniū reginâ Cleopatrà (quæ & ipsius soror erat) regni tutelam suscepit. De hoc Rege *Justinus ex Trogo* sic scribit, *lib. 38.* In Ægypto, mortuo Rege Ptolemæo, ei qui Cyrenis regnabat Ptolemæo per le- gatos regnum, & uxor Cleopatra regina (soror ipsius) de- fertur. Letus igitur hoc solo Ptolemæus, quòd sine certamine fratrum regnum recepisset, in quod subornari & à matre Cleo- patra, & favore principum, fratris filium cognoverat: cate- ram infestus omnibus, statim ubi Alexandriam ingressus est, fautores pueri trucidari iussit. ipsum quoque, die nuptiarum, quibus matrem ejus in matrimonium recipiebat, inter apparatus epularum & solennia religionum, in complexu matris inter- ficit.

A. M. 3860. ante Christum 143.

U. C. DCIX. SELEUCID. CLXVIII.

PTOL. PHYSCONIS II.

Q. Fabio Max. Æmiliano, Lucio Hostilio Mancino Coss.

Hu jus anni Consules commemorat Cicero libro De Amicitia: Meministi, Q. Maximo fratre Scipionis & L. Mancino consulibus, quàm popularis lex ferretur. fuit e- nim hic Fabius Æmilii Pauli filius, Sci- ionis Æmiliani frater. In Hispaniam citeriorem missus Fabius

Consul, prosperè contra Viriatum pugnavit, ut docet *Appianus*. Hoc etiam anno C. Lælius prætor in ulteriorem Hispaniam missus est. Hic filius est illius Lælii, qui in Africa cum superiore Africano res gessit. Viriatum ab hoc Lælio repressum fuisse legimus apud *Ciceronem Offic. lib. 2.* Propter æquabilem prædæ partitionem, inquit, & Bargulis Illyrius latro magnas opes habuit; & multo majores Viriatus Lusitanus: cui quidem etiam exercitus nostri, imperatoresq; cesserunt: quem C. Lælius (is, qui Sapiens usurpatur) prætor fregit, & comminuit, ferocitatemq; ejus ita repressit, ut facile bellum reliquis traderet. Huic Lælio Sapientis nomen passim tribuitur: ejusq; eloquentiam M. Tullius deprædicat: cui etiam idonea Lælii persona visa est, quæ de Amicitia differeret, propter hujus C. Lælii & P. Scipionis Æmiliani maximè memorabilem familiaritatem.

Demetrius Nicanor Syriæ regno potitus, auxilii, quod per Cleopatram nuptias consecutus erat, oblitus, Ptolemæi milites malè multabat. illi hominis ingratitude perosi, Alexandriam se recipiunt. Jonathas Judæorum Pontifex apud regem accusatus quod Arcem Hierosolymis oppugnaret, muneribus animum ejus mitigat. Porro Demetrius cum dicionem suam pacatam videret, exercitum dimisit, & solis peregrinis militibus, quos secum à Creta adduxerat, stipendia solvi jussit. Quamobrem suorum animos à se alienatos reddidit, & apud Antiochenes odium sibi concitavit. Id ubi sensit Diodotus Apanenus (Tryphon cognominatus) qui unus fuit ex Alexandri nuper defuncti ducebibus, venit ad Malchum Arabem, qui educabat Alexandri filium Antiochum; eiq; persuasit, ut suæ fidei puer Antiochus committeretur: se enim effecturum, ut is paterno regno potiretur. Interea Jonathas Arcis Hierosolymitanæ præsidium tollere cupiens, regem Demetrium rogabat, ut præsidia de Judææ castellis educeret. Rex & hoc, & majora etiam ei pollicetur; simul postulat auxilia. moxq; tria millia delectorum militum Jonathas ad Regem mittit Antiochiam. Antiochenes illo tempore in Demetrium insurrexerant, & regiam velut expugnaturi circumsteterunt. Rex assumptis Judæis auxiliaribus & mercenario milite, conflictus cum Antiochenibus, & superatus numero, compulsus est cedere. Tum Judæi receperunt se in tectum regiæ, & inde missilibus facile populum repulerunt, ignemq; in ædeis propinquas injecerunt. mox propter densitatem ædificiorum, quæ ferè ex lignea materia constabant, incendium per totam urbem pervagatur. Rex Antiochenos in eripiendis liberis & uxoribus occupatos animadvertens, per diversos angiportus eos aggreditur, & multis occulis, reliquos abjectis armis deditionem facere cogit. Postea, Judæos prædâ, quam paraverant, donatos domum remisit non sine præclaro virtutis eorum testimonio. *Joseph. Antiq. lib. 13. cap. 9. & 1 Macc. cap. 11.*

Diruta Corintho, Mummius aliarum Græciæ urbium, quæ contra Romanos bellum susceperant, muros dejecit, arma civibus ademit. Deinde, postquam legati Romam mitterentur, quorum consilio in Græciæ rebus ordinandis uteretur, omnem à civitatibus popularem administrationem sustulit. Concilia singularum nationum, Achaicum, Phocicum, Bæoticum, itidemq; in aliis Græciæ partibus, abolita pariter omnia, ut docet *Pausanias Achaicis*. Bellum Achaicum eodem anno, quo capta est Corinthus, finem videtur habuisse. nam post Corinthi Excidium, nihil memorabile gestum legitur. tempus autem reliquum in or-

dinando statu Achaicæ (hoc est universæ Græciæ, quæ ab illo tempore *ACHAIA* dicta) est consumtum. *Appianus* tamen ait, Mummius de Græciâ triumphasse circa centesimam sexagesimam Olympiada. Ipse quoq; *Pausanias* Achaici belli finem conjicit in Olympiadem CLX. Hucusq; suam historiam *Polybius* perduxit, ut ipse lib. 3. testatur.

OLYMPIAS CLIX.

A.M. 3861. ante Christum 142.

U. C. DCX. SELEUCID. CLXIX.

PTOL. PHYSCONIS III.

Ser. Sulpicio Galba, Lucio Aurelio Cotta Coss.

Cum Consules in Senatu contenderent, uter adversus Viriatum in Hispaniam mitteretur, ac magna inter Patres conscriptos dissensio esset; Scipio Æmilianus, omnibus ejus sententiam expectantibus, Neutrum, inquit, mihi mitti placet; quia alter nihil habet, alteri nihil est satis. Sic Cottæ paupertatem, Galbæ avariciam notabat, equè malam licentis imperii magistram judicans inopiam, atq; avariciam. Quo dicto, ut neuter in provinciam mitteretur, obtinuit. *Val. Max. lib. 6. cap. 4.* Itaq; Scipionis fratri Fabio Æmiliano imperium proconsulare in Hispania prorogatum est. De rebus à Fabio contra Viriatum gestis, vide *Appianum Ibericis*.

Demetrius Nicanor accepto beneficio ingratus apparuit, eo quod Jonathani promissa non servavit, bellum etiam minatus, nisi redderet tributa omnia, quæ Judæi soliti sunt prioribus Regibus pendere. Apparatum verò, quem contra Judæos fecerat, coactus est in Tryphonem vertere. Tryphon enim ex Arabia in Syriam reversus cum Antiocho puero, ejus capiti diadema imposuit: deficientibusq; ad se militibus, qui fraudati stipendiis fuerant, aperto bello Demetrium adortus est: & uno prælio factus superior, tum Elephantos, tum urbem Antiochiam illi ademit, compulso in Ciliciam cedere. Tunc Antiochus adolescens missis ad Jonatham legatis & literis, pontificatum ei confirmat cooptato inter amicos primarios. Jonathas & ipse suos ad eum simul & Tryphonem legatos misit, amicum se & socium professus. Cum igitur milites à Syria & Phœnice collegisset, ut contra Demetrii Duces bellum gereret, Ascalonem Antiocho conciliabat, & Gazæos cogebat imperata facere: deinde totam regionem obibat usq; ad Damascum. Simon Jonathæ frater Bethsuram capit, & ejectis Demetrianis suum ibi collocat præsidium. Interim in Galilæa Jonathas hostium insidiis penè interceptus, cum à suis deferretur & quinquaginta duntaxat viros secum haberet, tanto impetu adversam hostium frontem impulit, ut terrii seu furentibus cederent. Tum verò illi, qui Jonatham deferuerant, reversi in prælium, totum hostium exercitum fugatum in castra compulerunt. Jonathas victoriâ potitus, recepit se Hierosolyma. Postea Romam & Lacedæmonem legatos misit, societatis renovandæ causâ. Simon obeundo totam Judæam & Palæstinam, opportuna loca firmabat præsidiis. *1 Macc. 11. 53. Joseph. 13. 9.*

A.M. 3862. ante Christum 141.

U.C. DCXI. SELEUC. CLXX.

PTOL. PHYSCONIS IV. SIMONIS I.

Appio Claudio Pulchro, Q. Cæcilio Metello Macedonico, Coss.

TRYPHON, cum cogitaret quonam pacto ipse posset sublato Antiocho regnum invadere & occupare, decrevit Jonatham prius e medio tollere, quem Antiocho fidum esse noverat. Igitur ex Antiochia ad Bethsan (quæ Græcis vocatur Scythopolis) profectus est. ibi invenit Jonatham cum quadraginta millibus lectissimorum militum. Itaq; hominem vi aggredi non ausus, muneribus & comitate conatus est decipere; utq; fidem fictæ benivolentiæ adstrueret, suos Duces imperata Jonathæ facere jussit. postremò suavit, ut exercitum dimitteret, cessante jam bello, & pacatis rebus omnibus. rogabat tamen ut retentâ modicâ manu se comitaretur Ptolemaidem: eam namq; urbem arcēsque vicinas se in ejus tutelam traditurum. Jonathas nihil mali suspicatus, dimisit exercitum, exceptis tribus millibus: ex his autem duo millia reliquit in Galilæa, & mille secum duxit, Tryphonem profectus Ptolemaidem. Urbem verò ut ingressus est, oppidanis portas, ita ut præmoniti erant, claudentibus, ipse vivus capitur, militibus ejus ad unum contrucidatis. Hierosolymis ubi auditum est de Jonathæ captivitate, Judæorum gens fratri ejus Simoni imperium detulit. Tryphon autem Ptolemaide profectus, cum magno exercitu in Judæam venit, secum ducens vinctum Jonatham: missisq; nunciis ad Simonem, mandabat, ut si vellet dimitti fratrem Jonatham, centum argenti talenta persolveret, simulq; obsides ad se mitteret duos Jonathæ filios. Simon, quod timeret, ne contemptis Tryphonis condicionibus suspicionem incurreret, quasi fratrem servari noluerit, & pueros mittit & pecuniam. qui bus acceptis Tryphon non servavit fidem, nec dimisit Jonatham: sed cum exercitu peragrabat regionem, volens per Idumæam ascendere Hierosolyma. delapsâ autem per noctem nive, in Cœlesyriam recessit; obiterque in Galaditica regione interfecto & sepulto Jonathane, ipse Antiochiam se contulit. Vide 1 Macc. 12 & 13. Joseph. Antiq. lib. 13. capp. 10 & 11.

Simon Judæorum dux infidam Tryphonis sævitiam abominatus, cum Rege Demetrio amicitiam renovat, & ab ipso immunitatem tributorum obtinet, anno Seleucidarum centesimo septuagesimo. itaq; tum sublata Syriæ Regum mentione, Judæi in privatis instrumentis & Actis publicis scribere cœperunt, Anno Simonis primo, &c. Hujus sub principatu res Judæorum auctæ sunt, & de finitimis hostibus multæ relatæ victoriæ. Simon etiam, cum fratris Jonathæ ossa Modin in paternum sepulcrum transtulisset, amplissimum monumentum patri simul & fratribus suis extruxit. 1 Macc. 13. 23. Joseph. Antiq. lib. 13. cap. 11.

A.M. 3863. ante Christum 140.

U.C. DCXII. SELEUC. CLXXI.

PTOL. PHYSCONIS V. SIMONIS II.

L. Cæcilio Metello Calvo, Q. Fabio Max. Serviliano Coss.

TRYPHON post Jonathæ mortem Antiochum Alexandri F. cujus tutelam susceperat, e medio sustulit, &

Syriæ regnum à militibus sibi delatum adeptus est. Hunc puerum, qui Antiochus Theus (ut Josephus scribit) appellatus est, Alexander genuit ex Cleopatra, quæ post Demetrio Nicanori nupsit. Quamobrem Antiochus iste Demetrii privignus dicitur apud Trogi breviorum. Sic enim ille, lib. 36: In Syria Trypho, qui se tutorem Antiocho Demetrii privigno substitui à populo laboraverat, occiso pupillo, regnum Syriæ invadit. Hoc Tryphonis facinus Appianus commemorat, Syriacis: Syriæ regiam, inquit, occupavit servus regum priorum Diodotus, inducens Antiocho puero, Alexandri nobis ex Ptolemæi nata filio: quo mox sublato, ipse regnare ausus est, adjcto sibi novo Tryphonis nomine.

Demetrius Nicanor, quem Tryphon Antiochiâ expulerat, videtur Seleuciam primò se recepisse cum uxore & liberis. Postea verò in Mesopotamiam pervenit, ut potitus superioribus satrapiis (quas Seleucidæ antehac possederant) sedem belli ibi constitueret. Vocabatur enim per crebras legationes ab eorum locorum Græcis atq; Macedonibus, qui ei auxilia contra Arsacem regem Parthorum pollicebantur, ut scribit Joseph. Antiq. lib. 13. cap. 9.

Simon Dux Judæorum, cum urbem Gazam obsedisset, & factâ machinâ, quam Helepolin vocant, expugnasset, hoc anno Arcem quoq; Hierosolymitanam cepit, & milites prædarios inde ejecit. Vide 1 Macc. 13. & Joseph. Antiq. lib. 13. cap. 11.

Romæ hoc anno Censuram gessere P. Scipio Æmilianus & L. Mummius Achaicus. Scipio collegæ segnitiam notans, pro Rostris dixit, Se ex majestate Reipub. omnia gesturum fuisse, si sibi cives vel dedissent collegam, vel non dedissent. Vide Valer. lib. 6. cap. 4. Idem Scipio censor, cum lustrum conderet, inq; Solitaurili sacrificio scriba ex publicis tabulis solenne ei precationis carmen præiret, quo dii rogabantur UT POPULI ROMANI RES MELIORES AMPLIORESQUE FACERENT; Satis, inquit, bonæ ac magnæ sunt: itaque precor ut eas perpetuò incolumes servant. Ac protinus in publicis tabulis ad hunc modum carmen emendari jussit. Val. Max. lib. 4. cap. 1.

A.M. 3864. ante Christum 139.

U.C. DCXIII. SELEUCID. CLXXII.

PTOL. PHYSCON. VI. SIMONIS III.

Cn. Servilio Capione, Q. Pompeio Rufo Coss.

DEMETRIUS Nicanor ab Arsace Parthorum Rege, cui bellum intulerat, captus est, anno Seleucidarum centesimo septuagesimo secundo, ut scriptum est 1 Macc. 14. Hanc Demetrii captivitatem memorat Joseph. Antiq. lib. 13. capp. 9 & 12. Justinus ex Trogo historiam sic narrat lib. 36: Demetrius ad abolendam segnitie maculam, bellum Parthis inferre statuit. cujus adventum non invitum Orientis populi videre; & propter Arsacide Regis Parthorum crudelitatem, & quod veteri Macedonum imperio assueti, novi populi superbiam indignè ferebant. Itaque cum & Persarum, & Elimæorum Bactrianorumq; auxiliis juvaretur, multis præliis Parthos fudit. ad postremum tamen pacis simulatione deceptus, capitur; traductusq; per ora civitatum, populis qui desciverant, in ludibrium favoris ostenditur. Missus deinde in Hyrcaniam, benignè & juxta cultum pristinae fortunæ habetur. Hæc ille.

Q. Metellus Macedonicus cum citeriorem Hispaniam Consul prius, deinde pro consule, penè totam subegisset, postquam cognovit Q. Pompeium Consulem inimicum

inimicum suum successorem sibi mitti; omneis, qui modò militiam suam voluerant finire, dimisit: horrea custodibus remotis opportuna rapinæ præbuit: arcus, sagittasq; Cretensium frangi, atq; in amnem abjici iussit: elephantis cibaria dari vetuit. Quibus factis, ut cupiditati suæ indulgeret, ita magnificè gestarum rerum gloriam corripuit. *Hæc Val. Max. lib. 9. cap. 3.*

Q. Fabius Maximus Servilianus hoc & superiore anno rebus magnis in Lusitania gestis incautiùs victoriam persequens à Viriato in eas angustias adigitur, ut æquis condicionibus pacem petere coactus sit; ut *ex Appiani historia Cappellus* annotat. Fabius autem ille, qui adversus Viriatum dimicavit, *Appiano* Fabius Maximus Æmilianus appellatur, Pauli Æmilii filius; et si *Orosius* Servilianum nominat. Q. Pompeius Consul infeliciter in Hispania pugnavit, & à Numantinis superatus, pacem ignobilem fecit. *Eutrop. lib. 4.* Hic Q. Pompeius à P. Scipione Æmiliano rogatus, ut pro C. Lælio consulatum peteret, & facturum pollicitus, pro se prehensavit. Quamobrem Scipio factus est Pompeio inimicus. *Lælius apud Ciceronem* id testatur, his verbis: *Ab amicitia Q. Pompeii meo nomine se removerat, ut scitis, Scipio.*

OLYMPIAS CLX.

A. M. 3865. ante christum 138.

U. C. DCXIV. SELEUC. CLXXIII.

PTOL. PHYSCONIS VII. SIMONIS IV.

Caio Lælio Sapiente, Q. Servilio Cæpione Coss.

CLEOPATRA Demetrii Nicanoris uxor, in Seleuciam cum liberis se incluserat. Antiochus Demetrii frater, qui in Asia educabatur, postquam Rhodi de captivitate fratris nuncium accepit, in patriam reversus, aliquandiu incertis sedibus oberravit, metu Tryphonis. Cum autem Tryphon pravum ingenium non amplius dissimularet, ejus mores pertæsi milites ad Cleopatram defecerunt. Ea igitur, ubi virum suum in Parthia novis nuptiis illigari audisset, ad Antiochum Demetrii fratrem misit, conjugium suum & Syriæ regnum ei offerens. Antiochus cum Seleuciam venisset, affluente ad eum quotidie multitudine, & crescentibus viribus, bellum Tryphoni intulit. Legatos etiam misit ad Simonem Judæorum Pontificem, qui de amicitia & societate agerent. *Joseph. Antiq. lib. 13. cap. 12.* Hic Antiochus apud Josephum quidem *Ευσεβης* & *Σωσιπ* cognominatur: alii Scriptores eum *Sedetem* vel *Sidetem* dicunt. Sic enim *Trogus Prologo lib. 36.* Trypho, inquit, pulso Syriâ Demetrio, captoq; à Parthis, bellum gessit cum fratre ejus Antiocho cognomine Sedete. A Syris autem Antiochus Sidetes, id est Venator, dictus putatur. *Sid* ציד Venatorem significat.

Cæpio Consul Romanus in Hispaniam missus, eas pactiones, quas Fabius superiore anno cum Viriato fecerat, non probabat. A populo quidem Romano Fœdus illud comprobatum fuerat; nimirum, ut, *Viriatum Romanorum amicus esset, utq; omnes qui ei suberant, domini essent regionum quas possidebant.* Verumtamen cum Cæpio pacem hanc turpissimam esse dictitaret, & super hac re litteras Romam mitteret, Senatus tandem censuit, uti renunciaret pactioni, & contra Viriatum de integro bellum renovaret. Cæpio igitur incautum Viriatum oppressurus arma movet. Viriatus fugâ elapsus, legatos ad pacem petendam mittit. Illis autem legatis

magni præmii pollicitatione corruptis Cæpio persuadet, ut Viriatum jugulent. Ita Viriatus in domicilio decumbens à suis interemptus est, magno Romanominis probro gloriam adeptus, quasi aliter vinci non potuerit. Viriati historia conscripta est ab *Appiano in Ibericis*. Vide & quæ *Phot. ex Diod. Sic. lib. 32.* excerptit. Alii quoq; scriptores Viriaticum bellum & Cæpionis perfidiam commemorant; *Val. lib. 9. cap. 6. Patere. lib. 2. cap. 1. Flor. lib. 2. cap. 17. Eutrop. lib. 4. Trogi Breviator lib. 44. Liv. Epit. lib. 54. Oro. lib. 5. cap. 4.* Viriati interfectores præmium à Cæpione promissum petentibus, responsum est, *Nunquam Romanis placuisse, Imperatorem à suis militibus interfici.* Post Viriati necem, Tantalus quidam ab exercitu Dux creatus, in Cæpionis potestatem se & exercitum tradidit. Hic autem *Diodoro Ταύτα* μϞ appellatur.

A. M. 3866. ante christum 137.

U. C. DCXV. SELEUC. CLXXIV.

PTOL. PHYSCONIS VIII. SIMONIS V.

Cn. Calpurnio Pisone, M. Popilio Lenate Coss.

TRYPHON prælio victus ab Antiocho Sidete, è superiore Syria in Phœnicen fugit. Antiochus secum habens peditum centum viginti millia, equitum octo millia, Doram urbem maritimam, in quam Tryphon confugerat, obsidione cingit, anno Seleucidarum centesimo septuagesimo quarto. Simon Judæorum Pontifex misso comœatu ac pecuniis ad Antiochi milites Doram oppugnantes, ita eum demeruit, ut inter intimos amicos ab eo reciperetur. *1 Macc. 15. 10. Joseph. Antiq. lib. 13. cap. 12.*

Numenium Romam legatum Simon triennio antè miserat cum amplis muneribus, quorum primum erat Scutum aureum. Hoc autem anno in Judæam redit Numenius cum litteris commendaticijs, quibus Consul Romanorum Lucius Cæcilius Metellus Simonem & Judæos Ptolemæo Ægypti Regi alijsq; regibus & populis commendabat. *1 Macc. 15. 15.*

M. Popilius Consul in Hispaniam missus, Q. Pompeio successit. Pompeius post multas infelices cum Numantinis pugnas, turpem pacem fecerat. Numantini pro Segedensibus sociis suis apud Pompeium deprecati fuerant; eumq; renuentem aggressi, cum debellare possent, fœdus maluerunt. Pompeius, cum ejus successor Popilius advenisset, negavit se pactionem cum Numantinis fecisse. cum verò ii testibus rem confirmarent, Popilius eos Romam, ut cum Pompeio disceptarent, misit. Ubi ad disceptationem ventum est, Senatus bellum cum Numantinis gerendum censuit. Vide *Appianum Ibericis, Florum lib. 2. cap. 18. Velleium lib. 2. cap. 1.* Pompeius Romam reversus, deprecando pœnam effugit, ut docet *Cic. Offic. lib. 3.*

A. M. 3867. ante christum 136.

U. C. DCXVI. SELEUC. CLXXV.

PTOL. PHYSCONIS IX. SIMONIS VI.

P. Corn. Scipione Nasica, Decimo Junio Bruto Coss.

TRYPHON, quem Antiochus Doræ latentem obsidebat, elapsus cum perfugisset Apamæam, urbe vicinâ interfectus est, ut scribit *Josephus*. Pro Apamæa autem

autem Orthosiada urbem nominat *Auctor primi libri Maccabæorum, cap. 15. 37.* De morte Tryphonis *Strabo lib. 14.* Τέτον, inquit, Ἀντίοχος ὁ Διμήτριος καὶ ἀκλείας εἰς τὴν χειρὸν, ὑδάτας διερράσαντα τὸ σῶμα. id est: Hunc (Tryphonem) Antiochus Demetrii F. quodam in castello inclusum ad mortem sibi consciscendam adegit.

Antiochus Sidetes, postquam Tryphonem è medio sustulisset, ob innatam avaritiam beneficiorum immemor, Simoni Judæorum Pontifici, cujus amicitiam fidam expertus fuerat, pro beneficio damnum rependit. Quingenta talenta tributum nomine à Judæis exigit; totidem altera, pro Palæstinæ urbibus, quas occuparat Simon. Cùm tributum nomine nihil, pro Palæstinæ oppidis sola centum talenta Simon offerret; iratus Antiochus, traditis amico Cendebæo copiis, misit eum ad Judæam infestandam. Simon jam senex duobus filiis, Judæ & Joanni, belli curam committit. Joannes Simonis filius, vulnerato fratre, prosperè pugnavit, & Antiochi Ducem Cendebæum profligavit. Vide *1 Macc. 16. & Jos. Antiq. lib. 13. cap. 13.*

Scipio Nasica hujus anni Consul, filius est Scipionis Nasicæ Corculi, qui consulatum gessit An. Urbis 592. Hic autem vulgo Serapion dictus est, quod Serapioni cuidam victimario similis erat: nec illi aut familiæ claritas, aut morum probitas opitulata est, quo minus hac contumeliâ aspergeretur, ut notat *Valer. Max. lib. 9. cap. 14.* Annonæ caritate increbrescente, cùm C. Curatius tribunus plebis de frumento emendo legem populo gratissimam rogaret, Consul Nasica huic instituto ut minimè utili se opposuit. Obstrepente deinde populo, Tacete, quæso, Quirites, inquit: plus enim ego, quàm vos, quid Reipub. expediat, intelligo. Qua voce auditâ, omnes pleno venerationis silentio, majorem ejus auctoritatis, quàm suorum alimentorum respectum egerunt. *Val. Max. lib. 3. cap. 7.* Hic postea privatus Tib. Gracchum occidit.

Junius Brutus Consul Hispaniam ulteriorem fortitus, Lusitanos multis cladibus affecit; & Gallæcos sive Callaicos, montanæ regionis incolas, qui Lusitanis auxilio venerant, devicit; unde & cognomen Gallæci reportavit. *Apud Strab. lib. 3.* Βρῦτος ὁ Κανθαίος ἀγορεύων, Brutus cognomento Callaicus, dicitur. In *Epitome Livii lib. 55.* hæc leguntur: Decimus Junius Lusitaniam urbium expugnationibus usque ad Oceanum perdomuit: & cùm Fluvium Oblivionis transire nollent, raptum Signiferi signum ipse transtulit, & sic ut transgrederentur persuasit. *Apud Flor. lib. 2. cap. 17.* Decimus Brutus omnes Callæciæ populos adiisse dicitur, formidatumq; militibus flumen Oblivionis. Limæam intelligit: quem fluvium *Strabo* (non quidem Ἀθήναι, sed) τὸν τῆς Ἀθήνης appellat. Varios Oblivionis Fluvios refert idem *Geographus lib. 14.* quos ἀθάλας vocat. De hoc autem Lethæo Fluvio *Silius Italicus lib. 1.*

Quis super Gravius lucentes volvit arenas,
Infernæ populis referens obliviam Lethes.

Gallæcorum quinquaginta millia à Bruto occisa, & sex millia capta referuntur, teste *Orosio lib. 5. cap. 5.* Decimum Junium Brutum de Callæcis & Lusitanis triumphasse magnâ gloriâ, dicit *Eutrop. lib. 4.* De Gallæcia consulendus *Justin. Trog. Brev. lib. 44.*

Lucius Accius poëta tragicus Romæ hoc tempore floruit: quem D. Junii Bruti familiarem fuisse, docet *Cic. Oratio pro Archia poëta*: Decimus quidem Brutus summus ille vir & imperator, Accii amicissimi sui carminibus templorum ac monumentorum aditus exornavit suorum. Tempora intelligit, quæ Brutus ex manubiis consecraverat, ut ait *Val. Max. lib. 8. cap. 14.*

A. M. 3868. ante Christum 135.

U. C. DCXVII. SELEUCID. CLXXVI.

PTOL. PHYSCON. X. SIMONIS VII.

M. Æmilio Lepido, C. Hostilio Mancino Coss.

MANCINUS Consul in Hispaniam missus cùm Popillio Lanati successisset, infelicitè pugnavit, & à Numantinis obsessus amicitiam & fœdus cum illis facere coactus est. Quæ res ut Roma cognita fuit, maximo omnes dolore affecti sunt, quod pactio turpissima videretur. Itaq; alter Consul Æmilius Lepidus in Hispaniam mittitur, Mancinus ad judicium vocatur, quem Numantinorum legati secuti sunt. Hi in Senatu auditi, capita Fœderis proferebant: Mancinus omnem culpam in Q. Pompeium rejiciebat: se enim ab illo exercitum rudem & ignavum accepisse. Absoluto autem Pompeio, Senatus consultum factum est, uti Mancinus Numantinis dederetur. Vide *Appianum Ibericis.* Hujus deditiois suasorem ipsum Mancinum fuisse, docet *Cic. Offic. 1. 3.* Cælius Mancinus, inquit, ut Numantinis, quibuscum sine Senatûs auctoritate fœdus fecerat, dederetur, rogationem suavit eam, quam L. Furius & Sextus Attilius ex Senatusconsulto ferebant: quâ acceptâ, est hostibus deditus. Honestius hic, quàm Q. Pompeius, quo, cùm in eadem causa esset, deprecante, accepta lex non est. Apponi hic commodè possunt verba *Paterc. lib. 2. cap. 1.* de Numantia loquentis: Hæc urbs, inquit, nunquam plura, quàm decem millia, propriæ juventutis, armavit. sed, vel ferociâ ingenii, vel inscitâ nostrorum Ducum, vel fortunæ indulgentiâ, cum alios duces, tum Pompeium (hic primus è Pompeiis Consul fuit) magni nominis virum, ad turpissima deduxit fœdera; nec minus turpia ac detestabilia Mancinum Hostilium Consulem. sed Pompeium gratia impunitum habuit; Mancinum verecundia. quippe, non recusando perduxit hæc, ut per Feciales nudus, ac post rerum religatis manibus, dederetur hostibus: quem illi recipere se negaverunt (sicut quondam Caudini fecerunt) dicentes, Publicam violationem fidei non debere unius lui sanguine. Quàm injustè Romani Mancinum Numantinis dediderint, ostendit *Oros. lib. 5. cap. 4, & 5.* Vide & *Flor. lib. 2. cap. 18.* Cùm Mancinus à Numantinis non reciperetur, augurio in castra Romanorum deductus, præturam postea consecutus est, ut scribit *Aurel. Victor libro De Viris Illustribus.*

Æmilius Lepidus Vaccæos innoxiam gentem & supplicem, etiam Senatu prohibente, pertinaciter expugnare tentavit. Sed mox acceptâ clade, ipsum Romanum provinciâ Consulatuq; moverunt: itaq; Romam privatus rediit, eiq; multa irrogata est. Consulas *Appianum, & Paulum Oros. lib. 5. cap. 5.*

Attalus Eumenis frater postquam regnasset annos unum & viginti, Attalo Eumenis filio, cujus tutelam gesserat, regnum relinquit. *Strabo lib. 13.*

OLYMPIAS CLXI.

A. M. 3869. ante Christum 134.

U. C. DCXVIII. SELEUCID. CLXXVII.

PTOL. PHYSCONIS XI. SIMONIS VIII.

L. Furio Philo, Sex. Atilio Serrano Coss.

DEMETRIO Nicanori, qui à Parthis captus est, in Hyrcaniam missus non cultum tantum regium præstitit Rex Parthorum, sed & filiam in matrimonium dedit.

dedit, regnūq; Syriæ, quod per absentiam ejus Tryphon occuparat, restitutum promisit. Circa hoc tempus cum Rex ille Parthorum Arsaces decessisset, Phraates illi successit. Demetrius desperato jam reditu, captivitatem non ferens, privatam etsi opulentam vitam pertæsus, tacitus in regnum fugam meditatur. Fugientem Phraates semel atq; iterum retrahit, & talis aureis ad exprobrationem puerilis levitatis donatum, in Hyrcaniam remittit. Vide quæ exscripsit è Trogo Justin. lib. 38. Apud Appianum, Phraates Parthorum rex Demetrio sororem suam in uxorem dedisse dicitur: Parthicam (inquit) expeditionem suscepit Demetrius; & captus vixit in Phraate regia, Regis sorore Rhodogunâ ductâ in matrimonium.

A. M. 3870. ante Christum 133.

U. C. DCXIX. SELEUCID. CLXXVIII.

PTOL. PHYSCONIS XII. JO. HYRCANI I.

Servio Fulvio Flacco, Q. Calpurnio Pisone Coss.

SIMONIS gener Ptolemæus Abubi F. conjuratione cum Antiocho factâ, Simonem & uxorem ejus duosq; filios convivio excipit: ubi jam lætiores vidit, focerum Simonem in convivio interfici jubet; uxorem verò ejus & duos, qui aderant, filios in vincula conjicit. Supererat tertius Simonis filius Joannes, qui & Hyrcanus fuit cognominatus. ad eum occidendum Ptolemæus mox Gazaram sicarios mittit, ipse Hierosolyma contendit, urbem occupaturus. Joannes autem ab amico præmonitus sicarios ad se missos comprehendit, & jugulat: deinde cursu citato Ptolemæum antevertit, & Hierosolyma ingressus, ei advenienti portas occludit, populo Simonis memoriæ apprimè favente, & Ptolemæi parricidium meritò detestante. Occisus est Simon exeunte anno Seleucidarum centesimo septuagesimo septimo, cum Pontificatum tenuisset annos octo. Ei succedit filius Joannes Hyrcanus, confestimq; Ptolemæum parricidam insecutus, arcem Docum (Josepho Dagon vocatur) in quam ille se receperat, non procul ab urbe Hierichunte sitam, obsidet. 1 Macc. 16. Jos. Antiq. lib. 13. cap. 14. Hucusq; Auctor libri Primi Maccabæorum historiam perduxit. Atq; hic desinit *Historia Biblica*.

Joannis Hyrcani matrem duosq; fratres Ptolemæus parricida consultò servaverat. Ubi Joannem cum infesto exercitu adesse, & Arcis obsidionem urgere vidit, matrem ejus fratresq; in mœnia productos flagris cædebat, minitans se præcipitaturum eos, nisi Joannes ab oppugnando desisteret. Hoc spectaculo exanimatus Joannes vincebatur pietate erga matrem, & erga germanos misericordiâ. Itaq; obsidionem solvit, ineunte anno Seleucidarum centesimo septuagesimo octavo. Solutâ obsidione, Ptolemæus nihilominus Hyrcani matrem ac fratres occidit, fugitq; Philadelphiam ad Zenonem cognomine Cotylam, qui tyrannidem ibi invaserat. Joseph. Antiq. lib. 13. cap. 15. & De Bello Judaico lib. 1. cap. 2.

Ineunte Joannis Hyrcani principatu, Olympiadis CLXI anno secundo, ut rectè advertit Flavius Josephus, (numerus enim corruptus sic restitui debet, 'Ολυμπιάδος ρ' η' ε' α' π' δ' β') Antiochus Sidetes Judæam invasit, & vastatis agris Hierosolyma septem exercitibus (επτά στρατοῦς) obsidet. Ad Septentrionalem muri partem cum centum turres τειχεῖς excitasset, impositis

in eas cohortibus, quotidie tentavit mœnia, dupliciq; fossâ cinctis Judæis omnem præclusit exitum. Hyrcanus, ubi cognovit sibi obesse suorum multitudinem, quòd inutiliter absumerentur ad victum necessaria, infirmiores turbam eiecit extra mœnia. Antiochus autem exclusos vetabat progredi; ita ut mœnibus urbis oberrantes conficerentur inediâ. sed cum supervenisset Festum Tabernaculorum, rursus in urbem recepti sunt. Rex etiam rogatus, ut Festi gratiâ septem dierum inducias concederet; religione motus, non tantum eas impetrari passus est, sed & victimas misit magnificè, tauros auratis cornibus, & pocula tum aurea tum argentea, referta omne genus aromatis. Hic igitur Antiochus ab omnibus Pius cognominatus est. Hyrcanus verò, cognitâ ejus æquitate ac pietate delectatus, legatos ad eum misit, qui rogarent, ut Judæis liceat patriis vivere legibus. Rex approbatâ eorum pietate, jussit ut arma sibi traderent, & vestigalia Joppes, cæterarūq; extra Judæam urbium concederent, & insuper præsidium reciperent. Hierosolymitani ad hæc omnia assensum præbuere, excepto præsidio. id ne reciperent, maluerunt Regi dare obfides, & talenta insuper quingenta. his itaq; condicionibus soluta est obsidio. Cæterum Hyrcanus aperto monumento Davidis, qui olim Regum omnium fuerat ditissimus, tria millia talentorum inde protulit. quibus pecuniis fretus, primus omnium cepit ξειροδοκῆν, hoc est, peregrinum militem alere: & regem Antiochum exceptum in Urbe cum exercitu tractavit liberalissimè. Jos. Antiq. lib. 13. cap. 16.

A. M. 3871. ante Christum 132.

U. C. DCXX. SELEUCID. CLXXIX.

PTOL. PHYSCO. XIII. JO. HYRCANI II.

P. Corn. Scipione Æmiliano II. Caio Fulvio Flacco Coss.

SCIPIO Æmilianus, qui ante annos duodecim Coss. Karthaginem deleverat, hoc anno iterum Consul creatus, adversus Numantinos in Hispaniam mittitur. Is castra ingressus, edixit, ut omnia quæ voluptatis causâ comparata essent, auferrentur ac summoventur. Constat tum maximum inde institorum & lixarum numerum cum duobus millibus scortorum abiisse. Restitutâ igitur disciplinâ militari, quæ neglecta fuerat, luxu & avariciâ corruptum militem emendavit, ac obedientem reddidit. Vide Appianum Ibericis, Valerium lib. 2. cap. 7. Florum lib. 2. cap. 18. Epitomen Livii lib. 57. Frontinum Strateg. lib. 4. cap. 1.

Micipsa Numidiæ rex, Iugurtham Fratris sui filium in Hispaniam cum auxiliis mittit ad Scipionem. Vide quæ infra notamus ad A. M. 3894.

A. M. 3872. ante Christum 131.

U. C. DCXXI. SELEUCID. CLXX.

PTOL. PHYSCON. XIV. JO. HYRCANI III.

Publio Mutio Scaevola, L. Calpurnio Pisone Frugi Coss.

ATTALUS Pergami rex, qui Philometo cognominatus est, Eumenis filius, cum annos quinq; (post obitum Attali patris) regnasset, morbo cedens, Populum Romanum hæredem instituit, ut scribit Strabo libro decimo tertio. De hoc Rege Justinus Trog Breviator,

tor, libro trigesimo sexto: In Asia rex Attalus florentissimus, & ab Eumene (rectius dixisset, Attalo) patrio acceptum regnum, cædibus amicorum & cognatorum suppliciis fœdabat. Ibidem ejus infaniam, & mortem, testamentumque commemorat. Malè apud Eutropium Attalus ille, qui hæredem Pop. Romanum reliquit, frater Eumenis dicitur. Rectè autem Florus lib. 2. cap. 20. Attalus rex Pergamenorum, inquit, Regis Eumenis filius, testamentum reliquit: Populus Romanus Bonorum memorum Hæres esto. Hic Ἀττάλῃ & εὐμένειος dicitur Plutarcho, in Gracchis.

Bellum Servile in Sicilia hoc tempore excitavit Eunus Syrus ex urbe Apanéa, servus Antigenis Ennensis. Cujus belli causam, cladem, omnemque rationem descriptam legas in Excerptis ex Diodori Siculi libro trigesimo quarto. Hujus etiam mentio reperitur apud Florum lib. 3. cap. 19. Orosium lib. 5. cap. 6. & in Epitome Livii lib. 56.

Tiberius Sempronius Gracchus (qui Consul fuit Anno Urbis 577, & iterum anno 591) uxorem habuit Corneliam Scipionis Africani majoris filiam, quæ Tiberii & Caii Gracchorum mater est. Horum alter, Tiberius Gracchus, Caii Mancini Consulis in Hispania Quæstor cum esset, Numantino Fœderi feriendo intertuerat: Quam ob causam, Mancini ignominiam adpersus à Senatu, qui Mancinum damnaverat, à Patribus descivit, & totum se populari auræ captandæ dedit vir ingenio promptus, eloquentiæ factiosus. Igitur hoc anno Tribunus plebis factus legem agrariam tulit, Ne quis ex agro publico plus quam quingentâ jugerâ possideret: quod superesset, id pauperibus divideretur. Quinetiam Attali pecuniam (qui nuper mortuus Pop. Romanum hæredem scripserat) egentibus distribuendam censuit Gracchus. Itaque summa imis miscuit, & in præruptum, atq; anceps periculum adduxit Rempublicam. Cumque palam dictitaret, interemto Senatu, omnia per plebem agi debere, Patres conscripti in ædem Fidei publicè convocati à Consule Mucio Scævula, quidnam in tali tempestate faciendum esset, deliberabant. cunctisque censentibus, ut Consul armis rempublicam tueretur, Scævula negavit, se quidquam vi esse acturum. Tum Scipio Nalica, ejus, qui Optimus vir à Senatu judicatus erat, nepos, circumdatâ lævo brachio togæ laciniâ, sublatâque dexterâ, proclamavit, Qui Rempub. salvam esse volunt, me sequantur. Sic fatus, contendit ad Capitolium: ibi enim plebs cum Tiberio congregata erat. Nalicam secuti sunt optimates, Senatus, atque Equestris ordinis pars melior, & major. Horum comitatus attulerat domo clavas & sudes: ipsi subselliorum fragmenta & fulcra corripientes, perrexerunt in Gracchum, stantem in area cum catervis suis, & cœcientem penè totius Italiæ frequentiam. is fugiens, decurrensque clivo Capitolino, fragmine subsellii idus occiditur. Ex cœtu plus trecenti occubuerunt fustibus & lapidibus comminuti. Gracchi cadaver in Tiberim projicitur. Hoc initium in Urbe Roma civilis sanguinis fuit. Vide Plutarchum in Gracchis, Appianum ἐμφυλίων initio, Velleian Paterculum lib. 2. cap. 2 & 3. Florum lib. 3. cap. 14. Val. Max. lib. 3. cap. 2. Arrel. Viç. De Viris Illustribus, Orosium lib. 5. cap. 8. Cur Tib. Gracchus desciverit à Patribus, docet Cicero Oratione De Aruspicium responsis.

Scipio Æmilianus, qui superiore anno in Hispaniam adversus Numantinos missus est, cum hostes præliandi cupidissimos videret, ipse pugnam detrecta-

bât: cumque milites ejus hac de re quererentur, Malè ter non bellatorem me, inquiebat, sed Imperatorem gerat. Duplici muro Numantiam cinxit: atque hostes, qui ferro superari non poterant, urbe conclusos, tandem fame domuit. Plerique eorum, igne suis adibus subiecto, mutuis gladiis perire, quam capi maluerunt. Pauci in Scipionis manus venerunt; quorum alii venditi, alii triumpho reservati sunt. Quidam historici negant, ullum virum Numantinum fuisse, qui in catenis duceretur. Itaque oppressa civitas, nullum de se gaudium victori reliquit. Præda, ut de pauperibus, nulla: arma ipsi cremaverant, triumphus fuit tantum de nomine. Plura legi possunt apud Appianum Ibericis, Florum lib. 2. cap. 18. Orosium lib. 5. cap. 7. Vide & Valerium Max. lib. 7. cap. 6. Epitomam Livii lib. 59. Eutropium lib. 4. Scipio intra annum ac treis menses, quàm eo venerat, circumdatam operibus Numantiam, excisamque æquavit solo, uti scribit Velleius lib. 2. cap. 4. Eodem tempore Gracchum à Scipione Nalica interentum, & excisam esse ab Africano Numantiam, notavit Cicero Officiorum lib. primo. Bellum Numantinum à Polybio descriptum fuisse, testatur idem Cicero epistola ad Luceium.

Calpurnius Piso Consul, in Sicilia bellum contra servos fugitivos gessit. Val. Max. lib. 2. cap. 7. De hujus Pisonis Annalibus, consulendus Vossius Hist. Lat. lib. 1. cap. 6. Alter Consul Mucius Scævula, juris peritissimus fuit.

OLYMPIAS CLXII.

A. M. 3873. ante Christum 130.

U.C. DCXXII. SELEUCID. CLXXXI.

PTOL. PHYSIC. XV. JO. HYRCANI IV.

P. Popilio Lenate, P. Rupilio Nepote Coss.

Rupilius Consul post Pisonem in Siciliam missus, præcipua Fugitivorum præsidia, Ennam scilicet & Tauromenium, expugnat; servorum viginti millia interficit: Bello denique Servili confecto, Siculorum res ordinat, hoc & sequente anno. Eunus præstigiator, qui Servilis Belli in Sicilia auctor fuit, in carcerem compactus, morbo pediculi apud Morgantiam miserè periisse dicitur. Vide Excerpta ex Diodori Siculi libro trigesimo quarto, & Orosium lib. 5. cap. 9.

A. M. 3874. ante Christum 129.

U.C. DCXXIII. SELEUCID. CLXXXII.

PTOL. PHYSIC. XVI. JO. HYRCANI V.

P. Licinio Crasso Muciano, L. Valerio Flacco Coss.

ARISTONICUS Eumenis Regis filius, non iusto matrimonio, sed ex pellice Ephesia citharistæ cujusdam filia genitus, post mortem Attali Philometoris Asiam velut paternum regnum invaserat, cum tamen Attalus populo Romano per testamentum Asiam tradidisset. Igitur adversus Aristonicum Licinius Crassus Consul in Asiam cum exercitu mittitur.

mittitur. Hic autem in Asiam advectus, prædæ At-
talicæ congerendæ, quàm bello gerendo studio-
sius incubuit, cum ei auxilia Nicomedes Bithyniæ,
Ariarathes Cappadociæ, Pylamenes Paphlagoniæ,
Mithridates Ponti Reges pollicerentur. Extremo
anni tempore inter Elæam & Smyrnæm cum prælium
conferuisset, à Thracibus, quorum magnum numerum
Aristonicus in præsidio habebat, exceptus est. Ibi Cra-
sus, exercitu in fugam acto, ipse jam circumventus ab
hostibus, & pænè captus, virgani, qua ad regendum
equum usus fuerat, in unius Barbari oculum direxit;
qui vi doloris accensus, latus Crassi sic confodit. Vi-
de *Justinum* Trogi breviatorem lib. 36. *Livii* Epitomen lib.
59. *Florum* lib. 2. cap. ult. *Orosium* lib. 5. cap. decimo, *Valeri-
um* lib. 3. cap. 2. & *Eutropium* libro quarto. Hujus belli
meminit etiam *Cicero* Oratione Philippicâ undecimâ, &
Strabo lib. 14. Apud *Velleium* lib. 2. cap. 4. *Aristonicus*, regie
stirpis originem mentitus, *Crassum* *Mucianum*, virum juris sci-
entissimum, decedentem ex Asia Proconsulem interemisse dicitur.
Hunc *Crassum*, cum in Asiam ad *Aristonicum* regem
debellandum consul venisset, tantâ curâ Græcæ linguæ
noticiam animo comprehendisse aiunt, ut eam in quin-
que divisam genera per omnes partes ac numeros peni-
tus cognosceret, ut scribit *Val. Maximus* lib. 8. cap. 7. Huc
spectant verba *Quintiliani* lib. XI. cap. 2. *Crassus* ille di-
ves, inquit, cum Asia præesset, quinque Græci sermones dif-
ferentias sic tenuit, ut qua quisque apud eum linguâ postulasset,
eâdem sibi ius redditum ferret.

Mithridates Ponticus, qui adversus *Aristonicum* Ro-
manos jovit, *Eutropio* putatur esse Rex, cum quo postea
bellum gravissimum Romanis fuit. Sed fallitur *Eu-
tropius*. Nam iste *Mithridates* *Euergetes* cognomina-
tus, pater est illius *Mithridatis* qui gravissimus fuit Ro-
manorum hostis, & cognomento *Eupator* est dictus, ut
ex *Strabone* discas. Hoc autem anno ipsum *Mithrida-
tem* *Eupatora* natum esse conijcimus. Etenim mortu-
us est Anno Urbis Romæ 691, cum annos octo & sexa-
ginta vixisset.

A. M. 3875. ante Christum 128.

U. C. DCXXIV. SELEUCID. CLXXXIII.

PTOL. PHYSCONIS XVII. JO. HYRCANI VI.

M. Perpenna Nepote, C. Claudio Pulchro Coss.

PERPENNA (sive Perperna) consul, auditâ
Crassi morte, raptim in Asiam pervolavit: *Aristoni-
cum* recenti victoriâ feriatum, improviso bello ador-
tus, nudatûmque omnibus copiis, in fugam vertit.
cûmque *Stratonice* urbem, ad quam ille confugerat,
obsidione cinxisset, cruciatum fame ad deditionem
coëgit. Capto *Aristonico*, ipse Consul apud *Perga-
mum* morbo correptus, diem obiit, uti narrat *Orosius*
lib. 5. cap. 10. Vide *Livianam* Epit. lib. 59. *Florum* lib. 2.
cap. 20. *Eutropium* lib. 4. *Strabonis* verba lib. 14. Κατέλυ-
σε (Μάρκου Περπέρνας) τὴν πόλιν, ζωρεῖα λαβὼν τὸν Ἀρι-
στόνικον, καὶ ἀναπέμψας εἰς Ῥώμην. id est: *Marcus* *Perperna*
bellum confecit, capto & Romam misso *Aristonico*.

Scipio *Africanus* *Æmilianus*, postquàm delevisset
Numantiam, in Asiam & longinquas regiones cum a-

lijs legatis missus, in Ægyptum circa hoc tempus ve-
nit. De hac legatione *Strabo* loquitur, lib. 14. Ἐπεμψαν-
τες (Ῥωμαῖοι) καὶ Συμπύκνα καὶ Ἀιμιλιανὸν, ἐπισκοπεῖν τὰς πόλεις, καὶ τὰς πόλεις, id est, *Miserunt* *Romani* *Scipionem*
Æmilianum, qui gentes & urbes inspiceret. *Scipionis* in hac
legatione comitem fuisse *Panætium* philosophum, in-
dicat *Cicero* Acad. Quæst. I. quarto. *Plutarchus* etiam, *Ap-
ophthegmatis*: Συμπύκνης δὲ αὐτῶν φίλος καὶ ἐπὶ φιλοσοφίᾳ
Πανᾶντος οὐκ ἔστιν. i. Unum omnino ea in legatione ha-
buit de amicis comitem *Panætium* Philosophum, servos quinque.
Auctor libri *De Viris Illustribus*: *Scipio* ad Reges ade-
undos missus, duos secum, præter *Lælium*, servos duxit. *Vale-
rius* lib. 4. cap. tertio: *Scipio* *Æmilianus* post duos inclitos
consulatus, totidemq; triumphos, septem servis sequentibus offi-
cio legationis functus est: Et puto *Karthaginis* ac *Numantie*
spoliis comparare plures potuerat; nisi operum suorum ad se lau-
dem, manubias ad patriam redundare maluisset. Hujus lega-
tionis meminit etiam *Athenæus* lib. 6.

Ægyptiorum res quo statu essent, cum *Scipio* *Æmi-
lianus* aliique Romanorum legati *Alexandriam* veni-
rent, narrat ex *Trogo* *Justinus*, libro trigesimo octavo:
Ptolemæus *Physcon* *Cleopatram* sororem (quæ & uxor ejus erat)
repudiarat, ac filiam ejus virginem, per vim stupratam, in ma-
trimonium adsciverat. peregrinis militibus licentiâ cedis datâ,
omnia sanguine quotidie manabant. Quibus rebus territus po-
pulus *Alexandrinus*, in diversa labitur, patriamq; metu mortis,
exsul relinquit. Solus igitur in tanta urbe cum suis relictus *Pto-
lemæus*, cum regem se non hominum, sed vacuum ædium videret,
edicto peregrinos sollicitat. quibus confluentibus, obvius le-
gatis Romanorum *Scipioni* *Africano*, *Sp. Mumio*, & *L. Me-
tello*, qui ad inspicienda sociorum regna veniebant, procedit. Sed
quàm cruentus civibus, tam ridiculus Romanis fuit. Erat e-
nim & vultu deformis, & staturâ brevis, & saginâ ventris non
homini, sed belluæ similis. Quam sæditatem nimia subtilitas
perlucide vestis augebat, prorsus quasi astu inspicienda præ-
berentur, quæ omni studio occultanda pudibundo viro e-
rant.

Scipionem *Africanum*, dum inspicit urbem, specta-
culo *Alexandrinis* fuisse, scripsit ibidem *Trogus*. Quod
& *Plutarchus* tradidit, *Apophthegmatum* libro; ubi *Scipi-
onem* à Senatu missum ait πόλεων, ἐθνῶν, βασιλείων
ἐπισκοπεῖν, urbium, gentium, & regum ut inspector esset:
cûmque, ut *Alexandriam* pervenit, navi egressum, co-
operto capite processisse: *Alexandrinis* verò, ejus vi-
dendi desiderio captos circum cursitasse, & ut faciem
retereret spectandamque præberet, rogavisse; eoque
impetrato, vocem & plausum sustulisse. Cûm Rex
Ptolemæus ob ignaviam & molliciem corporis ægρῇ
magno nisu ambulationem Romanorum æquaret,
Scipionem *Panætio* in aurem insusurrasse; Ali-
quem nunc peregrinationis nostræ fructum *Alexandrini* ce-
perunt, qui propter nos Regem viderunt deambulantem.
Sub hujus anni finem *Scipio* Romam reversus vi-
detur.

A. M. 3876. ante Christum 127.

U. C. DCXXV. SELEUCID. CLXXXIV.

PTOL. PHYSC. XVIII. JO. HYRCANI VII.

C. Sempronio Tuditano, M. Aquilio Nepote Coss.

CONSUL *Aquilius*, audito *Aristonico* à *Perpenna*
victum

victum captumque esse, in Asiam properè venit, victoriæ gloriam intercepturus. Trogi Breviator libro trigésimo sexto: Aquilius Consul, ad eripiendum Aristonicam Perpennæ, veluti sui potius triumphus manus esse deberet, festinatâ velocitate contendit. Sed contentionem Consulam mors Perpennæ diremit. Strabo lib. 14. Μάρκος ὁ Ἀκίλλιος ἐπελθὼν ὑπὸ τοῦ δέκα πρεσβυτέρου, διέταξε τὴν ἐπαρχίαν &c. Marcus Aquilius consul supervenit cum decem legatis, & provinciam (Asiæ) in eam, quæ etiam nunc manet, formam redegit. Florus lib. 2. cap. ultimo: Aquilius Asiatici belli reliquias confecit, mixtis (nefas) veneno fontibus ad deditiorem quarundam urbium. quæ res ut matram, ita infamem fecit victoriam. Aristonicus, quem Perpenna ceperat, Romam missus, ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ κατέπεσε τὸν βίον, in carcere vitam finivit, ut ait Strabo. Jussu Senatûs in carcere strangulatum esse, scribit Orosius, & ante eum Eutropius.

Caius Gracchus Tiberii illius, qui quadriennio antè periit, frater, novas super agrorum divisione turbas excitat. Nam post Tiberii Gracchi necem, Fulvius Flaccus & Papirius Carbo cum minore Graccho Legis agrariæ susceperunt patrocinium. Hinc cum multæ difficiles lites enatæ essent, Itali Scipionem Æmilianum, quo finis injuriarum fieret, patronum sibi optaverunt. Appian. De Bell. Civil. lib. 1.

Scipio Africanus Æmilianus ad Numantiam nunciato Tiberii Gracchi exitu, exclamasse fertur illud Homericum, Οδυσ. lib. 1.

Ὡς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος ὃ τις τοιαῦτά γε πέποι, id est, Sic pereat quisque designet talia facta.

Refert Plut. in Gracchis. Postea, cum Scipionem à Numantiæ ruinis venientem C. Carbo tribunus plebis ad Rostra perduxisset, ibique illum, quid de Tiberii Gracchi cæde sentiret, interrogaret; jure cum cæsum videri, respondit. Obstreperante populo, Taceant, inquit, quibus Italia noverca est. Orto deinde murmure, iterum ab illo contumeliosè correptus universus populus, aditum ta cuit. Vide Val. lib. 6. cap. 2. Paterc. lib. 2. cap. 4. Hoc anno idem Scipio, suscepto Italorum patrocinio, in Senatum ingressus, legem quidem Agrariam non improbat palam; verum præfatus difficultatem negotii, judicia hujusmodi causarum à Triumviris ad alios transferenda, censebat. Igitur Senatus Tuditanum Consullem talium litium judicem esse jussit. qui rem aggressus, cum perdifficilem animadverteret, prætextu Illyrici belli abiit in provinciam. Interim Triumviri, Fulvius Flaccus, Papirius Carbo & Caius Gracchus, cum nemo ab illis jus peteret, ociabantur. Inde orta est plebis indignatio, quòd Scipionem sociis Italici nominis magis, quàm ipsi populo consuluisse arbitraretur. denique passim inimici ejus vociferabantur, decrevisse illum penitus tollere Legem agrariam. Scipio ea de re in Senatu cum egisset, vegeto valentique corpore domum vespere redierat: postridie autem in lectulo repertus est mortuus, ita ut quædam elisarum faucium in cervice reperirentur notæ. De tanti viri morte nulla habita est quaestio: ejusque corpus velato capite elatum est. Vide Liv. Epit. lib. 59. Vellei. lib. 2. cap. 4. Plut. in Vit. C. Gracchi, Appian. De Bell. Civil. lib. 1. Uxor Scipionis Sempronia, Gracchorum erat soror. hujus ergo scelus multi suspicabantur: quod & Orosius notavit lib. 5. cap. 10. Existimatus est C. Carbo trib. plebis Africano vim attulisse, ut scribit Cicero epistolâ quadam ad Papirium Pætum. Apud eundem mors hujus Scipionis commemoratur in Lælio, & Oratione pro Milone. In cælo geminatum Solem conspectum fuisse aiunt, Tuditano & Aquillio Consulibus; quo

quidem anno Publius Africanus Sol alter extinctus est, ut notat Cicero De Nat. Deorum libro secundo.

Ptolemæus Physcon populo etiam peregrino invisus, metu insidiarum, tacitus in Cyprum profugit: contractoque mercenario exercitu bellum sorori pariter ac patriæ infert. arcessitum deinde à Cyrenis filium natu maximum, ne eum Alexandrini contra se regem crearent, interficit. Tunc populus statuas & imagines ejus detrahit. Quod factum studio sororis existimans, filium quem ex ea susceperat, in Cypro occidit, & corpus in membra divisum, matri mihi. Vide Justin. lib. trigésimo octavo. Livianam Epitomen libro quinquagesimo nono. Orosium libro quinto capite decimo.

Carneades philosophus hoc anno obit, cum vixisset annos 85, vel 90. Vide Laërtium in Vita ejus, Ciceronem Academ. Quest. libro quarto. Valerium libro octavo capite septimo. Carneadi successit Clitomachus Karthaginensis, qui post everfam Karthaginem ad captivos cives suos consolandi causâ librum misit, cujus meminit Cicero Tusculan. Quest. libro tertio. Ejusdem Clitomachi liber, quem scripsit ad Lucilium poetam, Ciceroni memoratur Academ. Quest. libro quarto.

Caius Lucilius poeta, Satirographorum princeps, (qui natus est Anno Urbis Romæ sexcentesimo sexto, Suesæ Auruncorum; unde magnus Auruncæ alumnus Juvenali vocatur) Sub P. Scipione Africano, bello Numantino eques, militavit, ut docet Patercul. libro secundo, capite nono. Hujus Poætæ reliquias collegit, notisque illustravit Franciscus Douza.

OLYMPIAS CLXIII.

A.M. 3877. ante Christum 126.

U. C. DCXXVI. SELEUCID. CLXXXV.

PTOL. PHYSC. XIX. JO. HYRCANI VIII.

Cn. Octavio Nepete, Tito Annio Lusco Coss.

PARTHI, apud quos Demetrius Nicanor adhuc detentus erat, Syriæ regnum affectabant. Quapropter Antiochus Sidetes Demetrii frater, occupandum bellum ratus, exercitum, quem multis finitimorum bellis induraverat, adversus Parthos ducit. Sed luxuriæ non minor apparatus, quàm militiæ fuit. quippe octoginta millia armatorum secuta sunt trecenta millia lixarum; ex quibus coquorum, pistorum, scenicorumque major numerus fuit. Advenienti Antiocho multi Orientales Reges occurrere, tradentes se, regnâque sua cum execratione superbiæ Parthicæ. Antiochus tribus præliis victor cum Babyloniam occupasset, magnus haberi capit. Itaque omnibus ad eum populis deficientibus, nihil Parthis reliqui præter patrios fines fuit. Tum Phraates Demetrium (Antiochi fratrem) in Syriam ad occupandum regnum cum Parthico præsidio mittit, ut eo pacto Antiochus ad sua tuenda à Parthia revocaretur. Interim quoniam viribus non poterat, insidiis Antiochum ubique tentabat. Justinus ex Trogi libro trigésimo octavo.

Joannes Hyrcanus Judæorum Pontifex, Antiochum Syriæ regem in expeditionem Parthicam secutus est, ut *Nicolaus Damascenus* testatur; cuius hæc apud *Josephum* citantur verba: Τετρακιον ὃ εἶσας Ἀντίοχος ὅτι τὰ Λύκα πολέμῳ, νικήσας Ἰνδάτω τὸν Πάρθων στρατηγὸν, αὐτῷ ἐμμένεν ἡμέρας δύο, δεινὸν δὲ ὕπνου τὸ Ἰνδάτω, διὰ τινὰ ἑορτῶν, ἐν ᾧ τοῖς Ἰουδαίοις ἐκ ἧν νόμιμον ἔξοδος εἶναι. id est: *Antiochus erecto tropæo ad Lycum fluvium, ubi Indatem Parthorum Ducem vicerat, hæsit ibi per biduum ad preces Hyrcani Judæi, quod in id tempus festivitas quedam Judæorum incurrerat, per quam non licebat eis iter facere. Illud Festum erat Pentecoste; quod incidebat post Sabbatum, mensis Maii die vicefimâ primâ, ut observat Cappellus.*

Cum *Antiochus* exercitum suum, propter multitudinem hominum, per civitates in hiberna divisisset, ea res exitii causa fuit. Nam cum gravari se copiarum præbitione, & injuriis militum, civitates viderent, ad Parthos deficiunt: & die statuta omnes apud se divisum exercitum per insidias, ne invicem auxilia ferre possent, aggrediuntur. *Antiochus* cum ea manu, quæ secum hyemabat, auxilium proximis laturus, progreditur. In itinere obvium Regem *Phraatem* habuit: adversus quem fortius, quam exercitus ejus dimicavit. Ad postremum tamen cum virtute hostes vincerent, metu suorum desertus, occiditur: cui *Phraates* exsequias regio more fecit. Poenitere deinde dimissi *Demetrii* cepit: ad quem retrahendum equitum turmas frustra milit. Hæc ex *Trogo Justinus lib. 38. Vide & Joseph. Antiq. lib. 13. cap. 16.* *Antiochum à Parthis victum sibi manus intulisse, scribit Appianus Syriacis.* Hujus, quam *Antiochus* in Parthos fecit, expeditionis meminit *Liviana Epitome lib. 59.*

A. M. 3878. ante Christum 125.

U. C. DCXXVII. SELEUC. CLXXXVI.
PTOL. PHYSCON. XX. JO. HYRCANI IX.
L. Cassio Longino, L. Cornelio Cinna Coss.

CLEOPATRA, cum se à fratre *Ptolemæo* Physcone bello infestari videret, *Demetrium* ex Parthia reducem audiens, opem ejus implorat; regnum Ægypti, pretium auxilii, pollicetur. *Demetrius* igitur jam in regnum restitutus, Ægypto bellum inferre statuit. Sed dum aliena affectat, ut assolet fieri, propria, per defectionem Syriæ, amisit. *Justin. lib. 39.*

Exstincto à Parthis *Antiocho* Sidete, *Demetrius* quidem, quem Parthi dimiserant, regnum Syriæ recepit; qui tamen propter mores improbos, & militibus invisus erat, & populo. Hanc occasionem nactus *Hyrcanus* Judæorum Dux, confestim ad urbes Syriæ duxit exercitum, ratus (id, quod erat) inventurum se eas vacuas propugnatoribus. Igitur *Medabam* sexto obsidionis mense capit: deinde *Samagam*, & *Sicima* (*Samaritarum metropolin*) occupat, ac Templum in *Garizim* monte situm, desolatum reddit, quod ante annos circiter ducentos fuerat exstructum. *Idumæos* quoque *Hyrcanus* perdomuit, adegitque ad suscipiendam Circumcisionem, & alios ritus Judaicos. Cum Romanis etiam renovavit societatem ac amicitiam. *Jos. Antiq. lib. 13. cap. 17.*

A. M. 3879. ante Christum 124.

U. C. DCXXVIII. SELEUCID. CLXXXVII.
PTOL. PHYSCON. XXI. JO. HYRCANI X.
Mam. Emilio Lepido, Lucio Aurelio Oreste, Coss.

COLLEGA datus *Emilio* fuerat *Popilius* absens; qui occasione aliquâ impeditus, videtur non iniisse Consulatum, sed ejus loco *Orestes*. Utérque nominatur apud *Censorinum* libro De die Natali, cap. 17.

A. M. 3880. ante Christum 123.

U. C. DCXXIX. SELEUCID. CLXXXVIII.
PTOL. PHYSCON. XXII. JO. HYRCANI XI.
M. Plautio Hypsæo, M. Fulvio Flacco Coss.

IN Africa immensæ locustarum multitudines cum non solum herbas omnes & folia arborum consumsissent, verum etiam amaros cortices perrosissent, repentino arreptæ vento, atque in globos coactæ, portatæque diu per aërem, Africano pelago immerse sunt. Has mare rursus in Cyrenes & Numidiæ oram mortuas eiecit: quarum pestifero vapore tanta lues orta est, ut in Numidia, in qua tunc *Micipsa* rex erat, octingenta millia hominum absunta sint; circa oram verò maritimam, quæ *Karthaginiensi* atque *Uticensi* litori adjacet, plus quam ducenta millia: apud ipsam verò *Uticam* civitatem triginta millia militum, quæ ad præsidium totius Africæ ordinata fuerant, periisse dicuntur. De hac pestilentia, quam *Livius* libro sexagesimo descripserat, vide *Orosium lib. 5. cap. 11.* Meminit ejusdem rei *Julius Obsequens* libro de Prodigis.

Allobroges & *Arverni* *Æduos*, *Sallies* autem *Galliæ Narbonensis* populi, *Massiliam* fidissimam Romanis civitatem infestabant. *Fulvius Flaccus* Consul Alpes transgressus, Gallos aliquot præliis domat. Bellum hoc *Allobrogicum* dictum est. Vide *Livii Epitomen lib. 60. Florum lib. 3. cap. 2.*

Lucius Cassius Longinus & *Cn. Servilius Cæpio* Censores lustrum condunt. Censa sunt civium trecenta nonaginta millia, 726. *Epit. Livii, lib. 60.* Severitatem istorum Censorum notat *Velleius lib. 2. cap. 10.*

OLYMPIAS CLXIV.

A. M. 3881. ante Christum 122.

U. C. DCXXX. SELEUCID. CLXXXIX.
PTOL. PHYSCON. XXIII. JO. HYRCANI XII.
Caio Cassio Longino, Caio Sextio Calvino Coss.

SYRI inveterato in *Demetrium* odio flagrantem, ad *Ptolemæum* Physconem missis legatis, rogabant, ut aliquem ex stirpe *Seleucidarum* sibi mitteret, quem possent regem sibi constituere. *Ptolemæus*, bello jam petitus ab ipso *Demetrio*, immittit juvenem quendam Ægyptium (*Joseph. Zabinam, Trogus Zabinum* vocat) *Protarchi* negociatoris filium, qui regnum Syriæ armis peteret. Et, composita fabulâ, quasi per adoptionem *Antiochi* Regis receptus in familiam regiam esset, nomen juveni *Alexandri* imponitur, auxiliâque ab Ægypto ingentia mittuntur. Commisso prælio, victus ab *Alexandro* *Demetrius* cum è pugna in *Ptolemæidem* refugisset,

gisset ad Cleopatram uxorem suam, ab ea exclusus est. Igitur desertus, & cum paucis servulis relictus, cum Tyrum religionem templi se defensurus petisset, navi egrediens, præfecti jussu interficitur. Hæc narrat ex *Trogo Justinus lib. 39.* & *Josephus Antiq. lib. 13. cap. 17.* Appianus autem Syriacis, Demetrium ait ab uxore Cleopatra necatum, quæ nimirum oderat ipsum διὰ ζήλον τῆς γάμου ποδὸν ὄντων, propter emulationem Rodogunæ, quam in Parthia uxorem duxerat: Qua de causa etiam prius Antiocho mariti fratri nupserat.

Cleopatra duos è Demetrio filios habuit, Seleucum, & Antiochum Grypum cognomine: ex Antiocho verò, Antiochum cognomine Cyzicenum. hunc enim Cyzicum, Grypum Athenas educandum miserat. Seleucum, qui mox post patris obitum diadema sumsit, sagittâ sua manu emissâ confixit, sive metuens ne ille patris necem ulcisceretur, sive eodem furore gerens omnia, ut scribit ibidem Appianus. Ex *Trogo* autem *Justinus*, in hunc modum: *Aler ex filiis (Demetrii) Seleucus, quoniam sine matris autoritate Diadema sumisset, ab eadem interficitur; alter, cui propter nasci magnitudinem cognomen Grypo fuit, rex à matre hæcenus constituitur, ut nomen Regis penes filium, jus autem omnis imperii penes matrem esset. Sed Alexander Zabineus jam Syriæ regnum occupaverat. Grypus dictus est, quod nalo adunco sive aquilino esset.*

A. M. 3882. ante Christum 122.

U. C. DCXXXI. SELEUC. CXG.

PTOL. PHISC. XXIV. JO. HYRCANI XIII.

Q. Cæcilio Metello, T. Quintio Flaminio Coss.

CAIUS Gracchus Tiberii frater Tribunatum plebis adeptus, non tantum plebis studio, sed & Senatûs odio omnia molitur, quibus & plebeiis obsequatur, & incommodet patriciis. Inter cætera legem fert De Frumento menstruo plebi viritim dividendo. *Plut. in Gracchis, Appian. Εμφυλ. lib. 1.*

Metellus Consul, Metelli Macedonici filius, Baleares insulas, quæ piraticâ rabie mare infestabant, perdomat, & inde Balearici cognomentum adipiscitur. *Liv. Epit. lib. 60. Florus lib. 3. cap. 8. Oros. lib. 5. cap. 13. Strabo lib. 3.*

Caius Sextius Proconsul victâ Sallyum five Salviorum gente, coloniam Aquas Sextias condidit, ob aquarum & fontium copiam atq; à nomine suo ita appellatas. *Liv. epit. lib. 61. Velleius lib. 1. cap. 15. Vide & Strab. lib. 4.*

Polybius Megalopolitanus Lycortæ filius, philosophus & historicus nobilis, qui natus fuit anno quarto centesimæ quadragesimæ tertiæ Olympiadis, hoc circiter anno decessit: siquidem vixit (ut in *Macrobiis* refert *Lucianus*) usq; ad annum ætatis octogesimum secundum. Hujus pater Lycortas Reip. Achæorum diu princeps præfuit. Ipse Polybius & pacis & belli artibus, necnon studiorum laude fuit longè clarissimus. Patriæ quidem suæ nunquam defuit: qui, quâmdiu spes aliqua restabat posse Romanis obfisti, nihil prætermisit, quo posset imminentem Reip. Achæorum ruinam aut arcere, aut tardare. Verum fatis omnia ad Romanos trahentibus, non tantam gratiam à civibus iniit, quantam apud Romanos offensam contraxit; quam postea in Italiam accitus, longi carceris pædore expiavit. Sed enim saluti fuit virtus, & claritudo no-

minis bonis collecta artibus. Igitur deprecatoribus apud Senatum usus Catone Censorio, Scipione Æmiliano, & aliis Romanis proceribus, carcere solutus fuit Polybius. Qui libertatis potitus, ubi semel apud se constituisset, nullam Achæis suis, nisi in amicitia populi Rom. spem superesse, ad colendam bonâ fide majestatem illius populi conversus, pro sua sapientia suis ipse moribus sibi fortunam finxit. Romæ multos annos Scipioni, Lælio, & aliis ætatis illius viris primariis, privatim carus vixit; Patribus quoq; acceptus, & unicè probatus. gratiâ verò, qua pollebat apud principes Romani nominis, non ad opes sibi fruendas, more multorum, est usus: verum in occasionem vertit, partim bene de hominibus, præsertim Græcis suis, merendi; partim res magnas gerendi. Scipioni Africano, à quo deleta est Karthago, Polybius comitem sese, & consiliorum laborumq; omnium participem præbuit: quo etiam tempore, classe à Scipione acceptâ, mare Atlanticum, scrutandi illius orbis causâ, est circumvectus. Studio vera narrandi nullum laborem unquam refugit. nam in remotissimas oras peregrinatione ob id ipsum susceptâ, Asiam, Africam, Europam lustravit: Galliam & Alpes vixit; Hispaniæ pleraq; loca oculis usurpavit. In amicitis Regum, ducum, procerum, Græcorum, Romanorum, Asiaticorum, Ægyptiorum, quoad vixit, primas tenuit. Fuit enim in Polybio naturalis quædam bonitas, & efficax erga omnes homines humanitas. cujus celebratur vox divina, consilium dantis Scipioni suo; quoties foras prodisset, ne domum prius rediret, quàm aliquem sibi benefaciendo amicum adjunxisset. Hujus in philosophia doctrinam, in moribus probitatem, in historia prudentiam, Cicero, Strabo, Josephus, Plutarchus, & optimus quisq; veterum dilaudant. hujus fidem Titus Livius tantopere probavit, ut penè ad verbum libros illius integros verteret; atq; iis pro suis uteretur. Plura de hoc Scriptore nobilissimo legas apud eruditum ejus interpretem *Casaubonum*, qui Polybii laudes accuratè persequitur, & *Gerardum Vossium lib. 1. De Græcis Historicis, cap. 19.*

A. M. 3883. ante Christum 120.

U. C. DCXXXII. SELEUC. CXCI.

PTOL. PHISC. XXV. JO. HYRCANI XIV.

Cn. Domitio Ahenobarbo, Caio Fannio Strabone Coss.

DOMITIUS consul (cujus pater An. Urb. 562 consulatum gesserat) contra Aruernos & Allobroges, quod Salviorum Regem fugientem exceperant, & Æduis incommodassent, bellum gerit; eosque ad Vindalium five Undalum (quæ Galliæ Narbonensis urbs fuit, ubi Sulga Rhodano commiscetur) prælio superat, cum elephantorum novâ formâ territi hostes diffugissent. *Vide Livii Epit. lib. 61. Florus lib. 3. cap. 2. Orosium lib. 5. cap. 13. Suetonium in Nerone, cap. 2.*

Caius Gracchus iterum Tribunus plebis factus, legem fert, ut judicia ob infames corruptelas à Senatoribus ad Equites transferantur. *Plut. in Gracchis, Appian. Εμφυλ. lib. 1. Patere. lib. 2. cap. 6.*

A. M. 3884. ante Christum 119.

U. C. DCXXXIII. SELEUCID. CXCII.

PTOL. PHYSC. XXVI. JO. HYRCANI XV.

Q. Fabio Maximo, L. Opimio Nepote Coss.

FABIVS consul (cujus pater Q. Fabius Max. Æmilianus A. U. 609 consulatum gesserat) in Galliā missus feliciter adversus Allobroges & Aruernos pugnat. Arvernorum rex hoc tempore fuit Enduacus sive Boduacus, quem pleriq; Scriptores Bituitum vocant. Ex Livii lib. 61. historiam sic refert Orosius: Bituito regi Arvernorum bellum maximo instructu comparanti, Fabius consul adeo cum parvo exercitu occurrit, ut Bituitus paucitatem Romanorum vix ad escam canibus, quos in agmine habebat, sufficere posse jactaret. Qui, cum sibi ad transferendas copias, unum pontem Rhodani fluminis parum esse intelligeret, alium compactis lintribus catenisq; connexum, superstratis confixisq; tabulis instruxit. Conserta pugna, & diu graviter agitata, victi Galli conversiq; in fugam, dum quisque sibi timet, coacervatis inconsulte agminibus, & præpropere transitu pontis vincula ruperunt, ac mox cum ipsis lintribus mersi sunt. Centum octoginta millia armatorum in exercitu Bituiti fuisse traduntur, ex quibus centum quinquaginta millia vel cæsa, vel mersa sunt. Hæc ille. Appianus *de bell. puv. d. d. s.*, id est centum viginti millia Gallorum periisse tradit, cum Fabius tantum quindecim milites amiserit. Hic Galliam Narbonensem in provinciæ formam redegit, unde & Allobrogicus dictus est. Regem Bituitum Domitio se dedidisse, & ab eo Romanam ductum fuisse, scribit Eutropius. Valerii Maximi verba, lib. 9. cap. 6. Cn. Domitium, inquit, nimia gloriæ cupiditas perfidum existere coegit. Iratus namque Bituito regi Arvernorum, quod cum suam, tum etiam Allobrogum gentem, se etiam tum in provincia morante, ad Q. Fabii successoris sui dexteram confugere hortatus esset; per colloquii simulationem arcessitum, hospitioq; exceptum vinxit, ac Romanam navem deportandum curavit. Cujus factum Senatus neque probare potuit, neque rescindere voluit, ne remissus in patriam Bituitus bellum renovaret. igitur eum Albam custodiæ causâ relegavit. Florus lib. 3. cap. 2. ait, Domitium Ænobarbum & Fabium Maximum, victo Betuito, ipsis quibus dimicaverant in locis, saxeas exstruxisse turres, & desuper exornata armis hostilibus tropæa fixisse. Pontanus, Appendice ad suum Itinerarium, huic Regi verum nomen Buduaco fuisse, asserit. Eum, inquit, Domitius Ænobarbus & Fabius Maximus devicerunt, & in victoriæ triumphiq; memoriam Arcum triumphalem saxeum erexere, qui hodie visitur Aurantiæ. Arcus ille, qua parte Lugdunam spectat, statuam regis ostendit manibus à tergo devinctis; regiôq; pectori inscriptum, BUDUACUS. Luerius sive Luernius hujus Bituiti pater, tantis fertur opibus luxuriasse, ut aliquando ostentandæ amicis opulentiae suæ causâ, curru per campum vheretur, auream argenteamq; monetam hinc inde dispergens, quam comites ipsius colligerent, ut refert Strabo libro quarto.

Caius Gracchus, cum Tribunus plebis esset, obtinuerat, ut Karthaginem colonia deduceretur. placuit, ut in Africam sex millia colonorum mitterentur, anno vigesimo secundo post, quàm eversa Karthago fuerat. Huic autem Coloniae cum fundamenta in solo diruta urbis designarentur, & stipites terminorum indices fixi in Karthaginensi agro, nocte à lupis revulsi corrosiq; reperirentur, hæsitatum est, utrum hæc res Romanæ paci expediret. Plutarchus ait, Rubrium tribunum ple-

bis, unum ex Gracchi collegis, rogationem ad populum de Colonia hac deducenda tulisse; ipsum verò Gracchum, id muneris sortitum, navigasse in Africam, ut coloniam istam (quam Junoniam appellavit) deduceret; & oblatiis prodigiis, Romam redisse, cum Senatus Livium Drusum, qui unus erat ex Gracchi collegis, ad suas parteis adductum monuisset, ut de aliis coloniis deducendis legem ferret, & ut Gracchi collegæ rogationibus intercederet. Innuat etiam Plutarchus, Caium Gracchum tertio tribunatu lapsum, fraude collegarum, quos offendit ut ferox & violentus. Cum enim ipse plurimis suffragiis tribunus plebis tertium crearetur, in ejus locum fraudulenter collegæ videntur Minucium Rufum subjecisse. Minucius, qui Caio Graccho successit, statuta decessoris sui Gracchi convulsi, legesq; abrogavit. Quam ob rem Gracchus cum familiari suo Fulvio Flacco, qui Anno Urbis 629 Consul fuerat, Capitolium (ubi concio agitabatur) ascendit. ibi maximo tumultu excitato, Attilius præco Opimii Consulis à Gracchanis interfectus, velut signum belli fuit. Flaccus cum filiis armatis, comitante etiam Graccho togato, brevemq; gladium sub sinistra occultante, Aventinum occupat: contra quem D. Junius Brutus (qui Anno U. C. 616. consul fuerat) cum ingenti certamine irruit. Ibi Flaccus diu obstinatissimè dimicavit. Gracchus in Dianæ templum secessit, ubi dum sibi manus inferre parat, à fidelissimis amicis Pomponio & Lætorio est prohibitus: hi enim gladium ei ademerunt, & ut fugæ se mandaret, impulere. Interim L. Opimius Consul immisissis Cretensibus sagittariis, confertam multitudinem disturbavit. Flaccus filiusq; natu major, cum in officinam hominis noti confugissent, foresq; objecissent, rescisso cratitio pariete, à persequentibus confossi sunt. Gracchus, quem omni auxilio desertum duo amici, Pomponius & Lætorius, ab infestis & undiq; ruentibus telis, oppositu corporum suorum texerunt, per portam Trigeminam evalit: inde pontem Sublicium trans Tiberim profugiens cum uno servo (quem alii Euporum, alii Philocratem vocant) in lucum Furinæ pervenit. Ibi ne in persequentium inimicorum potestatem veniret, servo suo cervices incidendas præbuit. quas ille cum celeri ictu abscidisset, gladium cruore domini madentem per sua egit præcordia. Ex factione Gracchi, ducenti quinquaginta in Aventino cæsi referuntur. Opimius consul sicut in bello fortis, ita in quæstione crudelis fuit. Nam tria millia hominum suppliciis necavit. Historiam de Caii Gracchi interitu tradunt Plut. in Gracchis, Appianus Bell. Civil. lib. 1. Velleius lib. 2. cap. 6. Auctor libri De Viris Illustr. Orosius lib. 5. cap. 12. Vide & Florum lib. 3. cap. 15. & Valer. Max. lib. 4. cap. 7. & lib. 6. cap. 8.

Opimianum vinum, ab Opimio consule denominatum fuit. Sic enim Paterculus, lib. 2. cap. 7. Hic est Opimius, à quo Consule celeberrimum Opimianum vini nomen; quod jam nullum esse, spatio annorum colligi potest. Atqui Plinius Vinum Opimianum suo etiam tempore durasse testatur. Verba ejus, lib. 14. cap. 4. Lucio Opimio Consule ea cæli temperies fulsit, quam Cœturam vocant, Solis opere duramq; adhuc vina ducentis ferè annis, jam in speciem redacta mellis asperi. Libro eodem, cap. 14. Apothecas fuisse, & diffundi vina solita Anno 633 Urbis, apparet indubitato Opimiani vini argumento.

OLYMPIAS

OLYMPIAS CLXV.

A. M. 3885. ante Christum 118.

U. C. DCXXXIV. SELEUCID. CXCIII.

PTOL. PHYSC. XXVII. JO. HYRCANI XVI.

P. Manilio Nepote, C. Papirio Carbone Coss.

ALEXANDER Zabinus, qui victo Demetrio Syriae regnum occupaverat, tumens successu rerum, spernere jam ipsum Ptolemaum, à quo fuerat subornatus in regnum, superbâ insolentiâ coepit. Itaque Ptolemaus reconciliatâ sororis gratiâ, destruere Alexandri regnum, instituit. Mittit, igitur ingentia Grypo Demetrii filio auxilia, & filiam suam Tryphænam Grypo nupturam. Cum omnes Grypum instructum Aegypti viribus viderent, paulatim ab Alexandro deficere coepere. Fit deinde inter Reges praelium, quo victus Alexander, Antiochiam profugit: ibi inops pecuniæ, cum stipendia militibus deessent, templo Jovis solidum ex auro Victoriæ signum tolli jubet, facietis Jovis sacrilegium circumscribens: nam Victoriâ commodatam sibi ab Jove esse dicebat. Postea, cum ipsius Jovis aureum simulacrum evelli jussisset, concursu multitudinis in fugam versus est. denique, magnâ vi tempestatis oppressus, ac desertus à suis, à latronibus capitur; perductusque ad Grypum, interficitur. Hæc ex Trogo Justinus lib. 39.

Antiochus Grypus Demetrii filius recuperato patrio regno, externisque periculis liberatus, invidiis matris appetitur. Illa enim, cum dominationis cupida esset, & filii victoriâ inferiorem dignitatem suam factam dolere, venienti ab exercitatione poculum veneni obtulit. Sed Grypus præscitis jam antè invidiis, veluti pietate cum matre certaret, bibere ipsam jubet; abnuenti instat. postremum prolato indice, eam arguit, solam defensionem sceleris superesse affirmans, si bibat, quod filio obtulit. Sic victa regina scelere in se verso, veneno quod alii paraverat, extinguitur. Justin. ibidem. Hujus rei meminit & Appianus Syriacis.

Mithridates Euergetes Ponti rex, qui Romanorum amicus fuit, hoc circiter anno mortuus est: quem repentinâ morte interceptum, scribit ex Trogo Justinus lib. 37. Apud Strabonem libro decimo legimus, Mithridatem Euergeten ὃς ἐπιβλήης δολοφονήδεντα ὑπὸ τοῦ φίλου ἐν Σινώπῃ, dolo familiarium Sinope necatum. Ibidem addit Strabo: Δυσὶν δ' ὄντων υἱῶν τῶν Εὐεργέτου, διεδέξατο πῶς βασιλείαν Μιθριδάτης ὁ παρὰ τὸν πατέρα Εὐπάτωρ, ἐν δὲ καὶ ἐπὶ χειρὸς. id est: De duobus Euergetæ filijs, Mithridates Eupator cognominatus in regnum successit, annos natus undecim. Mithridatem anno ætatis decimo tertio ad regnum accessisse, autor est Memnon apud Photium. In numinis vett. Mithridates vocatur.

A. M. 3886. ante Christum 117.

U. C. DCXXXV. SELEUCID. CXCIV.

PTOL. PHYSCONIS XXVIII. JO. HYRCANI XVII.

L. Cecilio Metello, L. Aurelio Cotta Coss.

CAIUS Marius tribunus plebis Legem tulit, quæ privare primores videbatur potentiâ, quam in judiciis obtinebant. Cotta Consul autor Senatui fuit, ut Le-

gem oppugnaret, & Marium ad rationem facti sui reddendam vocaret. Hoc Senatusconsulto perscripto, ingressus curiam Marius, Cottæ minatus est, nisi induxisset Senatusconsultum, se eum in carcerem ducturum. Ubi Cotta ad Metellum se convertit & sententiam rogavit, exurgens Metellus assensus est consuli. Ibi Marius lictori, ut ipsum Metellum in vincula duceret, præcepit: quo alios tribunos appellante, nemo fuit ei auxilio. Ita cedens Senatus, decretum suum antiquavit. Marius Legem pertulit, & insignis commodorum plebis defensor habitus est, ut in Vita ejus tradit Plutarchus. Ibidem scribit, Marium Arpinatem fuisse, ἡρόδωτον γένεον παρὰ τὰ πᾶσι γένεον, αὐτεργῶν δ' ἢ πενήτων, natum parentibus planè ignotis, & operariis atque pauperibus. Auctor libri De Viris Illustribus, humili loco natum ait. De quo Juvenalis.

---- Volscorum in monte solebat

Poscere mercedes alieno lassus aratro.

Velleius tamen, Marium equestri loco natum dicit. Numantino quidem bello & Marius & Jugurtha sub Scipione Africano militantes (ut docet idem Velleius) in iisdem castris didicere, quæ postea in contrariis facerent. Plutarchus etiam testatur, Marium prima stipendia sub Africano, cum Numantiam obsideret, fecisse.

A. M. 3887. ante Christum 116.

U. C. DCXXXVI. SELEUCID. CXCV.

PTOL. PHYSCONIS XXIX. JO. HYRCANI XVIII.

M. Porcio Catone, Q. Marcio Rege Coss.

MARCUS Porcius Cato Censorius, qui anno Urbis 559 Consul fuit, duos habuit filios & matribus diversos, & ætatibus longè dispares. Ex priore uxore natus est ille Catonis filius, qui Æmilii Pauli filiam in matrimonio habuit & in bello contra Regem Persea præclare decertavit. Alterum filium Cato senex post mortem prioris conjugis ex Salonii clientis sui filia genuit, unde & is Salonianus fuit cognominatus: qui duos habuit filios, Marcum & Lucium. Horum alter, Marcus scilicet, tribunus plebis fuit, & Præturam petens obiit; exque eo natus est M. Cato, qui se bello civili Uticæ interemit. De Lucio Catone, vide A. M. 3916. Major autem ille Catonis Censorii filius, patre vivo mortuus est, cum Prætor designatus esset, & filium reliquit Marcum Porcium Catonem; qui hoc anno Consulatum gessit, & satis vehemens orator fuit, multasque orationes ad exemplum avi sui scriptas reliquisse dicitur. Hic in Africam, quæ ei provincia obtigit, profectus, in consulatu suo ibi mortem obiit. Vide A. Gellium libro 13. cap. 19. Q. Marcius Rex, hujus Catonis collega, memoratur apud Valerium Max. lib. 5. cap. 10. His Coss. Narbonam colonia deducitur, ut notat Eutropius, & ante eum Velleius lib. 1. cap. 15. De Caio Catone, vide A. M. 3891.

Mithridates, qui à puero ad cades propensissimus erat, cum regnum paternum decimo tertio ætatis anno accepisset, matrem, regni consortem à patre destinatam, dum carcere conclusam tenuit, violentiâ istâ & temporis diuturnitate confecit; fratremque insuper necavit. Bello autem subegit Reges circa Phasin, usque ad climata trans Caucasum. Memnon apud Photium, cap. 32.

A. M. 3888.

A. M. 3888. *ante Christum* 115.

U. C. DCXXXVII. SELEUCID. CXCVI.

PTOL. LATHURI I. JO. HYRCANI XIX.

L. Cæcilio Metello Diademato, Quinto Mucio Sævula Coss.

PTOLEMÆUS Physcon Ægypti rex hoc anno moritur, ei que succedit filius Ptolemæus Lathurus, qui & Soter & Energetes tertius & Physcon Secundus dictus est. Quinque liberos Physcon ex Cleopatra sororis & uxoris suæ filia susceperat, duos nempe filios, Lathurum & Alexandrum, filias autem treis, Tryphænam, Selenen, & Cleopatram. Regnum ille moriens uxori, quæ horum quinque liberorum mater erat, & alteri ex filiis, quem illa legisset, reliquit. Mater cum pronior in minorem filium esset, à populo compellitur maiorem, Lathurum scilicet, eligere. *Justin. lib. 39.*

Metellus Consul, Diadematus dictus est, quod ulterius causâ diu frontem obligarit, ut docet *Plutarchus in Coriolano*. Hic in Dalmatiam delatus, triumphandi libidine bellum infert Dalmatis nihil delinquentibus; & exercitu Romam reportato triumphat, ac Dalmaticus dicitur. *Livii Epit. lib. 62. & Appian. Illyricis*. Hic Metellus, est filius Metelli Calvi, qui Consul fuit Anno Urbis 612.

OLYMPIAS CLXVI.

A. M. 3889. *ante Christum* 114.

U. C. DCXXXVIII. SELEUCID. CXCVII.

PTOL. LATHURI II. JO. HYRCANI XX.

Caius Licinio Geta, Q. Fabio Max. Eburno Coss.

DE Fabio hujus anni Consule capienda sunt hæc Festi verba: Pullus Jovis dicebatur Q. Fabius, cui Eburno cognomen erat, propter candorem; quod ejus natis fulmine icta erat. antiqui autem puerum, quem quis amabat, pullum ejus dicebant. Huc spectant etiam verba *Arnobii*, contra *Gentes lib. quarto*: Ut Jovis dicatur pullus, in partibus Fabius adicitur mollibus, ob signaturque posticis. Græci quoque meretriculas πούλος, Απεσίδης, id est Pullos Veneris, dicebant, ut notavit *Hesychius*. Ajax Telamonius, quia à patre efflictim amabatur, *Lycophroni* πούλος, πούλος, patris pullus, vocatur.

Antiochus Grypus Syriæ rex octo annis quietem & ipse habuit, & regno præstitit. Deinde regni æmulum habuit Antiochum Cyzicenum, qui erat ipsius frater, eadem matre genitus: quem cum veneno tollere voluisset, ut maturius armis cum ipso contenderet, excitavit. *Justin. 39.*

Cleopatra Ægypti regina Lathuro filio suo prius, quam regnum daret, uxorem ademit. Nam charissimam sibi sororem Cleopatram repudiare compulit eum, & minorem sororem Selenen ducere. Cleopatra igitur, quæ Lathuri coniux fuerat, Antiocho Cyziceno in Syria nubit: ei que ne nudum uxoris nomen afferret, exercitum Cypri sollicitatum, velut dotalem, ad maritum deducit. *Justin. ibid.*

Hoc anno nascitur M. Terentius Varro, qui Romanorum omnium doctissimus evasit, ut notavit *Eusebius*. Avus ejus C. Terentius Varro Consul fuit Anno Urbis 538.

A. M. 3890. *ante Christum* 113.

U. C. DCXXXIX. SELEUCID. CXCVIII.

PTOL. LATHURI III. JO. HYRCANI XXI.

M. Emilio Scauro, M. Cæcilio Metello Coss.

METELLUS hujus anni Consul, unus est ex filiis Metelli Macedonici, qui numero quatuor fuisse memorantur. Primus est Quintus Metellus Balearicus, qui consul fuit Anno Urbis 631. Alter, Lucius Metellus consul Anno 635. Tertius, hic Marcus Metellus: Quartus, Caius Metellus, consul Anno Urbis 641, qui hoc tempore prætorius erat, cum pater moreretur. Hoc enim anno decessit fortunatus ille senex Q. Cæcilius Metellus Macedonicus, cum treis filios Consules, quartum autem Prætozem vidisset, ut docet *Cicero libro quinto De Finibus*. De clara hujus Metelli Macedonici felicitate, consulas *Valerium Max. lib. 7. cap. 1. & Velleium Paterculum lib. 1. cap. undecimo*. De Marco Emilio Scauro, qui hoc anno consulatum gessit, vide quæ scripsit *Auctor libri De Viris illustribus*. Hujus Scauri, qui Viam Æmiliam stravit, mentionem facit & *Strabo libro quinto*.

Antiochus Cyzicenus adversus Grypum fratrem prælio decertat: ac victus in fugam vertitur. Tunc Grypus Cleopatram Cyziceni uxorem, quæ in urbe Antiochia erat, capit: eamque soror Tryphæna (Grypi uxor) ad pœnam deposcit. Itaque Cleopatra, frustra abnuente Grypo, jussu Tryphæne interficitur. Vide quæ ex *Trogo Justinus* scribit libro undequadragesimo.

A. M. 3891. *ante Christum* 112.

U. C. DCXL. SELEUCID. CXCIX.

PTOL. LATHURI IV. JO. HYRCANI XXII.

M. Acilio Balbo, C. Porcio Catone Coss.

SCORDISCI à Gallis oriundi, in Thracia habitant. Abiis sæpe cæsus est Romanus exercitus, ut testatur *Rufus Festus in Breviario*. Hoc anno cum Scordiscis infelicitè pugnavit Caius Cato Consul, ut docet *Entropius*. Cato iste frater est Marci Catonis, qui quadriennio antè Consul erat, ut notat *Capellus*. De eodem sic scribit *Paterculus lib. 2. cap. 8*. Caius Cato Consularis, M. Catonis nepos, Africani sororis filius, repetundarum ex Macedonia damnatus est. Et *Cicero lib. 4. in Verrem*: Caius Cato, duorum hominum clarissimorum nepos, Lucii Pauli & M. Catonis, & P. Africani sororis filius. Nam C. Catonis pater duxit Africani minoris sororem, quæ erat L. Æmilii Pauli filia.

A. M. 3892.

A. M. 3892. *ante Christum* 111.

U. C. DCXLI. SELEUCID. CC.

PT. LATHURI V. JO. HYRCANI XXIII.

Caio Cecilio Metello, Cn. Papirio Carbone Coss.

CIMBRI, illam Chersonesum, quæ ab iis Cimbrica dicta est, accolebant. *Florus lib. 3. cap. 3.* ait Cim-bros, cum terras eorum inundasset Oceanus, novas sedes toto orbe quæsisse. *Strabo autem lib. 7.* negat, Cim-bros ea de causa incertis vagatos sedibus, quia è Cher-soneſo fuerint ejecti ob maris incurſionem. Hoc enim, & alia figmenta in ſcriptoribus jure reprehendit *Posi-donius* : qui non ineptè colligit, "Οπ λησεικοι οντες η παλιντες οι Κιμβροι &c. id est, Cim-bros homines fuisse præ-dones ac vagos, armisq; ad Mætin usque lacum progressos; & ab iis Bosporum Cimmerium esse denominatum : Græcis etenim Cim-bros Κιμμεριους nominari. Idem auctor perhibet, Cim-bros ad Hercyniam sylvam excurrentes, à Boiis repul-sos fuisse. Helvetios verò, maximè Tigurinos & Töy-genos, cum viderent Cimbrorum opes latrociniiis par-tas, illis Italiam petentibus socios se adjunxisse. Ger-manorum linguâ latrones Cim-bros esse appellatos, re-fert *Plutarchus* : Festus ait, linguâ Gallicâ latrones sic dici. Teutonicâ sanè linguâ, ut notat *Pontanus* in *Glossario*, *Kemper* sive *Kember* bellatorem, vel virum milita-rem significat. Milites autem, interdum latrones appel-lari, notum est. *Josephus Scaliger* existimat, Cimbrum pro latrone poni, quo modo *Opicus* pro obsceno u-surpatur, *Isaurus* pro pirata, *Ambro* pro dissoluto ac vorace. *Ambrones*, quorum Festus etiam meminit, Cimbrorum pars erant. Apud *Vegetium lib. 3. cap. 10.* malè *Umborum* legitur, pro *Amborum*, ut rectè monet *Stewe-chius*. Cim-bros hoc anno Romanis primùm in-notuisse, *Cornelius Tacitus* testatur, libro *De moribus Ger-manorum*. Carbonem Consulem à Cimbris & Teutoni-bus fuscum, fugatum, & exercitu exutum esse, indi-cant *Tacitus*, *Patriculus*, *Liv. Epit. lib. 63.* Vide & *En-tropium lib. 4.*

Caius Metellus Consul, Metelli Macedonici filius, per contumeliam Caprarius dictus est. Hoc anno tri-umphavit ipse ex Thracia, & frater ejus Marcus ex Sar-dinia, eodem die ambo, ut notat *Eutropius*. Apud *Vel-leium lib. 2. cap. 8.* ubi vulgati codices habent, *M. Metel-li fratres uno die triumphaverant*, legendum est *Duo Metelli*, ut rectè *Aldus Manutius* observat.

OLYMPIAS CLXVII.

A. M. 3893. *ante Christum* 110.

U. C. DCXLII. SELEUCID. CCI.

PTOL. LATHURI VI. JO. HYRCANI XXIV.

M. Livio Druso, L. Calpurnio Pisone Coss.

ANTIUCHUS Cyzicenus, fratre Grypo tandem superato, regnum Syriæ occupat annos circiter octo-decim, ut notat *Ensebius*. Ipsum quidem Grypum pre-hendere non potuit Cyzicenus, sed uxorem Grypi Try-phænam, quæ paulo antè sororem interfecerat, capit; ejusque supplicio, uxoris manibus parentavit. *Iustin. ex Trogi libro 39.*

Hyrceanus Judæorum pontifex, jugum Seleuci-darum prorsus excutit, ita ut deinceps nec tributum, nec societatis nomine (οντε ως τριχο, οντε ως φιλ-α) quidquam illis penderet. *Joseph. Antiq. lib. 13. cap. 17.*

Scordisci, omnium Thracum sævissimi fuere. ab his non fuscus modò, aut fugatus, sed omninò totus inter-ceptus fuerat Romanus exercitus, quem ante biennium Cato consul duxerat. Paulo post vagos, & liberà po-pulatione diffusos, Didius prætor intra suam repulit Thraciam. Hoc anno eos Drusus Consul ulterius egit, & vetuit transire Danubium. *Florus lib. 3. cap. 4. Liv. epit. lib. 63.*

A. M. 3894. *ante Christum* 109.

U. C. DCXLIII. SELEUCID. CCII.

PTOL. LATHURI VII. JO. HYRCANI XXV.

P. Corn. Scipione Nasica, Lucio Calpurnio Bestia Coss.

NUMIDIÆ rex Masaniſſa (qui obiit Anno Urbis Romæ sexcentesimo quinto) treis reliquerat filios, Gu-luſſam, Maſtanabalem, & Micipsam. Postquàm verò Ma-ſtanabal & Guluſſa morbo abſumpti decelliſſent, Micipsa regnum paternum ſolus obtinuit. Is duos filios genuit, Hiempſalem, & Adherbalem; Jugurthamq; Maſtanaba-lis fratris filium, eodem cultu, quo liberos ſuos, domi habuit. Bello Numantino Micipsa, cum auxilia Ro-manis mitteret, Jugurtham præfecit Numidis, quos in Hiſpaniam ad Scipionem Æmilianum mittebat. Ibi Jugurtha virtute ſuâ in tantam claritudinem pervenit, ut Scipioni aliſq; Romanis nobilibus vehementer car-us eſſet. Micipsa igitur non multo post virtute Jugur-thæ permotus, cum adoptavit, & teſtamento pariter cum filiis hæredem inſtituit. Post Micipsæ obitum, Ju-gurtha primùm è medio tollit Hiempſalem, deinde in Adherbalem arma movet. Adherbal profugus à Roma-nis auxilium petit. Jugurtha cum timeret populum Romanum, neq; adverſus iram ejus uſquam, niſi in a-varitia nobilitatis, & pecunia ſua, ſpem haberet, lega-tos cum argento & auro multo Romam mittit. Vicit in Senatu pars illa, quæ vero pretium aut gratiam an-teferebat. Decretum fit, uti decem legati regnum, quod Micipsa obtinuerat, inter Jugurtham & Adherbalem dividerent. Hi quoque pecuniâ corrupti, eam Numidiæ partem, quæ agro virisque opulentior erat, Jugurthæ tradunt. Sed ne hoc quidem contentus Jugurtha, di-greſſis Legatis, Adherbalem imparatum in oppido Cir-tha obſidet, capit, jugulat. Tum demum exercitus Romanus duce Calpurnio Conſule in Jugurtham mit-titur. Is initio acriter Numidiam ingreſſus, urbes ali-quot pugnando cepit. Sed ubi Jugurtha per legatos pe-cuniâ tentare cœpit, animus æger avaritiâ facilè con-verſus eſt. Marcus etiam Scaurus (quem Conſul ſibi ſo-cium & adminiſtrum omnium conſiliorum aſſumſerat) magnitudine pecuniæ à bono, honeſtòq; in pravum ab-ſtractus eſt. Jamq; accepto in deditionem Rege, pax in Numidia agitabatur. De factò Conſulis Patres ſolliciti erant : ac maximè eos potentia Scauri, quod is auctor & ſocius Beſtiæ ferebatur, movebat. At Caius Mem-mius, tribunus plebis, inter dubitationem & moras Patrum, concionibus populum ad vindicandū hortari; monere, ne Rempublîcâ, ne libertatem ſuam deſererent. Itaq; ille populo perſuadet, uti L. Caſſius Longinus, qui

E

tum

tum Prætor erat, ad Iugurtham mitteretur; eumque, interpositâ fide publicâ, Romam duceret. Cassius ad Iugurtham proficiscitur, eique persuadet; quoniam se populo Romano dedidisset, ne vim, quàm misericordiam ejus experiri mallet. Igitur Iugurtha, cultu quàm maximè miserabili, cum Cassio Romam venit. *Sallust. Bello Jugurthino.*

A. M. 3895. ante Christum 108.

U. C. DCXLIV. SELEUC. CCIII.
PTOL. LATHURI VIII. JO. HYRCANI XXVI.
M. Minutius Rufus, Sp. Postumio Albino Coss.

HYRCANUS hoc circiter anno (ut putat *Cappellus*) Samariam urbem munitissimam obsidet, infensus Samaritis propter injurias illatas Iudæorum colonis qui Marissam incolebant. Huic obsidioni Hyrcanus filios suos Aristobulum & Antigonum præfecit. Samaritæ cum fame premerentur, Antiochi Cyziceni opem implorant. Antiochus ab Hyrcani filiis victus, & in fugam versus, copias reparat, suppetias etiam ei ferente Ptolemæo Lathuro. Sed frustra fuit. Iterum enim ab Hyrcani filiis profligatus est. Hyrcanus integro anno in oppugnatione Samariæ exacto, urbem capit & solo æquat. Vide *Joseph. Ant. l. 13. c. 18. & De Bello Jud. l. 1. c. 2.*

Iugurtha Romam perductus cum in concionem prodaceretur, ut delicta Scauri & reliquorum, qui pecuniæ captæ arcessiebantur, ipsius Regis indicio patefierent; Caius Bæbius tribunus plebis pecuniâ corruptus, Regem tacere jubet. ita multitudo, quæ in concione aderat, ludibrio habita discedit: iis autem, quos illa quæstio exagitabat, animi augescunt. Erat eâ tempestate Romæ Numida quidam, nomine Massiva, Gulussæ filius, Masinissæ nepos; qui Adherbale interfecto profugus ex Africa abierat. Albinus Consul, cui Numidia venerat, belli gerendi avidus, Massivæ persuadet, regnum Numidiæ ab Senatu petat. Quod ubi Massiva agitare cœpit, à Bomilcare Iugurthæ amico interemptus est. Bomilcarem clam in Numidiam dimittit Iugurtha: & ipse paucis diebus profectus est, iussus à Senatu Italiâ decedere. Qui Româ egressus, dixisse fertur, *Urbem venalem, si emptorem invenerit.* Interim Albinus, quæ militibus usui forent, maturat in Africam portare, ut ante comitia bellum quovis modo conficeret. Sed is, postquam dolo (ut aliqui existimabant) bellum traxisset, Aulo fratre in castris relicto, Romam rediit. *Sallust. Vide & Oros. lib. 5. cap. 15.*

Alter Consul Minutius Rufus contra Scordiscos & Thracas pugnavit. *Eutropius libro quarto: A Minutius Rufus in Macedonia Scordisci & Triballi victi sunt. Julius Frontinus lib. 2. cap. 4. stratagema commemorat, quo usus est Minutius imperator, cum à Scordiscis Dacisque premere- tur. Florus lib. 3. cap. 4. refert, Minutium, dum Hebro flumini congelato fideret, partem exercitus sui amisisse. Clarus autem Minutii ex Scordiscis triumphus Velleio memoratur lib. 2. c. 8.*

A. M. 3896. ante Christum 107.

U. C. DCXLV. SELEUC. CCIV.
PTOL. LATHURI IX. JO. HYRCANI XXVII.
Cecilio Metello, M. Junio Silano Coss.

SILANUS Consul contra Cimbros & Teutonos

infeliciter pugnavit, ut docet *Florus lib. 3. cap. 3. Cimbri, Teutoni, atque Tigurini, inquit, exclusi Galliâ & Hispaniâ, cum in Italiam regyrarent, misere legatos in castra Silani, inde ad Senatum; petentes, ut Martius populus aliquid sibi terræ daret quasi stipendium. - repulsi, quod nequiverant precibus, armis petere constituunt. Ibidem addit, Silanum, ne primum quidem impetum Barbarorum sustinere potuisse. Apud Vegetium lib. 3. cap. 10. Cimbri non modò Cæpionis & Manilii sive Manlii, sed & Silani legiones debellasse dicuntur.*

Jugurtha Numidarum rex, Aulum Postumium Consul fratrem, qui oppidum Suthul (ubi Regis thesauri erant) obsidere parabat, spe pactionis perpulit, ut in abditas regiones sese, veluti cedentem, insequeretur: interea centuriones aliquot, ducēsque turmarum pecuniâ corripuit, uti vel transfugerent, vel signo dato, locum deferrent. Quæ postquàm ex sententia instruxit, in tempestâ nocte Auli castra circumvenit. ibi centurio quidam per munitionem, quam defendendam acceperat, locum hostibus introeundi dedit. Milites Romani fœdâ fugâ, plerique abjectis armis, proximum collem occupavere. Jugurtha postero die cum Aulo paciscitur: tametsi ipsum cum exercitu clausum tenet, tamen si secum fœdus faceret, incolumes omnes sub jugum missurum; præterea, uti diebus decem Numidiâ decederet. Post hoc Auli fœdus, Q. Metellus Consul, cui Numidia venerat, in Africam venit; eique traditur exercitus iners, atque imbellis, quem scilicet Sp. Albini indulgentia corruerat. Ad revocandam igitur pristinæ militiæ disciplinam omnibus imperii nervis connisus est Metellus. *Sallust. Florus lib. 3. c. 1. Vide Val. Max. lib. 2. cap. 7. Oros. lib. 5. cap. 15.*

Judæorum Pontifici Joanni Hyrcano felicitas invidiam peperit. Phariseorum Secta apud populum Judaicum tantâ auctoritate erat, ut etiam si Regi aut Pontifici obloquerentur, fidem tamen eis vulgus haberet. Horum discipulus ipse Hyrcanus fuerat. Quos cum aliquando excepisset convivio, & exhilaratos vidisset, sic alloquutus est: Vos meam scitis voluntatem, quod nihil magis cupiam quàm Deo placere & in viâ justitiæ incedere, quemadmodum à vobis edoctus sum. si quid verò in me desideratis, vel si aliqua in re aberrantem me deprehendistis, vestri officii est me arguere, ut in viâ rectam reducar. Cum omnes ejus justiciam ac virtutem comprobarent, eorum testimonio Hyrcanus vehementer gavisus est. Tandem unus è convivis, nomine Eleazarus: Si vis esse justus, inquit, Pontificatum abdica, & contentus esto principatu populi. Hyrcano autem rogante, cur hoc postulare? Quia, inquit, audivimus, matrem tuam captivam fuisse, regnante Antiocho Epiphane. Falsus autem erat is rumor: ideòque graviter his verbis Hyrcanus offensus est, nec minus Pharisei cæteri. Tum Ionathas quidam, Hyrcani amicus (qui erat è Sadduceorū secta) dicebat, De communi Phariseorum sententia convitiatum Eleazarum, quod, si dubium videatur, manifestum fore, interrogatis illis Qua pœnâ hominem dignum censeant. Rogante igitur Phariseos Hyrcano, quam pœnam commertum Eleazarum censerent, dicebant, Eum flagra & vincula commertum videri. Iniquum enim putabant, capite hominem plecti ob maledicentiam. Hinc Hyrcanus exacerbatus est, quod existimaret Ionathanem vera monuisse: itaque repudiata Phariseorum sectâ, ad Sadduceos transiit, vir alioqui tantus, ut tribus maximis à Deo habitus sit dignus honoribus, Principatu gentis Iudæorum, & Pontificatu, & Prophetiâ. fruebatur enim divinis colloquiis, unde & futurorum nactus est præscientiam. *Joseph. Antiq. lib. 13. cap. 18.*

De tribus sectis Judæorum, Pharisæis, Sadducæis, & Essenis, prima occurrit mentio apud *Josephum Antiquitatum libro decimo tertio, cap. 9.* de quibus etiam deinde idem Scriptor diligentius ac fufius tractat *lib. 18. cap. 2.* & *Bell. Jud. lib. 2. cap. 7.* Has Sectas five Hæreses in populo Judaico post Reditum à Captivitate Babylonica originem habuisse, non est cur dubitemus. Quamvis autem non ita proclive sit statuere, quânam occasione vel quoto anno singulæ earum exortæ sint; tamen quid hac de re probabiliter dici possit, ex eruditorum scriptis in medium proferre, haud fuerit ab instituto nostro alienum.

Apud Judæos post conditum Secundi Templi, de Cultu Dei ac observatione Legis Mosaicæ non prorsus eadem omnium piorum videtur fuisse sententia. Ple-rique Legi duntaxat studebant & ex præscripto Legis vivebant. Quæcunque enim in Lege Dei apertè tradita & mandata sunt, ea omnia, & sola quidem, facienda existimabant. Alii verò non solum ea, quæ Lex directè planèq; præscribit, sibi præstanda putabant, sed etiam siquid ex verbis Legis per consequentias & interpreta- tiones erui posset, ad ejus observationem se teneri, opi- nati sunt. Hujus opinionis prima occasio fuisse videtur, multorum piorum in structura Secundi Templi pro- pensitas, qui ad opus promovendū liberaliter & luben- ter de substantia sua contribuerūt, ut legimus *Ezr. 2. 68.* Postea temporibus Nehemiæ Constitutio facta est, ut præter illud Dimidium Sicli, quod ex Lege Moïsis *Exod. 30. 13.* unusquisq; offerre tenebatur, singuli insuper ter- tiam Sicli partem darent. Id vectigal ad facta testā Templi unusquisq; pendebat inde à temporibus Ezræ & Nehemiæ, ut colligimus ex *Neb. 10. 32.* Deinde verò post aliquot annos, nimirum ante tempora Hasmonæorum, reperti sunt pii homines, qui præter illud constitutum tributum voluntarios sumeus facerent, & tum ad ipsum Sanctuarium tum ad ejus muros & porticus plura ero- garent. ob quam pietatem cum in magno honore apud populum essent, cœperunt dici *Hasidim*, id est *Sancti*; & quatenus *σῶμα* sive corpus constituebant, *Hasidæi*. Ho- rum suprà ad A. M. 3838. mentionem fecimus. Apud Au- ctorem *Primi libri Maccabæorum, c. 2.* vocantur *Συναγωγῆς Ἀσιδάων*, hoc est, *Corporati Hasidæorum*. Erant enim Hasidæi corpus, sive corporati, qui sponte sese addicebant fun- ctionibus Legis: unde & apud eundem Scriptorem di- cuntur *ἐκαστοὶ ὁρμητοὶ τῶ νόμου*, quod nimirum præter illa, quæ tenebantur ex lege facere, etiam sponte & ultrò im- pendia quædam in Templum, & in Sacrificia facerent, Apparet igitur, ante tempora Hasmonæorum, duo gene- ra *δουμπτῶν* apud Judæos fuisse: alios enim Legi dun- taxat, alios auctario Legis studuisse. Ex priore genere e- rant, qui *Karraim* vocabantur, à *קרי*, quod addicti essent Scripturæ. Ab initio autem *Karraim* & *Hasidim* non e- rant duæ Sectæ in populo Dei. *Karraim* quod ex Lege præcipitur, faciebant. A nemine autem exigitur ut plus faciat, quàm quod præcipitur. *Hasidim* præter præcepta Legis, supererogationes, & voluntarias functiones nullo cogente obibant. At nemo vituperatur, si cum bene fa- cere teneatur, melius faciat; aut si cum ab eo mediocre exigitur, multum præstet *ἐκασίως*. Quamdiu igitur illa supererogatio piorum hominum erat spontanea, & usu- tenus observabatur, nulla Secta fuit in populo Iudaico. Sed postquàm iste *ἐκασίως* *Hasidæorum* in præcep- ta cogi cœpit, eaque præcepta *Supererogationis*, scripto mandata sunt, & in Canones redacta, tunc multa du- bia oriri, disputationes, velitationes, altercationes quotidie succrescere; unde duæ dogmatistarum Sectæ

nata: Altera erat eorum, qui Legem tantum; altera, eo- rum, qui Legis interpretationes amplectebantur. Ex illo piorum cœtu, qui *Hasidim* vulgo dicebantur, processerunt *δουμπτῶν*, qui se *Peruschim*, hoc est, *ἀφωρισμένους*, dixerunt, quasi ob sanctitatem eximiam non tantum à vulgo segregati essent, sed & à reliquis *Hasidæis* qui spontaneas supererogationes faciebant. Hi enim, qui *Peruschim* dicebantur, *τὴν ἐκασίαν ἀνέγκλιν* fecerunt, & quæ ab *Hasidæis* hætenus sponte fiebant, ex necessi- tate facienda præcipiebant. Igitur *Peruschim*, qui Sy- riace *פושין* & inde Græcis scriptoribus *Φαρισῆοι* vo- cantur, sunt propago *Hasidæorum*. Erant enim Pha- risæi ex *Hasidæorum* ordine vel sodalities. Sicut au- tem *Pharisæi* orti sunt ab *Hasidæis*, ita *Sadducæi* sunt soboles *Καρραϊν*, qui Legi scriptæ mordicus ad- hærentes, eam quæ *ἀγροφ* dicitur penitus rejicie- bant. Horum, inquam, *Karraim* sive *Karæorum* pars, in Sectam *Sadducæorum* degenerarunt; qui à *Sadoco* hæresiarcha dicti sunt. Nam *Sadoc* quidam, sive *Sa- duc*, auctor & conditor erat sectæ *Saducæorum*. Vix- it *Sadoc* iste, ut quidam putant, ante tempora *Has- monæorum*. Dicitur enim præceptorem habuisse *Antigonum* quendam *Socho* oriundum. *Antigonus* au- tem ille *Sochæus*, ut *Iudæi* tradunt, discipulus fuit *Si- meonis Iusti*. Inter alia doctrinæ capita, quæ *Antigo- nus* suis tradidit discipulis, unum erat: *Non debere ipsos esse tanquam servos, qui Dominis suis ministrant eâ con- ditione, ut accipiant præmium.* Volebat ille, ut *Cultus Dei* propter amorem Dei esset, non propter nostrum lu- crum & commodum. Hanc autem piam sententiam duo ex *Antigoni* discipulis, *Sadoc* & *Baithus* aliovor- sum interpretantes, putarunt non esse mercedem, aut fructum aliquem, sive (ut Græci vocant) *ἀντίδοτον ἐρ- γων*, post hoc seculum. Ideò futurum seculum abne- garunt, & hæresin suam instituerunt. *Essæos* sive *Es- senos* (quæ *Iudæorum* Secta tertia fuit) à *Pharisæis* or- tos esse, admodum probabile videtur, etsi quando cœpe- rit hæc Secta, incertum sit. Nominis etymon quod atti- net; *Philo Iudæus* *Ἐσσηίους* quasi *Ὀσιῶν* dici putavit, ἀπὸ τῆ ὁσιότητος, ob sanctitatem. Sed si Græcum vocabu- lum *Ὀσι* ab Syriaco *ܐܫܝܗ* *Hesi* derivetur, verisimilius fuerit, inde nomen *Hessæorum* esse deducendum. Hos *Θεραπευτὰς* vocatos esse, constat. cujus nominis causam qui ignorarunt, ad conjecturas confugere. sic enim di- ctos putarunt, aut quod τὸ θεῖον ἐθεραπεύον, *Numen piè colebant*, aut quod animas à vitiis curabant. Verùm *Essæi* *θε-ραπευτὰς* dicebantur (non quidem in *Palæstina*, sed ab *Ægyptiensibus Iudæis Hellenistis*) quia corporis mor- bos curabant, & periciam *ὕλης ἰατρικῆς* sive rerum medici- nalium tenebant. *Josephus De Bello Jud. lib. 2. cap. 7.* αὐτοῖς περὶ θεραπείαν παθόντων, ῥίζαι τῆ ἀλεξιπτείας, καὶ λίθων ἰδιότητες ἀνεργῶν. id est: *Stirpes medicas, quàmq; vim propriam singuli lapides ad remedia morborum habeant, (Essæi) rimantes conquirunt.* Hinc igitur nonnulli, qui nominis eorum ra- tionem investigarunt, à verbo *ἄσφα*, quod *θεραπεύειν* vel *sanare* significat, dictos suspicati sunt. Qui au- tem Græcis *Ἐσσηῖοι*, Iudaica linguâ *עסאים* effertur: quæ vox denotat eum, qui seorsim à strepitu degit. Nam ab *עש* vel *עש* tacuit, siluit, quievit; fit nomen *עש* vel *עש*, quod significat *Silentium*, & *ἀνενοχλησίαν*, hoc est, *tranquillitatem*. Hoc valdè convenit *Hessæis*, qui silentium, ut olim *Pythagoræi*, maximè obser- vabant, & aut in desertis *μονάζοντες*, aut vicatim *κοι- νόβοιοι*, ab aliis tamen seorsim, vivebant. *Essæos* Pha- risæis posteriores fuisse, innuit *vetustus* quidam scrip- tor apud *Suidam*, in *Ἐξ ἐπιμύσεων. Ἡ δὲ Ἐσσηίων αἰεσίς*

ἀρετῆς, inquit, ἢ φαρισαίων καὶ ἢ γραμματέων τὴν διαίονον καὶ ἀνίκητον διαίονον, id est, Essæorum heresis, Phariseorum & Scribarum justiciam supra modum extulit. Vult, Essæos Phariseorum justiciam imitatos, eam in sublimem evexisse, ac longè majorem eorum, quàm Phariseorum, à quibus acceperant, justiciam fuisse. Cœpit forsitan hæc Secta Essenorum circa hoc tempus, cùm Hyrcanus Judæorum Princeps ex Phariseo Sadducæus factus, sectam illam, quam antea secutus fuerat acerrimè persequeretur. Tum enim, ut credibile est, multi ex Phariseis recesserunt in solitudines & loca deserta, ibique tertiam sectam condiderunt, & peculiariter Hasidæi nuncupati sunt, cum prius omnes in genere Pharisei sic vocarentur. Plura legas apud Drusium libro *De tribus Sectis Judæorum*, & apud Josephum Scaligerum *Elencho Triheresi*, quem scripsit contra Serarium. Vide & *Fullerum Miscellaneorum lib. 1. cap. 3.*

OLYMPIAS CLXVIII.

A.M. 3897. ante Christum 106.

U.C. DCXLVI. SELEUCID. CCV.

PTOL. LATHURI X. JO. HYRCANI XXVIII.

Ser. Sulpitio Galba, M. Aurelio Scauro Coss.

Q. CÆCILIUS Metellus superioris anni Consul, qui ad gerendum in Numidia bellum adversus Regem Jugurtham missus fuit, ingenti severitate & moderatione correctum exercitum, cùm ad disciplinam Romanam reduxisset, callidissimè hostem artibus suis aggressus, variis præliis vicit. In hoc bello Caius Marius, qui Metelli consulis legatus erat, suâ virtute, frugalitate, patientiâ, mirè animos militum sibi conciliavit. Is igitur, quem Consulatus ingens cupido exagitabat, milites, quibus in hibernis præerat, laxiore imperio, quàm antea, habere: apud negociatores, quorum magna multitudo Utricæ erat, criminosè simul & magnificè de bello loqui: *Illud ab imperatore consultò trahi, quòd imperio nimis gauderet: si dimidia pars exercitus sibi permitteretur, paucis diebus Jugurtham in catenis habiturum.* His dictis multos impellit, uti Romam ad suos necessarios asperè in Metellum de bello scribant, Marium imperatorem poscant. Vide *Sallustium De Bello Jug.* & *Plutarchum in Vita Marii.*

A.M. 3898. ante Christum 105.

U.C. DCXLVII. SELEUCID. CCVI.

PTOL. LATHURI XI. JO. HYRCANI XXIX.

L. Cassio Longino, C. Mario Nepote Coss.

CAIUS Marius, qui bello Jugurthino Metelli Consulis legatus erat, per publicanos, aliòsque in Africa negociantes, criminatus Metelli lentitudinem, trahentis jam in tertium annum bellum; effecit, ut, cùm comœatu petito Romam venisset, ipse Consul crearetur, bellique penè patrati à Metello, qui bis Jugurtham acie fuderat, summa committeretur sibi. Populus tamen Metello, ubi res à se biennio gestas exposuit, nec triumphum negavit, nec Numidici cognomentum. *Vel-leius lib. 2. cap. 11.*

Lucius Cassius Consul in Gallia Tigurinos usque ad Oceanum persecutus, rursùmque ab eisdem insidiis cir-

cumventus, occisus est. Lucius quoque Piso vir consularis, Cassii Consulis legatus, ibi est interfectus. *Oros. lib. 5. cap. 15. Livii Epit. lib. 65.* Hujus cladis meminit *Cæsar lib. 1. de bello Gallico: Omnis Helvetia, inquit, in quatuor pagos divisa est. pagus unus (Tigurinus) cùm domo exisset, L. Cassium consulem interfecerat, & ejus exercitum sub jugum miserat. Ibidem: L. Pisonem, legatum, Tigurini eodem prælio, quo Cassium, interfecerant.*

A.M. 3899. ante Christum 104.

U.C. DCXLVIII. SELEUCID. CCVII.

PTOL. LATHURI XII. JO. HYRCANI XXX.

C. Aulio Serrano, Q. Servilio Cæpione, Coss.

MARCUS Tullius Cicero Romanæ eloquentiæ Pater hoc anno Arpini nascitur matre Helviâ, patre equestris ordinis, tertio Nonas Januarias. Eum in lucem editum ferunt facili partu & nullo matris dolore. Vide *Plutarchum in Vita Ciceronis, A. Gellium lib. 15. cap. 28. Plin. lib. 37. cap. 2.* Hoc etiam anno pridie Kal. Octob. nascitur Cneus Pompeius cognomento Magnus, matre Luciliâ, patre Cn. Pompeio Strabone, qui Consul fuit Anno Urbis 665. Vide *Paterculum lib. 2. cap. 29.* Pompeium æqualem suum dixit Cicero, libro *De Claris Oratoribus.*

Marius in Numidia contra Jugurtham bellum gerit. Capsam urbem (cujus conditor Hercules Libys memorabatur) anguibz, arenisque vallatam, capit. Jugurtha Bocchum Mauritanæ Regem ad belli societatem allicit. Cujus equitatu auctus, Marianum exercitum crebris incursionibus fatigavit. Tandem uterque Rex apud Cirtam oppidum, Mauris Numidisque ex insperato conturbatis, in fugam vertuntur. Vide *Sallustium, Florum, & Orosum lib. 5. cap. 15.* Bocchus Maurorum rex, Jugurthæ *πυθικός* erat, id est, *socer*, ut scribit *Plutarchus in Mario. Idem in Vita Syllæ, Jugurtham dicit Bocchi γαμβρόν*, id est, *generum fuisse.* Apud *Sallustium cap. 80.* vulgo legitur, *Jugurthæ filia Boccho nupsit.* Forsan autor scripserat, *filia Bocchu, pro Βόκχου.*

Lucius Cornelius Sulla five Sylla, bello Jugurthino C. Marii Consulis Quæstor erat. Hic postquàm in Africam, atque in Castra Marii cum equitatu, quem ex Latio & à Sociis coegerat, venisset, rudis antea & ignarus belli, brevi sollertissimus omnium factus est, & Mario militibusque carissimus. *Sallust.*

Q. Servilius Cæpio Consul in Galliam missus Tectosagis bellum intulit, Tolosæque urbe captâ ingentem thesaurum, quem Delphicum fuisse aliqui tradidere, diripuit. De hoc thesauro sic scribit *ex Trogo Justinus, libro trigésimo secundo: Tectosagi (post bellum adversus Delphos infelicitè gestum) cùm in antiquam patriam Tolosam venissent, comprehensique pestiferâ lue essent, non prius sanitatem recipere, quàm aruspicum responsis moniti, aurum argentumq; bellis sacrilegiisq; questum, in Tolosensem lacum mergerent. Quod omne (magno post tempore) Cæpio Romanus Consul abstulit. Traditum quidem est, ut docet Strabo libro quarto, Tectosagas Delphicæ expeditioni interfuisse, & thesauros, quos Tolosæ Cæpio Romanorum Dux invenit, partem fuisse pecuniarum Delphis ablatarum. --- itaque Cæpionem, qui contrectasset eas, patriâ ejectum, tanquam sacrilegum, vitam in calamitatibus finivisse. Vide A. Gellium lib. 3. cap. 9. & Orosum lib. 5. cap. 15. & Livii Epit. lib. 67. Cæpionem quidem, postquàm infelicitè adversus Cimbros pugnasset (quod anno proximè*

proximè sequenti accidit) in carcerem conjectum, & inde à L. Rhegino Tribuno plebis fuisse liberatum, scribit *Valerius Max. lib. 4. cap. 7.* Idem tamen *Valerius lib. 6. cap. 9.* refert, hunc Cæpionem in publicis vinculis spiritum deposuisse. Aurum illud Tolosanum, quod à Cæpione direptum est, Delphici thesauri partem fuisse, negat *Posidonius*: cujus sententiam legere est apud *Strabonem* libro jam citato.

A. M. 3900. ante Christum 103.

U. C. DCXLIX. SELEUCID. CCVIII.

P. TOL. LATHURI XIII. ARISTOBULI I.

P. Rutilio Rufo, Cn. Manilio Max. Coss.

JOANNES Hyrcanus Judæorum Pontifex obit, ei que succedit Aristobulus filius nati maximus, qui diadema sibi imposuit, principatu in regni formam verfo. Hic fratrem Antigonum in societatem dominationis assumit, cæteros verò fratres in vinculis habuit: matrem etiam in carcerem coniecit, ac fame necavit. Vide *Joseph. Antiq. lib. 13. cap. 19.* & *De Bello Jud. lib. 1. cap. 3.*

Manilius Consul (qui aliis Manlius & Mallius vocatur) contra Cimbros infelicitè pugnat. De hac pugna *Orosius, lib. 5. cap. 16.* C. Manlius consul & Q. Cæpio proconsul adversus Cimbros & Teutonas & Tigurinos & Ambronas Gallorum & Germanorum gentes missi, provincias sibi Rhodano flumine medio diviserunt. Ubi dum inter se gravissimâ invidiâ & contentione disceptant, cum magna ignominia & periculo Romani nominis victi sunt: siquidem in ea pugna Marcus Aurelius (Scaurus) consularis, captus atque interfectus est; duo Consulii filii cæsi. Octoginta millia Romanorum sociorumq; ea tempestate trucidata, quadraginta millia calonum atq; lixarum interfecta (*Valerius Antias* scribit. Hæc ille. Romanorum Duces, qui à Cimbris victi sunt, commemorat *Tacitus* libro *De moribus Germanorum*; Carbonem scilicet, Cassium, Scaurum Aurelium, Servilium Cæpionem, & M. Manlium. *Velleius lib. 2. cap. 12.* Effusa, inquit, immanis vis Germanarum gentium, quibus nomen Cimbris, ac Teutonis erat, cum Cæpionem, Manliumq; consulem, & ante Carbonem, Silanumq; fudissent fugassentq; in Galliis, & exsuisent exercitu, Scaurumq; Aurelium consulem, & alios celeberrimi nominis viros trucidassent, &c. *Eutropius initio lib. quinti*: Dum bellum in Numidia contra Jugurtham geritur. M. Manlius & Q. Cæpio à Cimbris & Teutonibus, & Tigurinis & Ambronibus, quæ erant Germanorum & Gallorum gentes, victi sunt juxta flumen Rhodanum; & ingenti internecione attriti, etiam castra sua perdiderunt. Marcus Aurelius Scaurus ante triennium consul fuerat, qui vulgo mendosè M. Æmilius dicitur. Vide *Livii Epit. lib. 67.*

Marius, Numidis Maurisque fufis, haud dubiè jam victor, in oppidum Cirtam cum pervenisset, eò ad illum legati à Boccho Maurorum Rege veniunt; qui Regis verbis à Mario petivère, duos quàm fidissimos ad eum mitteret: velle de suo, & de Pop. Romani commodo cum iis differere. Ille statim Lucium Sullam & A. Manlium ad Regem misit, uti ingenium ejus aut aversum flecterent, aut cupidum pacis vehementius accenderent. Post hanc Sullæ & Manlii legationem, Bocchus ex omni copia necessariorum quinque delegit, quorum & fides cognita, & ingenia validissima erant. eos ad Marium, ac dein, si placeat, Romam legatos ire jubet. Marius cognitis Bocchi mandatis, ejus legatis potesta-

tem eundi Romam facit. His amicitiam & fœdus petentibus hoc modo respondetur: *Senatus & populus Romanus beneficii, & injuriæ memor esse solet: cæterum Boccho, quoniam pœnitet delicti, gratiam facit: fœdus, & amicitia dantur, cum meruerit.* Quibus rebus cognitis, Bocchus per literas à Mario petivit, ut Sullam iterum ad se mitteret. Jugurtha, ubi Sullam accitum audierat, ad Bocchum mittit Numidam quendam Asparem nomine, oratorem, qui subdolè specularetur Regis consilia. Sulla autem pauca coram Aspare locutus est: Se missum à Consule, venisse quæsitum, pacem an bellum Rex agiturus foret. Respondit Bocchus, Nihil etiam nunc se decrevisse. post diem decimum redire jubet. Sed nocte sequente, Sulla occultè arcessitus, colloquium cum Boccho habuit, ac Regi persuasit, uti Jugurtham Romanis traderet. Cum is ex voluntate Sullæ omnia se facturum promississet; ad simulandam pacem (cujus Jugurtha, defessus bello, avidissimus,) quæ utilia visa, constituunt. ita composito dolo, digrediuntur. At Rex postero die Asparem, Jugurthæ legatum, appellat: dicitque, sibi per amicos ex Sulla cognitum, posse conditionibus bellum poni: quamobrem Regis sui sententiam exquireret. Ille latus in castra Jugurthæ venit: deinde ab illo cuncta edoctus, properato itinere redit ad Bocchum; & ei nunciat, Jugurtham cupere omnia, quæ imperarentur, facere; sed Mario parum fidere: cæterum Bocchus, si ambobus consultum, & ratam pacem vellet, daret operam, ut unâ ab omnibus, quasi de pace in colloquium veniretur; ibique sibi Sullam traderet. Hæc Maurus secum ipse diu volvens, tandem promittit. Postea, tempore in loco constituto, in colloquium uti de pace veniretur, Bocchus Sullam modò, modò Jugurthæ legatum appellare, benignè habere, idem ambobus polliceri. Sed nocte eâ, quæ proxima fuit ante diem colloquio decretum, Maurus dicitur secum ipse multa agitavisse, vultu corporis pariter atque animo varius. tamen postremò Sullam arcessit, & ex ejus sententia insidias Jugurthæ tendit. deinde ubi dies advenit, & ei nunciatum est, Jugurtham haud procul abesse; cum paucis amicis & Romanorum Quæstore, quasi obviis honoris causâ, procedit in tumultum facillimum visu insidiantibus. Eodem Jugurtha cum plerisque necessariis suis inermis accedit: ac statim signo dato, undique simul ex insidiis invaditur: cæteri obtruncati; ipse Jugurtha Sullæ victus traditur, & ab eo ad Marium deductus est. *Sallust.*

OLYMPIAS CLXIX.

A. M. 3901. ante Christum 102.

U. C. DCL. SELEUCID. CCIX.

P. T. LATHURI XIV. ALEXANDRI I.

C. Mario Nepote II, C. Flavio Fimbria Coss.

POST QUAM bellum in Numidia confectum, & Jugurtham victum adduci Romam nunciatum est; Marius iterum Consul absens factus est, & ei decreta provincia Gallia: isque Kalendis Januariis magnâ gloriâ Consul triumphavit, ut scribit *Sallustius*. Hujus triumphi meminit & *Paterculus, libro secundo*: C. Marius L. Sullam copulatum sibi Quæstorem habuit, & per eum missum ad Regem Bocchum, Jugurtha rege potitus est: Designatusque iterum consul, in Urbem reversus, secundi Consulatus initio Kal. Januariis eum in triumpho duxit. Lucius Sulla, Jugurthæ

Jugurthæ à Boccho rege ad Marium perducti totam sibi laudem tam cupidè asseruit, ut annulo, quo signatorio utebatur, insculptam illam traditionem haberet, ut notat *Valerius Maximus* lib. 8. cap. 14. In eo sigillo insculptus erat Bocchus Jugurtham Sullæ tradens, ut docet *Plutarchus* in *Mario*. Idem, in *Vita Sullæ*: Ed erupit ambitionis, ut facti hujus sculptam in annulo imaginem gestaret, qua etiam perpetuò deinceps signavit. exprimebatur sculptura Bocchus tradens & Sulla accipiens Jugurtham. Hanc traditionem intelligit *Plinius* lib. 37. cap. 1. ubi ait: Sulla Dictator traditione Jugurthæ semper signavit. Similis gloriæ studiosus fuit olim Darius Hystaspæ F. qui in sigillo sculptum habuit Equum, cujus hinnitu regnum obtinuerat, ut notat *Thucydidis* Interpretes.

Aristobulus Judæorum rex Antigonum fratrem, quem præ cæteris fratribus diligebat, in regni societatem admiserat: sed ab eo alienatus est per calumnias; quas primò quidem rejecit, quòd per invidiam confictas putaret. Accidit autem ut Antigonus, magnificè reversus è bello, ad Festum Tabernaculorum magno stipatus comitatu veniret, & splendide ornatus in Templum ascenderet, potissimum pro salute Regis vota facturus. Aristobulus enim tunc temporis ægotans decumbebat in Turri (quæ Baris, & post mutato nomine Turris Antonia dicta est.) Tum ii, quibus studium erat excitare inter fratres discordiam, nacti occasionem è rebus prosperè gestis Antigonì, & pompâ, quam adornaverat, venerunt ad Regem, & omnia exaggeraverunt, dicentes, hæc jam esse supra privati hominis conditionem, & affectati regni indicia manifesta. Aristobulus etsi non omninò his crederet, tamen ut securitati suæ consulere, præmissis ad Antigonum nuncio qui rogaret, ut inermis veniat, in loco quodam obscuro collocavit satellites; quibus mandavit, ut Antigonum, si inermis veniret, non attingerent; sin armatus, occiderent. At regina & reliqui insidiatores, persuaserunt nuncio qui ad Antigonum mittebatur, ut diceret, Regem cupere Antigonì armaturam videre. Ille nihil mali suspicans, & fretus fratris benivolentiâ, ita ut erat *παρρησια* armatus venit, Aristobulo contemplandum se præbiturus. cùmque pervenisset ad Turrim Stratonis, quâ valdè obscurus erat transitus, à satellitibus interfectus est. Paulo post Aristobulus ipse fratris desiderio contabescens, sanguinem ore vomens periit, cùm unum annum regnasset. Successit ei frater Alexander Jannæus sive Jannæus, quem unâ cum reliquis duobus fratribus post Aristobuli obitum Salome ejus uxor eduxit & custodia. *Joseph. Antiq. lib. 13. cap. 19. & 20.* Antigonì mortem à Juda quodam Essæo prædictam fuisse ait *Josephus ibidem*; & lib. 1. de bello Judæico, cap. 3.

Marius, postquàm bello Jugurthino finem imposuit, secundò Consul est factus, bellumque ei contra Cimbros & Teutonas decretum est. *Eutrop. Legionibus Romanis Aquilam Marius in secundo Consulatū suo propriè dicavit*, ut ait *Plinius* lib. 10. cap. 4. Antea tamen non modò lupos, minotauos, equos, apros, sed & Aquilam inter signa militaria apud Romanos fuisse, fatetur. In quaque legione unam tantum Aquilam fuisse notat *Stewechius*; signa autem plura: imò tot, quot erant cohortes. Sciendum est autem (verba *Vegetii* sunt lib. 2. cap. 6.) in una legione decem cohortes esse debere. sed prima cohors reliquas & numero militum & dignitate præcedit. Hæc enim suscipit Aquilam, quod præcipuum signum in Romano est semper exercitu, & totius legionis insigne; quod qui portat, aquilifer dictus. *Lipsius Commentario in Taciti Annal.*

lib. 2. observat, Aquilam præcipuum & regale signum apud Persas in militia fuisse: quod *Xenophontì* dicitur *Ἀεὶς χρυσοῦς ἐν τῷ δόρατι* & *μακρὴ ἀνατεταμένη*, id est: Aquila aurea, quæ alis expansis summæ hastæ insisteret. Apud Romanos omnia signa ex argento olim facta, ut ait *Plinius*. Et *Appianus* Aquilas argenteas memorat in castris Bruti, tamen aureas postea fecit luxus; atque ita eas describit *Dio* lib. 40.

A. M. 3902. ante Christum 101.

U.C. DCLI. SELEUCID. CCX.

PTOL. LATHURI XV. ALEXANDRI II.

C. Mario III, L. Aurelio Oreste. Coss.

CIMBRO-
RUM multitudo cùm quasi quodam impetûs refluxu (*ὡσπερ πρὶ παλινρροία τῶ ὄρεως*) prius in Hispaniam ferretur, Romanorum consul Marius milites exercendi spatium habuit. *Plut.*

Alexander Judæorum rex Salomen Aristobuli fratris sine liberis defuncti viduam, quæ Græcis Alexandra nominatur, ex præscripto Legis Mosaicæ uxorem duxit: ex qua filium genuit Aristobulum de nomine fratris dictum, cùm jam ex alia uxore Hyrcanum filium suscepisset. *Joseph.*

A. M. 3903. ante Christum 100.

U.C. DCLII. SELEUCID. CCXI.

PTOL. LATHURI XVI. ALEXANDRI III.

Caio Mario IV, Q. Lutatio Catulo Coss.

MARIUS, cujus tertius Consulatus in apparatu belli consumtus fuerat, hoc anno quartum Consul, cùm ad Rhodanum flumen castra muniisset, trans Alpes cum Teutonis & Ambronibus circa Aquas Sextias conflixit: duobus præliis ducenta millia hostium occidit: octoginta millia cepit, & ducem eorum Teutobochum sive Teutobodum. Cimbri autem superioribus locis per Noricos in Italiam transgressi, alterum Consulem Catulum urgebant. Vide *Plut. in Mario*, *Eutropium* libro quinto, *Florum* lib. 3. cap. 3. *Velleium* lib. 2. cap. 12. & *Orosium* lib. 5. cap. 16.

A. M. 3904. ante Christum 99.

U.C. DCLIII. SELEUCID. CCXII.

PTOL. LATHURI XVII. ALEXANDRI IV.

Caio Mario V, M. Aquilio Nepote Coss.

CONTRA Cimbros, qui ad Italiam transferant, C. Marius quintum Consul & Lutatius Catulus proconsul citra Alpes circa Athesim fluvium in patentissimo (quem Radium vocant) campo, fortunatissimo decertavere prælio. caesa dicuntur barbarorum centum quadraginta millia, capta autem millia sexaginta. Rex eorum Boiorix in acie dimicans occubuit. Nec minor cum uxoribus eorum pugna, quàm cum ipsis fuit; cùm objectis undique plaustis atque carpentis, altæ desuper quasi è turribus, lanceis contisque pugnant. Tria & triginta signa militaria Cimbris sublata sunt. ex his exercitus Marii duo reportavit, Catuli exercitus triginta & unum. Plura legi possunt de hoc bello

bello Cimbrico apud *Florum*, *Plutarchum*, & *Orosium*. Vide etiam *Livii Epit. lib. 68.* *Eutropium lib. 5.* *Velleium lib. 2. cap. 12.* Quo die Romam venit Marianæ victoriæ nuncius, nemo fuit, qui non Mario, tanquam diis immortalibus, apud sacra mensæ suæ libaverit, ut ait *Valerius lib. 8. cap. 15.*

Aquilius consul in Siciliam missus, alteri bello Servili, quod annos propè quatuor duravit, finem imponit. *Diod. lib. 36.* Vide & *Florum lib. 3. cap. 19.*

OLYMPIAS CLXX.

A. M. 3905. ante Christum 98.

U.C. DCLIV. SELEUCID. CCXIII.

ALEXANDRI V.

Caio Mario VI, L. Valerio Flacco Coss.

PTOLEMÆUS Lathurus Ægypti rex postquam annos septemdecim regnasset, a matre Cleopatra regno pulsus in insulam Cyprum secedit, ejusque loco frater junior Alexander regnat annos decem, ut notat *Eusebius*. Cleopatra Ptolemæo Lathuro ademit uxorem Selenen, cum ex ea duos jam filios haberet: quoniam verò timebat, ne filius Lathurus ab Antiocho Cyziceno auxiliis juvaretur, iagentia Grypo auxilia, & Selenen nupturam hosti prioris mariti, mittit. Vide quæ ex Trogo *Justinus* hac de re scribit *lib. 39.* Cleopatra regina cum à filio Ptolemæo Lathuro dissideret, copiis suis duces præposuit Helkiam & Ananiam filios illius Oniæ, qui Templum Hierosolymitano simile in Ægypto ædificaverat. Cum enim multi deficerent à Cleopatra ad Ptolemæum, soli Judæi constantes in officio manserunt, διὰ τὸ πὺς πολίται αὐτῆς ἐνδοκίμειν μάλα. ὅθεν τῇ βασιλείᾳ Χελκίαν τε καὶ Ἀνανίαν, eo quod ci-
ves eorum Helkias & Ananias apud Reginam essent in pretio, ut ex *Strabone Cappadoce Josephus* narrat *Antiq. libro 13. cap. 18.*

Lucius Apuleius Saturninus ante aliquot annos cum esset Quæstor Ostiensis & rei frumentariæ præfectus, parum fideliter se gessisse deprehensus, à Quæstura submotus fuerat, ut ei M. Scaurus præficeretur. Hujus ignominia dolore Saturninus Senatui infensus erat, & tribunatum plebis consecutus, Græchorum exempla imitabatur. Tribunatu defunctum Saturninum Q. Metellus Numidicus censor Senatu movere conatus est, sed renitente collegâ nihil effecit. Ille ulturus injuriam à Metello acceptam, iterum professus est se candidatum Tribunatûs per occasionem, quod Servilius Glaucia tunc prætor præfesset comitiis. Competitor Saturnini erat A. Nonius, vir nobilis, qui non sine opprobriis in Glauciam & Apuleium est invehctus: isque Tribunus plebis jam designatus, in illos animadversurus videbatur. Quamobrem solutis comitiis, A. Nonius adjuvante Mario quintum Consule occisus est, & Apuleius iterum Tribunatûs sedem vacuam occupavit. Is igitur Tribunus plebis resectus, cum legem Agrariam per vim tulisset, in quam à singulis Senatoribus jurari voluit; Metello Numidico, qui unus in eam jurare noluit, diem dixit. Metellus habebat inimicum Caium Marium, sextum jam Consulem: cui non pugnandum, sed potius cedendum esse duxit. itaque in exilium, quam in Saturnini legem ire maluit. huic Marius aquâ & igni interdicat. Saturninus in tertium deinceps annum Tribunus plebis creatus, ut satelli-

tem suum Glauciam prætorem, consulem faceret, C. Memmium competitorum ejus in Campo Martio necandum curavit. Tum demum Marius Saturnini acta improbare, Senatui opem polliceri. Senatus Mario mandat, videat, ne quid res. detrimenti capiat. Igitur Marius & Flaccus Coss. Senatus consulto armati Saturninum aggrediuntur. In foro prælium commissum est. Saturninus à Marianis foro, pulsus, assumpto Glaucia & C. Saufeio Quæstore Capitolium occupat. Marius Capitolium obsidet, & fistulas sive tubos, quibus aqua in templum deducebatur, præcidi imperat. Ibi C. Saufeius sitim non ferens suadebat Capitolium incendere. Sed Glaucia & Saturninus Mario freti, quem & omnium suarum molitionum auctorem esse contestati sunt, deditionem fecerunt primi, & post illos Saufeius. Cum è Capitolio fide datâ descendissent, Consul eos in Hostiliam Curiam inclusit, velut legitimè sumpturus de eis supplicium. Sed fides deditis non servata est. Effra-ctis enim per equites Romanos foribus, & irruptione factâ, interfecti sunt. Caput Saturnini resectum C. Rabirius per convivia in ludibrium circumtulit. Postea Q. Metello concessus est in patriam reditus. Vide *Appianum De Bell. Civ. lib. primo*, *Plutarchum in Mario*, *Livii Epit. lib. 69.* *Florum lib. 3. cap. 16.* *Oros. lib. 5. cap. 17.* *Velleium lib. 2. cap. 12.* *Val. Max. lib. 3. capp. 2. & 8.* Auctorem libri de *Viris Illust.* denique *Ciceronis Orat. pro Sextio*, & pro C. Rabirio perduellionis reo.

Caius Julius Cæsar hoc anno nascitur a. d. iv Idus Quintiles, qui mensis post ejus mortem Lege Antonia Julius esteâ de causa dictus. Sic enim scribit *Macrobius Saturnal. lib. 1. cap. 12.* Quintilis mensis in honorem Julii Cæsaris Dictatoris, legem ferente M. Antonio Marci filio Consule, Julius appellatus est; quod hoc mense ad quartum Idus Quintiles Julius procreatus sit. Patrem habuit C. Julium Cæsarem, qui ad Præturam tantum pervenit, & Pisis dum mane calcearetur exstinctus est, nullo manifesto morbo: Matrem verò Aureliam, C. Cottæ fili-
am; amitam, Juliam, quæ Marii conjux fuit.

A. M. 3906. ante Christum 97.

U.C. DCLV. SELEUCID. CCXIV.

ALEXANDRI VI.

M. Antonio Nepote, A. Postumio Albino Coss.

ANTONIUS hujus anni Consul, est ille orator à Cicerone collaudatus. Hic avus Antonii Triumviri fuit, & à Mario post necatus, Anno Urbis 667.

Cum Ptolemæis urbs maritima ab Alexandro Judæorum rege obsideretur, Ptolemæidenses Ptolemæum Lathurum (qui regno ejectus à matre, Cyprum obtinebat) missis legatis orabant, ut se ex Alexandri manibus periclitantes eriperet. Ptolemæus, cum legati spem ei fecissent, quod delatus in Syriam habiturus esset in suis patribus non solum Ptolemæidis incolas, sed etiam Gazæos, Sidonios, & Zoilum tyrannum, qui tum Stratonis Pyrgum & Dora occupaverat, his promissis elatus navigationem parabat. Interim Demænetus orator persuasit Ptolemæidensibus ut mutarent sententiam, conducibilis dicens incertam cum Judæis belli aleam subire, quàm accito domino in certissimam se dēdere servitutem. Ptolemæus adductis ad Ptolemæidem copiis, cum neque legatos ejus admittere, neque verba audire vellent, in magnam conjectus est solitudinem. Postquam verò Zoilus ad eum, & Gazæi venerunt

venerunt petentes auxilium contra Alexandrum, ob-
dio quidem urbis soluta est. Cæterum Alexander, cum
exercitum suum metu Ptolemæi domum reduxisset,
clàm quidem Cleopatram contra Ptolemæum vocat,
apertè verò amicum ejus & socium se simulat. quîn &
argenti talenta quadringenta daturum se pollicetur, si
ille in gratiam ipsius Zoilum tyrannum tollere velit.
Tum igitur Ptolemæus lubenter Alexandri amicitiam
admittens, Zoilum capit: deinde, comperto quòd A-
lexander clàm ad matrem ipsius Cleopatram legatos
misisset, relictis cum parte exercitûs ducibus, qui Pto-
lemaïda, quòd portas ei occlusit, oppugnarent, ipse
cum reliquis copiis ad vastandam Judæam se convertit.
Joseph. Antiquit. lib. 13. cap. 20.

A. M. 3907. ante Christum 96.

U. C. DCLVI. SELEUCID. CCXV.

ALEXANDRI VII.

Q. Cæcilio Metello, Tito Didio Nepote Coss.

ALEXANDER Judæorum rex postquam intel-
lexit Ptolemæi Lathuri propositum, exercitum colle-
git, ut hosti iret obviam. Occurrit ei Ptolemæus; ad
Jordanem fluvium prælium committitur: in quo Phi-
lostephanus Ptolemæi dux Judæos, cum jam superio-
res fieri inciperent, profligavit, & triginta millia eo-
rum occidit. Ptolemæus, ut victis terrorem adderet,
cum in Judææ vicos quosdam pueris & mulieribus re-
fertis venisset, mandavit militibus ut promiscuè ju-
gulatos & membratim concisos conjicerent in ollas
ferventes, ut qui effugerant è prælio, hostem crederent
humanis vesci carnibus. Cum verò Ptolemæus Judæam
impunè pervastaret, & expugnatâ Ptolemaïde urbem
etiam Gazæorum sibi subjectam haberet; Regina Cle-
opatra videns augeri filii potentiam, non permitten-
dum duxit ut ille magis cresceret. Quapropter conti-
nuò tam navales quàm terrestres excivit copias, qua-
rum supremum regimen penes Helkiam & Ananiam
Judæos esse voluit. jussitque Alexandro filio cum mag-
na classe Phœnicen appellere, ipsa pervenit Ptolemai-
dem, & oppugnationem ejus urbis instituit. Tum Pto-
lemæus sperabat se ex improvîso occupaturum præsi-
diis vacuum Ægyptum; sed opinione suâ frustratus, &
rursum ex Ægypto ejectus, Gazam se contulit: inde
in Cyprum recessit. Interim Cleopatra Ptolemaïdem
cepit. Quò cum venisset Judæorum Rex Alexander
cum muneribus, eum Regina recepit in societatem,
& fœdus cum eo renovavit. *Jos. Antiquit. libri 13.
cap. 21.*

A. M. 3908. ante Christum 95.

U. C. DCLVII. SELEUCID. CCXVI.

ALEXANDRI VIII.

Cn. Cornelio Lentulo, Publio Licinio Crasso Coss.

POSTQUAM Alexander Judæorum rex Ptolemæi
metu se liberatum vidit, rursus Cœlæ Syriæ subigendæ
animum adjicit; & captis post decem mensium obsi-
dionem Gadaris, paulo post potitus est Amathunte. i-
bi palatium habuit Theodorus Zenonis Cotylæ filius;
qui victores Judæos aggressus, interfectis decem mil-

libus, impedimenta Alexandri diripuit. Nec tamen
hac clade absteritus est Alexander quo minus Raphi-
am bello aggrediretur, & Anthedonem, quæ postea
ab Herode Rege Agrippias dicta est. *Jos. Antiq. libri
13. cap. 21.*

OLYMPBAS CLXXI.

A. M. 3909. ante Christum 94.

U. C. DCLVIII. SELEUC. CCXVII.

ALEXANDRI IX.

Cn. Domitio Aenobarbo, Caio Cassio Longino Coss.

ANTIOCHUS Grypus occiditur Heracleonis in-
fidiis, cum annos 45 vixisset, anno regni sui vigesimo
nono, ut notat *Josephus*. Annos verò sexdecim profu-
gus potius quàm rex vixerat: unde *Eusebius* Grypo an-
nos tantum duodecim tribuit. Antiochus enim Cyzi-
cenus Grypo superior factus, regnum Syriæ ante sexde-
cim annos occuparat. Grypo succedens filius Seleucus
Antiochum Cyzicenum bello aggredi non dubitavit.
Jos. Antiq. lib. 13. cap. 21.

Gaza urbs ab Alexandro Judæorum rege obsidetur.
Hanc Apollodotus dux tutabatur, & Aretas Arabum
rex auxilii spem Gazæis ostentabat. Sed priusquàm il-
le veniret, Lyfimachus, qui frater Apollodoti erat, ei-
que invidebat, urbem Alexandro tradit. Cumque ille
in oppidanos militem immitteret, permîssâ sæviendi li-
centiâ, & Gazæi, ne inulti morerentur, strenuè repug-
narent, multosque ex hostibus interficerent, suasque
ædes, ne hostis prædâ potiri posset, incenderent, urbs
tandem deleta est. Vide *Josephum Antiq. lib. 13. cap. 21.*

A. M. 3910. ante Christum 93.

U. C. DCLIX. SELEUCID. CCXVIII.

ALEXANDRI X.

L. Licinio Crasso, Q. Mucio Sævula Coss.

JUDÆORUM rex Alexander, qui & Pontifex e-
rat, cum in Festo Tabernaculorum sacrificaturus esset,
à populo interpellatur, uti narrat *Josephus*, his verbis:
Ἐστὶν αὐτῷ ἐπὶ τῷ βασιλεῖ, καὶ δεῖν μέλλοντι, καὶ τοῖς αὐτῷ
ἐβαλλον, νόμου ὄντι καὶ τοῖς ἰουδαίοις ἐν τῇ σκηνοπηγίᾳ
ἔχειν ἕκαστον δῆρσους ἐκ φοινίκων καὶ κίβρων. προσελθοῦσιν
αὐτῷ &c. id est: In eum, dum ad altare stabat sa-
cra facturus, conjecta sunt citrea. apud Judæos enim hoc moris
fuit, ut Scenopegiæ festo singuli gestarent ramos palmeos &
citreos. Quin & conviciis eum impetebant, exprobrantes cap-
tivitatem, & indignum dicentes qui sacris operetur. quare ira-
tus, occidit eorum circiter sex millia. Vide *Antiquit. lib. 13.
cap. 21.* Idem *Josephus* de Scenopegia loquens lib. 3. cap.
10. ait Judæos illud Festum celebrare φέροντας ἐν ταῖς
χερσὶν εἰρεσιώων μυσθίνης καὶ ἰτέας σὺν κράδι φοίνικος πε-
ποιημένη, τοῦ μῆλου τὰ δὲ περιστάς περσόντες. id est, gestan-
tes manibus ramos myrti & salicis & palmæ unâ cum malo Per-
sæ. Ibi Persæa arbor Iosepho dici putatur, quæ & ci-
trus appellatur; cujus nimirum fructus, in hac Histo-
ria de Alexandro Iamneo κίβρια dixit. Ea sic describit
Dioscorides lib. 1. cap. 166. τὰ δὲ Μυδικὰ λεγόμενα ἢ Περ-
σικὰ ἢ κεδρόμυλα, Ῥωμαῖσι δὲ κίβρια, πᾶσι γινώσκοντες
τὸν ὅτι καρποφοροῦσι δι' ὅλου τοῦ ἔτους ἐπαλλήλως. αὐτὸ δὲ τὸ
μῆλον ὀπίμυκας, ἐρρυσπιδωμένον, χυσιζον τῇ χερσὶ, ἐν ᾧ δὲ

μῦθός βαρύς. id est: Mala Medica sive Persica, quæ & Cedromela & Latine Citria dicuntur, omnibus cognita sunt. est enim arbor fructum ferens alium post alium serie continuâ per totum annum. malum verò ipsum oblongum est, rugosum, aurei coloris, odoratum cum gravitate. Hæc autem poma, sicut à locis Medica & Persica, & Assyria, & apud Athenæum Hesperica dicuntur, ita ob odoris suavitatem Cedromela Græcis appellata videntur. quinetiam ipsa arbor, quam plerique Citrum vocant, alicubi Cedrus nominatur, ut apud B. Hieronymum *Commentariis in Zach. 14. 16.* Hæc est illa arbor, quæ *Levitici cap. 23. 40.* arbor decora, sive pulcherrima dicitur. *Drusus* ad illum locum: Arbor decora est Citrus, si non fallant nos Ebraei. *Abenezras* Interpretes dixerunt fructum arboris decore malum citrium esse, & verum dixerunt. Apud Hispanos Cidra vocatur. *Oppius*, citante *Macrobio Saturnal. lib. 2. cap. 15.* hæc scripsit de malo citrio: Est autem odoratissimum; ex quo interjectum vesti tineas necat: fertur etiam venenis contrarium, &c. *Virgilius* quoque *lib. 2. Georgicorum*, de citreo, ut putat *Macrobius*, hæc cecinit:

Media fert tristes succos tardiamq; saporem
Felicis mali: &c.

Et, quod ait *Oppius* inter vestem poni citreum, idem significat *Homerus*, cum dicit,

Ἐῖματά δ' ἀμφοτέρωθεν δύοισι σιγαλόνετα.

hinc & *Nevius* Poëta vestem citrosam dixit, ut vult idem *Macrobius*. Festus autem, vestem citrosam à similitudine citri appellatam existimat, quæ nimirum sit undulata, vel undatim crispa, instar mensæ citreæ. Apud Romanos enim in pretio olim mensæ, quæ ex ligno citreo maximè nodoso fierent. Sed alia est citrus, ex qua mensæ fiebant; alia hæc arbor pomifera, in qua τὰ λίβια (de quibus loquitur *Iosephus*) nascuntur.

A. M. 3911. ante Christum 92.

U. C. DCLX. SELEUCID. CCXIX.

ALEXANDRI XI.

Caio Cælio Caldo, L. Domitio Aenobarbo Coss.

SELEUCUS Antiochi Grypi filius, patrum Antiochum Cyzicenum in prælio captum neci tradidit. Nec ita multo post Antiochus Eusebes, Antiochi Cyziceni filius, Seleucum vicit, & è tota Syria expulit. Seleucus in Ciliciam delatus à Mopsuhestiæ incolis receptus est: ubi autem cœpit ab eis tributa exigere, indignati Mopsestæ, & ipsum & amicos cum regia concremaverunt. *Jos. Antiq. lib. 13. cap. 21.* Seleucum Grypi filium, Mopsuhestiæ, quod est oppidum Ciliciæ, in gymnasio crematum esse, narrat *Appianus Syriacis*.

A. M. 3912. ante Christum 91.

U. C. DCLXI. SELEUCID. CCXX.

ALEXANDRI XII.

Caio Valerio Flacco, M. Herennio Nepote Coss.

FILIOS quinque reliquit Antiochus Grypus, Seleucum, Antiochos duos, Philippum, & Demetrium Eucærum. Eos omneis memorat *Iosephus*. Regnante apud Syros Antiocho Cyziceni filio, Antiochus Seleuci nuper defuncti frater bello eum aggressus, vitam simul amisit & exercitum. post eum Philippus frater assumpto diademate in parte Syriæ regnavit. Interim

Ptolemæus Lathurus quartum fratrem Demetrium Eucærum à Gnido accitum, regem apud Damascum constituit. His duobus fratribus strenuè restitit Antiochus Cyziceni filius, qui Eusebes sive Pius cognominatus est. is tamen non diu regnum tenuit. vocatus enim in auxilium Laodices Galadenorum reginæ adversus Parthos bellum gerentis, fortiter in prælio dimicans occubuit. itaque post ejus mortem, regnum Syriæ remansit penes duos fratres, Demetrium & Philippum. Hæc ille, *Antiquit. lib. 13. cap. 21.*

Antiochum Pium, Antiochi Cyziceni F. qui uxorem duxerat Selenen, à Tigrane pulsum regnò fuisse, scribit *Appianus Syriacis*. Selene Antiochi Pii vidua, à Tigrane quidem interemta est, ut post videbimus ad Annum M. 3934.

OLYMPIAS CLXXII.

A. M. 3913. ante Christum 90.

U. C. DCLXII. SELEUCID. CCXXI.

ALEXANDRI XIII.

Caio Claudio Pulchro, M. Perpenna Nepote Coss.

ALEXANDER Judæorum rex Syris infensus, non utebatur eorum operâ, sed mercenarios milites alebat Pisidas & Cilicas. Congressus cum Arabum rege Obeda, & in insidias pertractus juxta Gadara vicum Galaaditidis totum amisit exercitum, cum in profundam vallem (εἰς βαθεῖαν φάραγγα) protrusus esset atque obtritrus multitudine camelorum. Ipse verò elapsus & fugâ delatus Hierosolyma, Judæorum gentem pridem sibi infensam magnitudine cladis ad novarum rerum motus accendit. Itaque cum populus, instigantibus Pharisæis (qui ante aliquot annos ab Hyrcano Alexandri patre irritati fuerant) in Regem insurrexisset, intra sexennium dissensionibus intestinis & crebris præliis non minus quàm quinquaginta millia Judæorum occisa sunt. Quanquam verò Rex isthoc civili bello erat superior, nequaquam tamen victoriis lætabatur, cum ipse regni sui vires consumeret. *Jos. Antiq. lib. 13. cap. 21.* & de Bello Jud. lib. 1. cap. 3.

A. M. 3914. ante Christum 89.

U. C. DCLXIII. SELEUCID. CCXXII.

ALEXANDRI XIV.

Lucio Marcio Philippo, Sexto Julio Casare Coss.

DRUSIANA Seditio in hunc annum incidit. Itali jam diu indignè ferebant, se magis pro subditis Populi Romani quàm pro sociis haberi. cùmque jus societatis maximè cuperent, M. Livius Drusus tribunus plebis legem de civitate omnibus eis danda promulgare pollicitus est. Interim verò gratiam plebis præoccupans, in Italiam deducebat colonias. Senatus & Equestris ordo hoc tempore maximè propter judicia dissidebant. Legem enim tulerat C. Gracchus de transferendis judiciis à Senatorio ordine ad Equites Romanos. Equites autem, tantâ potestate subnixi, ut qui fortunas vitasque Patrum haberent in manu, peculabantur suo jure rempublicam; & cùm in multos clarissimos atque innocentissimos viros sævissent, tum P. Rutilium Rufum, interrogatum lege repetundarum,

F

dam-

damnaverant. Drusus, cum Senatus priscum restituere cuperet decus, & Equites irritare metueret, arte utrumque ordinem aggressus est. Nam cum Senatores propter crebras seditiones vix trecentorum explerent numerum, promulgavit legem, ut totidem ex equestri ordine adderentur delecti optimorum habito, atque ex his omnibus in posterum legerentur Iudices. Cæterum dum omnibus blandiri cupit, omnium offensionem incurrit. Quippe Senatus molestè ferebat tantum numerum equitum cooptari in Ordinem amplissimum: & Equites verebantur, ne hoc pacto penes solum Senatum forent iudicia, ipsis posthabitis. adhuc ipsos æmulatio subiit, quod haud facile quisquam alteri cessurus videbatur ut digniori, & prælatum secutura erat invidia. Plebs quidem gaudebat coloniis: sed Drusus coloniarum deductionibus plebem mulcens, Italos offendebat. Nam Socii abhorrebant à Lege de Coloniis: quod cessante agri publici divisione, locupletes eum possiderent. Igitur ad eam Legem incusandam, Hetrusci & Umbri in Urbem à Consulibus acciti venerunt. Cum Drusus Senatum, & collega ejus Q. Servilius Cæpio Equites asserere conarentur; signa, & aquilæ, & vexilla aderant; atque ita urbe in una, quasi in binis castris, dissidebatur. Cæpio, cum Consul esset Anno Urbis 648, patricios propugnauerat, & ut iudiciorum potestas saltem cum Senatoribus communicaretur, obtinere adnissus fuerat: idem cum Tribunus plebis hoc anno esset, patricios oppugnabat. Drusus igitur Cæpionem actionibus suis resistentem, ait se de saxo Tarpeio præcipitaturum. Cæpio in Senatum impetu facto, Scaurum & Philippum principes nobilitatis ambitus reos agit. His motibus ut resisteret Drusus, plebem ad se Gracchanis legibus, & Socios spe civitatis erexit. Aderat promulgandi dies, cum subito tanta vis hominum undique apparuit, ut civitas obsessa videretur. Consul Philippus Agrariis legibus resistere ausus est: sed eum apprehensum faucibus viator non antè dimisit, quam sanguis multus efflueret è naribus. Drusus, quando bene cæpta male cedebant, tamen ad dandam civitatem Italici animi convertit. Id molliens cum è foro revertisset, immensam illam, quæ eum semper comitabatur, cinctus multitudine, in atrio domus suæ cutello percussus, qui affixus lateri ejus relictus est, intra paucas horas decessit. Vide *Appianum De Bellis Civil. libro primo, Florum lib. 3. cap. 17. Velleium lib. 2. cap. 13. Livii Epit. lib. 71. Valerium lib. 9. cap. 5. & Auctorem De Viris Illustribus.*

P. Rutilius Rufus, cujus modò mentionem fecimus, Consul fuit Anno Urbis 649. quem virum non sæculi sui, sed omnis ævi optimum fuisse, dicit *Velleius*: neque enim in Urbe alter eo sanctior, vel integrior erat. Hic Q. Mucii Scævola Prætoris in Asia quæstor fuerat, & à publicanorum injuriis provinciam defenderat: quam obrem conspiratione publicanorum in iudicium vocatus, & repetundarum damnatus, anno superiore in exilium missus est. Exilii sedem Asiam delegit: cui Asiam petenti omnes illius provinciae civitates legatos obviam miserunt. Vide *Livii Epit. lib. 70. Val. Max. lib. 2. cap. 10. & lib. 6. cap. 4. Ciceronem lib. 1. de Oratore, & Asconium in Divinat. Ciceronis.* Rutilius iste non solum orator & philosophus ac jurisconsultus, sed etiam historicus fuit, ut docet accuratè *Vossius De Hist. Græcis lib. 1. cap. 22. & De Hist. Lat. lib. 1. cap. 9.*

A. M. 3915. ante Christum 88.

U.C. DGLXIV. SELEUCID. CCXXIII.

ALEXANDRI XV.

Lucio Julio Cesare, P. Rutilio Lupo Coss.

CLEOPATRA Ægypti regina, quæ filium Ptolemæum Lathurum abductam ei Selenæ uxore, exulare coegerat, & minorem filium Alexandrum, regem in locum fratris constituerat; cum ipsi Alexandro occultis insidiis exitium machinaretur, occupata ab eodem interficitur. Quamvis autem ea digna prorsus fuerit hac mortis infamia, non tamen Alexandro cades tam nefanda inulta fuit. Nam ubi primum compertum est, scelere filii matrem interfectam, concursu populi in exilium agitur, revocatque Ptolemæo Lathuro regnum redditur. *Justinus, ex Trogi libro 39. De morte Ptol. Lathuri Vide infra ad A. M. 3925.*

Post Drusi necem, qui Italici jus civitatis dare conatus fuerat, bellum Italicum exortum est, quod & Sociale dicitur. Socii enim (nempe populus Italicus) cognito Drusi casu, indignati sunt; cumque non aliam viam se votorum compotes fore sperarent, decreverunt à pop. Romano deficere, ac Drusi promissa armis reposcere. Itaque per occultas legationes fœdus ineunt, datis ultro citroque obsidibus. Hoc ubi sensit Q. Servilius proconsul, Asculum oppidum ingressus, dum incolas minis terrere conatur, ab eis interficitur. Mox apertam jam defectione omnes finitimi arma corripunt, Marsi, Peligni, Vestini, Marrucini: eos sequuntur Picentes, Hirpini, Ferentani, Pompeiani, Venulini, Apuli, Lucani, Samnites. Abiis legati Romam missi, cum quererentur se non admitti ad jus civitatis, hoc responsum retulerunt; *Senatum non auditurum legationes eorum, nisi respiciant.* Bellum igitur parantes, habitis delectibus, peditum equitumque ad centum millia conscribunt. Nec minores fuere copiarum Populi Romani, ad urbanum exercitum annumeratis auxiliis Sociorum qui in fide permanebant. Italorum Duces præcipui erant, T. Afranius Silo Poppædus, Marius Egnatius, Vettius Cato, C. Pontidius, Herius Asinius, Papius Mutilus, Telesinus Pontius, M. Lamponius, Caius Judacilius, Aulus Cluentius. Arcem belli delegerunt Corfinium, quæ Pelignorum urbs primaria erat. *Strabo lib. 5. cum Italiae populos, qui supra Picenum habitarent, recensuisset, addit; Eos populos fortitudinem suam Romanis demonstrasse; primum quidem, cum adversus eos bellum gesserunt; deinde, cum eorum castra secuti sunt, tertio, "Οτε δὲ ὁρμήσει τυχόν ἐλδοθεῖς καὶ πολιτείας, καὶ τυχάνοντες ἀπέστησαν, καὶ τὸ Μαρσικὸν καλέμενον ἀνέστησαν πόλεμον, Κορφίνιον τὴν τῇ Πελιγνῶν μητρόπολιν κοινὴν ἀπασιν τοῖς Ἰταλιώταις ἀποδείξαντες πόλιν, ἀντὶ τῇ Ῥώμῃ, ὁρμηθῆαι τὸν πόλεμον, μετανομασθεῖσαν Ἰταλικῶν.* id est: quando libertatem ac jus civitatis postulant, repulsam passi desciverunt, Corfiniamque, quod est Pelignorum caput, occupatum, communem omnibus Italia loco Romæ urbem designaverunt. bellique arcem, & Italiae nomen indiderunt. Imperatores Romani hoc bello fuerunt, Lucius Julius Cæsar & P. Rutilius Lupus, hujus anni Consules: quibus additi sunt viri spectatissimi, Cneus Pompeius Magni pater, C. Marius qui sexies Consul fuerat, Lucius Sulla anno antè præturam functus, Q. Cæpio, C. Perpenna, T. Didius, Lic. Crassus, M. Marcellus Val. Messala, Q. Metellus Pius, Metelli Numidici F.

Varias

Varias autem clades hoc anno passi sunt Romani, dum adversus Italos dimicant. Vide *Appianum De Bell. Civil. lib. 1. Livii Epit. lib. 72. Florum lib. 3. cap. 18. Velleium lib. 2. cap. 15. Orosium lib. 5. cap. 18.*

A. M. 3916. ante Christum 87.

U.C. DCLXV. SELEUCID. CCXXIV.

ALEXANDRI XVI.

Cn. Pompeio Strabone, Lucio Porcio Catone Coss.

CNEUS Pompeius Strabo (qui Pompeii Magni pater est) Asculum Italiae urbem, unde furor belli Italici eruperat, diu oppugnatam & obsessam, hoc anno consul cepit, postquam hostes in campum prorumpentes vicisset. In ea pugna octodecim millia Marforum cum Afranio imperatore suo (sic enim apud *Orosium* legendum, non Franco) caesa sunt, capta tria millia. Asculum ingressus Pompeius, omnes praefectos & principes securi percussit, servos praedamque omnem sub hasta vendidit, reliquos liberos quidem, sed nudos abire praecipit. Caium Marium Rutilius superioris anni Consul legatum sibi legerat: cujus salutare consilium cum ille sprevisset, in insidias Marforum sese incautus injecit, ubi & ipse Consul & multi nobiles interfecti erant: Marius autem raptis continuo copiis, victores insperatus oppressit, & octo millia eorum interfecit. Rutilii Consulis exercitum Senatus Mario & Cæpioni commisit: cumque Cæpionem Poppædus dolo interemisset, ejus copias Senatus adjunxit ad Marii exercitum; qui deinde sex millia hostium caecidit, septem millia armis exuit. Hoc autem anno Porcius Cato Consul cum Marianas accepisset copias, & aliquanta strenue gessisset, gloriatus est Caium Marium non majora fecisse: & ob hoc cum ad Lacum Fucinum contra Marfos bellum gereret, à Caii Marii filio in tumultu belli occiditur. Sulpicius Pompeii legatus Marrucinos & Vestinos persecutus vastavit. Lucius Sulla, qui hoc anno Catonis Consul, & anno superiore fuit Julii Caesaris legatus, Maris, quos Marius repulerat, fugientibus occurrens, magnâ clade eos affecit. Postea idem Sylla ad Pompeianos montes castrametatus, Cluentium ducem Italicum profligavit. Cluentius verò assumtis Gallicis auxiliis rursus cum Sulla castra contulit: & postquam utrinque exercitus in aciem prodisset, ingens Gallus procurrens invitabat ad singulare certamen ex Romanis aliquem. Ibi eum cum parvæ staturæ Numida confecisset, territi Galli confestim terga verterunt. jamque turbata acie, cum Cluentiani trepidi Nolam fugerent, Sulla eos persecutus, in fuga magnum numerum occidit, ad triginta millia: cumque per unicam portam reciperentur, Nolanis metuentibus ne hostis simul irrumperet, caesa sunt circa muros alia viginti millia, & in his Cluentius fortiter pugnans occubuit. Hæc & alia multa cum prosperè gessisset Sylla, sub hyemem ad Consulatum petendum in Urbem profectus est. Vide *Appianum De Bell. Civil. lib. 1. Excerpta ex Diodori Siculi lib. 37. Orosium lib. 5. cap. 18. Velleium lib. 2. cap. 16.*

BELLUM MITHRIDATICUM.

Mithridates Eupator, qui ante annos circiter triginta regnare coeperat, amplificato regno, magnum arrogantiae tumorem ostentabat. Hic initâ societate cum Nicomede Bithyniae Rege Paphlagoniam invaserat, vi-

etiamque cum socio diviserat. Senatus Romanus legatos ad utrumque misit, qui gentem eam restitui in pristinum statum juberent. Mithridates respondit, hereditarium patri suo illud regnum obvenisse. Nec territus minis Romanorum, Galatiam quoque occupavit. Nicomedes filium suum mutato nomine Pylæmenem appellavit, & quasi stirpi regiae reddidisset Paphlagoniae regnum, falso nomine tenuit. Porro Mithridates, cum Cappadociam regno suo adjungere cuperet, Ariarathem regem, sororis suæ Laudices virum, insidiis occidit. Nicomedes, vacuum morte Regis Cappadociani invasit. Quod cum nunciatum Mithridati fuisset, per simulationem pietatis auxilia sorori ad expellendum Cappadocia Nicomedem misit. Sed jam Laudice per pacem se Nicomedi in matrimonium tradiderat. Quod ægrè ferens Mithridates, praesidia Nicomedis Cappadocia expulit, regnumque sororis filio restituit: quem tamen non multo post fraude interemit: regnum Cappadociae octo annorum filio suo, imposito Ariarathis nomine, addiditque ei rectore Gordio, tradidit. Gordius ille Mithridatis jussu Ariarathem Laudices virum occiderat. Postea cum Cappadoces à Mithridate descivissent, & alterum Laudices filium, & ipsum Ariarathem nomine, ab Asia ubi educabatur, revocassent; illum praelio victum Mithridates Cappadociae regno expulit, nec multo post adolescens, ex ægritudine collecta infirmitate, decessit. Post cujus mortem Nicomedes timens ne Mithridates accessione Cappadociae, etiam Bithyniam finitimam invaderet, subornat puerum eximia pulchritudinis (quasi Ariarathes treis, non duos tantum genuisset filios) qui à Senatu Romano paternum regnum peteret. Quod ubi Mithridates cognovit, suum ministrum Gordium Romam misit, qui Senatui assereret, puerum cui Cappadociae regnum tradiderat, ex eo Ariarathes genitum, qui bello Aristonici auxilia Romanis ferens cecidisset. Sed Senatus studio regum intellecto, aliena regna falsis nominibus furantium, & Mithridati Cappadociam, & Nicomedi Paphlagoniam ademit, utroque populo libertate donato. Sed Cappadoces munus libertatis abnuentes, negant vivere gentem sine Rege posse. Atque ita rex illis à Senatu Ariobarzanes constituitur. Hæc ex *Trogo Justinus lib. 38.* Addi possunt, quæ *Strabo* scribit libro duodecimo, ubi loquitur de Cappadociae regibus: *Ἐκλιπὼν δὲ τὸ βασιλικὸν ἔθνος, οἱ μὲν Ῥωμαῖοι σιωχέσθων αὐτοῖς αὐτονομίᾳ καὶ τῇ συνουσίᾳ φιλικῶν τε καὶ συμμάχων πρὸς τὸ εἶναι· οἱ δὲ πρὸς βασιλεῖς πλεονεξίαν ἐλδοῦναι παρενοήσαντο, &c.* id est: Cum genus defecisset regium, Romani ratione fœderis & initæ cum Cappadocibus amicitiae, iis permisissent ut liberè suis viverent legibus: hi autem missis legatis libertatem repudiaverunt, ut quam sibi dicerent esse intolerabilem: regem sibi dari postularunt. Romani mirati aliquos esse homines, qui adeo libertatem aversarentur, permisissent eis ut de ipsorum corpore regem, quem vellent, suis suffragiis crearent. Ita rex ab iis factus est Ariobarzanes. Armenia rex hoc tempore Tigranes erat. Is ab Artaxio prognatus est, τὸ Ἀρταξίς ἢ ἀπόγονος, ut ait *Strabo*. Artaxius ille & Zariadres, Antiochi Magni Duces, Armeniam totam in duas partes divisam obtinuerant. Tigranes autem, cum Artanem Sophenum, qui à Zariadre ortus fuit, superasset, totius regionis imperium adeptus est. Initio obses apud Parthos fuit: postea verò in patriam restitutus & viribus auctus, Parthorum dicionem circa Ninum & Arbela invasit, ac Mesopotamiam occupavit. Tigrani Mithridates filiam suam in matrimonium tradidit, cumque nihil de offensa Romanorum sentientem, impulit, ut Ariobarzani,

segni admodum, bellum inferret. Tigranis adventu territus Ariobarzanes Romam contendit, & de injuria conquestus opem Romanorum implorat. Eodem tempore cum Nicomedes rex Bithyniæ obiisset, ejus etiam filius Nicomedes, Prusiæ Nepos, regno pulsus à Mithridate, Romam supplex venit. Nicomedem Bithyniæ ejectum à Socrate fratre, qui Chrestos cognominatus est, scribit Appianus. Quippe illum Mithridates cum exercitu misit, ut regnum sibi usurparet. Decernitur in Senatu, ut uterq; Rex, Nicomedes & Ariobarzanes, in regnum restituantur. missa est ad hoc Legatio, cujus princeps erat Manius Aquilius. Asiā Pergamenam Lucius Cassius obtinebat cum parvo exercitu. Igitur Cassius & Manius reducerunt Nicomedem in Bithyniam, Ariobarzanem in Cappadociam: moxq; ambo- bus suadebant, ut vicinam Mithridatis dicionem incursionibus vexando materiam belli quærent, ostentantes spem auxilii. Nicomedes, qui magnam pecuniam pro restitutione ex pacto debebat, invitatus in dicionem Mithridatis irrupit, nemine occurrente: nam Mithridates quamvis paratas haberet copias, tamen cedebat, ut multas justasque causas belli haberet. Ubi verò Nicomedes cum magna præda domum rediit, Mithridatis legatus Pelopidas ad Romanos Duces venit. Ejus orationem legere est apud Appianum. Pelopidæ verba Duces Romani, quasi disceptatores, audiebant: eique hoc responsum dederunt: *Neque Mithridatem molestari placet à Nicomede, neque Nicomedi bellum inferri patiemur: non videtur enim è republica Nicomedem detrimentis affici.* Hæc prolocuti, Pelopidam dimiserunt. Itaque Mithridates, ut apertè læsus à Romanis, iterum regnum Cappadociæ pulso Ariobarzane occupavit. Duces Romani non expectatâ Senatûs aut populi sententiâ, exercitum è Bithynia, Cappadocia, Paphlagonia, Gallogræcia, properè colligebant: & divisis copiis, Cassius, Manius, & Q. Oppius, diversis in locis castra metati sunt, cum quadragenis peditum equitumque millibus: juvabat eos Nicomedes cum peditum quinquaginta, equitum sex millibus: habebant & classem, ad oris Ponti custodiam. Mithridates in exercitu proprio habebat ducenta quinquaginta millia peditum, quadraginta millia equitum, trecentas naves tectas, centum dicrota, & alium apparatus pro ratione tam numerosæ militiæ. Præerant his copiis Neoptolemus & Arche- laus, duo fratres, & ipse Rex per se administrabat plurima. Inter auxilia verò, Arcathias ipsius filius ex Armenia decem millia equitum adduxerat: Dorylaus phalangitis præerat, Craterus centum triginta falcatis curribus. Ad Amneum sive Amniam fluvium, cum Mithridatis ducibus confligit primò Nicomedes: qui post magnam suorum stragem fugit cum reliquis in Paphlagoniam. castris ejus potitus Mithridates, captivos omnes dimisit domum cum viatico. Manium retrocedentem (qui ducebat equitum quatuor millia, peditum verò decuplum) Mithridatis duces assecuti, pugnare coegerunt; cæsisque decem millibus, trecentos vivos ceperunt; quos similiter Mithridates ad se adductos dimisit. Castra quoque Manius amisit: ipse fugiens, cum Sangarium noctu trajecisset, evasit in Pergamum. Postea Manius versus Rhodum, Cassius Apamæam recessit cum suis copiis, & Nicomedes Pergamum. Mox claustra Ponti & classis Nicomedis, Mithridati tradita sunt. Ille totâ Nicomedis dicione potitus, Phrygiam quoque, & Mysiam Asiâque Romanorum provincias recentes percurrebat: missisque circumquaque suis ducibus, Lyciam subegit, Pamphyliam,

aliâsque regiones usque ad Ioniam. Oppius ad Laodicensis Lyci accolæ se receperat; qui non multo post Mithridati eum tradiderunt. Eum illæsum & solutum Mithridates secum circumducebat, ostentans captivum Romanum ducem. Manium verò Aquilius, qui præcipuus hujus belli auctor fuit, captum vincitumque in asino circumvehebat, donec Pergami aurum liquatum in os ejus infudit. *Appian. de Bellis Mithridaticis.* Manium Mitylenæi tradiderunt, ut scribit *Velleius lib. 2.*

OLYMPIAS CLXXIII.

A. M. 3917. ante Christum 86.

U. C. DCLXVI. SELEUCID. CCXXV.

ALEXANDRI XVII.

Lucio Cornelio Sulla, Quinto Pompeio Ruso Coss.

ROMANI auditâ Mithridatis irruptione in Asiâ, expeditionem contra eum decreverunt, etsi bello Italico & domesticis seditionibus occupati essent. cumque provincias fortirentur Consules, Asia Cornelio Sullæ obvenit, simulque bellum Mithridaticum. Sed dum Sulla in Italia Socialis Belli reliquias persequitur, P. Sulpicius tribunus plebis, pro Sulla Marium designat imperatorem Belli Mithridatici. Sulpicio acerrimè adversatur Q. Pompeius Consul, cujus filius Sullæ gener erat. Orto tumultu, occisus est Pompeii Consul filius. Eo audito, Sulla Romam cum exercitu ad- volat; Capitolium occupat; Mariani diffugiunt: Sulpicius ipse occiditur: cæteros inimicos suos Sulla urbe pellit. Marius, qui jam septuagenarius erat, fugâ elapsus, in arundinetis circa paludem Maricæ delituit: inde extractus, in carcerem Minturnensium, jussu Du- umviri, perductus est. ad quem interficiendum missus cum gladio servus publicus, natione Germanus (qui fortè ab imperatore eo, bello Cimbrico captus erat) ut agnovit Marium, magno ejulatu, indignatus tanti viri casum, profugit è carcere. Tum Minturnenses quoque miserati, instructum eum viatico, collatâque veste, in navem imposuerunt. at ille, delatus ad insulam Ænariam, inde in Africam trajecit. Interim Sulla, qui primus in urbe dominationem armis sibi quæsit, civitatem ex animi sententia ordinavit. Reliquias Italici belli Cneus Pompeius Proconsul persequabatur. Suba- tis Maris aliisque vicinis gentibus, Italiotæ, deserto Corfinio, in Samnitium urbem Æterniam sedes tran- stulerunt, & Siloni Poppædio summam imperii credi- dere. Cajus Cosconius Romanorum Prætor Trebatium ducem Samnitium vicit: deinde Larinatum, Ve- nusinorum, Apulorumque agris pervastatis, Pediculos invasit, & totâ gente per deditionem potitus est. Quintus Pompeius Consul ad exercitum Cnei Pompeii reci- piendum, à Senatu mittitur. Id verò Cneus indignan- ter tulit. Itaque ambitiosi Ducis illecebris corrupti milites, Consulem sacrificare incipientem, in modum hostiæ mactaverunt. Cosconio Prætori successor da- tus Metellus Pius, Apulos prælio vicit, & urbem Ve- nusiam expugnavit. In eo prælio Poppædius Italico- rum dux interfectus est. Cum in Urbe cædes Consulis nunciata esset, Sulla sibimet timens, semper stipatus amicis incedebat: nec diu moratus, Capuam ad exer- citum profectus est, inde in Græciam navigavit. Vide *Appianum Bell. Civ. lib. 1. Liv. epit. lib. 77. Velleium lib. 2. capp. 17, 18, 19. Plut. in Mario & Sylla.*

Mithridates Asiâ potitus, cum venisset Ephesum, lite-

ris secretis ad omnes præfectos suos civitatumque magistratus missis, præcepit, ut per totam Asiam omnes Romani Italique hospites unâ cum uxoribus, & liberis, cæterisque domesticis unâ die necarentur. Et factum est. Hujus crudelis edicti meminit Cicero *Oratione pro Lege Manilia*, ubi ait, Mithridatem unâ die, totâ Asiâ, tot in civitatibus, uno nuncio, atque unâ literarum significatione cives Romanos necandos, trucidandosque denotasse. Valerius lib. 9. cap. 2. Mithridates, inquit, unâ epistolâ octoginta millia civium Romanorum in Asia per urbes negociandi gratiâ dispersa, interemit. Vide Livii epit. lib. 78. Appianum *Μιθριδατείῳ*, Plutarchum in Sulla (qui quindecim myriadas ait perisse, hoc est, centum quinquaginta millia) Paterculum lib. 2. cap. 18. Florum lib. 3. cap. 5. Eutropium lib. 5. Orosium lib. 6. cap. 2.

Cum insulæ omnes ac civitates Asiæ ad Mithridatem deficerent, Rhodus sola Romanis amica & fida permansit. Ea namque urbs ab Rege potentissimo acerrimè oppugnata, omnis ejus conatus fortiter sustinuit, ac repulit; uti narrat Appianus Mithridaticis. Archelaus dux Mithridatis in Græciam cum classe missus, Delum (quæ ab Atheniensibus defecerat) & alia castella expugnata, Atheniensibus attribuit, atque ita eum populum amicam Regi Mithridati reddidit. pecuniam quoque sacram è Delo Athenas misit per Aristionem Atheniensem, missis simul ad custodiam pecuniæ duobus millibus militum: quorum operâ usus Aristion, tyrannum egit in patria, civibus aliis occisis ob factionem Romanam, aliis Mithridati traditis, quamvis philosophum (Epicuræum) se profiteretur. Hujus Aristionis mentionem faciunt, Strabo libro nono, Pausanias *Αττικῆς*, Plutarchus in Sylla, Eutropius, & ipse Appianus. Archelaus centum viginti millia peditum atque equitum in Græciam ducens, Achæos, Lacedæmonios, Bœotōsque ferè omnes sibi adjungit. Athenis sedem belli habebat: inde Græcas gentes ad se traxerat. Macedoniam hoc tempore obtinebat Caius Sentius prætor. hujus legatus Brutius Sura Archelao per Bœotiam ruenti resistit, ac tribus præliis cum illo ad Chæronæam conflictatus, repulit eum ad mare. Cum verò Lucius Lucullus Suram monuisset, ut Sullæ, cui ea provincia decreta erat, cederet, is confestim excessit Bœotiâ, & retrò concessit ad Sentium. Ipse autem Sulla ex Italia cum quinque legionibus & cohortibus aliquot transvectus in Græciam, arcessitis ex Ætolia & Thessalia auxiliis, contra Archelaum transit in Atticam. Bœoti & Thebani, qui magnâ levitate animi Romanis Mithridatem prætulerant, rursus ab Archelao desciscunt ad Romanos. Athenas verò Aristion tyrannus in partibus regiis manere coëgit. Sulla igitur postquam devenit in Atticam, missâ parte copiarum ad oppugnandum in urbe Aristionem, ipse rectâ Piræeum petiit, ubi Archelaus intra muros se receperat. Appianus, & Plut. in *Vita Sullæ*.

A. M. 3918. ante Christum 85.

U.C. DCLXVII. SELEUCID. CCXXVI.

ALEXANDRI XVIII.

Cn. Octavio Nepote, L. Cornelio Cinna Coss.

Jus civium pridem aliquot Italiæ populis concesserant Romani, ita tamen, ut ii novelli cives in novas octo Tribus contribuerentur, ac veteribus Tribubus (quæ triginta quinque numero erant) subjicerentur.

non enim placuit, ut novi cives in illas veteres Tribus distribuerentur, ne veteres cives in suffragiis vincerentur numero. quare novæ Tribus conscriptæ sunt, in quibus illi novi cives postremi ferrent suffragia, atque ita sæpe supervacui fierent. Marius imperandi cupidus, novellis civibus spem faceret, fore, ut jure suffragiorum æquarentur veteribus. Postea, cum Marius & alii ex urbe profugissent, amici exulum, Cinna consule freti, qui Mario amicus erat, novis civibus ostentabant Marii propositum de admiscendis eis ad Tribus veteres, ne dum in suffragando postremi sunt, nihil possint in republica. Cum novi cives flagitarent misceri se tribubus omnibus, veteres autem cives resisterent totis viribus, inter Consules orta est contentio: Cinna enim novis civibus favebat, pro veteribus verò stabat alter Consul Octavius. Caduntur Cinnani, licet numero superiores, & urbe pelluntur. Cinna per urbem discurrens, servos vocabat ad pileos: Sed nemine accurrente, properavit ad oppida proxima, quibus paulo antè jus civium concessum fuerat; iisque ad defectionem sollicitatis, in futuri bellum usum colligebat pecunias. Interim Senatus Cinnam nec civem esse judicavit, nec Consulem; subrogavitque in locum ejus L. Cornelium Merulam, qui tum Flamen Dialis erat. At Cinna Capuam profectus, ubi erat alius populi Romani exercitus, tribunos militum & senatores, quotquot aderant, conciliabat sibi. Interea Octavius & Merula Coss. urbem muniunt, & Cn. Pompeium proconsulem, qui ad mare Superum erat cum exercitu, in auxilium patriæ revocant, qui properato itinere ad portam Collinam castra posuit: ac mox Cinna quoque affuit, & tetendit in proximo. His rebus cognitis, C. Marius, quem Cinna revocarat ex Africa, in Hetruriam appulit cum filio, & aliis exiliî sociis. Hic ab amicis exceptus, civitates obibat, & contractis sex millibus Hetruscorum ad Cinnam transit. Inter patricios, qui Cinnæ partis sequebantur, erant Cn. Carbo & Q. Sertorius. Hi igitur unâ cum Mario & Cinna, exercitum sibi in quatuor agmina diviserunt. Tum Consules metu anxii, quod opus haberent alio exercitu, Metello reliquias Socialis belli contra Samnites administranti significant, ut quibuscunque honestis condicionibus rem componeret, opemque ferret obsessæ patriæ. At Samnites, dum postulata eorum Metellus cunctatur admittere, Marianis partibus accesserunt. Cn. Pompeius, qui à Senatu arcessitus erat ut reipublicæ opitularetur, aliquandiu se dubium, mediūque partibus præstitit, ut omnia ex proprio usu ageret; sed, ad ultimum, atroï prælio cum Cinna conflixit. Post, cum utrumque exercitum laceraret pestilentia, ipse Pompeius (fulmine, ut aiunt, ictus) periit. Tandem Cinna & Marius urbem occupaverunt. in illustrissimos quosque, qui Sullæ & Octavio faverant, sævitum est. Vide Appianum *De Bell. Civil. lib. 1. Livii Epit. lib. 79, & 80. Velleian lib. 2. capp. 20, 21, 22. Orosium lib. 5. cap. 19.*

Q. Lutatius Catulus, qui Cimbrici triumphi cum Mario particeps fuerat, hoc anno perit. Nam ab eodem Mario mori jussus, recenti calce illito, multoque igni percalcato cubiculo se inclusum peremit. *Diod. Sic. lib. 48. in Excerptis apud Photium, & Val. Max. lib. 9. cap. 12.* Eodem tempore Marius necavit M. Antonium Oratorem (qui avus est M. Antonii Triumviri) & caput ejus posuit in Rostris. *Cic. de Oratore lib. 3. & Plutarchus in Antonio.*

Sulla, cum in oppugnandis Athenis totam æstatem consumisset, urbem quidem cepit Kalendis Martiis, ut

Plutarchus refert ex ipsius *Sullæ* Commentariis. Urbe captâ, *Aristion* tyrannus in *Arce*, quò confugerat, obfessus, tandem aquæ penuriâ pressus dedit se. Nec multo post *Piræus*, quem *Archelaus* tenebat, in *Sullæ* potestatem venit. Vide *Plutarchum* in *Sylla*, *Appian.* ἐμφορ. 1. *Florum* lib. 3. cap. 5. *Velleium* lib. 2. cap. 23. & *Pausaniam Atticis*.

A. M. 3919. ante christum 84.

U. C. DCLXVIII. SELEUCID. CCXXVII.

ALEXANDRI XIX.

L. Cornelio Cinna II, C. Mario Nepote VII Coss.

Hic annus Consules habuit Cinnam iterum, & Marium septimum. Marius autem, dum multa contra *Sullam* molitur, in mediis conatibus primo initi magistratus mense moritur. In ejus locum suffectus L. *Valerius Flaccus* *Sullæ* inimicus, legem fert, ut creditoribus quadrans solveretur. *Appian.* Bell. Civ. lib. 1. *Velleius* lib. 2. cap. 23. *Plut.* in *Mario*.

Sulla, postquam *Athenas* cepisset, & *Piræum* septem-plici muro communitum, subruisset, in *Bœotia* ad *Chæronéam* cum *Archelao* *Mithridatis* præfecto conflixit. in quo prælio ceciderunt centum & decem millia de exercitu *Archelai*. Compertâ clade, *Mithridates* ex *Asia* ad *Archelaum* octoginta millia lectissima in subsidium misit, duce *Dorylao*. Igitur iterum committitur prælium ad *Orchomenum*: in quo quindecim millia ex his interfecta sunt, unâ cum *Diogene* *Archelai* filio. Post hanc pugnam cum *Archelaus* intra vallum se contineret, *Sulla* suos hortatus est, ut vallum oppugnant, & reliquias belli conficerent. Convulso valli angulo, *Tribunus Romanus*, cui nomen *Basilus*, primus insiliit, & stravit obvium: tum verò universus exercitus consecutus est, cum magna fuga stragæque hostium, dum alii cæduntur in cursu, alii in lacum proximum compulsi perierunt. Nam *Sulla* fossas hinc inde duxerat, ut hostes firmis & equitabilibus campis exclusos conjiceret in paludes. *Archelaus* ipse amissis copiis in paludem quandam se abdidit, nactusque naviculam, trajecit *Chalcidem*. *Sylla* in *Thessaliam* transgressus, sibi hyemavit, & quia nihil comperti habebat de *Lucullo*, quem miserat in *Ægyptum* ad classem illinc contrahendam, fabricavit naves alias. *Appian.* *Mithridaticis*, *Plut.* in *Sulla*, *Orosius* lib. 6. cap. 2. *Florus* lib. 3. cap. 5. *Eutrop.* lib. 5. De *Luculli* (qui legatus *Sullæ* erat) navigatione in *Ægyptum*, consulendus *Plutarchus* in *Vita* ejus.

Alexander *Judæorum* rex bellis civilibus fessus, cum civibus redire in gratiam placido sermone conabatur. Percontanti autem, quonam pacto eos sedare possit? respondent, Si moreretur. moxque missis legatis ad *Demetrium* *Eucærum*, quem *Ptolemæus* regem *Syrorum* constituerat, auxilia contra *Alexandrum* petunt. *Demetrius* cum exercitu venit, & auxiliis ejus miscetur *Judæi*, qui eum acciverant, castris circa *Sicima* positis: *Alexander* cum sex millibus mercenariorum & *Judæorum* suæ factionis viginti millibus, illi occurrit. Habebat autem ille equitum tria millia, peditum quadraginta. Commissâ pugnâ, *Alexandri* milites conducticii omnes cæsi sunt, navatâ prius fortî ac fideli operâ. Cæterum postquam ipse prælio superatus ad montes perfugisset, multi miserati fortunam ejus, relicto victo-

re, ad victum se contulerunt. *Demetrius*, cum totam *Judæorum* gentem ad *Alexandrum* transire existimaret, mox inde digressus est. Non tamen reliqua multitudo simultates deposuit. *Joseph.* *Antiquit.* lib. 13. cap. 22. & *Bell. Jud.* lib. 1. cap. 3.

Crispus Sallustius historicus natus est *Olympiadis* CLXXIII anno tertio, ut notat *Anonymus* ἐν Ὀλυμπιάδων ἀναρχαῶν. *Eusebius* annotat, *Sallustium* natum esse *Amiterni* in *Sabinis*, anno uno post natum *Veronæ* *Catullum*.

A. M. 3920. ante christum 83.

U. C. DCLXIX. SELEUC. CCXXVIII.

ALEXANDRI XX.

Lucio Corn. Cinna III, Cn. Papirio Carbone Coss.

FLACCUS, qui anno superiore in locum *Marii* consul suffectus fuit, hoc anno proconsul in *Asiam* mittitur, ut *Sullæ* in bello *Mithridatico* gerendo succedat. Ipse autem rei bellicæ ignarus C. *Flavium Fimbriam* legatum sibi assumit. *Fimbria*, *Marianorum* scelerum satelles, homo fuit omnium audacissimus; qui egerat, ut Q. *Mucius Scævola* in funere C. *Marii* jugularetur: quem postquam ex vulnere recreatum comperit, accusare ad populum instituit. cumque ab eo quæreretur, quid tandem accusaturus esset illum, cui pro sanctitate morum satis digna laudatio reddi non posset: respondit, se objecturum illi, quòd non totum telum corpore recepisset, uti narrat *Cicero* *Oratione pro Roscio Amerino*, & *Val. Max.* lib. 9. cap. undecimo. Hic *Fimbria* (qui *Flacci* proconsulis legatus *Livio* dicitur, *Straboni* autem *τυπίας*, id est *Questor*, & *Velleio* Præfectus equitum,) ipsum *Valerium Flaccum* in *Bithynia* apud *Nicomedi-*am interfecit, & occupato exercitu imperator appellatus, aliquot præliis non improspere pugnavit cum *Mithridatis* filio: ipsumque Regem compulit intra *Pergamum*, & inde profugum insecutus, apud *Pitanam* obsedit. *Lucullus* ex *Ægypto* reversus, postquam ex oppidis maritimis classem contraxisset, *Rhodium* appulit; navibusque *Rhodiis* additis, *Coos* & *Cnidios* induxit, ut præsidium *Mithridatis* ejicerent: deinde *Chio* regiones exegit, & *Colophonios* afferiit in libertatem. Eâ tempestate *Mithridates* deserto *Pergamo*, *Pitanæ* incluserat se, & mare respiciens, omneis undique classes ad se arcessivit, quòd cum *Fimbria* signa conferre dubitaret. *Fimbria* missis ad *Lucillum* nunciis, orabat, classem ut adduceret, ne *Mithridates* elabere-tur. *Lucullus* non procul aberat; verumtamen *Fimbriæ* (qui *Sullæ* inimicus erat) auscultare noluit. ita *Mithridati* elabendi copia est facta. Inde *Fimbria* *Il-*iensibus iratus, qui ipsum, ceu latronem, objectu portarum repulerunt, & se potestati *Sullæ* reservabant, ipsam urbem *Ilion*, antiquam illam *Romæ* parentem, oppugnavit, & undecimo die captam, funditus cæde incendi-òque delevit. Vide *Appianum* *Mithridaticis*, *Plutarchum* in *Vita* *Luculli*, *Paterculum* lib. 2. cap. 24. *Livii* *Epit.* lib. 82. *Oros.* lib. 6. cap. 2. *Strabonem* lib. 13.

Mithridates postquam cladem ad *Orchomenum* acceptam audivit, scripsit *Archelao*, ut quàm honestissimis posset condicionibus pacem cum *Sulla* faceret. In *Sullæ* castra jam confugerant multi Senatores *Romani*, *Cinnæ* & *Carbonis* tyrannidem declinantes, qui precibus ab eo contenderunt, ut composito bello ex-

terno,

terno, patriæ per iclitanti opem ferret. Igitur cum Archelaus oraret eum, ut pacem præstaret Mithridati certis condicionibus, Sylla non abnuit. Dimisso ad Regem Archelao, ut sub condicionibus ab Sylla propositis pacem conficeret; Sylla interim ut bene uteretur ocio, Dardanos, Mœsos, aliasque finitimas gentes quæ Macedoniam solebant incurfare, populatus est. *App. Mithridaticis, Plut. in Sulla, Eutrop. libro quinto.*

Bellum civile inter Judæos & regem ipsorum Alexandrum cum denuò exardesceret; rex ea loca, quæ in Moabitica & Galaaditica regione subegerat, Arabibus restituere coactus est. Judæi, dum propriis viribus bellum adversus regem suum gerunt, semper victi, multos è suorum numero amittunt. Tandem potentissimos eorum in Bethomen urbem compulit, & eâ captâ in potestatem suam redactos abduxit Hierosolyma. ibi octingentos crucibus suffigi, & in conspectu adhuc viventium uxores liberisque eorum jugulari jussit. ob quam crudelitatem Thracidas cognominatus est. Tantus autem hinc terror Judæos invasit, ut proximâ nocte octo millia hominum extra totam Judæam profugerent: quorum exilii finis demum fuit, mors regis, quæ accidit post sexennium. *Jos. Antiq. lib. 13. cap. 22. & De Bello Judaico lib. 1. cap. 3.*

Demetrius Eucærus, qui apud Damascenos regnabat, Philippum fratrem suum Berææ mœnibus se tutantem, obsidet. Straton Berææ tyrannus, qui Philippi socius erat, Zizum Arabum ducem, & Mithridatem Sinacem Parthorum principem accivit: qui, ubi venerunt cum magno exercitu, Demetrii castra oppugnaverunt, eumque captum ad Mithridatem, qui tum Parthis imperabat, miserunt. Antiocheneses verò quotquot in castris inventi sunt, gratis dimissi sunt. Philippus post hanc pugnam statim profectus Antiochiam, totius Syriæ regno potitus est. Demetrius apud Parthorum regem in honore habitus, ibi morbo absumtus est. *Jos. Antiq. lib. 13. cap. 22.* De Philippi autem morte nihil legimus.

OLYMPIAS CLXXIV.

A. M. 3921. ante Christum 82.

U. C. DCLXX. SELEUC. CCXXIX.

ALEXANDRI XXI.

Lucio Corn. Cinna IV Cn. Papirio Carbone II Coss.

SULLÆ in Asiam transmissuro Lucullus cum classe navium præstò fuit apud Chersonesum, eique transitum tutum per Hellespontum præbuit. Mithridates Sullam convenire cupiens, circa Dardanum Troadis habebat secum naves remigio instructas ducentas, terrestrium copiarum pedites xxM, equites 6000, & curruum falcatorum vim ingentem. Illuc ubi Sulla venit cum equitibus 200, & quatuor cohortibus, obviam ei processit Rex, & dexteram porrexit. Rogavit eum Sulla, acciperetne quibus condicionibus pepigerat Archelaus, pacem? Ubi exorsus est ille excusationem factorum, excipiens Sulla, coarguit ejus facinora; & postquam acerbè exagitasset, quæsit iterum, *Ecquid in leges pacis Archelao datas consentiret?* Ubi consentire respondit, ita demum salutavit eum. mox Nicomedem & Ariobarzanem reges accivit, ac controversias eorum cum illo diremit. Pax facta est, eâ lege, ut Mithridates Asiâ, Bithyniâ, & Cappadociâ cedat, Ponto & regionibus ultra Halyn sitis contentus sit. Mithridates igitur

traditis Sullæ septuaginta (quas promiserat) navibus, & sagittariis quingentis, Pontum classe repetivit. Ex eo loco movit Sulla contra Fimbriam, qui castra juxta Thyatira habebat. Cum tetendisset in propinquo, fossam ducebat ad castra sua munienda. Ibi Fimbriæ milites egressi salutaverunt Syllanos, & in opere faciendo propensè juverunt. Eam mutationem cum cerneret Fimbria, Sullamque ut implacabilem timeret, Pergamum rediit, & ingressus templum Æsculapii trajecit se gladio. Exercitum ejus accedentem Sulla accepit, & cum suo conjunxit. Hi Fimbriani & Valeriani (à Valerio Flacco scilicet) dicti sunt apud historicos. Postea Sulla cum provinciam ordinasset, ex Epheso cum tota classe in Atticam navigavit. Ibi Atheniensium mysteriis initiatus, desumpsit sibi bibliothecam Appelliconis Teii, in qua plerique Aristotelis & Theophrasti libri erant, haudum satis in vulgus noti. Quorum librorum suprâ mentionem fecimus ad Annum Mundi 3717. Sulla hinc, per Thessaliam & Macedoniam itinere ad mare facto, exercitum ex Dyrrachio mille ducentis navibus institit traducere Brundisium. *Plut. in Vita Sullæ, Appianus in Mithridaticis.*

Cinna & Carbo Coss. legem tulerunt, qua Sullæ imperium abrogetur, eique tanquam hosti bellum indiceretur. Lectis autem Sullæ literis ad Senatum missis, in quibus minatus est se venturum confestim, ultimumque injurias tum privatas, tum publicas; cum pavor omneis invasisset, legati à Senatu missi sunt, qui reconciliarent eum adversariis. Post legatorum discessum, Cinna se ipse consulem unâ cum Carbone collega designabat in annum proximum, ne opus haberet comitiorum causâ urbem repetere: moxque ambo peragrata Italiâ conscriptisque legionibus milites alios post alios trajiciebant in Dalmatiam, ut ibi Sullæ occurrent. Et primi quidem prosperâ navigatione provecti sunt: sed proximè secutos tempestas retrò repulit. Hi mox domum quisque suam reversi præ se ferebant, nunquam se sponte militaturos contra cives suos: quo cognito, reliqui negabant se posthac trajecturos in Dalmatiam. Eos Cinna indignabundus ad concionem evocat, minis coactus scilicet: illi pariter irati strictis gladiis confoderunt hominem. Sic in suo consulatu Cinna interemtus est, vir dignior, qui arbitrio victoris moreretur, quàm iracundiâ militum. Carbo, nullo suffecto collega, solus toto anno deinceps consul fuit. *App. de Bell. Civ. lib. 1. Velleius lib. 2.*

A. M. 3922. ante Christum 81.

U. C. DCLXXI. SELEUCID. CCXXX.

ALEXANDRI XXII.

L. Cornelio Scipione, C. Norbano Pisone Coss.

ANTIOCHUS Dionysus cognominatus (qui unus est ex Antiochi Grypi filiis, Philippi & Demetrii Eucæri frater) Damasco potitus, Arabibus bellum intulit, & ex Arabia revocatus, in Judæam duxit exercitum. Hujus invasionem metuens Alexander Judæorum rex, fossam ab Antipatride duxit ad mare Joppense, murumque ante fossam excitavit, & turres ligneas ædificavit, quibus arceret Antiochum. At ille exustis turribus, fossisque repletis transgressus est, & suas copias hac traduxit in Arabiam. Aretas rex Arabum cum primùm cessisset, deinde cum decem millibus equitum in pugnam reversus,

reversus, Antiochum ex improvise adoritur. In hac pugna Antiochus acriter praeliatus, jamque de victoria certus, occiditur. Damasceni Ptolemæo Minnæi filio, qui urbi præfectus erat, infensi, regem Aretam ad se vocant: itaque Aretas Coelestria regnum adipiscitur. Hic etiam bello Judææ illato, Alexandrum regem pugna superatum ad pacem petendam adigit. Alexander autem postea multas Syriæ urbes suo adjecit imperio. Vide *Jos. Antiq. lib. 13. cap. 23.* & *De Bell. Jud. lib. 1. cap. 4.*

Seleucidarum odia & inimicitia Syros impulerunt, ut Tigranem Armenium sibi regem deligerent. Sic enim scribit ex *Trogo Justinus lib. 40.* Cum inexpiabili bello & Reges, & Regnum Syriæ consumtum esset, ad externa populus auxilia concurret, peregrinosq; sibi reges circumspicere cepit. -- omnes in Tigranem Armeniæ regem consensere. -- igitur accitus in regnum Syriæ, per octodecim annos (legendum, quatuordecim) tranquillissimo regno potitus est. Appianus Syriacis: Tigranes Seleucidas imperium ejus detrectantes infestavit, & omnes ciseuphratensium Syrorum gentes perdomuit: quibus omnibus Magadates Regis sui nomine cum exercitu præfuit per annos quatuordecim. Antiochus Pius reliquit filium, qui toto hoc tempore in Commagena delituit.

Sulla cum quinque legionibus & sex millibus equitum, assumtis etiam Peloponnesiorum ac Macedonum auxiliis, è Piræo Patras, & inde porro trajecit Brundisium; receptusque in portum à Brundisinis, mox cum universis copiis profectus est, & per Calabriam Apuliamque cum singulari cura frugum, agrorum, hominum, urbium; in Campaniam perduxit exercitum. In eo itinere Metellum Pium habuit obvium: qui bello Sociali copias aliquot duxerat, sed Cinnæ Mariiq; metu vitatâ Urbe, interim apud Ligures eventum expectaverat. is proconsulis etiam tum nomen retinens, cum ea quam circum se habebat manu ultrò se socium Sullæ obtulit. Nec ita multo post Cneus Pompeius, qui postea Magnus cognominatus est, supervenit. hujus quidem pater non habebatur amicus Sullæ: sed ipse suspitione abolitâ præstò fuit legionem adducens è Piceno, in qua regione gratus erat ob paterni nominis memoriam. Quin & Cethegus, quo non alius Sullæ infensior fuerat, ante quadriennium cum Mario Urbe pulsus, ad Sullam supplex se contulit. Sic ille auctus tum militum, tum amicorum illustrium numero, procedebat. Ad Canusium cum Norbano Consule signa contulit. Ibi desiderata sunt ex Consulis exercitu sex millia; è Syllanis septuaginta tantum ceciderunt, sed fauciati multi. Norbanus prælio superatus Capuam retrocessit: Sulla ad Teanum castrametatus est. Illuc alter Consul L. Scipio alium duxit exercitum, pacis magis quam pugnae cupidum. Scipionem desertum ab exercitu suo, Sulla dimisit incolumem. Sertorius cum Sueffam, quæ à Syllanis tenebatur, occupasset, in Hispaniam profugit, quam dudum sortitus erat provinciam. Ad Norbanum legatos Sulla cum misisset de pace acturos, nullo dato responso, processit ulterius, omnia vastans hostiliter. Carbo in urbem delatus, effecit, ut Senatores quotquot Sullæ se adjunxerant, hostes Reipublicæ judicarentur. Hoc tempore Capitolium deflagavit, rumore vario, nunc in Carbonem, nunc in Consules suspicionem vertente, nunc in quempiam à Sulla submissum. *App. de Bell. Civ. lib. 1. Velleius lib. 2. cap. 25. Eutrop. lib. 5. Plut. in Sulla.* Conflagrationem Capitolii Sulla narrabat sibi prædictam fuisse à quodam fanatico; idque conflagraffe, eodem quo ille prædixerat die, pridie Nonas Quintiles. De hac prædi-

ctione, legas *Augustinum lib. 2. de Civit. Dei, cap. 24.* Incensum Capitolium anno vicesimo ante conjurationem Catilinæ, discas ex *Sallustio Bell. Catilin. cap. 47. Cornelius Tacitus Hist. lib. 3. cap. 14.* notat, Capitolium dedicatum fuisse ab Horatio Pulvillo iterum consule, & interjecto 415, (legendum 425) annorum spatio L. Scipione C. Norbano Coss. flagravisse. Hoc incendio Sibyllina carmina, quæ asservabantur in Capitolio, conflagrarunt. *Solinus cap. 8.* de Cumis Italiae urbe loquens: *Ibidem, inquit, Sibyllæ sacellum est, &c.* -- *cujus librum ad Cornelium uq; Sullam Pontifices nostri consulebant.* Tunc enim una cum Capitolio igni absumtus est. nam priores duos, Tarquinio Superbo parcius pretium offereute quam postulabatur, ipsa exusserat.

A.M. 3923. ante christum 80.

U.C. DCLXXII. SELEUC. CCXXXI.

ALEXANDRI XXIII.

Cn. Papirio Carbone III, Caio Mario juniore Coss.

PAPIRIUS Carbo, ut Sullæ conatus reprimeret, tertium Consul factus est cum Caio Mario annos septem & viginti nato, quem patruus Marius septies Consul adoptaverat. Primo statim vere Carinas Carbonis legatus acerrimè conflixit cum Metello Pio ad Ælim fluvium. profligato autem Carinate, finitima loca ad Metellum defecerunt. Carbo Metellum affecutus obsidebat: sed mox, cognito collegam magno prælio ad Præneste esse victum, copias suas reduxit Ariminum. Clades ad Præneste accepta est hoc modo. Cum Sulla Setiam occupasset, Marius consul eò admovit copias: deinde paulatim retrocedens, ubi ad Sacriportum devenit, explicuit aciem. pugnatum est magnis animis. ubi verò sinistrum cornu laborare cepit, quinque cohortes & duæ turmæ ad Sullam transferunt: quo momento Mariani planè victi, effusâ fugâ Præneste petebant. Sulla Mario intra Præneste compulso, oppidum fossâ cingebat, præposito huic operi Lucretio Ofella. Marius rebus desperatis, ne inimicos superstites relinqueret, Damasippo Prætori urbano scripsit, ut convocato Senatu interficeret P. Antistium, C. Carbonem, L. Domitium, & Q. Mucium Scævola pontificem maximum. hi igitur in Curiam quasi ad consultandum vocati, ibi confossi, & cadavera in Tiberim projecta sunt. Copias suas Sulla ad Urbem non uno itinere mittebat, ut portas occuparent. eas cum urbani non excluderent portis, ipse confestim supervenit; & exercitu ante portas relicto, in Urbem introgressus, bona civium, qui adversæ factionis erant, sub hasta cepit vendere: advocatâque concione, questus coactum se improbitate inimicorum hæc facere, jussit populum bono esse animo, visuros propediem finem malorum, & restitutam rempublicam. Deinde relicto in Urbe præsidio, profectus est Clusium, ad profligandum ibi non contemnendas belli reliquias. Interea Sullani diversis Italiae locis vicerunt adversarios. Apud Clusium verò Sulla cum Carbone per integrum diem acerrimo conflictatus est prælio, quod nox tandem diremit neutro inclinante victoriâ. Carbo ad collegam Marium obsidione Prænestinâ eximendum, misit cum octo legionibus Marcium, qui à Pompeio exceptus re infelicitè gestâ ad Carbonem revertit. Cum verò Lamponius ex Lucania, Pontius Telesinus è Samnio, & Gutta Capuanus

bat, bello superatos occidit, & Romam reversus, de Africa triumphavit, cum neque consul neque prætor esset, anno ætatis suæ, ut notat *Plutarchus*, vigesimo quarto. Videtur autem Pompeius tum sex & viginti annos natus, siquidem Ciceroni, ut supra indicavimus, fuit coætaneus. Rectè itaque *Auctor libri De viris Illustribus*: Viginti sex annos natus (Pompeius) triumphavit.

M. Tullius Cicero cum ageret annum sextum & vigesimum, primam habuit Orationem pro P. Quintio, ut notat *Agellius lib. 15. cap. 28.*

Alexander Jannæus Judæorum Rex postquam per multas Syriæ urbes imperio suo adjecisset, ex crapula incidit in febrim quartanam, qua toto triennio laboravit, nec tamen interea se à bellis abduci passus est. *Jos. Antiq. lib. 13. cap. 23.*

OLYMPIAS CLXXV.

A. M. 3925. ante Christum 78.

U. C. DCLXXIV. SELEUCID. CCXXXIII.

ALEXANDRI XXV.

L. Cornelio Sulla II, Q. Cæcilio Metello Coss.

SULLA Dictator, ut apud Romanos pristina Reip. forma videretur manere, permisit quidem populo facere consules; ipse verò jam planè regnans præerat consulibus. Ei enim Secures viginti quatuor, quemadmodum olim Regibus, præferebantur, & frequenti stipabatur satellitio. adhæc, leges alias antiquabat, alias ferebat. In Senatum trecentos ex præcipuis Equitum allegit: plebi verò inseruit ex Proscriptorum servis decies mille juvenes, ætate ac viribus florentissimos: Hi libertate ac civitate donati, de Patroni nomine CORNELII sunt vocati. Tribuniciam potestatem Sulla debilitavit. cum enim legem tulisset, nequis post Tribunatum ad ullum alium magistratum admitteretur, eam dignitatem nemo nobilis non vitabat. Non defuerunt dicaces homines, qui dominatum Sullæ Regnum Negativum facere vocarent, quod solo nomine Regis abstineret. Hoc autem anno ipse quamvis dictator, tamen ad repræsentandam aliquam Reipublicæ formam, sustinuit Consul iterum fieri, collegâ Metello Pio. *App. de Bell. Civ. lib. 1.*

Q. Sertorius Cinnanæ factioni addictissimus, Præturam Hispaniensem sortitus, ubi in Hispaniam venerat, adjunctis ad Italicas copias Celtiberorum auxiliis, Syllanos provinciâ expulit, & Metello à Sulla contra se misso repugnavit strenuè. Res à Sertorio gestas memorant *Plutarchus in ejus vita*, & *Appianus Bell. Civil. lib. primo*. Vide etiam *Florum lib. 3. cap. 22.* *Eutropium initio libri sexti*, *Livii Epitomam lib. 90.* *Orosium lib. 5. cap. 23.* *Valerium Max. lib. 7. cap. 3.*

M. Tullius Cicero vigesimo septimo ætatis anno orationem habuit pro Sex. Roscio Amerino. Sic enim scribit *A. Gellius lib. 15. cap. 28.* Neque dubium est, quin post annum, quam pro Quintio dixerat, Sex. Roscium reum paricidii defenderit, annos jam septem & viginti natus, Lucio Sylla Felice & Q. Metello Pio Coss. Meminit ipse Cicero hujus Orationis libro secundo de Officiis: Maximè autem & gloria paritur & gratia defensionibus, eoq; major, si quando accidit, ut ei subveniatur, qui potentis alicujus opibus circumveniri, urgeri, videatur: ut nos & sæpe alias, & adolescentes contra L. Sullæ dominantis opes pro Sex. Roscio Amerino fe-

cimus. Idem, libro qui Brutus inscribitur: Prima causa publica pro Sexto Roscio dicta, tantum commendationis habuit, ut non ulla esset, quæ non nostro digna patrocinio videretur. In hac causa victorem fuisse Ciceronem, indicat etiam *Plutarchus*: Ἀναδεξάμενος (ὁ Κικέρων) τὴν σὺν πρῶτῳ, & ἀπορρώσας, ἰδανύσαν δὲ δὴ & Σύλλαν, ἀπεδύνασεν εἰς τὴν ἐκδοῦν. id est: Susceptâ defensione, Cicero obtinuit causam; unde magnam est laudem consecutus. ceterum metu Syllæ in Græciam profectus est.

Ptolemæo Lathuro defuncto succedit Filius Ptolemæus Dionysus, qui & Auletes, id est, tibicen, cognominatus fuit. Huic annos 29 tribuit Clemens Alexandrinus. Docuerat *Trogus historicus libro undequadragesimo* (ut ex ejus libri Prologo apparet,) ut post Lathyrum filius Alexandri regnârit. Sullâ quidem, ut scribit *Appianus*, Alexandri, qui in Ægypto regnaverat, filium ad se profugum, Alexandrinis regem dedit: sed Alexandrini regem hunc insolentiùs Syllæ fiduciâ regnantem, decimo nono regni die peremerunt. Videtur autem Lathyrus duos reliquisse filios, qui (peremto Alexandri filio) regnarunt, alter in Ægypto, alter in Insula Cypro. De his scripserat *Trogus libro quadragesimo*, ut ex Prologo fit manifestum: cujus verba *Bongarsius* sic emendavit: Ut Alexandriam (leg. Alexandræ) post interitum Ptolemæi Lathyri, substitui sint ejus filii: alteri data Cyprus, cui post Claudii rogationem Romani abstulerunt eam: alter (Auletem intelligit) seditione flagitatus (leg. exagitatus) Alexandriâ Romam profugit, &c.

Ptolemæus Apio, Lathuri frater nothus, qui Cyrenis regnavit, circa hoc tempus decessit, & populum Romanum testamento hæredem reliquit. ejus regni civitates liberas esse Senatus voluit, *Livii Epit. lib. 70.* *Justin. lib. 39.* *Euseb. Chronico*, *App. Bell. Civ. lib. 1.*

A. M. 3926. ante Christum 77.

U. C. DCLXXV. SELEUCID. CCXXXIV.

ALEXANDRI XXVI.

Publio Servilio Vatia, Appio Claudio Pulchro Coss.

Hoc anno populus quidem Sullam designavit Consulem: at ille dedignatus, Consules creavit Claudium Pulchrum, & Servilium qui post Isauricus cognominatus est: moxque ipse Dictator potestatem summam, nemine interpellante, sponte deposuit. Cumque plurima detestanda facinora perpetrasset, tamen in medio foro abdicatâ Dictaturâ dimissisque satellitibus, palàm dixisse fertur, paratum se rationem actorum suorum reddere, si quis expetat. *Appian. De Bell. Civ. lib. 1.* *Plut. in Sulla.*

A. M. 3927. ante Christum 76.

U. C. DCLXXVI. SELEUC. CCXXXV.

ALEXANDRÆ I.

M. Æmilio Lepido, Q. Lutatius Catulo Coss.

ALEXANDER Jannæus Judæorum rex dum Ragaba castellum obsidet, in castris moritur, anno regni sui vicesimo septimo, cum vixisset annos undequinquaginta. Duos reliquit filios, Hyrcanum & Aristobulum:

Aristobulum: regni tamen administrationem uxori Alexandræ testamento reliquit. Hæc Pharisæis, quos maritus inimicos habuit, permittit, ut regni negocia pleraque administrarent. itaque mulier gratiofa erat apud populum, maximè quòd semper vifa sit ægrè tullisse ea, quæ maritus præter officium faceret. Hyrcanus, qui major natu filius erat, cùm ocii amator esset & rebus administrandis parum idoneus, vivente matre, sacerdotio contentus fuit. Vide Josephum Antiquit. lib. 13. cap. 24.

Sulla, Dictaturâ depositâ, cùm ex luxuria in teterrimum incidisset morbum (putrefactum enim corpus in pediculos totum versum est, ut scribit Plutarchus,) non multo post obiit. Auctor libri De Viris Illustribus: Sulla repub. ordinatâ Dictaturam deposuit: unde sperni captus, Puteolos concessit; & morbo, qui phthiriasis vocatur, interiit. Huius anni Consules, quorum alter Syllanæ factionis erat Q. Catulus, adversæ alter Æmilius Lepidus, auditâ Sullæ morte dissidebant. Defuncti corpus per Italiam funebri pompâ deducendum in urbem censet Catulus, reclamante cum sua factione Lepido. Vicit tamen Catulus & Syllana factio. Itaq; ferebatur cadaver in Urbem in lectica aurea, armatis undique ad funus celebrandum confluentibus. Funeris pompam describit Appianus. Cadaver Sullæ non humo conditum, sed igni crematum est. Qua de re Cicero de Legibus libro secundo: Antiquissimum sepulturæ genus id fuisse videtur, quo apud Xenophontem Cyrus utitur. redditur enim terræ corpus, & ita locatum, ac situm, quasi operimento matris obducitur. eodemq; ritu in eo sepulcro, non procul à Fontis Ara, regem nostrum Numam conditum esse accepimus: gentemq; Corneliam usq; ad memoriam nostram hac sepulturâ scimus usam. C. Marii sitas reliquias apud Anienem dissipari iussit Sulla victor. -- quod haud scio an timens, ne suo posset corpori accidere, primus è patriciis Cornelius igne voluit cremari. Plinius lib. 7. cap. 54. Ipsum cremari, inquit, apud antiquos (Romanos) non fuit veteris instituti: terrâ condebantur. at postquam longinquis bellis obrutos erui cognovère, tunc institutum. Et tamen multæ familiæ prisca servavère ritus: Sicut in Cornelia, nemo ante Syllam Dictatorem traditur crematus: idq; voluisse, veritum talionem, eruto C. Marii cadavere.

Consules ab exequiis revertentes confestim mutuis conviciis altercati sunt, divisâ in eorum favorem urbanâ multitudine. Lepidus etiam Italiæ populos sibi conciliaturus, ait redditurum se illis agros, quos Sulla ademerat. Senatus ab utroque metuens reipublicæ, jurejurando ambos obstrinxit, ne bello rem controversam decernerent. Lepidus transalpinam Galliam sortitus fuerat. is autem in provinciam profectus, non rediit ad comitia, quasi anno sequenti jam jurejurando solutus bellum liberè gesturus contra Syllanos. Sed cùm non laterent ejus consilia, revocatus à Patribus, nec ignarus cur revocaretur, adventabat cum omnibus copiis, volens in Urbem eas introducere. Verùm prohibitus est à Catulo & Cn. Pompeio, qui jam Milvium pontem collèmq; Janiculum alio exercitu infederant. Non longè à Campo Martio configitur. Lepidus primo statim impetu victus & cedere coactus, in Sardiniam trajecit, ibique morbo periit. App. Bell. Civ. lib. 1. De hac Consulium dissensione vide Livii Epitomen lib. 90. Florum lib. 3. cap. 23. Orosium lib. 5. cap. 22. Plutarchum in Pompeio. Eiusdem civilis discordiæ meminit Suetonius in Vita Julii Caesaris: Narrat enim, Julium meruisse sub Servilio Isaurico in Cilicia, sed brevi tempore. nam Sullæ morte compertâ, simul spe novæ dissensionis, quæ per M. Lepidum movebatur,

Romam properè rediisse. P. Servilius, qui superiore anno Consul fuit; in provinciam ex consulatu abiit. Is Ciliciam subegit: Isaurus quoque aggressus, in dediti- onem redegit, ut Eutropius scribit lib. sexto. Appius Claudius Pulcher, qui Servilii collega fuit, post consulatum missus est in Macedoniam, ut bellum gereret adversus Scordiscos aliâsque gentes, quæ Rhodopæis montibus circumfusæ Macedoniam populabantur, ut docet ibidem Eutropius, & Orosius lib. 5. cap. 23. & Liv. Epit. lib. 91.

Cicero ante biennium profectus in Græciam, cùm Athenas venisset, sex mensis cum Antiocho veteris Academicæ philosopho fuit. Deinde totam Asiam peragravit, & cum summis ibi oratoribus versatus est. Postea Rhodum venit, ibique se ad Molonem eloquentiæ magistrum præstantem, quem & Romæ audiverat, applicavit. Hoc autem anno Romam se recepit; quo tempore duo oratores ibi excellebant, Cotta & Hortensius. Vide Cic. in Bruto.

A. M. 3928. ante Christum 75.

U. C. DCLXXVII. SELEUC. CCXXXVI.

ALEXANDRÆ II.

D. Junio Bruto, Mamercio Æmilio Coss.

POST QUAM civilis dissensio, quam M. Lepidus moverat, composita esset, habitis demum comitiis Consules creantur D. Junius Brutus & Mamercus Æmilius Lepidus Livianus. Exercitus M. Lepidi dispersus est: magna autem parsejus ductu Perpernæ ad Sertorium pervenit in Hispaniam, ut ait Appianus. Victores, quod non temerè aliâs in civilibus bellis, pace contenti fuerunt, inquit Florus.

OLYMPIAS CLXXVI.

A. M. 3929. ante Christum 74.

U. C. DCLXXVIII. SELEUCID. CCXXXVII.

ALEXANDRÆ III.

Cn. Octavio Nepote, C. Scribonio Curione Coss.

REFECTO post conflagrationem Capitolio, Legati in Asiam missi sunt ad conquirenda Sibyllina carmina. Sic enim Lactantius libro De Ira Dei cap. 32. ex Fennestella refert, Legatos Erythras à Senatu esse missos, ut Sibyllæ Erythræ carmina Romam deportarentur, & ea Consules, Curio & Octavius in Capitolio, quod tunc erat curante Q. Catulo restitutum, ponenda curarent. Apud eundem libro primo Institutionum c. 7. legatos treis, P. Gabinium, M. Octacilium & L. Valerium, versus Sibyllinos circa mille descriptos Romam deportasse legimus. Vide Dionysii Halicarnassæi librum 4.

In Hispania Q. Metellus proconsul parum felici successu jam triennium adversus Sertorium pugnaverat: qui novis auctus copiis, quas Perperna adduxerat, in Italiam expeditionem facturum videbatur. Quare Cnæus Pompeius, quem adhuc privatum Senatus proconsulari imperio ornavit, in Hispaniam submissus est cum novo exercitu. Pompeius per Alpes iter aggressus, ad æmulationem Annibalis alias fauces aperuit medio inter Padi Eridanique fontes spatio. Ubi autem in Hispaniam pervenit, Lauronem

Lauronem urbem, quam tunc Sertorius oppugnabat, frustra conatus est defendere. Cum enim Sertorius tumulum urbi propinquum occupasset, Pompeius admo- to exercitu quasi deprehensum obsessurus, animadver- tit se ab aliis copiis Sertorianis obsideri. Nam Serto- rius in castris, unde egressus est ad tumulum occupan- dum, partem exercitus sui reliquerat, ut Pompeium à tergo aggredierentur. Itaque cum adoriri Sertorium non auderet, quod metueret ne ipse circumveniretur, Lauronem urbem se inspectante diripi ac incendi pas- sus est. *App. Bell. Civ. lib. 1. Plut. in Sertorio, Oros. lib. 5. cap. 23.*

Cicero annum agens trigessimum primum, oratio- nem habuit Pro Q. Roscio Comædo.

A. M. 3930. ante Christum 73.

U. C. DCLXXIX. SELEUCID. CCXXXVIII.

ALEXANDRÆ IV.

Lucio Octavio Nepote, Caio Aurelio Cotta Coss.

IN Macedonia Appius Claudius dum bellum gerit adversus gentes feroces, morbo correptus perit. Suc- cessor ei missus est C. Scribonius Curio post consula- tum. *Liviana Epit. lib. 91. Eutrop. lib. 6. Oros. lib. 5. cap. 23.*

Metellus cum Pompeio à Pirenæis montibus ubi hye- maverant, Sertorius cum Perperna ex Lusitania copi- as moverunt: ad Sucronem signis collatis, magnam utrinque cædem edidère. Metellus Perpernam in fu- gam vertit. In altero cornu Sertorius Pompeium in fe- more fauciatum profligavit. Non multo post ad Se- guntiam certatum est magno prælio. Vide *App. Εμφυλ. lib. 1. Memmius, qui sororem Pompeii duxerat, idem- que ejus Quæstor erat, in agro Seguntino interfectus est, ut ait Plutarchus in Sertorio. Metellus vicit Herculei- um, ducem Sertorianum, à quo Domitius prætor an- tea fuit interemptus. Liv. epit. lib. 90, & 91. Eutrop. lib. sexto, Frontinus Strateg. lib. 2. cap. 3. Fuisse Herculeios fratres in partibus Sertorii, & bello occubuisse, indicat Orosius lib. 5. cap. 23.*

P. Servilius postquam piratas (Cilicas) mari submo- vissset, & aliquot urbes eorum cepisset, in Urbem hoc circiter anno revertens, triumphum accepit, & nomen Isaurici meruit, ut notat *Eutropius libro sexto. De hoc bello piratico sic scribit Florus lib. 3. cap. 6. Cilices in- vaserant maria; sublatisque commerciis, rupto fœdere generis humani, sic maria bello, quasi tempestate præcluserant. -- Mis- sus in eos P. Servilius, quamvis leves, & fugaces myoparones gravi & Martiâ classe turbaret, non incruentâ victoriâ supe- rat. Sed nec mari submovisse contentus, validissimas urbes eo- rum, & diutina prædâ abundantes, Phaselin, & Olympum ever- tit, Isaurumque ipsam arcem Ciliciæ. Hæc ille. Rerum à P. Servilio gestarum meminit Cicero, in Verrem libro pri- mo: P. Servilius vir clarissimus, Olympum vi, copiis, consilio, virtute cepit, urbem antiquam, & omnibus rebus auctam, & ornatam. Libro quarto: Phaselis illa, quam cepit P. Servi- lius, non fuerat urbs antea Cilicum atque prædonum: Lycii il- lam Græci homines incolebant. sed quod erat ejusmodi loco, at- que ita projecta in altum, ut & exeuntes à Cilicia prædones sæ- pe ad eam necessariò devenirent, & cum se ex hisce locis reci- perent, eodem deferrentur; asciverunt sibi illud oppidum pira- tæ, primo commercio, deinde etiam societate. Et libro quin- to: Unus plures prædonum duces vivos cepit P. Servilius, quam omnes antea. Strabo lib. 12. Omneis Isauriæ pa-*

gos, prædonum domicilia fuisse dicit. exhibuerunt hi Romanis negotium, inquit, & Pæbio Servilio, qui cognomen Isaurici inde retulit, *ὅν ἡμεῖς εἰδόμεν, quem nos vidimus.* is & Isauriam Romanis subegit, & plerasq; piratarum munitiones excidit, quæ ad mare erant.

Cicero in Sicilia quæstor hoc anno, & annonæ præ- fectus, maximum frumenti numerum in summa anno- næ caritate Romam misit, ut ipse testatur *Oratione pro Plancio.*

A. M. 3931. ante Christum 72.

U. C. DCLXXX. SELEUCID. CCXXXIX.

ALEXANDRÆ V.

L. Licinio Lucullo, M. Aurelio Cotta Coss.

NICOMEDES Bithyniæ rex moriens Populum Romanum hæredem regni sui reliquerat. Ad cernen- dam hæreditatem M. Aurelius Cotta anno (ut videtur) superiore, simul ac Consul fuerat designatus, à Sena- tu missus, Bithyniam regebat. Id iniquè ferens Rex Mithridates, iterum belli adversus Romanos suscipien- di occasionem quærebat. Leges Fœderis nondum pub- liciis monumentis inscripserant. Qua de re Rex non se- mel Romam legatos miserat. Igitur, quia defuncto Sullâ magistratus ea de re ad Senatum non retulerunt, Mithridates Tigranem generum suum subornavit, ut Cappadociam invaderet. Eam itaque regionem Ti- granes velut indagine cinctam occupavit, atque inde ad trecenta millia hominum abduxit in Armeniam, i- bique urbem, quæ regni metropolis esset, condidit Ti- granocerta à se denominatam, quasi Græcè dicas *Τι- γρανόπολιν*. Mithridati nuper L. Magius & L. Fannius de Fimbriano exercitu profugi, sese adjunxerant. hii suadebant Regi societatem facere cum Sertorio; qui Hispaniam, & accolæ omneis concitaverat ad bel- lum Romanis inferendum, jamque inclytum nomen consecutus, ex amicis trecentis, quos circa se habebat, speciem quandam Senatûs instituerat. Mithridates i- gitur in Hispaniam legatos misit ad Sertorium: qui postquam eos in suum Senatum introduxit, multa lo- cutus de sua gloriâ quæ in Pontum usque penetrârit, fœdus cum Rege Mithridate percussit, & ad eum fir- mandî fœderis causâ misit unum ex suis ducibus Mar- cum Varium, quem Plutarchus & Orosius Marium vo- cant. Mithridates conscripto exercitu (in quo centum quadraginta millia peditum erant, equitum sexdecim millia) ineunte vere Bithyniam invasit. Cotta Consul cum suis copiis Chalcedonem fugit. Quam urbem cum Rex peteret, Cotta negociis bellicis minimè assue- tus, non prodiit; ejus autem classis Præfectus, nomine Nudus, cum exercitûs parte campum occupavit, pul- sâque inde refugit ad portam Chalcedonis. Ibi dum facta est compressio simul irruentium, custodes portæ cum demississent clathros præ metu, præfectos quidem aliquot subduxere funibus, reliquos verò portâ exclu- sos, hostium telis configendos objecerunt. Eodem die Mithridates classem suam admovit ad portum, perrup- tâque catenâ ferreâ, naves sexaginta ligatas ad puppes suarum abstraxit. *Appian. Mithridaticis.*

Sertorius (anno, ut videtur, superiore) Romano- rum Duces in aliquas angustias redegerat. Metellus e- nim, in Galliam se recipere coactus fuit: Pompejus au- tem, cum in Vaccæis incommodè hibernaret, ad Sena- tum scripsit eam epistolam, quæ exstat inter *Fragmenta Sallustii, Histôr. lib. tertio.* Ibi enim de egestate, & fame con-

conqueritur, atque se non rem familiarem modò, verùm etiam fidem consumisse: maximam enim facultatum suarum partem in bellum impenderat & erogaverat: quare pecuniam postulavit à Senatu: nì mitterent, deportaturum se in Italiam exercitum. Lucullus Consul cùm timeret, ne bellum Mithridaticum, quod ipse ambibat, Pompeio committeretur, effecit ut ei maturè stipendium in Hispaniam mitteretur. Vide *Plutarchum in Pompeio*.

L. Lucullus Consul ad bellum Mithridaticum missus, legionem secum ex Urbe adduxit: deinde cùm Fimbrianas duas, atque alias copias in Asia accepisset, jamque haberet peditum triginta millia, equites bis mille quingentos, movit in Mithridatem, qui tunc Cyzicenos obsidebat. De hac obsidione legendus *Plutarchus in Vita Luculli*, & *Appianus Mithridaticis*. Dum Mithridates in obsidione Cyzici commoraretur, Lucullus eum à tergo obsedit, famèque consumpsit, ut scribit *Eutropius*. Quod & *Orosius* expressit, ubi ait: *Lucullus Mithridatem Cyzicenos obsidentem, fossâ cinxit; eumque, quod faciebat, pati compulit.*

In Hispaniam Romani non modò pecuniam, quam Pompeius postulavit, sed etiam ad priorem exercitum miserunt alias duas legiones: quibus assumtis Metellus Pompeiusque rursus à Pirenæo descenderunt ad Iberum, occurrente Sertorio cum Perperna è Lusitania. Cùm multi Sertoriani ad Metellum transfugerent, exasperatus imperator in milites suspectos sævit; unde & odium suorum incurrit. Illud autem præcipuè displicuit Romanis, quòd Sertorius satellitio se stiparet Celtiberico. *Appian. De Bell. Civil. lib. primo.*

A. M. 3932. ante Christum 71.

U.C. DCLXXXI. SELEUCID. CCXL.

ALEXANDRÆ VI.

M. Terentio Varrone, Caio Cassio Varo Coss.

MARCUS Terentius Varro, qui hoc anno consulatum gessit, natus fuit anno primo Olympiadis centesimæ sexagesimæ sextæ, ut suprâ notatum est. Hic est ille

Vir doctissimus undecunque Varro, ut eleganter ait Terentianus. Plurimos enim hic libros & doctissimos composuit, peritissimus linguæ Latinæ, & omnis antiquitatis, ut de eo testatur Quintilianus. Varronis encomium habetur apud Ciceronem Academicarum Questionum libro primo. Quadringentos & nonaginta libros à se scriptos esse, seque ad annum ætatis octogesimum quartum vitam produxisse, significat ipse Heptomadum libro primo. Ibi enim ait, Se jam duodecimam annorum hebdomadam ingressum esse, & ad eum diem septuaginta hebdomadas librorum conscripsisse. Locum Varronis citat A. Gellius lib. 3. cap. decimo.

Heptomadum opus, quod Varro jam senex aggressus est, continebat Imagines doctorum virorum, eorumque elogia. Vide *Plinium Nat. Hist. lib. 35. cap. 2.* & *Symmachum lib. 1. Epist. 4.*

In Hispania Metellus & Pompeius magis confidenter, quàm prius, civitates Sertorio subditas invadunt: Ipse ad labores multò, quàm prius, remissior, plerumque consuetudine muliercularum & computationibus se oblectabat: factusque vehementer iracundus ob varias suspiciones, & in puniendo crudelissimus, nemini fidebat. quapropter à Perperna aliisque conjuratis proditi-

tus, & in convivio interfectus est. Vide *Plut. in Sertorio*, & *App. de Bell. Civ. lib. 1.* Sertorium octavo sui ducatus anno à suis occisum esse, notat *Eutropius*: Bellum vero decimo demum anno confectum est. *Livii Epit. 196.* Perpernam mox Pompeius persecutus est, cùmque captum interfecit. Vide *Plut. in Pompeio*.

Spartacus genere Thrax, nobilis gladiator, qui Capuæ erat in Lentuli ludo gladiatorio, cùm circiter septuaginta ejusdem condicionis persuasisset, ut pro sua potius libertate, quàm pro spectatorum voluptate dimicarent; effracto ludo, effugit cum sociis, & Vesuvium Campaniæ montem occupavit: ibique multos fugitivos, quosdam etiam ingenuos ex agris affluentes suscipiebat, omniâque circumvicina infestabat latrocinis. Iste gladiator cùm ex æquo prædas divideret, brevi magnas contraxit copias, quibus Oenomaum & Crixum (hi duo gladiatores Galli erant) præfecit. Contra hos fugitivos Clodius prætor ex urbe cum tribus millibus militum missus est. Hii verò, cùm in monte obsiderentur, per abruptam rupem vitineis delapsi vinculis, ad montis radices descenderunt, & repentino adventu perculos Romanos castris exuerunt. Alter inde adversus eos dux mittitur P. Varinus. Hunc etiam non semel fudit Spartacus, lictoresque ejus & equum cepit. *Plut. in Vita Crassi, App. de Bell. Civ. lib. 1. Florus lib. 3. cap. 20. Eutrop. lib. 6. Oros. lib. 5. cap. 24.*

Cyzicum urbem Rex Mithridates acriter oppugnavit hyemis initio, Cyzicenis mœnia sua strenuè propugnantibus. Interim L. Lucullus obsidentes infestabat, omnia molitus, quo cibaria ipsis præcideret. Cùm tantâ fame premeretur exercitus Mithridatis, ut ne humanis milites abstinerent carnibus, Rex fugam quàm primum arripere instituit. Itaque omnem fermè equitatum cum jumentis, atque ex peditatu eos, qui ob incediam infirmi ac minus utiles erant, in Bithyniam dimisit. Hos Lucullus affectus in trajectu Rhyndaci, virorum fermè quindecim millia cepit, equorum verò sex millia, & magnum jumentorum numerum. Eumachum Mithridatis ducem, qui Phrygiam infestabat, Deiotarus unus è tetrarchis Gallogræciæ vagantem repressit. Interim in Mithridatis exercitu cùm multa jacerent infelulta cadavera, famem secuta est pestis atrox. Cyziceni, aggerem, quem Rex à monte Dindymo ad muros urbis ducebat, cùm suffodissent, ejusque machinas incendissent, non ignari hostem jam esse fame debilitatum, vexabant eum crebris eruptionibus. Igitur obsidionem solvere coactus Mithridates, noctu classe proventus Parium recessit, exercitus verò itinere terrestri petiit Lampsacum. Ad Æsepum fluvium (qui tunc solito tumidior erat) eos Lucullus adsecutus, magnam stragem edidit. Naves autem Mithridatis multæ tempestate perierunt. Postea Lucullus classe contractâ Prusiada, Nicæam, & Apameam occupavit: tredecim naves hostium apud Achæorum portum cepit: treis Mithridatis Duces, Varium (qui Sertorianus erat) & Alexandrum Paphlagonem, & Dionysium eunuchum, circa Lemnum insulam adeptus, in speluncæ latebras compulit. Ibi Varius Luculli jussu occisus est. non enim placebat, Romanum Senatorem in triumpho duci. Alexander ad pompam servatus est: Dionysius epoto quod secum habebat veneno mox expiravit. *App. Mithridaticis, Plut. in Lucullo, Orosius lib. 6. cap. 2. Florus lib. 3. cap. 5.*

OLYMPIAS CLXXVII.

A. M. 3933. ante Christum 70.

U. C. DCLXXXII. SELEUCID. CCXLI.

ALEXANDRÆ VII.

Lucio Gellio Poplicola, Cn. Cornelio Lentulo Coss.

MITHRIDATES cum classe Pontum petens, bis tempestatem passus est, amisitque hoc infortunio naves circiter sexaginta. Ipse, cum navis, qua vehebatur, rimis fatisceret, in piraticum myoparonem transiit, atque ita Sinopen pervenit incolumis. Inde Amisum subvectus, ad Macharem filium, qui in Bosporo regnabat, & ad generum Tigranem misit, qui properè contraherent auxilia. Interim Romanus imperator L. Lucullus recuperatâ Bithyniâ promovit exercitum, ut Mithridatis urbes Amisum, Eupatoriam, quam Rex de suo cognomine appellaverat, & Themiscyram ad Thermodontem fluvium sitam, oppugnaret. Mithridates Amisum arma, milites, commeatus submittebat è Cabi-
ris, ubi hibernans colligebat alium exercitum. App. *Mithridaticis*, Plut. in *Vita Luculli*, Eutrop. lib. 6.

In Macedonia C. Scribonius Curio proconsul triennium integrum moratus Dardanos & Mœsiacos subegit, ac primus Romanorum Ducum ad Danubium usque penetravit. In ejus locum hoc anno mittitur Marcus Lucullus Lucii consobrinus. Eutrop. lib. 6. & Sextus Rufus in *Breviario*.

Ariovistus Germanorum rex à Sequanis invitatus, trajecto Rheno Gallos sibi subigit, & sub dio in castris habitans, Galliæ regno fruitur annos quatuordecim, ut discas ex *Julii Caesaris Comment. lib. 1*.

Spartacus gladiator, cum jam præstò haberet virorum septuaginta millia, & arma fabricaret, magnosque apparatus faceret, Romanis cœpit esse formidabilis. Igitur contra eum ambo Consules Gellius & Lentulus cum duabus legionibus ex urbe mittuntur. Crixus Spartaci socius, ad Garganum montem prælio superatus cecidit. Cum Spartacus per Apennium in Galliam properaret, alter consul ei iter præcluserat, alter tergo inhæsit: ille singulos per vices aggressus, repulit, & in fugam vertit: victor, trecentos Romani nominis captivos mactans, Crixii manibus parentat. Cassius Galliæ circumpadanæ prætor occurrit Spartaco ad Alpes contendenti, atque acie fusus multos milites amisit, ipse ægrè fugâ quæsit salutem. App. *De Bell. Civ. lib. 1*. Plut. in *Vita Crassi*, Oros. lib. 5. cap. 24. Florus lib. 3. cap. 20.

A. M. 3934. ante Christum 69.

U. C. DCLXXXIII. SELEUCID. CCXLII.

ALEXANDRÆ VIII.

Cn. Aufidio Oreste, Pub. Cornelio Lentulo Coss.

MITHRIDATES hyeme Cabi-
ris transactâ novum exercitum collegerat, quadraginta millia pedum, & equitum quatuor millia. Instante autem Vere, Lucullus per montana contra regem profectus est; & superatis montibus, descendit ad Cabira: verum equestri prælio victus à regiis, retrò ad montes se recepit. Mithridates per continuos aliquot dies productis in a-

ciem copiis, cum hostes in æquum locum non descenderent, ipse quâ montem ascenderet circumspiciebat. Non multo post Lucullus ductore quodam usus, per vias nulli tritas descendit, & post eluviam quandam castra posuit. Ibi cum crebræ velitationes fierent, fugientibus aliquando regiis, Mithridates è castris procurrens objurgatos suos cœgit è fuga revertere; tantumque pavorem incussit Romanis, ut perpetuo cursu in montana refugerent. Lucullus deficiente commeatu, frumentatum mittebat in Cappadociam. Equites regii insidiantes frumentatoribus, dum iniquo loco cum iis pugnant, profligantur. Mithridates hujus cladis famâ exterritus, de secessu cogitabat: cum verò id consilium amicis aperuisset in suo tentorio, illi non expectato signo vasa colligendi, pro se quisque ante lucem è castris emittebant sarcinas. Exercitus id videns, & indignè ferens non etiam sibi datum esse signum, pavore suspicionem augente, protinus uno impetu vallum proruit; passimque totis campis nullo ordine, quâ quisque poterat, diffugiebant. Rex cum procurrisset aliquid dicturus, & à nemine audiretur, compressus in turba concidit, moxque in equum sublatus cum paucis ad montes properabat. Lucullus videns fugam hostium, emisit equites qui Mithridatem insequerentur, vetuitque suos in spoliis colligendis occupari. Milites autem Romani cum multa conspicerent aurea & argentea vasa, vestesque pretiosas, in prædam frustra reclamante Lucullo involarunt. Accidit etiam, ut unus ex mulis, qui Regis gazam portabant, objiceret se illis, qui Mithridatem fugientem insequerentur. hi, concisa muli aurum ferentis sarcinâ, dum illud provolutum certatim colligunt, passi sunt Regem in Comana evadere. Inde cum duobus millibus equitum in Armeniam profugit Mithridates ad Tigranem generum suum. Appian. *Mithridaticis*, Plutarchus in *Lucullo*, Eutrop. lib. 6.

Spartacus elatus victoriis, de invadenda Urbe Romana deliberavit. Comitibus prætoribus cum nemo candidatus prodiret, M. Licinius Crassus genere divitiisque nobilis, præturam suscipere ausus, cum sex legionibus contra Spartacum profectus est, & juxta agrum Picenum consedit: Legatum verò Mummium cum duabus legionibus circummisit, non ut cum hostibus signa conferret, sed ut eos sequeretur. Ille autem, manum conseruit, & fusus est; multi cecidere, multi abjectis armis fugerunt. Crassus, ut fugitores cœceret, severâ ac militari disciplinâ usus est: quingentos enim primos, à quibus initium fugæ ortum fuerat, forte eductos decimavit. Plutarchi verba: εἰς πεντήκοντα διανείμας δεκάδας, ἀφ' ἑκάστης ἀπέκλεινεν ἓνα ἢ κλίρω λαχόντα. Quod vetus supplicii genus intermortuum, ac desitum jam pridem, postliminio in castra Romana reductum à Crasso. Hoc modo postquàm effecit, ut ipse à militibus magis quàm hostis timeretur, in Spartacum duxit. At ille cessit per Lucaniam ad mare; & in Freto nactus quædam prædatoria Cilicum navigia, in Siciliam transmittere exercitum cogitabat. Sed à Cilicibus delusus, in Rheginorum consedit peninsula. Crassus, ut commeatus facultatem hostibus adimeret, isthmum muro sepire institit, ac fossam ex mari in mare duxit. Spartacus nocte procellosâ partem fossæ complevit humo & arborum ramis, ac tertiam partem exercitus traduxit: deinde commissâ cum Crasso pugnâ, duodecim millia suorum amisit. Post hanc cladem ad montes Petilinos se recepit. Crassi legatus & quæstor, tergo ejus inhærebant: Verum ubi ille agmen tandem convertit, cœdè fugerunt Romani, & saucio Quæstore ægrè evasere.

evadere. Hac victoriâ elati Fugitivi, pugnam ultrâ no-
lebant detrectare. Crassus etiam cum hostibus dimica-
re maturabat, quod Pompeius, qui redierat ex Hispa-
nia, ad hoc bellum conficiendum propediem ventu-
rus nunciabatur. Igitur cum castra castris jam collata
essent, Spartacus omneis copias explicavit; & conser-
to prælio, ipse per tela multa & vulnera Crassum pe-
tens, illum non est assecutus, verum duos centurio-
nes, qui manus cum eo conseruere, interemit. postre-
mò, effusis in fugam iis qui circa eum erant, ipse dum
locum tenet, pugnans trucidatur. tum verò cæteri
turbatis ordinibus cædebantur. Aliquot eorum, qui ex
prælio fugerunt, Pompeius oppressit. Vide Plat. in
Crasso, Appianum de Bell. Civ. lib. 1. Florum lib. 3. cap. 20.
Eutropium libro sexto, Orosium lib. 5. cap. 24.

Marcus Lucullus, qui Curioni in Macedonia succes-
serat, primus Romanorum Bessis bellum intulit, eòs-
que in deditiorem recepit: multas supra Pontum po-
sitas urbes aggressus est, & Romana Scythia arma mon-
stravit. Eutrop. lib. 6. Rufus in Breviario, Oros. lib. 6.
cap. 3.

Alexandra Judæorum regina Aristobulam filium
cum exercitu misit contra Ptolemæum Mennæum, qui
gravis erat urbi Damasco vicinus. Per idem tempus
nunciatum est, Tigranem Armeniorum regem cum
quingentis millibus militum invasisse Syriam. Regina
enim Selene, aliàs Cleopatra dicta, imperabat in Sy-
ria, & incolis ejus auctor erat, ut Tigranem excluder-
ent. Joseph. Antiquit. lib. 13. cap. 24. Apud eundem
De Bello Jud. lib. 1. cap. 4. legimus, Cleopatram Pto-
lemaide obsessam esse à Tigra. Apud Strabonem verò,
Tigranes Cleopatram, quæ & Selene dicta est, in Se-
leucia Mesopotamiæ castello obsedisse dicitur: Libro
decimo sexto: Ἐν δὲ (φευγέτω) τῷ Σελεύκῳ ἐπιχειρήσαν
Κλεοπάτρῃ Τίγρανός ἀνέλε καθέζεσθαι χρόνον πᾶν, ἵνα καὶ ἡ
Συρία ἐξέπῃ. id est: In eo castello Cleopatram, quæ Sele-
ne cognominata est, Tigranes aliquandiu inclusam interemit,
cùm Syriâ excidisset. Hæc enim vidua Antiochi cùm esset
(uti Casaubonus ibi annotavit) multis autor fuerat ut
Tigranem excluderent. De hac Selene, Appianus Syria-
cis, scribit, uxorem trium Antiochorum fuisse: Anti-
ochus Pius Antiochi Cyziceni filius duxit Selenen, inquit,
quæ prius & patri ejus Cyziceno & patruo Grypo nupsit: me-
rito igitur divinâ ultione à Tigra pulsus est. Falli autem
videtur Appianus: Nam Selene Ptolemæi Lathuri
primò conjux fuit; deinde nupsit Antiocho Grypo,
ac demum Antiochi Cyziceni Filio. Addit Appianus;
Antiochi Pii filium, qui in Asia educatus est, & inde
Asiaticus cognomine dictus, ex hac Selene genitum
fuisse.

A. M. 3935. ante Christum 68.

U. C. DCLXXXIV. SELEUCID. CCXLIII.

ALEXANDRÆ IX.

Cn. Pompeio Magno, M. Licinio Crasso Coss.

MITHRIDATE in Armeniam fugato, L. Lucul-
lus urbes Ponti occupat, Amisum, Eupatoriam, Ama-
strim, Heraclæam, Sinopen: de quibus urbibus legen-
dus Strabo lib. 12. & quæ ex Memnone historico Photius
excerpsit. Duas autem civitates, Sinopen & Amisum,
jam desolatas, ipse Lucullus restituit suis civibus, ut
scribit Appianus. Machares Mithridatis filius, qui hoc

tempore Bospori rex erat, missâ coronâ aureâ, in so-
cietatem receptus est à Lucullo, & amicus Populi Ro-
mani appellatus. App. Mithridaticis.

Tigranes Mithridatem socerum suum regno extru-
sum, non statim admisit in conspectum suum, sed jus-
sit in castellis ali more regio. De Tigranis potentia, sic
loquitur Lucullus apud Plutarchum: Ὑπὲρ Ἀρμενίας καὶ Σηταί
Τίγρανός βασιλεὺς βασιλέων, ἔχων δυνάμιν, ἥ Πάρθους τε
πειλόπτεται ἡ Ἀσία, καὶ πόλεις Ἑλλωίδας εἰς Μηδίαν ἀνακο-
μίζει, καὶ Συρίας κρατεῖ καὶ Παλαιστίνης, καὶ τὰς ἀπὸ Σελεύκου
βασιλεὺς ἀποκρινύει, θυγατέρας δ' αὐτοῦ ἀγείν καὶ γυναικὰς ἀ-
ναπαύουσιν. id est: Super Armeniam sedet Rex regum Tigranes
eâ subnixus potentia, qua Parthis extorquet Asiam, civi-
tates Græcas in Mediam deportat, Syriam obtinet ac Palesti-
nam, Reges Seleucidas sustollit, eorum filias & conjuges sedi-
bus extructas abducit. Multas enim gentes in ditionem
suam redegerat Tigranes; Parthorum imperium obtri-
vit: Mesopotamiam Græcis incolis frequentavit, quos
ex Cilicia & ex Cappadocia abductos ibi collocavit.
Strabo, lib. 12. sub finem: Τίγρανες inter Iberiam & Zeug-
μα, quod est ad Euphraten, urbem Tigranocerta nominatam
condidit, in quam homines congregavit καὶ δόξα ἐρημωθεῖ-
σων ὑπ' αὐτοῦ πόλεων Ἑλληνίδων, ex duodecim Græcanicis ur-
bibus, quas evastaverat.

M. Tullius Cicero annum ætatis trigessimum septi-
mum agens, Ædilitatem petebat: & hoc ipso anno O-
rationes scripsit in C. Verrem, qui provinciam Sicili-
am depeculatus erat. Verres enim ex prætura Siciliam
per triennium tenuerat, atque in ea fuerat libidinosè,
avarè, crudelitèrque versatus. quare cùm tandem hoc
anno L. Metellus prætor in eam provinciam mittere-
tur, Verres à Siculis repetundarum postulatus est. Hor-
tensius orator, qui Verres amicus erat, cum ad singu-
la respondere ex tempore cogeretur, arte Ciceronis ita
est fatigatus, ut nihil quod contrâ diceret, inveniret.
Verres itaque non expectato judicii exitu, suâ sponte
in exilium concessit, ut scribit Asconius.

P. Virgilius Maro Latinorum Poëtarum princeps
nascitur Iduum Octobrium die, in pago, qui Andes di-
citur, & abest à Mantua non procul, ut in ipsius Poëtæ
Vita legimus. Martialis lib. 12. Epigr. 68.

Octobres Maro consecravit Idus.

A. M. 3936. ante Christum 67.

U. C. DCLXXXV. SELEUCID. CCXLIV.

ARISTOBULI I.

Q. Hortensio Nepote, Q. Cæcilio Metello Coss.

LUCULLUS Ponto subacto & Asiæ rebus ordina-
tis, contra Tigranem movit cum duabus lectis legio-
nibus & quingentis equitibus, copiasque nemine prohi-
bente trans fluvium Euphratem traduxit. Id ubi tan-
dem Rex Tigranes sensit, Mithrobarzanem præmisit
cum duobus millibus equitum, qui Luculli cursum im-
pediret: urbem Tigranocerta Mançeo tutandam tra-
didit: ipse obibat regionem, colligens exercitum. Lu-
cullus Tigrim transgressus jam in Armeniam pervene-
rat, cùm speculatores ei nunciant, hostem adesse. Sub-
stitit ergo ad castra munienda: cum parte autem co-
piarum Sextilius legatum misit, jussu, cùm venisset
prope hostem, consistere dum se castra permunivisset
accepisset. Coactus est verò Sextilius manum confere-
re, invehente ferociter Mithrobarzane, qui in conflictu
pugnans cecidit; cæteri in fuga plerique perierunt.

Circa

Circa hoc tempus denum Tigranes Mithridatem suo aspectu dignatus rogat, quid facto opus sit. Suadet ille, ut à tergo Lucillum insectans, & frumentatores arcens, Romanos fame conficiat. Tigranes verò lentum hoc & inglorium consilium arbitratus, prælio discernere statuit. Igitur se ad Taurum montem recepit, ut eò copias omnes contraheret. Interim Lucillus versus Tigranocerta movit, castrisque cinctam urbem obsedit. Tigrani se junxerunt non solum Armenii & Gordyeni, sed etiam Medi, Adiabeni, Arabes, Albani, Iberes, & alii qui Araxem flumen accolebant. In exercitu suo Tigranes habuit centum quinquaginta millia hoplitarum, qui gravis armaturæ pedites erant; sagittariorum & funditorum viginti millia: equitum verò quinquaginta quinque millia, in quibus permulti erant cataphracti. Ingens præterea numerus erat eorum, qui ad vias muniendas, ad pontes parandos, ad materiam cædendam, ad flumina repurganda, & ad alia destinati sunt ministeria. Cum tanto agmine contra Romanos progreditur Tigranes, non præstolatus Mithridatem, qui eum per invidiam (ut putabat) à pugna deterruit. Lucillus relicto Muræna cum sex millibus peditum ad continuandam urbis obsidionem, secum duxit quatuor & viginti cohortes, in quibus hoplitarum non amplius decem millia, universum equitatum, funditores & sagittarios ad mille, atque ita processit. Cum apud amnem in campo spatioso confedisset, à Tigrae despectus est. Is enim conspicatus Romanorum paucitatem, dixisse fertur, *Ἐὶ μὲν ὡς πρεσβύται, πολλοὶ παρῶσιν· εἰ δ' ὡς στραῖώται, ὀλίγοι.* id est, *Si legati sunt hi, multi sunt; si milites, perpauci.* Verumtamen conferto prælio, Lucillus hac parvâ suorum manu magnum Tigranis exercitum citò profligavit. Ipse rex initio statim cum paucis effuso cursu fugam cepit, ejusque diadema, quod abiecit, inter ceteros captivos fuit. Post hanc cladem Manæus, quem Rex Tigranocertis præfecerat, universos Græcos milites ut suspectos exarmavit: qui arreptis fustibus audenter in Barbaros armatos impetum fecerunt; deinde occupatis aliquot turribus Romanos obsessores ad se vocatos recipiebant intra moenia. Ita Lucillus Tigranocerta urbem recens structam cepit, & ingenti prædâ ditavit exercitum: incolas verò, qui eò commigrare coacti fuerant, remisit in patrias suas. *Plutarchus in Lucullo, Appian. Mithridaticis, Dio lib. 35.*

Tigranes & Mithridates obeundo regiones colligebant alium exercitum, cujus præfectura Mithridati est credita. Ad Parthos quoque miserunt, qui auxilia peterent. Sed cum Lucillus etiam per legatos Regem Parthorum sollicitasset, ut sibi potius auxiliaretur, ille opem utrisque clam pollicitus, neutris tulit. Mithridates cum septuaginta millia peditum armasset, equitum triginta quinque millia, peditum omnem & partem equitatus in colle continuit: Tigranes autem cum parte equitum Romanos frumentatores adortus est. Lucillus Tigranis impetum repulit, sed Mithridatem ad certamen provocando elicere non potuit. Dum tempus terunt, famies superveniens omnes infectâ re abire coëgit. Itaque Tigranes in interiorem Armeniam, Mithridates in Pontum recessit ad regni sui reliquias. *App. ibidem.*

Postquam Mithridates à Lucullo victus ad Tigranem refugit, Magadates Tigranis strategus (qui Regis sui nomine per annos quatuordecim Syriæ præfuerat) exercitum in Tigranis auxilium inde abduxit: & interim Antiochus Antiochi Pii & Selenes filius Syris non invi-

tis in regnum sese insinuavit. Nec Lucillus Antiocho avitam possessionem invidebat. *Appian. Syriacis.*

Alexandra Judæorum regina cum annos novem regnasset, moritur, *ἐμβέλῃ καὶ εἰς τὴν Ἀρμενίαν Λοκύλλου, ut notat Josephus.* Vivente matre Hyrcanus, major natu filius, sacerdotio fruebatur; eâ verò defunctâ, etiam regno potitur. Sed alter filiorum Aristobulus paulo ante matris obitum viginti duo castella occupaverat. Is enim *δραστήριος τε ἦν, καὶ θαρσάλῃ, industrius erat, audax, & magnanimus:* Hyrcanus contra *ἦν ἀδελφῆς ἀρετὰς διοικεῖν, καὶ βίον ἡσύχον μᾶλλον ἡσυχῆς,* erat rebus administrandis parum idoneus, & vite quietæ amator. Igitur Aristobulus fratri mox bellum intulit: Hyrcanus verò, cum multi ex ejus militibus transfugerent, in Arcem Barin, quæ post Antonia dicta est, confugit; ibique salutis obsides nactus (erat enim ibi in custodia conjux Aristobuli cum filiis) in concordiam eâ lege rediit, ut regnum quidem Aristobulus haberet, ipse verò aliis honoribus ut frater Regis contentus viveret. *Jos. Antiquit. lib. 13. cap. ult. & lib. 14. cap. 1. Idem De Bello Jud. lib. 1. cap. 4.*

OLYMPIAS CLXXVIII.

A. M. 3937. ante Christum 66.

U. C. DCLXXXVI. SELEUCID. CCXLV.

ARISTOBULI II.

L. Cecilio Metello, Quinto Marcio Rege Coss.

METELLUS consul initio anni moritur; & qui in ejus locum sufficiebatur, antequam iniret magistratum, itidem moritur: ideoque omnis causâ tertius nullus suffectus est. solus itaque hoc anno Marcius consulatum gessit. *Dio lib. 35.*

Lucillus in Armenia aliquot oppidula obsidet & populatur. Cum verò superiores regiones petere, & urbem Artaxata, quæ Tigranis regia erat, oppugnare statuisset, ob vim frigoris retrò signa movere cogitur. Trajecto igitur Tauri montis jugo descendit in regionem Mygdonicam, in qua erat Nisibis urbs ampla & populosa: hanc adhibitis machinis expugnavit. Guras Tigranis frater, qui urbi præerat, in potestatem Luculli se dedit. *Plut. in Lucullo, Dio lib. 35.*

Mithridates in Pontum regressus multa recuperat. Lucillus ibi reliquerat M. Fabium, & Triarium. Fabius à Mithridate fusus est. Rex autem, dum fugientibus instat, saxo ictus in genu, & telo sub oculo faucius, celeriter excessit prælio: unde per multos dies cessatum est. Curabant autem Regem Agari gens Scythica, remediis confectis è succo serpentium. Mithridates sanatus Cabira urbem obsidet, in quam Fabius se receperat; sed superveniente Triario, obsidionem solvere cogitur. Vide *App. Mithridaticis, Dionem lib. 35. Plutarchum in Lucullo.*

A. M. 3938. ante Christum 65.

U. C. DCLXXXVII. SELEUCID. CCXLVI.

ARISTOBULI III.

C. Calpurnio Pisone, M. Acilio Glabrione Coss.

MITHRIDATES auctis viribus Triarium provocat ad prælium. Triarius videns se viribus Regis im-

imparem, tentare prælium non audebat ante Luculli adventum. Miles verò moræ impatiens postulat, ut protinus in hostem ducatur. Ita cogitur Triarius cum Mithridate pugnare, viribus multo inferior. Rex corpore vegetus & animo invictus strenuè pugnat, & compulso peditatu hostium in fossam quandam coenosam, ipse equites animosè persequitur, donec centurio quidam Romanus, qui specie famuli equitantem cursu æquabat, Regem graviter vulneravit, adactò in ejus femur pugione. Et Romanus quidem ille statim occisus est: sed Rege læso substitit victor exercitus. Mithridates, postquam adhibito medico recollegit animum, reprehendit eos qui signum receptui dederant, & eà ipsà die Romanis castris admovit exercitum: quæ jam defert erant pavore militum. Inter cadavera reperti sunt tribuni viginti quatuor, centuriones centum quinquaginta, militum verò septem circiter millia cæsa dicuntur. Non multo post supervenit Lucullus: Cujus conatibus obsticit militum rebellio multis de causis imperium ejus detrectantium. Nam veterani milites, qui Fimbriani & Valeriani dicebantur, nova militiæ onera subire recusabant. Eos autem in Lucillum concitavit P. Clodius, cujus sororem Clodiam Lucullus uxorem duxerat. Jamq; Acilius Consul Lucullo successor à Senatu datus adventabat. Marcius Ciliciæ proconsul erat; qui auxilium Lucullo postulanti negabat; & dimissi per Asiam præcones pronunciarunt, incusari à Senatu Lucillum, quòd bellum diutius justo protrahat. Has ob causas seditione coortà bellum Mithridaticum Luculli ductu finiri non potuit. Acilius metuens ut placandæ seditioni par esse posset, ad exercitum non accedit. Ita Mithridates & Tigranes propria regna à Romanis attrita recuperant. *App. Mithridaticis, Dio lib. 35. Plat. in Lucullo.*

Q. Cæcilius Metellus, qui ante biennium Consul fuit, in Cretam insulam, quæ Mithridati fuisse videbatur, missus, rebus magnis ibi gestis totaque Insulâ in potestatem redactâ triumphum meruit, & Creticus appellatus est. Vide *Livii Epit. lib. 98. Florum lib. 3. cap. 7. Velleium lib. 2. cap. 34. Eutrop. lib. 6. & Dionem lib. 36.*

Bellum piraticum hoc anno Cn. Pompeius magnâ felicitate ac celeritate confecit. Piratæ jam antea cohibiti fuerant à Servilio Isaurico aliisque Romanis ducebus. Hoc autem tempore tanta erat piratarum multitudo, ut Romanis toto orbe victoribus navigatio soluta non esset. Pompeius quadraginta diebus occidentum mare expurgat à Gadibus Romam usque. Romæ tantisper moratus, deinde à Brundisio vectus, totidem diebus totum tractum Orientalem purgat usque ad Ificum Sinum. Habebant quidem Piratæ passim castella, arces, & occultas stationes navium; sed potissimum excurrebant ex aspera Cilicia: unde communi nomine appellabantur Cilices, etsi inter eos multi essent Syri, Cyprii, Pamphylii, Pontici, & ex aliis gentibus. Pompeius cum variis militum copiis & ingenti machinarum numero Ciliciam petiit, ut receptacula piratarum & arces in rupibus sitas oppugnaret. Sed nihil his opus habuit; sola enim celebritas nominis & amplitudo apparatûs ita prædones perterruebat, ut se abstinerent à certamine, clementiorem sperantes victorem, & alii post alios se ejus fidei permiserint. Atque ita Piraticum bellum, quod diuturnum fore putabatur, intra paucos menses confectum est: Vide *Plutarch. in Vita Pompeii, Appianum Mithridaticis, Dionem lib. 36. Livii Epit. lib. 99. Florum lib. 3. cap. 6. Velleium lib. 2. cap. 32. Eutrop. lib. 6.* Hujus belli meminit & Cicero *Oratione*

Pro Lege Manilia: Ibidem docet, A. Gabinium tribunum plebis, legem tulisse de administratione hujus maritimi belli Pompeio mandanda.

A. M. 3939. ante Christum 64.

U. C. DCLXXXVIII. SELEUCID. CCXLVII.

ARISTOBULI IV.

M. Emilio Lepido, L. Vulcatio Tullo Coss.

DUM Cn. Pompeius belli piratici reliquias persequeretur, C. Manilius tribunus plebis rogationem tulit, ut omnes exercitus, quos usquam Romani extra Italiam habebant, & totius Asiæ administratio, unâ cum bello contra Mithridatem & Tigranem, eidem Pompeio committerentur. Hanc legem Maniliam (ita enim Cicero eam appellat) ab optimatibus oppugnatam, populus tamen magno consensu accepit, annicente maximè Cicerone prætor. is enim, cum antea optimates tueri solitus esset, nunc ad plebem se contulerat. Sed & C. Julius Cæsar (qui nuper gessit Quæsturam) huic causæ favisse dicitur, ut populum ad extraordinaria sibi quoque mandanda imperia post promptiorem haberet. Pompeius igitur statim ex Asia contractis copiis castra metatus est in Mithridatis finibus: qui tum exercitum collegerat, in quo erant triginta peditum millia, & tria millia equitum, ad regni sui præsidium. Post equestrem velitationem, Rex inopiâ pressus, ad interiora sui regni invitus se recepit, sperans, hostem in regione vastata morantem sensurum multa incommoda. Pompeius verò post se commeatus deferri jusserat: & ad Orientalem tractum progressus, centum quinquaginta stadiorum vallum Regi circumdedit. Hinc ille cum rursus inopiâ laboraret, noctu aufugit per vias difficiles, vicum rupibus circumquaque munitum occupavit, ad quem unicus adscensus patebat. Pompeius illuc Regem secutus, ex adverso stationem opposuit regiis cohortibus, quæ aditum servabant. Ibi Mithridatis exercitus periit, propter temeritatem eorum, qui dum immissi volunt suis stationariis succurrere, tumultum excitarunt, rupibus impediti cæsi sunt ad decem millia, & castra capta cum omni apparatu. Mithridates cum solis satellitibus per rupes elapsus fugit in castellum Sinoregem (Strabo Sinorian vocat) ubi plurimum pecuniæ recondiderat: ablatisque inde fermè sex millibus talentorum, ad fontes Euphratis properavit, Colchos porro petiturus. *App. Mithridaticis. Plutarchus* verò res à Pompeio contra Mithridatem gestas sic narrat: Cum Rex montem, in quo castra habuerat, quasi aridum reliquisset, eum ipsum occupavit Pompeius, jussitque puteos passim deprimi, atq; ita fuit in castris statim aquæ affluentia. Deinde Mithridatem munitionibus circumvallavit. Ille dies 45 obsessus, cum inutiles & ægrotos occidisset, cum firmissimis copiis clam aufugit. Mox tamen eum circa Euphratem adeptus Pompeius castra castris ejus contulit: metuensq; ne anteverteret Euphratem transmittere, intempestâ nocte instructas copias in hostem duxit. Ubi autem Rex è somno excitatus eduxit copias pro vallo pugnaturus, dubitavit Pompeius per tenebras discrimen prælii subire. At majores natu ordinum ductores adhortando eum concitarunt. neque enim prorsus cæca nox erat, sed Luna in occasum vergens satis clarum corporum aspectum adhuc præbebat. Quod imprimis eluit regios. Nam Romanorum, qui aversani habebant Lunam, umbræ longè corpora præcurrentes incumbabant hostibus.

hostibus; qui non valebant intervallum exactè cognoscere: sed, ut si ad manus ventum esset, hastis incassum emissis neminem attingere. Quo errore animadvertso, Romani cum clamore invehuntur, & hostes percussos cadunt. ita plus decem millia cecidere, & castra Mithridatis capta sunt. Nocturnum isthoc praelium Dio quoque commemorat. *Flori* locum hac de re depravatum esse, constat. Sic enim ille: Nocturna ea dimicatio fuit, & Luna in partibus: quippe quasi commilitans, cum à tergo hostibus, à facie Romanis se praeuisset, Pontici per errorem longius cadentes umbras (suas) quasi hostium corpora petebant. Legendum monent viri docti: Cum à tergo Romanis, à facie hostibus se praeuisset; & delendam voculam, suas. De hac pugna *Orosius* lib. 6. cap. 4. Bellum nocte commissum est. Luna tunc orta, à tergo Romanis erat. regii longitudine umbrarum proximitatem hostium rati, cuncta in irritum tela fuderunt. Addit, De exercitu regio quadraginta millia caesa vel capta esse: Romanos autem vix quadraginta interfectos. In *Eutropio* legitur: Pompeius Mithridatem nocturno praelio vicit, castra diripuit; quadraginta millibus ejus occisis, triginta [al. viginti] tantum de exercitu suo perdidit, & duos centuriones. Post pugnam nocturnam (ut *Plutarchus* tradit) Mithridates cum paucis fugae comitibus venit eis *χρῆλον Ἰνδῶν χρημάτων καὶ κεκολλημένων βασιλικῶν μισθῶν*, id est, ad arcem Inora, ubi regia pecunia erat & thesauri pretiosi. Inde in Armeniam ad Tigranem contendit. sed, cum Tigranes eum repulisset, praeteritis Euphratis fontibus intendit per Colchidem fugam. Apud *Strabonem* libro duodecimo, haec leguntur: Σινωρία, ἐμπροσθεν τοῖς ὀρεῶν καὶ μεγάλῃς Ἀρμενίδος χρῆλον, &c. Sinoria, finibus majoris Armeniae inherens (est) castellum. in hanc ultimam Pontici regni marginem confugit ingruente Pompeio Mithridates, montemque aqua praeditum in Acilisena occupavit haud procul Euphrate: & ibi tantisper duravit, donec Pompeio obsidente coactus fuit per montes in Colchidem, atque inde in Bosporum fugere. Pompeius autem ibi locorum condidit Nicopolin. Haec *Strabo*. Urbem Nicopolin inter Euphraten & Araxem senibus lassis & aegris volentibus condidit Pompeius, uti scribit *Orosius*. Dio, libro trigésimo sexto: Πόλιν ἐν τῷ χρῆλῳ ἐν ᾧ ἐνεκλήκει σωφρονιστὴς τοῖς στρατιώταις καὶ τοῖς ἀσπληκτέσις ἢ σπαρταῖς. id est: Urbem eo loco ubi victoriam pepererat, vulneribus & aetate confectis militibus condidit.

Armeniam ingressus est Pompeius, arcessitus à Tigrane juniore. is enim, cum à patre descivisset, bello victus ad Parthorum regem Phraatem socerum suum confugerat: ut autem amicitiam cum Romanis coheret, Pompeio ad Araxem amnem occurrit. Rex etiam ipse Tigranes ad deditionem faciendam perrexit, & in castra Pompeii venit: quem, cum ad genua ejus procubisset, Pompeius apprehensâ dexterâ sustulit, eiq; diadema, quod abjecerat, restituit: & datâ veniâ praeteritorum, patri conciliavit filium: Sophenes regnum filio concessit, patri Armeniam, quam hactenus retinuerat, addidit, eâ lege ut hunc filium heredem relinqueret: provinciis verò, quas bello quaesiverat, eum iussit decedere. Has condiciones laetus accepit Tigranes pater. Filius autem & in patrem impius & Pompeio infidus deprehenderetur, in vincula coniectus, atq; ad triumphum servatus est. *Plut.* in Pompeio, Dio lib. 36. *App. Mithridaticis*.

Mithridates ubi in Colchidem pervenit, perustratâ in Circuitu orâ Ponticâ, per Scythas maris ejus & Maotidis accolâs pervadere in Bosporum, pulsoque Machare ingrato filio, rursus apertum cum Romanis bellum gerere cogitabat. hâs etsi parum credibiles cogitationes ille tamen ausus exsequi, fecit iter per gentes Scy-

thicas: & Heniochos quidem libenter exceptus transivit. Achæos verò obfistere ausos fugavit. post ingressus regiones Maoticas multis subditas regulis, hospitaliter exceptus est, eosque in societatem pertraxit. Machares filius ejus, qui ad Romanos defecerat, legatos ad patrem mittit, qui se excusarent: sed ubi cognovit eum implacabilem, fugit in Chersonesum Ponticam; & cum pater immissa classe eum persequeretur, manus sibi intulit. *App. Mithridaticis*.

Pompeius Afranio ad praesidium Armeniae relicto, iter intendit contra Mithridatem. In hoc itinere Albanos vicit & Iberas, ut scribit *Plutarchus*. Regionem Colchicam ineunti Pompeio occurrit ad Phasim Servilius cum classe, quæ Pontum tuebatur. Pompeius autem cum intellexisset Mithridatem per Scythas Maotidis accolâs profugisse, eum ulterius non insectari statuit. Obibat igitur Colchos, ut Argonautarum peregrinationes viseret, præcipue locum videre cupiens in quo Prometheus fertur affixus fuisse Caucaaso. *App. ibidem*.

Antipater Idumæus (cujus pater Antipas totius Idumææ dux ab Alexandro rege constitutus fuit) cum Hyrcani partibus studeret, Aristobulum insensum habuit. Is igitur potentiores Judæorum adversus Aristobulum, qui fratrem natu majorem regno ejecerat, concitare conatus est, ipsumque Hyrcanum tandem induxit, ut ad Aretam Arabum regem fugeret. Antipater erat Aretæ Regi amicissimus: itaque eum rogabat, ut Hyrcanum restitueret. Hyrcanus quoque pollicitus est, si ope ejus reductus regnum reciperet, redditurum se ei oppida duodecim, quæ pater ipsius Alexander in Arabia ceperat. His permotus Aretas hoc circiter anno adversus Aristobulum suscipit expeditionem. *Jos. Antiq. lib. 14. cap. 2.*

A. M. 3940. ante Christum 63.

U.C. DCLXXXIX. SELENCID. CCXLVIII.

ARISTOBULUS V.

L. Aurelio Cotta, L. Manlio Torquato Coss.

POMPEIUS, ubi accepit Albanorum regem Orossem sive Orodem iterum novas res moliri, rursus Cyrum flumen non sine magno periculo transmisit; & decem millibus utrumque aqua impletis, per viam aridam & asperam in hostem duxit. Offendit ad amnem Abanta peditum millia sexaginta, equitum duodecim millia. Collatis signis, Pompeius Cosin regis fratrem, harum copiarum ductorem, hastâ transfixit, cum in ipsum inveheretur. *Plut.* Albanorum regem Orodem ter victum à Romanis, ait *Eutropius*: Postremò per epistolas & munera rogatus Pompeius, veniam ei, ac pacem dedit. Iberiæ quoque rex Artoces (eum Dio Ἀρτώκω nominat) acie victus, & in deditionem acceptus est. Vide *Appianum*, & *Orosium* lib. 6. cap. 4. Postea cum Pompeius Hyrcaniam & mare Caspium visere gestiret, deterritus est, quòd audiret magnam esse in illa regione vim pernicialium serpentium: itaque in minorem Armeniam divertit. Elymaeorum & Medorum regibus, qui legatos ad eum miserant, benignè rescripsit. Phraatem regem Parthorum, qui Gordyenam incurabat, & infestabat Tigranis subditos, misso cum exercitu Afranio, expulit, insectatusque est usque ad Arbēlin. *Plut.*

Dum circa Pontum versaretur Pompeius, aliquot Mi-

Mithridatis concubinæ attractæ ad eum fuere; quarum ille nullam attigit, sed eas omnes remisit ad parentes & propinquos. Stratonice præ aliis diligebatur à Mithridate, qui opulentissimam arcem huic mulieri servandam dederat. Eam verò arcem Stratonice Pompeio unà cum thesauris tradidit, hoc unum pacta, ut si fortè Pompeius Xipharem filium, quem ipsa Mithridati pepererat, in potestatem redigeret, matri eum servaret incolumem. Mithridates, qui jam Pontum circumlustraverat, & in Bosporo manum haud contemnendam contraxerat, occupato Panticapæo (quam urbem in faucibus Mæotidis sitam, Bosporanorum Europæorum metropolin esse dicit *Strabo*) juxta fretum interfecit Xipharem filium propter maternam culpam, & cadaver, inspectante matre ex adverso littore, insepultum projecit. *App. Mithridaticis. Plut. in Pompeio.*

Romæ Consules in hunc annum designati fuerant P. Sulla & P. Autronius; quibus ambitus accusatis & damnatis substituti sunt Cotta & Torquatus accusatores. Id M. Crasso & Julio Cæsari displicuit, qui idcirco dicuntur iniisse consilium adoriendi Senatum. Vide *Suetonium in Vita Julii Cæsaris, cap. 9.*

C. Julius Cæsar, qui hoc anno Ædilis erat, conciliato populi favore, tentavit per partem tribunorum ut sibi Ægyptus provincia plebiscito daretur: nactus extraordinarii imperii occasionem, quod Alexandrini regem suum, socium atque amicum à Senatu appellatum, expulerant: nec obtinuit, adversante optimatum factione. *Sueton. ibidem.* Ægypti rex Ptolemæus Auletes, qui propter ignaviâ & crudelitatem regno expulsus est, non multo post Romam venit, ut infra videbimus.

Q. Horatius Flaccus poëta in Venusio Apuliæ oppido nascitur sexto Idus Decembris. Sui natalis ipse meminit in *Carmine vicesimo primo libri tertii.* ibi enim jocose amphoram sic alloquitur, *O nata mecum Consule Manlio.* Manlium Torquatum intelligit, hujus anni Consullem. Se libertino patre natum esse, testatur *Sermone sexto libri prioris.* Hujus Poëtæ vitam scripsit *Suetonius*; quem vide.

OLYMPIAS CLXXIX.

A. M. 3941. ante Christum 62.

U. C. DCXC. SELEUCID. CCXLIX.

ARISTOBULI VI.

Lucio Julio Cæsare, Caio Marcio Figulo Coss.

AFRANIUS, postquam Parthos Gordyenâ expulerat, per Mesopotamiam in Syriam rediens, locorum ignorantia multum periclitatus est, periissetque cum exercitu, nisi Charrenses sive Carrhæi fidos itineris duces Romanis præbuisent. Phraates Parthorum rex Tigrani pariter & Romanis iratus ob Gordyenam sibi ereptam, copias in Armeniam ducit. Tigranes igitur auxilium petit à Pompeio, qui hoc tempore descenderat à Pontica regione, & jam Syriam ingressus erat, ut docemur ex his verbis *Dionis*: τὸν τε Τίγδαρον & Πομπήιον ἐν Συρίᾳ ὄντα ἐπεκλεσαμένους, id est, Tigrane invocante in auxilium Pompeium, qui in Syria jam erat. Syriæ res constituenti Pompeio, ut scribit *Appianus*, legati supervenerunt à Phraate & Tigraane, inter quos bellum exortum erat. Ille autem nolens Parthis arma inferre absq; Senatusconsulto, misit qui pacem inter partes facerent. Vide *Dionem lib. 37.* Indicat etiam *Plutarchus*, Pompeium, ubi in Syriam descenderat, Armeniis &

Parthis, qui de regione Gordyena disceptantes causam ejus notioni permiserant, treis judices & arbitros misisse.

Aretas Arabum rex Antipatri precibus & Hyrcani promissis permotus expeditionem suscepit contra Judæorum regem Aristobulum, eumque mox vicit prælio. Post eam victoriam multis ad Hyrcanum transfugientibus, Aristobulus Hierosolyma confugit. Arabs admotis tam Judæorum, qui Hyrcanum adjuvabant, quam Arabum exercitibus, eum Templo inclusum oppugnabat. Interea Scaurus à Pompeio præmissus in Judæam venit. Ad eum legati & ab Hyrcano & ab Aristobulo missi sunt. Scaurus acceptâ ab Aristobulo pecuniâ denunciat Aretæ, ut recederet Solutâ obsidione, Scaurus Damascum reversus est: Aristobulus autem collecto exercitu contra Aretam & Hyrcanum profectus, & cum illis congressus apud Papyronem, prælio vicit, cæsis circiter septem millibus hostium. *Jos. Antiq. lib. 14. cap. 4. & De Bello Judaico lib. 1. cap. 5.*

A. M. 3942. ante Christum 61.

U. C. DCXCI. SELEUCID. CCL.

HYRCANI I.

M. Tullio Cicerone, Caio Antonio Nepote Coss.

MARCUS Tullius Cicero Consul creatus est anno suo, hoc est, anno ætatis quadragesimo tertio, quæ erat Ætas Consularis (ut ipse dicit Philippicâ quintâ) legibus annalibus definita. Cicero, cum Consulatum peteret, sex competitores nobiles habuit; duos patricios, Galbam & Catilinam; quatuor plebeios, Antonium, Cassium, Cornificium, Licinium. Vix unquam tanto universi populi studio quisquam consul factus est: cum prius clarâ voce totius civitatis, quam tacitâ tabellâ consul sit declaratus. Verba ipsius, *Oratione secundâ De Lege Agraria*: Me primum hominem novum, consulem fecistis: & eum locum, quem nobilitas præsidii firmatum, atque omni ratione obvallatum tenebat, me duce, rescidistis; virtutisque in posterum patere voluistis. Neque me tantummodò Consulem, quod est ipsum per sese amplissimum, sed ita fecistis, quomodo pauci nobiles in hac civitate Consules facti sunt, novus ante me nemo. --Est illud amplissimum, Quirites, quod hoc honore ex novis hominibus primum me, multis posthabitis, affecistis: quod primâ petitione: quod anno meo: sed tamen magnificentius atque ornatius esse illo nihil potest, quod meis comitiis non tabellam vindicem tacitæ libertatis, sed vocem vivam præ vobis indicem vestrarum erga me voluntatum, ac studiorum tulistis. Novos homines appellabant Romani eos, qui cum clarum genus non haberent, neque ullis majorum imaginibus commendarentur, per se honores erant adepti, & clari evaserant. Novo homini ante Caium Marium consulatus nemini mandatus fuit, ut docet *Sallustius Jugurth. cap. 63.*

Pompeio in Syriam ingresso, Antiochus Antiochi Pii F. Antiochi Cyziceni Nepos, cui Lucullus victo Tigraane Syriæ regnum concesserat, primò quidem fugiendi in Parthos consilium cepit, deinde mutatâ sententiâ Pompeii clementiam experiri maluit. Pompeius Syriâ sine certamine potitus, Antiochum regno exuit, & intra Comagenam, ut pridem, se continere jussit. Ita hunc, nunquam de populo Rom. malè meritum, Pompeius regno Syriæ spoliavit; quia facile fuit tanto exercitu regem inermem opprimere: quamvis aliam Romanus causam prætexebat; videlicet, Iniquum esse, ut Syria, unde Seleucidæ expulerat Tigranes,

nunc Seleucidis victis cederet potius, quam Romanis victoribus. Vide Dionem, & Appianum Syriacis. Ex Trogo Justinus hanc rem narrat, libro quadragesimo: Tigrane à Lucullo victo, rex Syriæ Antiochus Cyziceni filius (imò nepos) ab eodem Lucullo appellatur. Sed quod Lucullus dederat, postea ademit Pompeius: qui poscenti regnum respondit, Ne volenti quidem Syriæ, nedum recusanti daturum se regem, qui quatuordecim annos, quibus Tigranes Syriam tenuit, in angulo Ciliciæ latuerit, victo autem eodem Tigraue à Romanis, alieni operis præmia postulet. Igitur ut habenti regnum non ademerit, ita quo cesserit Tigrani, non daturum, quod tueri nesciat; ne rursus Syriam Iudeorum & Arabum latrociniis infestam reddat. atque ita Syriam in provincie formam redigit.

Mithridates circa Bosporum Cimmerium maximos delectus habuit, & occupato Panticapæo, partem exercitus trajecit Phanagoriam (quod alterum est Emporium in Ostio Ponti situm) ut utrinque aditum teneret. Nam Phanagoria metropolis erat Bosporanorum Asia-norum, ut docet Strabo: apud quem memoratur ὁ δῆπλος ὁ εἰς Φαναγορίαν ἐκ τῆς Παντικαπæας, Traiectus qui inter Panticapæum est & Phanagoriam, ubi Mæotis Palus se effundit in Pontum Euxinum. Ibi Castor Phanagorensis, Mithridatis præfectus, qui Phanagorio præerat, interfectis amicis regiis Arcem occupavit, & quatuor Mithridatis filios ad præsidia Romana transiit. Mox Pharnaces Mithridatis filius, qui & regni hæres erat designatus, sollicitatis ad defectionem militibus aperto Marte in patrem insurgit. Mithridates à suis deferi se videns, ad ultimam desperationem actus, filiabus, quas apud se educatas habuit, Ægypti Cyprique desponsas regibus, potionem venenatam dat bibendam, & ipse epotat. Sed veneni vis in ipsum, quamvis datâ operâ concitatiùs ambulanti, nihil agebat, propter quotidianam pharmacorum consuetudinem, quibus se contra veneficos præmunire solebat. Quare militem quendam (Bituitum nominat Appianus) ad se interimendum invitavit. Vide Appianum Mithridaticis, Dionem, Livii Epit. lib. 102. Florum lib. 3. cap. 5. Aurel. Victorem lib. de Viris Illustribus, Eutropium lib. 6. Orosum lib. 6. cap. 5.

Cum Pompeius Damascum venisset, & CoeleSyriam obiret, præstò ei fuerunt legati ex universa Syria & Ægypto atque Judæa. Misit enim ad eum rex Iudeorum Aristobulus donum insigne, ἀμπελον χρυσῆν, id est. Vitem auream: quod donum Romæ post in Capitolio dedicatum se vidisse ait Strabo Cappadox, apud Josephum. Paulo post duo fratres, Hyrcanus & Aristobulus, qui inter se dissidebant, à Pompeio auditi sunt. Æqua postulare videbatur Hyrcanus à juniore fratre circumscriptus. Pompeius verò eos dimisit placidè; promittens se in eorum dicionem venturum, quam primum inspexisset res Nabathæorum: interim eos quietos esse iussit. Aristobulus autem Pompeii promissa expectare noluit, sed in arcem se recepit. Quare offensus Pompeius, assumpto exercitu quem in Nabathæos paraverat, contra Aristobulum movit, qui in Alexandrium refugerat. Jubente Pompeio, ut arces sibi traderet; paruit quidem, sed ægrè ferens secessit Hierosolyma, quasi ad certum bellum se præparaturus. Nec multo post Pompeio exercitum adversus eum ducenti in itinere venit nuncius è Ponto, Mithridatem à filio suo Pharnace occisum esse significans. Joseph. Antiquit. lib. 14. cap. 5, & 6. Narrat autem Plutarchus, nuncium de morte Mithridatis allatum esse, quo tempore Pompeius in Arabiam duxerat exercitum. Nam subjugatis per Afraniam Arabibus qui Amanum accolunt, cum Ara-

biæ Petræ Rex metu perculsus Romanorum imperata se facturum scripsisset, Pompeius tamen ἐσπάρτευσεν ἐπὶ τῷ Πέτρῳ, exercitum versus Petram movit; (Ibi enim Aretas regiam suam habebat:) Cumque jam non procul à Petra abesset, tabellarii accurrerunt ex Ponto latum nuncium afferentes, ὅτι Μιθριδάτης τεθνήκει, Mithridatem decessisse. Quo accepto, Pompeius extemplò signa retrò ex Arabia movit. Ita ille.

Gesta Pompeii in Syria, Phœnice & Judæa, recensentur ab Oroso, lib. 6. cap. sexto, his verbis: Pompeius occisi Mithridatis nuncio accepto, Syriam Cælen & Phœnicem bello aggressus, Iuræos primam Arabasque perdomuit, urbemque eorum, quam Petram nominant, cepit. Hinc ad Judæas (quibus Aristobulus expulso fratre Hyrcano rex præerat) atque ad Hierosolyma urbem eorum Gabinium cum exercitu mittit. Ipse continuo subsequens, & à Patribus urbe susceptus, sed à plebe muro Templi repulsus, oppugnationem ejus intendit. Id non solum naturâ loci, verum etiam ingenti muro, fossaque maximâ munitum, cum aliis aliis legiones, dies noctesque succedere sine requie cogeret, vix tertio mense expugnavit. Tredecim millia ibi Iudeorum cæsa narrantur, cetera multitudo in fidem venit. Pompeius muros civitatis everti, æquarique solo imperavit: & cum aliquantos principes Iudeorum securi percussisset, Hyrcanum Sacerdotio restituit, Aristobulum captivum Romam duxit.

Quomodo Pompeius Templum Hierosolymitanum expugnavit, narrat Josephus Antiquit. lib. 14. cap. 8. in hanc ferè sententiam: Moventi versus urbem Pompeio obviam venit Aristobulus, & oblati pecuniis eum rogabat, ut omisso bello quicquid vellet pacatè ageret. Pompeius datâ petenti veniâ, mittit Gabinium in urbem ad accipiendam pecuniam. Verum Aristobuli milites pactum irritum facientes, Gabinium excludunt. Pompeius igitur additis Aristobulo custodibus, ipse ad urbem properat. Inter oppidanos autem erat dissidium, nam alii urbem Pompeio dedendam censebant: alii excludi eum jubebant, quod Aristobulum haberet in vinculis. & hi quidem Templum occupantes, præciso ponte qui in urbem ferebat, ad bellum se expediunt: at illi intromisso exercitu urbem Pompeio tradunt, & regiam. Septentrionale Templi latus maximè erat oppugnationi obnoxium. erant autem hac quoque parte turres altæ, & fossa, & profunda vallis. Romani cum ægrè fossam complèssent, cælis circumquaque arboribus, aggerem magno labore erigebant; & ubi illud opus perfecerant, admotis machinis à Tyro advectis, murum Templi quatiebant. Aggerem verò non potuissent absolvere, nisi Judæi septimo quoque die ocium egissent. Sabbato enim, etsi licitum erat vim hostium repellere, tamen opus facientem hostem impedire Lex eos non sinebat. Quod ubi animadverterunt Romani, sabbatis erigebant aggerem, & machinas admovebant. Josepho antiquior Strabo hac de re sic scribit. libro decimo sexto: Ἐκ δὲ τῆς λίθου τοῦ λατομῆντος ἐπιπύρματο τοῦ τείχους τοῦ ἱεροῦ. κατελάβετο δ' ὡς φασί, Πομπηῖος τῆς ἡσυχίας τῆς ἡμέρας ἡμέραν, ἡνίκα ἀπείχοντο οἱ Ἰουδαῖοι πάντες ἔργου, πληρώσας τὴν τάφρον, καὶ ἐπιβαλὼν τὰς διαβάδας. id est: Templi mœnia è lapide exciso erant in altitudinem educta cum turribus. illud autem Pompeius cepit observato jejuni die, quo ab omni opere Judæi abstinent, impletâ fossâ & admotis scalis, jussitque mœnia dirui. Dionis Nicæi verba, apud Xiphilinum: Ὁ Πομπηῖος τὰ ἱεροσόλυμα πολιορκῶν περὶ ἡμέρας ἔξι καὶ εἴρη μὴ ἐν ταῖς τοῦ Κεῖνς ἡμέραις ἀπέχετο παντελῶς ἡσυχίας οἱ Ἰουδαῖοι, οὐκ ἂν εἶλεν αὐτὰ. id est: Obsidens Hierosolyma Pompeius multum negocii habuit; neque cepisset, nisi diebus Saturni ab omni opere Judæi abstinissent.

Cum

Cum turris maxima crebris ictibus concussa cecidisset, & proximi muri ruinam secum traxisset, primus evasit per ruinas Corn. Faustus Syllæ filius, sequente cohorte militum. mox omnia erant plena cadibus. ceciderunt è Judæis duodecim millia: Romanorum perpau- ci desiderati sunt. Introgressus in Templum Pompei- us, & cum eo non pauci alii, inspexerunt quæ nefas est videre nisi solis sacerdotibus. cumque intus essent ex auro mensa & candelabrum & pocula, magnâq; odo- ramentorum copia, præterea in thesauris sacræ pecuniæ circiter talentorum duo millia; nihil horum præ pieta- te attigit. Sequenti verò die jussis purgare templum æ- dituis, & instauratis legitimis sacrificiis pontificatum Hyrcano reddidit. Hierosolymas Populo Romano fe- cit tributarias: Urbes verò, quas Judæi sibi subjugav- erant in Cœlesyria, ademitt eis; & totam gentem Ju- daicam pridem elatam rebus prosperis, contraxit intra veteres terminos. Ipse Pompeius Cœlesyrio, Scaurâ tra- ditâ, in Ciliciam recessit, Romam properans; abduxit- que secum Aristobulum viactum cum filio Antigono & filiabus: major autem filius Alexander effugerat. Hæc Josephus Antiquit. lib. 14. cap. 8.

Syria in provinciæ formam redacta est ducentesimo quinquagesimo Seleucidarum anno, ut Eusebius anno- tavit. Appianus verò Syriacis, Imperium Seleucidarum perdurasse ait annos ducentos septuaginta, adnumera- tis quatuordecim Tigranis annis. Alexander Magnus Syriâ potitus est continuò post pugnam Issicam, quæ Anno Romæ Conditæ 421 accidit. Igitur anno 270 post Issicam pugnam Syria à Romanis provincia fa- cta est.

De conjuratione Catilinæ, quæ incidit in Consula- tum Ciceronis, sic scribit Paternus libro secundo: Per hæc tempora Marcus Cicero, qui omnia incrementa sua sibi debuit, vir novitatis nobilissimæ, & ut vitâ clarus, ita ingenio maxi- mus, &c. consul, Sergii Catilinæ, Lentuliq; & Cethegi, ac aliorum utriusq; ordinis virorum conjurationem singulari virtute, constantiâ, vigiliâ, curaq; eruit. Catilina metu consularis im- perii urbe pulsus est. Lentulus consularis, & prætor iterum, Ce- thegusq;, & alii, clari nominis viri, auctore Senatu, jussu Consulis, in carcere necati sunt. Plura legere est apud Sallu- stium, Plutarchum in Vita Ciceronis, Dionem lib. 37. Appia- num De Bell. Civil. lib. secundo, Eutropium lib. sexto. Vide & ipsius Ciceronis Orationes in L. Catilinam.

Cajus Octavius, qui postea Augustus dictus est, hoc anno nascitur nono Kal. Octobris, ut in ejus Vita tra- dit Suetonius. Hoc & Velleio notatum, lib. 2. cap. 36. his verbis: Consulatus Ciceronis non mediocre adjecit decus natus eo anno Divus Augustus.

A.M. 3943. ante Christum 60.

U.C. DCXCII. HYRCANI II.

D. Junio Silano, L. Licinio Muræna Coss.

MURÆNA, qui hoc anno consulatum gessit, is est, quem Cicero defendit, cum de ambitu accusatus esset. Eum accusarunt Ser. Sulpicius & M. Porcius Cato. Sulpicius competitor ejus fuerat, & repulsam tulerat. Cato (ut Plutarchus refert) juraverat, accusaturum se quem- cunque pecuniam populo dare cognovisset: ideoque Murænæ nomen detulit, quòd is pecuniâ effecisset, ut Consul cum Silano designaretur. Vide Ciceronis, quam pro eo habuit orationem. Hujus Murænæ pater bellum Mithri- dati intulit Anno Urbis 673.

Publius Clodius Pulcher, Pompeiæ uxoris C. Julii Cæsaris amore captus, infidiabatur ejus pudicitia: cumque in ædibus Cæsaris, qui Pontifex Max. erat, mulieres convenissent, ut sacris Bonæ Deæ operarentur, quæ viris nefas erat aspicere; ille vestem indutus muli- ebrem, in ædes ductu ancillæ intravit. Hujus rei men- tionem facit Cicero lib. 1. epist. XI. ad Atticum: P. Clodium Appii filium te credo audisse cum veste muliebri deprehensum do- mi C. Cæsaris, cum pro populo fieret, eumq; per manus servulæ servatum, & educitum. Oratione De Aruspicum Respon- sis, dicit, Clodium pulvinaribus Bonæ Deæ stuprum in- tulisse. Hac de causa Cæsar uxorem Pompeiam repu- diavit, ut docet Suetonius in Vita ejus, cap. 6. & 74. Rem totam plenius narratam legas apud Plutarchum, in Cæsare, & in Cicerone. Cum Senatus quæstionem de pollutis sacris decrevisset, Clodius in judicium vocatus, se non Romæ eo die, sed Interamnæ fuisse dixit: Cicero au- tem, Clodium eo die in Urbe fuisse, & ad se domum venisse, testatus est. Verum tamen Clodius à majore parte judicum absolutus est: qui postea Ciceronem o- dit, cum antea ei amicus fuisset. Plut.

Catilina, qui ex Urbe profugerat & in Italia copias collegerat, in prælio perit, armis oppressus à Caio An- tonio, qui collega Ciceronis in Consulatu fuerat. De hoc prælio vide Sallustium. C. Antonius, conjurationis Catilinæ conscius fuit: igitur morbum ipse hoc tem- pore simulavit, & Petreio pugnam commisit, Dio lib. 37. Post biennium verò C. Antonius in judicium per- tractus, ob alia crimina penas dedit. Dio 38. Catilinæ mortem in annum sequentem refert Cassiodorus.

A.M. 3944. ante Christum 59.

U.C. DCXCIII. HYRCANI III.

M. Pupio Pisone, M. Valerio Messala Coss.

C. N. Pompeius in Italiam reversus hoc anno trium- phavit a. d. tertium Kal. Octob. exacto anno ætatis 35. Hunc triumphum describunt Appianus, Plutarchus, & alii.

Q. Cicero, Marci frater, hoc anno Asiam provinci- am obtinuit; eamque administravit triennium. T. Pom- ponius Atticus cum Q. Cicerone noluit ire in Asiam, cum apud eum legati locum obtinere posset. Non e- nim decere se arbitrabatur, cum præturam gerere no- luisset, asseclam esse prætoris. Vide Cic. ad Attic. epist. 14, & 15, libri primi, & ipsius Attici Vitam.

C. Julius Cæsar ex Prætura ulteriorem sortitus Hi- spaniam, retinentes creditores interventu sponforum removit, ut scribit Suetonius. Retinebatur Cæsar à cre- ditoribus, quibus solvendo non erat, exhaustus ambi- tiosis sumtibus. Igitur ad Crassum confugit, qui Ro- manorum ditissimus tunc habebatur. Is, quo resisteret Pompeii actionibus, Cæsaris acrimoniam & ardorem sibi adjungere quærebat. Cæsar, ubi cum danistis hoc pacto transeisset, in provinciam profectus, Gallacos & Lusitanos bello petiit domuitque: ac progressus us- que ad Oceanum, gentes, quæ antè non subdebantur Romanis, subegit. Plut. in Cæsare.

Oratio Ciceronis pro Archia poëta, hoc anno habi- ta est.

OLYMPIAS CLXXX.

A. M. 3945. ante Christum 58.

U. C. DCXCIV. HYRCANI IV.

Q. Cæcilio Metello, Lucio Afranio Coss.

AFRANIUS, qui sub Pompeio Magno militaverat, ejus operâ consulatum adeptus est. Huic enim tribuum suffragia Pompeius nummis suis emerat, ut docet Plutarchus: idque Cicero significat libri primi epistolâ decimâ quintâ, ad Atticum: Nunc est expectatio comitiorum, in quæ omnibus invitis trudit noster Magnus AF. (id est, Afranium) atque in eo neque auctoritate, neque gratiâ pugnat, sed quibus Philippus omnia castella expugnari posse dicebat, &c. Ex AF. vulgati codices fecerunt Auli Filium, ut notat Lipsius. Sic ejusdem libri epistolâ ultimâ: Auli filius verò ita se gerit, ut ejus consulatus non consulatus sit, sed Magni nostri *ἄρχοντος*, id est, Pompeii macula & infamia.

L. Lucullus debilitato Rege Mithridate, ut suprâ ostendimus, bellum illud facile successoris suo Cn. Pompeio tradiderat. Igitur dicebat, Pompeium simulacra & umbras belli persequi, & alieno cadaveri tanquam volucrem insidere. Actâ Luculli resciderat Pompeius: cumque ipse postularet, ut multa quæ regibus, dynastis, & civitatibus concesserat, Patres rata haberent; multi obstiterunt ei, maximè Lucullus, qui Crassum quoque in suum favorem pertraxerat. Id indignè ferens Pompeius, socium sibi adjunxit Cæsarem, qui ex Hispania reversus, consulatum petebat: mox per Cæsarem, Crassus Pompeio conciliatus est: ita hi tres viri potentissimi operas præstabant mutuas: quam conspirationem Varro Tricipitinam dixit. Appian. De Bell. Civil. lib. 2. Plut. in Vita Crassi, & Pompeii, Dio, Velleius, alii.

A. M. 3946. ante Christum 57.

U. C. DCXCV. HYRCANI V.

C. Julio Cæsare, M. Calpurnio Bibulo Coss.

CÆSAR cum Bibulo, qui ei adversarius erat, Consul creatur. Bibulus collega Cæsaris, cum actiones ejus magis vellet impedire, quàm posset, majore parte anni domi se tenuit. quo facto, dum augere vult invidiam collegæ, auxit potentiam. Cæsar, suffragantibus per omnia Crasso & Pompeio, legem Agrariam, in ege-
norum civium gratiam, pertulit: & insuper agrum Campanum treis liberos habentibus divisit. circiter viginti millia civium eò deducta sunt. Actâ Pompeii Cæsar, uti pollicitus erat, omnia confirmavit. Publicani, vastatâ per Mithridatem Asiâ, remissionem petebant. Patribus verò cunctantibus, Cæsar solo plebis consensu usus, eos tertiâ mercedum parte relevavit, hoc est, ex locationum pretio tertiam eis partem remisit; atque hoc modo ordinem equestrem sibi Cæsar adjunxit. M. Catonem interpellantem & contradicentem, extrahi curiâ per lictorem, ducique in carcerem jussit. Gratiam apud populum auxit edendis spectaculis & venationibus. Hac magnificentiâ profusisque largitionibus effecit, ut Gallia sibi provincia decerneretur in quinquennium, & legiones quatuor. Calpurniam L. Pisonis filiam, successuri sibi in consulatu, duxit uxorem: suamque Juliam Cn. Pompeio collocavit. Clodium

Pulchrum, ut tribunus plebis fieret, à patribus ad plebem traduxit. Tribunatus pl. patricio homini non datur: ideoque P. Clodius, qui patriciæ gentis erat, ad plebem transire adoptionis jure cupiebat: ut deinde tribunus factus, Ciceroni diem ad populum diceret, quod cives Romanos contra leges occidisset. Cicero conspirationem trium virorum criminatus est, ut publicæ libertati periculosam. quamobrem Cæsar Clodio tribunatum curasse putatur, in Ciceronis odium. Vide Appianum de Bell. Civil. lib. 2. Velleium lib. 2. cap. 44. Suetonium, Plut. in Vita Cæsaris, Pompeii, Ciceronis.

Titus Livius historiographus nascitur. Euseb.

A. M. 3947. ante Christum 56.

U. C. DCXCVI. HYRCANI VI.

L. Calpurnio Pisone, Aulo Gabinio Coss.

C. JULIUS Cæsar in Galliam proconsul profectus, bellum, quod ipse Commentariis suis venustissimè descripsit, novem annis gessit. In Urbe P. Clodius, postquam in tribunatu legem tulisset, Qui civem Romanum indemnatum interemisset, ei aquâ & igni interdiceretur; Ciceroni diem dixit, quod indemnatos sustulisset Cethegum & Lentulum, aliosque Catilinæ conjuratos. Cicero, qui alios reos fortiter tutatus fuerat, ipse reus profugere, quàm in judicio de salute certare maluit. Cum Cæsar in provinciam profecturus, Ciceronem legatum secum ducere (quod ab illo Cicero contenderat) paratus esset, simulavit Clodius non abhorreere se à reconciliatione. Cicero igitur metu deposito, legationem, quam Cæsar ei obtulerat, missam fecit. Quare Cæsar exacerbatus, Pompeium planè à Cicerone alienavit; qui paulo antè dixerat, Se prius occisum iri à Clodio, quàm Tullium violaretur. Quinetiam Clodius iterum in Ciceronem exarsit, postquam Cæsar in concione palàm dixerat, Lentulum & Cethegum non videri sibi rectè aut jure necatos. Hoc enim fuit crimen, cujus Cicero arcessebatur; Quod cives Romanos indictâ causâ necavisset. Itaque Cicero, cum reus ageretur à Clodio, vestem mutavit, sordidatusque ac supplex præfavit populum. Ubi autem vidit, aut eundum sibi in exilium, aut ferro decernendum cum Clodio, opem imploravit Pompeii. Proditus autem & desertus à Pompeio, ad Consules confugit. Ac Piso quidem benignè eum affatus, monuit, ut cedendo locum daret Clodii furori. Lucullus manendum censuit; alii verò, fugiendum: futurum enim brevi, ut populus ipsum esset desideraturus. Hoc consilium secutus Cicero, accepto ab amicis præsidio, nocte concubiâ clàm ex Urbe profugit. Ubi vulgatum est eum fugisse, mox exilium ei scivit Clodius, atque aquâ & igni interdixit. Igitur Clodii rogatione Tullius ultra quadringenta millia passuum ab Italia exulare jussus, Macedoniæ urbem Thessalonicam petiit. Exterminato Cicerone, Clodius villas ejus diruit, domum incendit, & aræ ædem Libertatis inædificavit, reliqua bona hastæ subjecit. De Ciceronis Exilio vide Plutarchum in Vita ejus, Appianum Bell. Civil. lib. secundo, Dionem lib. 38. Velleium lib. 2. cap. 45. & ipsius epistolarum ad Atticum lib. 3. Orationes post Reditum in Senatu, & ad Quirites, & Pro Plancio. Cæsar hoc anno Helvetios ad Rhodanum flumen, & Ariovistum regem apud Sequanos vicit: quæ bella describit ipse, lib. 1. De Bello Gallico. Vide Plut. in Cæsare, & Dionem lib. 38.

Q. Cicero, Marci frater, ex Asia provincia, quam triennio rexerat, Romam rediit, cum Marcus Thessalonica exul ageret; ut ipse ad *Atticum* scribit, *Lib. 3. epist. 8 & 9.*

A. M. 3948. ante Christum 55.

U.C. DCXCVII. HYRCANI VII.

P. Cornelio Lentulo, Q. Cecilio Metello Coss.

SYRIAM nuper in provinciae formam Pompeius Magnus redegerat; & inde decedens, Quaestorem suum Aemilium Scaurum Syriae Praesidem reliquit. Scauro Senatus L. Marcium Philippum successorem misit, virum Praetorium: cui successit Cn. Lentulus Marcellinus, qui & ipse vir Praetorius uterque cum Arabibus Syriam infestantibus conflictatus est. Hoc autem anno Aulus Gabinius proconsul in Syriam missus est. *Appian. Syriacis.* Alexander Aristobuli Iudaeorum Regis filius, qui Pompeium fugerat, cum Iudaeam incursionibus vexaret & Hyrcano gravis immineret, à Gabinio cohibitus, castella sua potestati Romanorum permisit: quae Gabinius consilio matris Alexandri omnia diruit, ne rursus belli receptaculum fierent. *Joseph. Antiquit. lib. 14. cap. 10. & Bell. Jud. lib. 1. cap. 6.*

P. Clodius in suo Tribunatu cum M. Catonis praesentiam aegre ferret, legem promulgavit de Ptolemaeo rege Cypri, ut bona ejus publicarentur, regnum in provinciae formam redigeretur: idque negotium M. Catoni datum est. De hac Catonis in Cyprum legatione, sic scribit *Velleius Paterculus*: Publius Clodius sub honorificentissimi ministerii titulo Marcum Catonem à Republica relegavit. quippe legem tulit, ut is quaestor, (Aldo quaestor, *Lipio quaestorius*, legendum videtur: Cato enim multo antè Quaestor fuerat,) cum jure praetorio, adjecto etiam quaestore, mitteretur in insulam Cyprum, ad spoliandum regno Ptolemaeum, omnibus morum vitiis eam contumeliam meritum. sed ille, sub adventum Catonis, vitae suae vim intulit: unde pecuniam longè speratam majorem Cato Romam retulit. Cicero, Oratione Pro domo sua: Marcus Cato, invisus, quasi per beneficium, Cyprum relegatur. Idem, pro Sextio: Non enim illi ornandum M. Catonem, sed relegandum, non illi committendum illud negotium, sed imponendum putaverunt. Ptolemaeum Cypri regem, ubi Clodii rogationem rescivit, pecuniam suam in mare projecisse, & sibi ipsi manus intulisse, tradit *Appianus*. *Valerius Max. lib. 9. cap. 4.* Ptolemaei hujus Cypriorum Regis avariciam, risu prosequendam, sic narrat: Cum anxius sordibus magnas opes corruisset, propterque eas perituum se videret; & ideo omni pecuniâ impositâ navibus, in altum processisset, ut classe perforatâ suo arbitrio periret, & hostes praedâ carerent: non sustinuit mergere aurum & argentum, sed futuram suae necis premium domum revexit. Vide *Plut. in Vita Catonis junioris*, *Dionem lib. 38.* *Florum lib. 3. cap. 9.* Historiam narrat etiam *Strabo*, libro decimo quarto: Ab eo tempore quo Ptolemaei Reges Aegyptum obtinuerunt, Cyprus quoque in eorum venit potestatem, adjuvantibus saepe etiam Romanis. Cum autem ultimus rex Ptolemaeus, patruus Cleopatrae, videretur inique agere, neque bonam gratiam referre; eo dejecto, Romani insulam occupaverunt, ac in praetoriam provinciam redegerunt. Perniciei causae potissima Regi fuit P. Claudius Pulcher. Is enim cum incidisset in Cilicios piratas tum maxime viribus vigentes, & redimendi sui pretium posceretur: ad Regem misit petendum, ut misso redemptionis pretio se liberaret. Misit ille, sed ita exiguum, ut praedones id accipere puderet, remissoque eo Clodium absque clarigatione (ἀνευ λό-

γων) dimitterent. Ita servatus, utrisque referendae gratiae memor fuit: factusque tribunus plebis, obtinuit ut M. Cato mitteretur, qui Regi Cyprum possidenti adimeret. Atque is quidem adventum Catonis morte sibi conscitâ praeventit. Cato superveniens Cyprum occupavit, facultates regias divendidit, & pecuniam in aerarium Pop. Romani intulit. Hæc ille. De injuria in hunc Ptolemaeum Cyprium conqueritur Cicero Oratione pro Sextio. Auletæ Frater fuit.

Cicero in exilium abierat anno superiore circa Kal. Aprileis: rediit hoc anno, mense Sextili: adeoque absuit menses circiter quatuordecim. Parum exactè tempus computavit *Plutarchus*: Κατὰ δὲ Κικέρων, inquit, ἐκπαίδεξετο μὲν μὴ τὴν φύλιν, id est, Cicero reversus est ab exilio mense decimo sexto. Satis laxè autem *Paterculus*, Ciceronem intra biennium dignitati patriæque restitutum, scribit. Clodius expulso Cicerone, inductus est in Pompeium reliquosque optimates, & nonnulla ipsius Pompeii acta vellicavit. Igitur poenituit Pompeium, quod Ciceronem dereliquisset, mutatoque animo, incubuit cum amicis ad eum revocandum. Cum repugnaret Clodius, Senatus consultum factum est, ut nulla de re antè decerneretur, quàm de Ciceronis Reditu latum esset. Lentulus Consul Kalendis Januariis de Cicerone revocando retulit. cumque ea res variis rationibus impediretur, causa ad populum delata est octavo Kal. Februarias. Illo die, cum lex ad populum ferretur, magnâ contentione agebatur per T. Annium Milonem & P. Sextium Tribunos plebis, ut Cicero ab exilio revocaretur. Ibi Clodius, acceptis à fratre Appio gladiatoribus, impetum in multitudinem fecit, multosque occidit. Tum in foro Tribb. plebis vulnerati fuerunt, & Quintus, Ciceronis frater, inter cadavera tanquam mortuus jacuit. Hic demum plebs animum flectere coepit. Itaque *Annius Milo* tribunus plebis ausus est vi Clodium in judicium trahere. Pompeius dejecto Clodio forum occupavit, ac populum in suffragia misit. Postquam summo consensu populus Reditum Ciceronis scivisset, Senatus decrevit, ut honos haberetur civitatibus, quæ Ciceronem exulantem excessissent; utque ejus domus ac villæ, quas Clodius diruerat, ex publico instaurarentur. Vide *Plutarchum in Cicerone*, *Dionem lib. 39.* *Appian. Bell. Civil. lib. 2.* *Velleium*, & ipsius Ciceronis Orationes, quas post reditum habuit.

Ptolemaeus Auletes Aegypti rex à civibus Alexandrinis regno pulsus, Romam versus hoc anno navigans, Rhodi cum M. Catone collocutus est; deinde neglecto Catonis consilio Romam venit, petens, ut in regnum suum reduceretur. *Plut. in Catone minore.*

Cæsar in Gallia Belgarum gentes hoc anno vicit. De hoc bello scribit ipse *Comment. libro secundo*, & *Dio lib. 39.* De Nerviorum virtute, vide & *Plutarchum in Cæsare.*

OLYMPIAS CLXXXI.

A. M. 3949. ante Christum 54.

U.C. DCXCVIII. HYRCANI VIII.

Cn. Corn. Lentulo Marcellino, Lucio Marcio Philippo Coss.

P. CORNELIUS Lentulus Spinther, qui superiore anno, cum Consul esset, Ciceronis Reditum adjuvabat, post Consulatum suum provinciam obtinuit Ciliciam, & Cyprum: cumque exspectaret, ut negotium de Ptolemaeo Aulete in regnum reducendo sibi committe-

committeretur, epistolas ad eum Cicero hac de re scripsit, quæ exstant libro primo *Epistolarum ad Familiares*. Vide & *Plut. in Pompeio*.

Aristobulus Judæorum rex Romam profugus cum Antigono filio in Judæam redit, & novum bellum concitat. Sed mox à Gabinio proconsule oppressus, rursus Romam captivus cum filio mittitur. Vide *Joseph. Antiquit. lib. 14. cap. XI. & De Bello Judaico lib. 1. cap. 6.*

Gabinus Syriæ proconsul literas Romam misit, quibus & rem bene gestam in bello nunciavit, & supplicationem à Senatu postulavit. Sed Idibus Maiis Senatus frequens supplicationem Gabinio denegavit, ut scribit Cicero ad *Q. Fratrem* epistolâ septimâ libri secundi, & *Oratione De Provinciis Consularibus*.

Cæsar magnis in Gallia rebus gestis, cum in Italiam proficisci decrevisset, Ser. Galbam legatum suum in Veragros misit: Is magnam multitudinem Veragrorum & Sedunorum, qui castra ejus adorti erant, prælio vicit. Non multo post Cæsar in Galliam revocatus, Venetos navali pugna superat. Interim Q. Titurius Sabinus acceptis à Cæsare copiis, cum in fines Unellorum pervenisset, magnas barbarorum copias, quibus Viridovix præerat, cecidit. Eodem ferè tempore P. Crassus adolescens, quem Cæsar in Aquitaniam miserat, Sontiatum oppidum in deditionem recepit, & in Vocontiorum fines profectus, Aquitanorum copias, quibus Duces de citeriore Hispania arcessiti erant, profligavit. De his bellis agit Cæsar *Commentariorum libro tertio*. Vide & *Dionem lib. 39.* ubi Decimus Brutus Cæsaris legatus Venetos vicisse dicitur.

A. M. 3950. ante Christum 53.

U.C. DCXCIX. HYRCANI IX.

Cn. Pompeio Magno II, M. Licinio Crasso II Coss.

C. JULIUS Cæsar veritus, ne de provincia Romam revocaretur, Crassum Pompeiumque in urbem Lucam, ubi hibernabat, ad se vocatos compulit, ut consulatum alterum peterent. Igitur Pompeius & Crassus hoc anno iterum Consules, decreverunt, ut in quinquennium Cæsari imperium prorogaretur. *Plut. in Pompeio, Sueton. in Cæsare*.

Germanorum ingentem multitudinem Cæsar in Gallia oppressam delevit. Usipetes hi erant, & Tenchtheri, qui à Suevis diu agitati, Rhenum fluvium, non longè ab ostio, ubi in mare influit, transierant. Hoc bello confecto, Cæsar quo se Germanis terribiliorem redderet, Rhenum sibi transeundum existimavit, maxime Ubiis invitantibus, qui missis ad eum legatis orabant, ut sibi contra Suevos auxilium ferret. Igitur Cæsar ponte sublicio magnâ celeritate facto, exercitum traduxit; & diebus octodecim trans Rhenum consumtis, se in Galliam rescisso ponte recepit. Mox in Britanniam Romanis antehac incognitam, Cæsar trajecit, quod inde Gallis subministrata auxilia intelligebat. Ex Britannia reversus, Morinos, qui rebellionem fecerant, subegit. Hujus anni res gestas describit ipse Cæsar *Commentariorum lib. quarto*.

Novi Consules, cum Cæsari Galliam provinciam prorogassent, ipsi provincias cum exercitibus fortiti sunt: Crassus Syriam; Pompeius Hispaniam, & Africam, quas tamen ille per amicos rexit. Populo enim

placebat, ut Pompeius (qui & ipse erat uxorius) ab Urbe non longius abesset. *Appian*.

Cum Gabinus Syriæ proconsul in Arabas expeditionem pararet, ad eum venit Mithridates Parthorum rex, pulsus ab Orode fratre. Eodem tempore ad Gabinium venit rex Ptolemæus, & magnis largitionibus effecit, ut in Alexandrinos expeditionem susciperet. Marcus Antonius, qui Ptolemæo favebat, cum equitatu missus, Pelusium cepit, & iter exercitui securum præstitit. Gabinus verò, ubi Ptolemæum armis in regnum reducerat, à Senatu damnatus est exilio, quod Ægypto bellum intulisset, vetitum Sibyllinis carminibus. *Plut. in Vita Antonii, Appian. Parthicus*. De Gabinii in Ægyptum expeditione agit Cicero, *Oratione in Pisonem*. Ptolemæum, qui socius & amicus Romanorum erat, in regnum quidem restituendum esse, sed sine armis, Patres censuerunt. Vide *Ciceronis Epist. 1, 2, 5, 7.* ad *Lentulum Proconsulem*. Alexandrini, pulso Rege Ptolemæo, Archelaum sibi adsciverant; cujus fit mentio in *Epit. Livii lib. 105*. Archelaus ille, cum rex per Gabinium restitueretur, interfectus est, & à M. Antonio honorificè sepultus, ut apud *Plutarchum* legimus. Fuit a. Archelaus, filius (non Mithridatis Eupatoris, ut ipse simulabat, sed) Archelai ejus, qui contra Syllam bellum gessit, ut docet *Strabo lib. 17*. Vide plura apud *Dionem lib. 39*.

Ptolemæum, cum in regnum reduceretur, Hyrcanus Judæorum pontifex & Antipater Idumæus, pecuniis, & armis, ac frumento adjuverunt. Horum etiam consilio, Judæi Pelusium accolentes, qui aditum Ægypti custodiebant, in societatem pertracti sunt: Illis enim Antipater persuasit, ut Gabinii exercitum illac transmitterent. *Jos. Antiq. lib. 14. cap. 11. & De Bello Jud. lib. 1. cap. 6*.

Gabinus ex Ægypto in Syriam regressus, omnia tumultibus plena deprehendit. Alexander enim Aristobuli filius, multis Judæorum ad defectionem impulsis, denuò per vim principatum invaserat. Antipater à Gabinio præmissus, multos quidem reduxit ad officium: Alexander tamen, qui triginta millia Judæorum secum habuit, ausus est occurrere Gabinio. Collatis signis circa montem Itabyrium, decem millia Judæorum ceciderunt; reliqui fugâ dispersi sunt. Gabinus victor Hierosolyma reversus, res civitatis composuit ex Antipatri sententia: deinde contra Nabathæos profectus, hos pugna superavit. *Joseph. ibidem*.

Crassus Consul, nondum exacto consulatûs anno, profectus est in Syriam, nactus illam provinciam in quinquennium. Prædam Parthicam inhiabat Crassus: idque omnes sciebant, etsi in lege de provinciis non erat adscriptum *Bellum Parthicum*. Quamobrem multi indignabantur, Parthis innocentibus arma inferri, & Atteius tribunus plebis Crassum proficiscentem diris devovebat execrationibus. Ille tamen, cum mare per hyemem nondum admitteret navigia, navigare ausus est; & amissis aliquot navibus, militem terrestri itinere duxit per Galatiam. Illo tempore rex Deiotarus admodum senex novam urbem condebat. Quem Crassus hoc cavillo incescit: *Ὁ βασιλεῦ, δωδεκάτης ἡμέρας διοκομεῖν ἀρχῇ*; id est, *Duodecimâ horâ, Rex, edificare incipis?* Cui Galata rideris, *Atqui ne tu quidem* (inquit) *imperator, quantum video, admodum matutinus contendis in Parthos*. Excesserat jam Crassus annum sexagesimum. *Appian. Parthicus, Plut. in Vita Crassi, Dio lib. 39*.

A. M.

A. M. 3951. ante Christum 52.

U. C. DCC. HYRCANI X.

L. Domitio Aenobarbo, Appio Claudio Pulchro Coss.

JULII Cæsaris altera in Britanniam expeditio hoc anno facta est. Britannorum dux fuit Cassibellinus sive Cassivellaunus. In pugna cecidit Q. Laberius Dux, tribunus militum. Postea, cum Cæsar exercitum in Cassivellauni fines duxisset, Trinobantes sese Cæsari dederunt. Ad eos Cæsar Mandubratium misit, qui ipsis præficeret. Mandubratius adolescens (cujus pater Imanuentius Trinobantum Regulus à Cassivellauno fuerat interfectus) fugâ mortem vitans, ad Cæsarem in Galliam venerat, & cum illo in Britanniam redierat. Dum Cassivellauni oppidum oppugnat Cæsar, quatuor Reges qui Cantio præerant, Cingetorix, Carvilius, Taximagulus, Segonax, castra navalia Romanorum adorti sunt. Omneis enim naves suas Cæsar subduxerat, & cum castris una munitione conjunxerat; quibus cohortes decem & equites trecentos præsidio reliquerat. Cum Regali illi ad castra venissent, Romani, eruptione factâ, copias illorum repulerunt, & multis interfectis, nobilem ducem Cingetorigem ceperunt. Hoc prælio nunciato, Cassivellaunus legatos de deditioe ad Cæsarem mittit. Ille, cum obsides imperasset, & vetigal in annos singulos pendendum constituisset, cum magno captivorum numero exercitum suum in Galliam reportat. Postquam legiones Cæsar in hiberna misisset, Ambiorix Eburonum regulus duos legatos, Q. Titurium Sabinum & L. Aurunculeium Cottam cum tota legione insidiis circumventos interfecit. Q. Cicero, qui legioni in Nervii hiemanti præerat, cum ab Ambiorige obsideretur, adventante Cæsare, liberatus est. Galli, qui relicta obsidione, adversus Cæsarem omnibus copiis contenderant, ab eo profligati armisque exuti, in sylvas diffugerunt. T. Labienum, quem Cæsar legioni in Rhemis hibernanti præfecerat, Induciomarus & Treveri oppugnare decreverant. Cum Labienus suos intra munitiones contineret, quotidie ad ejus castra Induciomarus cum equitibus accedit: equites tela conjiciunt, & magnâ contumeliâ verborum Romanos ad pugnam evocant. nullo ab iis dato responso, sub vesperum dispersi, ac dissipati discedunt. subito Labienus duabus portis omnem equitatum emittit: præcipit, perterritis hostibus, omnes unum peterent Induciomarum: magna proponit iis qui occiderint, præmia: summittit cohortes equitibus subsidio. Induciomarus in ipso fluminis vado deprehensus interficitur, caputque ejus refertur in castra. Vide Cæsaris Comment. librum quintum, & Dionis librum quadragesimum.

Crassus, ubi pervenit in Syriam, exstructo ponte trans Euphratem duxit exercitum, & aliquot Mesopotamiæ urbes deditioe in fidem accepit. Dispositis deinde per oppida præfidiis, ipse in hiberna rediit in Syriam. Ibi filium excepit à Cæsare venientem è Gallia, ornatum donis militaribus, & adducentem lectos mille equites. Dum in Syria hibernavit Crassus, in contemptum veniebat, magis exactorem agens, quam imperatorem. A sacris etiam Templorum thesauris non abstinuit. Hierosolymis Templum spoliavit, ablata sacrâ pecuniâ, quam Pompeius intactam reliquerat. Vide

Appianum Parthicus, Josephum Antiq. lib. 14. cap. 12. Orosium lib. 6. cap. 13.

Julia Pompeii uxor, Julii Cæsaris filia, hoc circiter anno filiolum enixa moritur. infans quoque (Filius fuisse volunt Velleius, & Lucanus,) paucissimis diebus matri superstes fuit. Plutarchus, Dio, & Suetonius, filiam è Julia natam tradunt. Qui genus masculinum usurparunt, videntur in ancipiti historia sic locuti de industria, cum scirent Filii appellatione & sequiorem sexum contineri. Quoniam verò tam citò extinctum est Juliae puerperium (nam μετ' ὀλίγον καὶ τὸ τεχθέν ἐπαπλάσθη μὲν, ut scribit Zonaras) hanc rem contentione non dignam autumat Casaubonus; ut in qua facile diversa scripserint Auctores. Concordiæ inter Pompeium & Julium Cæsarem ex invidia male jam coherentis, unicum pignus sive vinculum Juliam fuisse, notat Paternus. Hujus igitur morte, dissoluta est Cæsaris & Pompeii conjunctio, ut observat Lucanus. Vide Appian. Bell. Civil. lib. 2. & Plut. in Pompeio.

A. M. 3952. ante Christum 51.

U. C. DCCI. HYRCANI XI.

Cn. Domitio Calvino, M. Valerio Messala Coss.

CÆSAR, flumen Rhenum secundò trajicit. Cætera, quæ hoc anno in Gallia gessit, ipse Commentariorum libro sexto exposuit.

Crassus contentis Parthorum legatis, & spreto Artabazis Armeniorum Regis consilio, qui suaserat, ut per Armeniæ montes in Parthiam irrumperet, iturum se dixit per Mesopotamiam. Igitur per pontem juxta Zeugma (quæ urbs ad Euphratem erat) traduxit exercitum. Cassius, qui Crassi quaestor erat, eum monuit, ut secundum ripam Fluminis Seleuciam signa moveret: sic enim pro munitione fore Fluvium, ne circumveniri posset. Agbarus autem Arabum phylarchus (qui Plutarcho Αἰδαῦρος appellatur) dolosis verbis Crassum à flumine abstractum per medios campos duxit, eique persuasit ut per vastas solitudines iter faceret. Orodes Parthorum rex (quem Plutarchus Hyrodes vocat) Surenam præfectum suum Romanis opposuit. Prope Carras jam ventum erat, cum speculatores Crasso nuntiant, adesse ingentem hostium multitudinem. Terribus ille, non satis constanti animo struebat aciem. Alterum cornu Cassio, alterum Publio filio adtribuit, ipse in media acie constitit. Parthorum verò undique circumfusus equitatus, Romanos grandine sagittarum confixos & obrutos tandem oppressit, ac totum illum Crassi exercitum miserabili strage delevit. Pauci noctis beneficio elapsi, Carras confugerunt. Cecidit ibi Publius Crassus Imperatoris filius, juvenis præstantissimus. Ipse M. Crassus per dolum à Surena invitatus ad colloquium, à Partho quodam interfectus est. Lege Plutarchum in Vita Crassi, Appianum Parthicus, Florum lib. 3. cap. 11. Orosium lib. 6. cap. 13. Velleium lib. 2. cap. 46. & Dionem, lib. 40.

OLYMPIAS CLXXXII.

A. M. 3953. ante Christum 50.

U. C. DCCII. HYRCANI XII.

Cn. Pompeio Magno Cos. absque Collega.

CAIUS Cassius, qui Crassi Quaestor fuit, deleto Crassi exercitu cum ipso Imperatore, in Syriam fugâ evadit, & provinciam tuetur adversus ingruentes Parthos. Sic enim Josephus scripsit lib. 14. cap. 12. Cassius in Syriam refugiens, occupatâ eâ, resistebat Parthis, propter recentem victoriam excursantibus. Ibidem: Cassius reparatis copiis ad Euphratem se contulit, ibique Parthis se opposuit. Fuisse hunc ipsum postea unum ex percussoribus Julii Cæsaris, indicat Paterculus, his verbis: Reliquias Legionum C. Cassius, atrocissimi mox auctor facinoris, tum quaestor, conservavit; Syriamque ad eam in Populi Romani potestate retinuit, ut transgressos in eam Parthos, felici rerum eventu fugaret, ac funderet. Orosius lib. 6. cap. 13. Antiochum copiasque ejus ingentes (Cassius) praelio vicit, & interfecit: Parthos quoque ab Orode in Syriam missos, jamque ingressos Antiochiam, bello expulit, ducemque eorum Osacen interfecit. Vide Dionem, & Ciceronis epist. 20. libri quinti ad Atticum: Item Epist. Famil. lib. 15. ep. 1, & 3. ubi Regem Antiochum Comagenum memorat. Pompeius tertium Consul creatus est solus, quod nulli antea contigerat. Consulatum petierant in hunc annum T. Annius Milo, P. Plautius Hypsæus, & Q. Metellus Scipio: Præturam vero P. Clodius petebat, cui inimicitia cum Milone intercedebat. Diu tracta sunt comitia Consularia, neque perfici poterant, ob perditas candidatorum contentiones. Cum autem Milo Lanuvium proficisceretur, & Clodius Aricia in Urbem rediens, circa Bovillas in Via Appia Miloni occurrisset, rixâ & pugnâ fortè commissâ, Clodius interfectus est. Hujus casus rumore plebs attonita, in foro pernoctavit. Ubi illuxit, corpus defuncti in Curiam est translatum. Ibi congestis subsellis rogam exstruxerunt, ignemque subjecerunt, quo unâ cum cadavere conflagravit Curia. Deinde, prætextu querendi amicos Milonis, magna strages est edita, tantusque fuit in Urbe tumultus, ut Senatus consultum factum sit; Dent operam Interrex, Tribuni plebis. Cn. Pompeius Proconsul, ne quid detrimenti Resp. capiat. Cum omnes in Pompeium intenti essent, quasi jamjam Dictatorem futurum, Caro traduxit Patres in suam sententiam, ut eum Consulem sine collega facerent. Pompeius igitur ab Interrege Ser. Sulpitio Consul creatus est V. Cal. Martii. Vide Appianum Bell. Civil. lib. 2. Plut. in Pompeio, Velliam lib. 2. Livii Epit. lib. 107. Aconium in Ciceronis Milonianam. Pompeius cum solus magistratum gerere nollet, collegam sibi adsumsit socerum suum Q. Scipionem Metellum. Scipio iste, cum Nasica esset Filius, testamento in genus hæreditatemque Metelli Pii adoptatus, filiam Corneliam Pompeio in Matrimonium dederat, ut docet Dio lib. 40.

Cicero ætatis anno 55. orationem pro Milone habuit. Milo de vi, & de ambitu postulatus fuit III Idus Aprileis. In foro causa acta est, ubi Pompeius milites armatos disposuit. Cicero pro Milone dicturus, adversâ acclamatione Clodianorum turbatus est, ita ut non eâ, qua solitus erat, constantiâ diceret. Eam, quæ exstat, orationem postea scripsisse dicitur, cum Milo esset Massiliæ, quò condemnatus in exilium profectus

fuit. Vide Dionem lib. 40. Plutarchum in Vita Ciceronis, & Aconium.

Cæsar, in Italiam ad conventus agendos profectus, ubi cognovit de P. Clodii cæde, & de Senatus consulto certior factus est, delectum totâ provinciâ habere instituit. Inde in Gallia transalpina rumor sparsus erat, retineri urbano motu Cæsarem, neque in tantis dissensionibus ad exercitum venire posse. Igitur Galli hac occasione impulsî, audaciùs de bello consilia inire cœperunt. Vercingetorix Arvernus, summæ potentia adolescens, omnium consensu imperator est constitutus. Cæsar autem durissimo tempore anni in Galliam transalpinam, patefactâ per altissimam nivem viâ, reversus, Arvernîs inopinantibus supervenit: oppida aliquot præcipua subito oppugnata capit, Vellatodunum, Genabum, Noviodunum, Avaricum. Ad Gergoviam verò, quod oppidum Arvernorum fuit secundum flumen Elaver in altissimo monte situm, Cæsar iniquo loco cum pugnasset, amissis 46 centurionibus, repressus est. Postea cum Hedui defecissent, & Bellovacî apertè bellum pararent, Cæsar trans Rhenum in Germaniam mittit ad eas civitates quas superioribus annis pacaverat, equitesque ab his arcessit. Equitatus Gallorum, qui magno numero ad castra Vercingetorigis convenerat, Germanorum maximè equitum virtute fugatus est: Pedestres copias Vercingetorix Alesiam deduxit, quod Mandubiorum oppidum fuit in colle summo, admodum edito loco, ut, nisi oblidione, expugnari non posse videretur. Cæsar, ut Alesiam circumvallaret, munitionem instituit, cujus circuitus undecim millia passuum tenebat. Vercingetorix, priusquam munitiones ab Romanis perficiantur, omnem à se equitatum dimittit: discedentibus mandat, ut suam quisque eorum civitatem adeat; omnesque, qui per ætatem arma ferre possint, ad bellum cogant. Galli, concilio principum indicto, certum numerum militum cuique civitati imperant. cum omnes & animo & opibus in id bellum incumberent, octo Equitum millia, & Peditum circiter ducenta quadraginta millia sunt coacta. Commius Atrebas & reliqui Duces, quibus summa imperii tradita erat, cum omnibus copiis ad Alesiam profecti, ubi Romanorum munitionibus appropinquarent, magno cum detrimento repulsi sunt: & postquam omnia tentassent, magnamque copiarum partem amisissent, terga vertere coguntur. Postero die Vercingetorix in opido concilium convocat: id se bellum communis libertatis causâ suscepisse demonstrat; & quoniam sit fortunæ cedendum, ad utramque rem se illis offert, seu morte suâ Romanis satisfacere, seu vivum tradere velint. Mittuntur de his rebus ad Cæsarem legati. Jubet ille arma tradi, principes produci. Igitur armis projectis, Vercingetorix deditur. His rebus confectis, Cæsar in Heduos proficiscitur: civitatem recipit. eò legati ab Arvernîs missi, quæ imperaret, se facturos pollicentur. imperat magnum numerum obsidum: legiones in hiberna mittit: ipse Bibracte hiemare constituit. Hujus anni res gestas exposuit Cæsar Commentariorum libro septimo. Vide & Plut. in Cæsare.

A.M. 3954. ante Christum 49.

U.C. DCCIII. HYRCANI XIII.

Ser. Sulpitio Rufo, Marco Claudio Marcello Coss.

CÆSAR pridie Kal. Januarias ab opido Bibracte profectus cum exercitu in agros Biturigum, subito adventu eos perterritos ad condiciones pacis adducit. Bellovacos prælio superat, Corbeo duce eorum interfecto. Uxellodunum opidum in finibus Cadurcorum, naturâ loci egregiè munitum, obsidet: cùmque venas fontis, quo utebantur oppidani, intercisas avertisset, repente fons perennis exhaustus, tantam attulit iis desperationem salutis, ut id non hominum consilio, sed deorum voluntate factum putarent. itaque necessitate coacti se dediderunt. Aquitaniz civitates ad Cæsarem legatos cùm misissent, obsidesque ei dedissent, ipse Narbonam profectus, exercitum in hiberna deduxit. *Hirtius hæc exponit fusius, lib. 8. qui Cæsaris additur Commentariis.*

Cicero, qui nuper factus erat Augur loco Crassi junioris, qui apud Parthos ceciderat, hoc anno provinciam fortitus est Ciliciam; eamque leni imperio placavit, cùm ad Parthicam Romanorum cladem animos Cilicum novarum rerum expectatione suspensos cerneret. *Plut. in Vita ejus.* Ciceronis Proconsulis literæ, quas Romam misit, de Parthico tumultu, de Syriæ statu, deque rebus à se gestis, exstant libro decimo quinto Epistolarum ad Familiares. M. Bibulus proconsul Syriæ præfuit per biennium: *Qui se oppido munitissimo & copiosissimo tam diu tenuit, quamdiu in provincia Parthi fuerunt, ut scribit Cicero lib. 12. epist. 19.*

Pompeius Hispaniam & Africam obtinebat, regēbatque per suos legatos. Cùm Cæsar suarum item provinciarum prorogationem peteret, & ut absenti sibi petitio secundi Consulatus daretur, ne imperfecto adhuc bello provinciâ decederet; repugnavit M. Marcellus consul: qui retulit ad Senatum, ut Cæsari succederetur ante tempus, quoniam confecto bello in Gallia pax esset, ac dimitti deberet victor exercitus; & ne absentis ratio comitiis haberetur. Cæsar autem, per intercessores tribunos plebis, hoc agebat, ut exercitum retineret, donec ipse consul designaretur. *Plut. & Suet. in Cæsare, App. Civil. Bell. lib. 2.*

Ptolemæus Auletes, Ægypti rex, moritur. Cælius, ad Cic. lib. 8. epist. 4. sic scribit: *Nunciatum nobis, & pro certo jam habetur, regem Alexandrinum mortuum.* Auletes in regno successores habuit liberos suos Ptolemæum Dionysium, & Cleopatram.

A.M. 3955. ante Christum 48.

U.C. DCCIV. HYRCANI XIV.

Lucio Æmilio Paulo, Caio Claudio Marcello Coss.

CICERO è provincia Cilicia decedens, ubi Rhodum venit, ibi cognovit de morte Hortensii Oratoris & amici sui, qui consulatum gesserat anno Urbis cond. 685. De Hortensio plura legas apud Ciceronem, libro De Claris Oratoribus, qui Brutus inseribitur.

Cæsar Æmiliū Paullum Consulem, & C. Curio-

nem tribunum plebis magnâ mercede in suas partes traduxit, Igitur cum C. Marcellus consul ageret de mittendis Cæsari successoribus, Paullus collega ejus fidebat: Curio autem negabat successores mitti debere in provincias Cæsaris, ni Pompeius pariter suas provincias & exercitus missos faceret. Cùm decrevisset Senatus, ut ad bellum Parthicum legio una à Cn. Pompeio, altera à C. Cæsare mitterentur; Pompeius legionem, quam nuper ab eo Cæsar acceperat, reposcit. Eam igitur Cæsar legionem remisit: eique aliam de suis adjunxit. Hæ duæ legiones in Italia retentæ sunt. Quo facto, non erat dubium, quin arma contra Cæsarem pararentur; qui jam in citeriorem Galliam transferat. *App. Bell. Civ. lib. 2.*

BELLUM CIVILE.

A.M. 3956. ante Christum 47.

U.C. DCCV. HYRCANI XV.

Caio Claudio Marcello, Lucio Corn. Lentulo Coss.

CICERO Romam rediens Prid. Nonas Januarias, anno ætatis suæ 58 ineunte, incidit in ipsam Belli Civilis flammam, cui se miscere noluit; cùm verò cuperet mederi, cupiditates certorum hominum impedimento ei fuerunt; ut ipse scribit epistola ad Tironem, quæ est undecima, lib. 16.

Cæsar, cùm in citeriorem Galliam transisset, Ravennæ substitit, bello vindicaturus si quid de Tribunis pl. intercedentibus pro se, gravius à Senatu constitutum esset. Interim Consules extra urbem procurrunt ad Pompeium, eumque jubent ire contra Cæsarem, & pugnare pro patria. Curio tribunus pl. cùm & sibi ipsi metueret, & jam desperaret se posse tueri amplius dignitatem Cæsaris, magnis itineribus ad eum properavit. Cæsar comiter exceptum Curionem in consilium adhibuit. Is censebat sine dilatione arcessendas universas copias, ducendâsque ad Urbem. Cæsar experiri de pace maluit. Itaque mandavit amicis, ut pro se paciscerentur, quo liceat sibi retinere duas legiones cum Cisalpina Gallia, vel etiam unam legionem cum Illyrico, tantisper dùm Consul fieret. Cùm Consules his lenissimis postulatis obstarent, literas Cæsar ad Senatum scripsit, quas Cicero epistolâ memoratâ minacis & acerbas literas vocat. Has Curio triduo cursu 1500 stadia emensus reddi novis Consulibus curavit. In quibus significabat Cæsar, paratum se imperium deponere, si idem Pompeius faciat: ceterum illo retinente, nec se depositurum, imò confestim venturum, & ultimum injurias illatas tam sibi, quam patriæ. Ad quæ ultima verba recitata, conclamatum est, *Denunciari bellum*: iussusque Cæsari succedere L. Domitius, mox profectus est cum recens delectis quatuor millibus. Et quia novi Tribuni plebis Antonius Cassiusque sententiam Curionis probabant, Consules Marcellus & Lentulus iusserunt hos Tribunos Senatu excedere, ne fortè (quavis sacrosancti) violarentur. Igitur, cùm adventaret Pompeianorum manus cinctura Curiam, Antonius & Cassius cum Curione ad Cæsarem contenderunt, servili habitu tecti. Quos Cæsar hoc ipso habitu ostentavit militibus suis. Jamq; utrinq; apertè denunciato bello, Cæsar, etsi miserat qui exercitum adducerent, tamen cum quinq; suorum millibus tam magnū bellū prior aggredi statuit, & occupare loca opportuna Italiæ. Ariminum urbem;

urbem, quæ Italicarū prima se offert ex Gallia venientibus, cum subito occupasset, ulterius processit vel vi, vel humanitate omnia subigens. Interim omnia fugā miscbantur & migrationibus agrestium putantium Cæsarem adesse cum universis copiis. Senatus nec opinatā Cæsaris impressione territus est: & Cicero mittendos ad Cæsarem legatos censuit, qui de pace agerent. Consules verò, qui non sinebant Pompeium firmis niti consiliis, urgebant, ut extra Urbem delectus ageret per Italiam. Igitur ipse Pompeius censebat, non urbem modò relinquendam, sed etiam Italiam, si id res postulaverit. quinetiam in Senatu dixit, Eodem se habiturum loco, qui Romæ remansissent, & qui in castris Cæsaris fuissent. Hæc locutus exivit curiā, eodēque die ex Urbe Capuam profectus est: quem confestim sequuti sunt Consules. reliqui Senatores inopes consilii, cum pernoctassent in curia, diluculo demum plerique ad Pompeium se contulerunt. Cæsarem, cui Legio tertia decima jam aderat, Legio duodecima consequitur, dum ille agrum Picenum percurrit. Cum Asculum oppidum, quod Lentulus Spinther tenebat, recepisset Cæsar, inde Corfinium contendit, quod L. Domitius Aenobarbus præsidio tenuit, postquam successor Cæsari nominatus fuisset. Hunc, cum ex oppido fugeret, oppidani retractum adduxerunt ad Cæsarem: qui exercitum ejus ad se deficientem benignè accepit; ipsūque Domitium illæsum dimisit. His auditis, Pompeius Brundisium properavit, in Epirum trajecturus, ut ibi sedem belli constitueret. Consules primū cum parte legionum à Brundisio solventes, ad Dyrrachium appulerunt. Pompeius autem cum reliquis ibi expectavit, donec naves redirent, quæ illos transvexerant. Cūque Cæsar insectus oppugnationem pararet, tam diu eum Pompeius munitionibus arcuit, donec classis Brundisium reversa esset. Itaque omnes Pompeianæ copię cum imperatore in Epirum transportatæ sunt. Cæsar autem raptim agnīne ducto Romam iter convertit. *Appian. Bell. Civil. lib. 2. Plut. in Pompeio, Suet. in Cæsare. Vide & Cæsaris ipsius Commentarium Primum De Bello Civili, & Dionem lib. 41.*

OLYMPIAS CLXXXIII.

A. M. 3957. ante Christum 46.

U. C. DCCVI. HYRCANI XVI.

Caio Julio Cæsare II, P. Servilio Isaurico Coss.

CÆSAR totā Italiā diebus sexaginta sine sanguine in potestatem redactā, Romam ingressus, Senatum coëgit, & commemoratis inimicorum injuriis, oravit ac postulavit, Rempub. suscipiant, atque unā secum administrarent. sin timore defugiant, illis se oneri non futurum, & per se remp. administraturum. Posthæc Ærarium, cuius claves abstulerant Consules, effregit, obstanti L. Metello tribuno pl. mortem minatus ni desisteret, & thesauros, qui post Urbem à Gallis captam ibi depositi erant, abstulit. Deinde, cum urbi Æmiliū Lepidum, Italiæ M. Antonium præfecisset, in Hispaniam ipse profectus, validissimas Pompeii copias, quæ sub tribus legatis M. Petreio, & L. Afranio, & M. Varrone erant, invasit: &, quanquam obsidione Masiliæ, quæ portas ei clauserat, retardatus est, brevi tamen omnia subegit. In Africa Attius Varus Pompeianis præerat, opem ferente Juba, qui Hiempsalis F. erat, Rege Mauritaniae. Contra hos Curio ex Sicilia profec-

ctus cum duabus legionibus, periit. Eodēque tempore in Illyrico C. Antonius Marci Frater & Dolabella à Pompeianis sunt superati.

Hæc ante brumam superioris anni gesta sunt. Urbis Prætor M. Lepidus Cæsarem absentem Dictatorem dixit. Igitur ille Romam regressus, Dictator creatus est, & comitia habuit. Sed post dies undecim Dictaturā se abdicavit, seque consulem designari fecit cum Servilio Isaurico. Circa brumam nuncios dimisit, ut sibi ad Brundisium exercitus occurrerent: Ipse Decembri mense Urbe egressus, pervenit Brundisium, ut in Epirum navigaret, adversus Pompeium. Pompeius in omni ora maritima classem disposuerat, ut mare Cæsarem transire prohiberet. Ille tamen circa Nonas Januarias transportavit septem legiones: Oricum & Apolloniam sine certamine cepit, & rectā Dyrrhachium petiit, quod erat Pompeii promptuarium. Pompeius igitur prope Dyrrachium castra metatus est; Cæsar autem, ad flumen Apsum in finibus Apolloniatis cum castra posuisset, ibi reliquarum ex Italiā legionum adventum expectare, & sub pellibus hiemare constituit. hoc idem Pompeius facit: & trans flumen Apsum positis castris, eò copias omnes, auxiliæque conduxit. M. Bibulus, quem toti maritimo officio Pompeiani præposuerant, erat cum classe ad Oricum: &, sicut mari, portubusque Cæsarem prohibebat, ita ipse omni terrā earum regionum prohibebatur: præsidii enim dispositis, omnia litora à Cæsare tenebantur. Bibulus multos dies terrā prohibitus, & graviore morbo implicitus, obit. eo mortuo, ad neminem unum summa imperii redit: sed separatim suam quisque classem ad arbitrium suum administrabat. Libo cum classe, cui præerat, navium quinquaginta, profectus ab Orico Brundisium venit, ut auxilia Cæsaris prohiberet. Verumtamen cum non multo post repulsus à Brundisio ille discessisset, M. Antonius reliquas ad Cæsarem legiones transportavit. Pompeius, Antonii adventu cognito, discedit, omnibusque copiis ad Asparagum pervenit, atque ibi castra ponit. Cæsar cum exercitu profectus, in Macedoniam ad Pompeium cum pervenisset, castris juxta eum positis, postridie copias eduxit, eique decertandi potestatem fecit. Cū verò Pompeius non prodiret, postero die Cæsar Dyrrachium profectus, ibi castra posuit. Pompeius, interclusus Dyrrachio, castra edito loco, qui appellatur Petra, communit. Ibi Cæsar difficultatibus circumventus cū necessariò pugnam quæreretur, & assidue Pompeium laceggeret, levibus certaminibus plerunque victor fuit. Semel autem magno prælio certatum est, in quo Cæsarianos Pompeius repulit, eosque in fugam versos ad castra usque persecutus est: poteratque unā cum fugientibus in castra tunc irrumpere. Quam occasionem absolvendæ victoriæ cū ille omisisset, Cæsar ad amicos dixit: *Σήμερον ἂν ἡ νίκη ᾗδε τοῖς πολεμίοις ἦν, εἰ τὸν νικῶντα εἶχον, Hodie penes hostes victoria erat, si vincentem haberent.* Ex eo igitur loco in Thessaliam Cæsar discessit, & Gomphos oppidum, quod præcluserat ei portas, diripuit: statimque castra movit, & Metropolim venit: ibi adventum Pompeii expectare constituit: qui paucis post diebus Cæsarem secutus in Thessaliam pervenit, & ad Pharsalum in colle posuit castra, loco ab hoste remoto triginta stadiis. *Ambos in campis Pharsalicis castra metatos esse, scribit Plutarchus: εἰς τὴν Φαρσαλίαν ἐμβαλόντες ἀμφοτέρω κατεστρατοπέδωσαν.* Inter Pharsalum & Enipeum flumen, commisso prælio, Cæsar Pompeium circa diem xx Julii vicit, & profligavit. Hoc prælio

lio L. Domitius Aëno-barbus occubuit, ut notat *Suetonius Nerone*, cap. 2. Pompeius in Ægyptum ad Ptolemæum Auletæ filium cum confugisset, in gratiam Cæsaris obtruncatus est. Cæsar ubi Alexandriam venit, & Pompeium occisum deprehendit, cum Ptolemæo Rege, à quo sibi quoque insidias tendi videbat, bellum gessit, quod Alexandrinum dicitur. Vide *Cæsaris Commentarios de Bello Civili*, & *Comment. de Bello Alexandrino*, *Plutarchum in Pompeio & in Cæsare*, *Appianum Bell. Civil. lib. 2.* *Dionem lib. 41, & 42.* *Suetonium in Cæsare*, *Lucanum poetam lib. 4, 5, & 6.* *Florum lib. 4. cap. 2.* *Eutrop. lib. 6.* *Orosium lib. 6. cap. xv.* *Velleium Paterc. lib. 2.* Pompeii in Ægyptum delati necem commemorat *Strabo lib. 17.*

Syriam hoc anno obtinuit Scipio; qui erat Pompeii Magni focer, ut supra notavimus ad A. M. 3953. Ejus enim filiam Corneliam, quæ fuerat Publii Crassi apud Parthos interemti uxor, Pompeius post mortem Juliæ duxerat. Hunc Plutarchus Metellum Scipionem appellat. Eum auxilia Pompeio è Syria in Thessaliam attulisse, scribit *Cæsar lib. 3. de Bello Civili.*

Aristobulus Judæorum rex, qui Romæ captivus detinebatur, à Julio Cæsare dimissus, in Judæam rediit, ibique à Pompeianis veneno sublatus est. Filium ejus Alexandrum Scipio jussu Pompeii securi percussit. Antigonom Aristobuli filium, filiasque ad se recepit. Ptolemæus Minnæi F. qui Chalcidem sub Libano tenebat. *Joseph. Antiquit. lib. 14. cap. 13, & Bell. Jud. lib. 1. cap. 7.* Alexander Aristobuli F. uxorem habuit Alexandram, Hyrcani filiam, ex qua genuit Aristobulum & Mariamnem.

A. M. 3958. ante Christum 45.

U. C. DCCVII. HYRCANI XVII.

Q. Fusco Caleno, Publio Vatinio Coss.

ANTIPATER Judæorum gubernator, jussu Hyrcani Pontificis, cum tribus armatorum millibus se adjunxit Mithridati Pergameno, qui Julio Cæsari bellum in Ægypto gerenti adduxerat auxilia. Cæsar igitur, cum in eo bello Antipatri operâ usus esset, magnos in illum honores contulit. *Joseph. Antiq. lib. 14. cap. 14, & 15.* De Mithridate Pergameno, qui ad Cæsarem cum copiis venit, vide *Hirtii Commentarium De Bello Alexandrino*. Ejus fit etiam mentio apud *Strabonem*, lib. 13. ubi locum depravatum *Casaubonus* emendavit.

Ægypti rex Ptolemæus Auletæ F. cognomento Dionysius tredecim annorum puer, bellum gerebat cum sorore Cleopatra, quam superiore anno per suos propinquos, atque amicos regno expulerat: & apud Pelusium cum magnis copiis erat (cum & castra Cleopatræ non longo spatio ab ejus castris distarent) quo tempore Pompeius Pelusium pervenit. Non multo post interfectum Ptolemæi jussu Pompeium, Cæsar cum navibus longis Rhodiis decem, & Asiaticis paucis, Alexandriam pervenit. habuit autem secum milites legionarios 3200, & equites octingentos. Cum verò crebra continuis diebus ex concursu multitudinis concitationes in urbe fierent, & complures milites omnibus urbis partibus interficerentur, legiones sibi alias ex Asia Cæsar adduci jussit. Interim controversias regum ad populum Romanum & ad se, quod esset consul, pertinere existimans, ostendit sibi placere, regem Ptolemæum, atque sororem ejus Cleopatram exercitus quos habe-

rent, dimittere, & de controversiis jure apud se potius quam inter se armis, disceptare. Erat in procuratione regni propter ætatem pueri nutricius ejus eunuchus, nomine Photinus, qui *Plutarcho* *Pothinus* (Ποθινός) vocatur. Is, indignatus, regem ad dicendam causam evocari; exercitum regium à Pelusio clam Alexandriam arcessivit, copiisque omnibus præfecit Achillam, à quo Pompeius fuit interfectus. Cæsaris copiarum nequaquam erant tantæ, ut eis extra oppidum si esset dimicandum, consideret. relinquebatur, ut se suis locis oppido teneret. milites tamen omnes in armis esse jussit; regemque hortatus est, ut legatos ad Achillam mitteret. Cum verò Achilles legatos corripere, ac interfici jussisset; Cæsar effecit, ut Regem in sua potestate haberet: & ipse Photinus, cum ad Achillam nuncios mitteret, hortareturque ne desisteret negotio, à Cæsare est interfectus. Postea, cum Regem Cæsar dimisisset, ut cives suos ad sanitatem revocaret; ille contra Cæsarem acriter bellum gerere cepit: tandem verò, cum fugisset ex castris, & in navem reciperetur, demerso navigio periit. Cæsar Ægypto, & Alexandriam potitus, Cleopatræ & fratri ejus minori regnum tradidit. Vide *Cæsaris De Bello Civili Comment. 3.*

Cæsar, ubi ex Ægypto in Syriam venit, Hyrcanum Judæorum Pontificem honoribus affecit, & Antipatrum Judææ ἐπίσκοπον sive procuratorem declaravit. *Joseph. Antiquit. lib. 14. cap. 15.* Syriæ Præses hoc tempore erat Sextus Julius Cæsar, qui *ἑξαρίτης αὐτῶν Καίσαρ* & οὐ γινώσκων *Appiano* dicitur, ipsius Cæsaris cognatus. De quo *Hirtius*: Cum in Syriam Cæsar ex Ægypto venisset, &c. paucis diebus in ea provincia consumtis, Sextum Cæsarem, amicum, & necessarium suum, legionibus Syriæ præficit.

Cæsar è Syria in Ciliciam profectus, exercitum raptim duxit contra Pharnacem Bospori Regem, Mithridatis Magni filium, qui quædam Romanæ ditionis loca occuparat, & Domitium Calvinum Cæsaris legatum prælio vicerat. Hunc ad urbem Zelam pugnam commissam Cæsar profligavit, & cum Romam agitari seditionibus audisset, in Italiam celeriter trajecit. Vide *Hirtium*, *Plut. in Cæsare*, *Appianum Bell. Civ. lib. 2.* *Dionem*, & *Suetonium*. Pharnaces ab Asandro interfectus est, ut docet *Dio* 42.

Antipater deducto Cæsare in Syriam reversus, Phasaëlum è liberis suis natu maximum Hierosolymis & circumvicinæ regioni ducem constituit, Galilæam verò curandam commisit Herodi filio, tunc admodum juveni, qui xxv annos natus erat. *Joseph. Antiq. lib. 14. cap. 17.* Ibi hodie legitur, *19' 38' αὐτῶν ἐγχεῖται μὲν αἷμα ἐν τῇ.* Legendum verò xē, ut monet *Casaubonus*. Antipatri liberos Phasaëlum, Herodem, Josephum, Pheroram, & Salomen filiam, ex Cypride uxore susceptos, commemorat *Jos. Antiquit. lib. 14. cap. 12.* Herodes aliquanto post de rebus in Syria gestis cum causam diceret apud Synedrium Jerosolymitanum, ab Hyrcano dimissus est. *Jos. lib. 14. cap. 17.*

A. M. 3959. ante Christum 44.

U. C. DCCVIII. HYRCANI XVIII.

C. Julio Cæsare III, M. Æmilio Lepido Coss.

CÆSAR, postquam in Urbe seditiones sedasset, militibus, qui missionem ac dona promissa postulaverant, in gratiam receptis, ad bellum Africanum profectus est. Nam post pugnam Pharsalicam Scipio Pompeii

socer, Cato, Labienus, Petreius, alique Duces Pompeiani in Africam ad Jubam regem refugerant, & magnum coegerant exercitum. Hos autem Cæsar devicit, & Romam reversus, quatuor egit triumphos, 1 Gallicum, 2 Alexandrinum, 3 Ponticum, & 4 Africanum de Rege Juba; cujus filius admodum puer in triumpho ductus est. Rex enim prælio superatus, cum Petreio singulari certamine concurrisse dicitur, ut per virtutem interfectus videretur. cum verò ejus ferro Petreius cecidisset, ipse precibus à servo suo impetravit, ut se interficeret. Igitur hujus filium Jubam, cum patrem non posset, Cæsar in triumphum duxit. atque hac occasione factum est, ut Juba filius in Italia optimis literis excoleretur, & ex barbaro Numida eruditissimus historicus fieret. Vide *Hirtium de Bello Africano*, *Plut. in Cæsare*, *Dionem lib. 43.* & *Appianum*. Scipio Pompeii Socer, in Mauritania periit, & Cato Uticæ mortem libi conscivit. Vide *Dionem lib. 43.*

Cicero hoc anno orationem habuit pro M. Marcello, qui consulatum unà cum Servio Sulpicio gesserat ante quinquennium. Marcellus victo Pompeio, Cæsarem metuens Mitylenas concessit. Cæsar in Senatu accusatâ acerbitate Marcelli, tamen (ubi ad eum cunctus Senatus supplex accessit) repente præter spem dixit, *Se Senatui roganti de Marcello non esse negaturum*. Ibi igitur cum cæteri omnes (præter Volcatium) gratias egissent, Cicero, qui in perpetuum tacere statuerat, mutato consilio, pluribus verbis egit Cæsari gratias, ut ipse ad Ser. Sulpicium scribit *lib. 4. epist. 4.* Eodem libro quarto, Ciceronis epistolæ quædam exstant, ad hunc Marcellum scriptæ. Hoc etiam anno habita est Ciceronis Oratio pro Ligario.

A. M. 3960. ante Christum 43.

U.C. DCCIX. HYRCANI XIX.

C. Julio Cæsare IV, Q. Fabio Maximo Coss.

CÆSAR quartum Consul (absque collega, magnam anni partem) in Hispaniam cum exercitu profectus est contra Pompeii filios; qui secum habuere aliquot Duces Pompeianos, Attium Varum, Scapulam, Labienum, & alios optimates qui ex Africa evaserant. Commisso ad Mundam prælio, cum Cæsariani præpavore segnius rem agerent, & ipse Cæsar arrepto cuiusdam clypeo ita procurreret, ut decem tantum pedes distaret ab hoste, ducenta in eum tela coniecta sunt. Continuatâ per totam diem pugnâ, tandem sub vespere Cæsar victoriâ potitus est, occisis triginta circiter millibus hostium. Cneus, qui major erat Pompeii filius, cum fugisset, à persequentibus interfectus, ejusque caput ad Cæsarem pridie Iduum Aprilis allatum est. Hoc Cæsar bellum gessit novissimum, in quo se *ὡς ἑλπίσας ἀπορίαν*, id est: pro vita dimicasse, dixit, cum antea sepe de victoria certasset. Vide *Hirtium De Bello Hispaniensi*, *Plutarchum in Cæsare*, *Appianum* *Ἐμφυλ. 2.* *Dionem*, *Florum lib. 4. cap. 2.* & *Velleium Patere. lib. 2.* Q. Maximum trimestrem Consulem vocat *Suetonius*.

Cicero hoc anno habuit Orationem pro Rege Deiotaro; quem suus ex filia nepos Castor apud Cæsarem accusaverat.

Anni corrigendi curam cum suscepisset C. Julius Cæsar, qui erat Pontifex Maximus, illud negotium demandavit peritissimis quibusdam astrologis; quorum unus fuit Sosigenes Alexandrinus, quem ex Ægypto Ro-

nam duxerat. Itaque Annus Civilis ad Solis cursum formatus, & ordinatus est, qui & Annus Julianus appellatur. De hac Anni & Fastorum correctione legas *Censorinum, libro de Die Natali, cap. 20.* Vide & *Plutarchum in Vita Julii Cæsaris*, *Dionem*, *Suetonium*, *Plinium lib. 18. cap. 25.*

Cum Q. Max. consul postremo anni die defunctus esset, in locum demortui Consul successus est Caninius Rebilus: quem Cicero Consulem vigilantissimum dixit; toto enim suo consulatu somnum non vidisse. *Famil. Epist. lib. 7. epist. 30.* Meminit Caninii Consulis diarii *Dio*, & *Plut. in Cæsare*.

OLYMPIAS CLXXXIV.

A. M. 3961. ante Christum 42.

U.C. DCCX. HYRCANI XX.

C. Julio Cæsare V, Marco Antonio Coss.

C. JULIUS Cæsar Idibus Martiis, cum annum ætatis 56 ageret, in Curia Pompeiana, à Bruto & Cassio, aliisque conjuratis, occisus est. Vide *Plutarchum*, *Dionem*, *Suetonium*, *Appianum*, *Paterculum*, *Florum lib. 4. cap. 2.* *Eutropium lib. 6.* *Orosium lib. 6. cap. 17.* Mensis Quintilis ut & supra notavimus, appellatus est Julius, in honorem Julii Cæsaris, qui hoc mense natus erat. *Dionis verba l. 44. τὸν μὲν βασιλῆα ὃν ἐπεχρόνητο, τοῦτον μετανόμασε* Cæsar, id est, *Mensem, in quo fuerat natus, mutato nomine* (Romani) *Julium* appellarunt.

Percussores Cæsaris cogitabant, corpus occisi in Tiberim trahere, bona publicare, acta rescindere: sed metu M. Antonii Consulis, & Magistri equitum Lepidi, destiterunt. Postulante ergo L. Pisone socero, testamentum ejus aperitur, & in Antonii domo recitatur: quo hæredem instituit C. Octavium, sororis nepotem. Soror ejus Julia M. Attio Balbo nupsit, qui ex ea filiam genuit Attiam. Hæc Attia Octavii uxor, ei peperit hunc C. Octavium; quem Julius non modò hæredem pecuniæ reliquit, cum nullos ipse suscepisset liberos, sed etiam in familiam noménque adoptavit: unde & post C. Julius Cæsar Octavianus dictus est. Apud *Dionem* & *Plut. in Vita Antonii*, ubi hic C. Octavius *ὁ τῷ Καίσαρι ὁ ἀδελφεὸς υἱὸς* dicitur, legendum videtur *ἀδελφεὸς υἱὸς*. Cæsar enim Dictator Attiæ avunculus erat, et si apud nonnullos scriptores Octavii Augusti avunculus dicatur, cum tamen reverâ hujus fuerit avunculus magnus sive proavunculus. Vide *Suetonium*.

Post eadem Julii Cæsaris, Dolabella consulatum gerit cum Antonio. Senatus in Ædem Telluris convocatus, de pace agit, & concordia cum conjuratis, qui Capitolium occupaverant. Cicero censuit, *ἀμυντὰς* indicendam, atque omnem odiorum & discordiarum memoriam oblivione sempiternâ sepeliendam esse, exemplo Atheniensium, qui tale Decretum olim fecerunt, auctore Thrasybulo, post expulsos Triginta tyrannos, ut diximus ad Annum Mundi 3602. Vide *Ciceronis ipsius Orationem Philippicam primam*.

M. Antonius Consul, qui auctor fuit ut Julius Cæsar honorificè sepeliretur, in ejus funere orationem habuit, qua populum vehementer commotum concitavit. Igitur Brutus & Cassius quamvis Prætores essent, tamen metu Antonii Urbe exceßerunt. Vide *Appianum* *Ἐμφυλ. libro secundo*, & *Dionem lib. 44.*

Octavius Cæsar (cujus pater C. Octavius Macedonia pro-

provinciae praefuit, non minore iusticia, quam fortitudine; & provincia decedens, morte obiit repentina, priusquam confiteri se candidatum Consulatus posset;) quadrimus, patrem amittit & duodecimum annum agens, aviam Juliam defunctam pro concione laudavit. Quadriennio post, virili togam sumta, militaribus donis triumpho Caesaris Africano donatus est. Profectum mox avunculum in Hispanias subsequutus, magnopere demeruit. Caesare post receptas Hispanias expeditionem in Dacos, & inde in Parthos, destinante, praemissus Apolloniam, studiis vacavit. Occiso autem avunculo, Urbem repetivit, adiitque hereditatem. Confessum ut Apolloniā rediit, Brutum Cassiumque, qui jam ex Urbe fugerant, legibus aggredi, reosque caedis absentes deferre statuit. Quo constantius res suas exsequeretur, in locum Tribuni plebis forte demortui candidatum se ostendit. Sed adversante conatibus suis M. Antonio, quem vel praecipuum adiutorem speraverat, ad Optimates se contulit, quibus invisum esse sentiebat Antonium. *Sueton. in Augusto. Vide plura apud Dionem lib. 45.*

Cicero Philippicam Orationem primam in Senatu habuit: reliquas tredecim, ut aliqui putant, scripsit, non habuit. Philippicā Secundā gravissimē in Antonium invehit. Antonius commotus tum factorum conscientia, tum opibus Octavii adolescentis, cui militum veteranorum studia adhaerant, percurset Italiam, ut sollicitatis veteranis cum exercitu ad Urbem veniret. Sed conatum ejus repressit Octavius, qui & ipse veteranorum praesidium privato consilio comparaverat. Quam ob causam territus Antonius, in Galliam ulteriorem abiit, ut eam occuparet: sed cum prohiberetur à Decimo Bruto, cui ea provincia à Caesare data, & per Senatum confirmata erat, illum Mutinae obsedit. *Vide Plut. in Antonio, Paterculum lib. 2. & Appianum.*

Treis Antonios Fratres hoc tempore magistratum gessisse, notat Dio: Marcus enim Consul erat, Lucius tri bunus plebis, & Caius praetor. Caius Antonius Macedonia provinciam, quae M. Bruto obtigerat, sibi vindicare statuit. *Dio lib. 45.*

Antipater filium Herodem Galilae praefecerat, ut diximus: quem etiam Sex. Caesar Syriae Praefes illustrum reddidit, ut docet *Iosephus Antiq. lib. 14. cap. 17.* Judaeis Julius Caesar permisit, ut suis viverent moribus. *Ios. ibidem.* Occisum Caesarem lugebant Judaei, qui Romae erant, ejusque bustum noctibus continuus frequentabant, ut scribit *Suetonius.* Sextum Caesarem interfecit Caelius Bassus; qui postea gessit se pro Syriae praefide. Hinc in Syria bellum exortum. Ex Italia enim Marcus Sexti successor adversus Bassum missus est, ut apud *Iosephum legas Antiq. lib. 14. cap. 17. & De Bello Jud. lib. 1. cap. 8.* Hunc autem Syriae Praesidem non Marcum, sed Murcum nominant *Dio & Appianus.*

A. M. 3962. ante Christum 41.

U.C. DCCXI. HYRCANI XXI.

Aulo Hirtio, C. Vibio Pansa Coss.

HIS Consulibus occisis successerunt C. Octavius Caesar I. Q. Peditus.

Marcus Antonius cum Decimum Brutum, obsessum Mutinae, provinciam expellere armis niteretur, & duae Legiones, Martia & Quarta, ab ipso ad Octavium Caesarem transissent, hostis à Senatu judicatus est. Cicero

imperium Caesari adolescenti dandum censuit. Itaque decrevit Senatus, ut Octavius comparato exercitu pro praetore praefect, & cum Hirtio ac Pansa, qui consulatum acceperant, D. Bruto open ferret, & cum Antonio bellum gereret. Caesar, annum agens vicelimum, fortissime hoc bellum demandatum administravit. Antonius victus, & fugatus est. Cum verò Hirtius in acie, Pansa paulo post ex vulnere, perissent, rumor increbuit, ambos operā ipsius Caesaris occisos; ut Antonio fugato, Republicā consulibus orbatā, solus victores exercitus occuparet. Vide *Ciceronis Orationem Philippicam tertiam, & 13, & 14. Galbae epistola ad Ciceronem, quae exstat Epist. Famil. libro decimo, Plutarchum in Vita Antonii, Paterculum lib. 2. Suetonium in Augusto, Dionem & Appianum.*

Octavius Caesar hoc anno primum gessit Consulatum. Sic enim scribit *Suetonius Aug. cap. xxvi.* Consulatum vicesimo aetatis anno invasit, admotis hostiliter ad Urbem legionibus, missisq; qui sibi nomine exercitus deposcerent: cum quidem cunctante Senatu, Cornelius centurio, princeps legationis, rejecto sagulo, ostendens gladii capulum, non dubitasset in Curia dicere, Hic faciet, si vos non feceritis. Habetur etiam apud *Dionem* haec historia. Quidam Julium Caesarem, cum audiret negari sibi consulatum, percussu gladii capulo, dixisse aiunt; "Ἦδὲ μοι δόσται, At hic mihi dabit. Ita *Appianus* *Ἐμφυλ. lib. 2.* Consulatum primum iniit Octavianus Caesar cum collega Q. Pedito decimo Calend. Octobr. pridie sui natalis, ut notat *Paterculus*: vel, ut alii putant, a. d. xiv Kal. Septembris.

M. Antonius fugā transgressus Alpes, à Marci Lepidi militibus receptus est. Postea Asinius Pollio, & Plancus, uterque Antonio exercitus tradidit. Decimus Brutus, à Planco desertus, paulatim relinquire eum exercitu, fugiens, à Capeno Sequano occisus fuit, ut scripsit *Livius lib. 120.* vel, in domo Capeni ab iis, quos Antonius miserat, ut ait *Paterculus.* Fuit autem D. Brutus unus ex interfectoribus Julii Caesaris. Eodem tempore Minucius Basilus (qui & ipse fuerat ex Caesaris percussoribus) à servis suis interemptus perit, ut legas apud *Appian. Ἐμφυλ. lib. 3. extremo.* C. Trebonius Asiae praefectus noctu Smyrnae circumventus, à L. Dolobella interficitur. Itaque hic etiam Homicidii poenas dedit. Vide *Ciceronis Orationem Philippicam undecimam.* Dolobella à Senatu hostis judicatus est, cum is in Syriam proconsul missus esset ab Antonio. Sed Syriam paulo post obtinuit Cassius, qui Dolobellam oppressit. *Vide Appianum Ἐμφυλ. 4.*

Cum Lepidus, qui Antonium receperat, à Senatu hostis esset judicatus, Antonius per epistolam Octavium Caesarem admonet, quam inimicæ ipsi Pompeianæ partes forent; & quanto Ciceronis studio Brutus Cassiusque attollerentur, qui jam decem & septem legionum potentes erant: simul denunciat, se cum Bruto Cassioque juncturum vires suas, si Caesar ejus aspernaretur concordiam. Igitur hortantibus jam, orantibusque militibus, inter Antonium, Lepidum, & Caesarem inita est potentiae societas. *Velleius lib. 2.*

Triumviri, cum societatem iniissent circa quintum Kal. Decembris, copiis in unum locum contractis, imperium Rom. quasi possessionem aliquam inter se diviserunt, & alii alios hostes proscripserunt. Proposita tabulā Proscriptionis, multi cives & Senatores trucidantur. Inter alios M. Tullius Cicero anno aetatis suae sexagesimo quarto, a. d. vii Idus Decembris interfectus est. *Vide Plut. in Cicerone, Paterculum lib. 2. Appian. De Bell. Civil. lib. 4. & Dionem lib. 47.*

Anti-

Antipater Herodis pater, dum apud Hyrcanum nepulatur, veneno perit. Malichus enim, qui in Judæa res novas molitus erat, Antipatrum metuens (à quo servatus fuerat) corrupto pincerna Hyrcani, illum è medio sustulit; cum se Hyrcani dominationi securitatem paraturum existimaret, sublato Antipatro, qui regiam apud Judæos potestatem obtinuerat. *Joseph. Antiq. lib. 14. cap. 19.*

A. M. 3963. ante Christum 40.

U. C. DCCXII. HYRCANI XXII.

M. Emilio Lepido II, L. Munatio Planco Coss.

M. BRUTUS & C. Cassius, Julii Cæsaris percussores, postquam sine ullo Senatusconsulto Macedoniam & Syriam provincias occupavissent, collectis copiis ingentibus ad bellum se comparabant terrâ marique gerendum. Brutus treis legiones Illyricas à Vatinio acceperat, unam verò in Macedonia Caio abstulerat fratri M. Antonii. Deinde habitis delectibus, quatuor alias confecit, ut in universum octo haberet. Cassius in Syriam venerat, quo tempore Cæcilius Bassus, post necem Sexti Cæsaris, oppugnatus fuit à Statio Murco & Minutio Crispo, qui sex legiones illuc adduxerant, cum Bassus duas tantum haberet. Intervenit autem Cassius, & Bassi exercitu sponteâ deditione potitus, Murci etiam Minutique legiones sibi conciliatas assumxit. Quatuor etiam legiones, quas Allienus à Dolabella missus reduxerat ex Ægypto in Palæstinam, Cassius suis partibus accedere coëgit. Vide *Cassii epistolam ad Ciceronem, Famil. Epist. lib. 12. ep. 11, & 12.* Et *Bruti epistolam quintam ad Cic.* Atque ita duodecim legionibus potitus Cassius, Dolabellam in urbe Laodicæa oppressit. Inde Ægyptum infestus petiit, cum audisset Cleopatram magnâ classe ad Cæsarem & Antonium navigaturam. Interim Brutus per nuncios eum monuit, Cæsarem cum Antonio per mare Ionium navigare. Igitur Cassius omisâ Ægypto, ad Brutum reversus de rebus gerendis consultat. Brutus censebat conjunctis copiis eundem in Macedoniam, ut de summa rerum decernerent. Cassius autem prius debellandos censuit Rhodios & Lycios, potentes classibus, ne se à tergo invaderent. Itaque Cassius Rhodios aggressus navali prælio vicit, & captâ Rhodo, magnam auri argentique copiam corrasit. Brutus primos Lyciorum Xanthios bello adortus est. Xanthii suam urbem jam captam incendere, & semetipsos jugulare, Bruto frustra renitente, non dubitarunt. Inde Brutus urbem Patara deditione cepit, ac diripuit. Postea Brutus & Cassius exercitus suos duxerunt in Macedoniam. Vide *Appianum de Bell. Civil. lib. 4. & Dionem 47.*

Cæsar & Antonius, relicto Romæ Lepido, contra Brutum & Cassium profecti in Macedoniam, castra ad urbem Philippas posuerunt. Hanc urbem collocatam in Thraciæ finibus, Ptolemæus adscribit Macedoniæ. Olim *Ἀλφειά* nominata est, & *Κεννύδες*, à fontibus, qui crebri circa tumulum præruptum (in quo sita urbs ista) scaturiunt. Hunc locum ut opportunum bello adversus Thracas gerendo Philippus Macedonum rex olim muniit, & *Φιλίππους* de suo nomine appellavit. Subjacet urbi planities aptissima pugna: Sic enim *Appianus*: Ex occidentali latere campi patenti stadiis trecentis quinquaginta usque ad Strymonem fluvium, fertiles admodum, & amœni, in quibus Proserpinam raptam aiunt dum flores legeret. Hosce campos *Corn. Tacitus Annal. 4.* in Oratione Cremutii Cordi, commemorat; quos Cassius &

Brutus armati bellocivili obtinebant. *Florus lib. 4. cap. 2.* ubi prælium inter Julium Cæsarem & Pompeium describit, Philippicos nominat campos: *Prælio sumpta est Thessalia, inquit, & Philippicis campis, Urbis, Imperii, generis humani Fata commissa sunt.* Idem auctor, ejusdem libri cap. 7. prælium, quo Brutus & Cassius ab Antonio & Cæsare victi sunt, in iisdem Campis Philippicis commissum esse, putavit. Sic enim scribit: *Relicto ad Urbis præsidium Lepido, Cæsar cum Antonio in Cassium Brutumque succingitur. Illi comparatis ingentibus copiis, eandem illam, quæ fatalis Cneo Pompeio fuit, arenam insederant. Ita quoque sensisse videtur Manilius poeta; cujus hæc sunt verba, libro primo: --*

Arma Philippæos impleverunt agmine campos.

Vix etiam sicca miles Romanus arena

Ossa virum, laceròsque prius superastitit artus.

Imperiumque suis conflavit viribus ipsum:

Pérque patris pater Augustus vestigia vicit.

Apertè dicit, in iisdem campis atque adeò vestigiis pugnasse Augustum, quibus pater ejus Julius Cæsar antea pugnaverant, & milites superstitisse cadavera, & ossa, quæ prius ibi ceciderant. Quinetiam *Virgilium* in eadem sententia fuisse, indicant hæc ipsius carmina politissima, *Georg. primo:*

Ergo inter sese paribus concurrere telis

Romanas acies iterum videre Philippi;

Nec fuit indignum Superis, bis sanguine nostro

Emathiam, & laios Æmi pinguescere campos.

Annotat ibi *Servius*, Poëtæ Interpres; *Philippas civitatem esse Thessaliæ, in qua primò Cæsar & Pompeius, postea Augustus & Brutus cum Cassio dimicaverunt.* Addit, *Emathiam Thessaliam esse, dictam ab Emathio rege: Æmum autem montem esse Thessaliæ.* Hinc apparet, *Virgilium* sensisse, utrumque prælium factum esse in Thessalia, circa oppidum Philippas. Æmus autem sive Hæmus, non Thessaliæ mons est, sed Thraciæ, ut docet *Strabo*. *Emathia* nomine plerique Macedoniam intelligunt, etsi Poëtæ interdum pro Thessalia accipiant. Fuit quidem in Thessalia urbs *Φιλίπποι* dicta: nam & *Gomphos*, & *Thebas Phthioticas*, ita fuisse appellatas, ex *Stephano* discimus. Tamen *Pompeium Magnum* non in Campis Philippicis, sed in *Pharsalicis* victum fuisse, omnes testantur Historici, qui ante *Florum* de illa Pugna scripserunt. Alterum verò Prælium, quo Brutus & Cassius ab Antonio & Cæsare debellati sunt, in Campis Philippicis (qui *Tacito Campi Philippenses* dicuntur) commissum esse, omnes Scriptores consentiunt. Itaque *Philippense* hoc Bellum *Suetonio* dictum; quòd ad Macedoniæ urbem Philippas gestum sit. Sed longè à *Pharsalicis* Campis distat hæc urbs, quam (juxta *Sinum Strymonicum* sitam) accuratè describunt *Dio* & *Appianus*. *Philippum Alexandri Magni* patrem nomen urbi indidisse, docet *Diodorus Siculus lib. xvi.* Hæc est illa celebris civitas Macedoniæ, in qua *B. Apostolus Paulus Evangelium* plantavit, ut scribit *Lucas Act. 16.* ubi dicitur *ἡ πρώτη ἐκείνης τῆς Μακεδονίας πόλις, καλεῖται*, id est, prima in illo tractu Macedoniæ civitas, quæ & tunc temporis jam facta erat *Romanorum colonia*. *Philippense* Bellum, in quo Cassius & Brutus devicti voluntariâ morte perierunt, descripsit *Appianus Bell. Civil. libro quarto.* Vide & *Plut. in Bruto, Paterculum lib. 2. Florum lib. 4. cap. 7. Dionem lib. 47. Eutropium lib. 7. Orosium lib. 6. cap. 18. Domitius Aënobarbus*, post *Bruti Cassique interitum*, classem olim sibi commissam retinuit, & auxit. Vide *Sueton. Nerone c. 3.*

Post hanc victoriam Cæsar in Italiam se recepit; &

ex valetudinis imbecillitate apparebat, eum non diu superfuturum. Antonius autem in Orientales provincias profectus est, pecuniam coactus, ut militibus promissa præmia persolverentur. Ubi Ephesum pervenit, Cassianos, qui in asylum confugerant, supplices absolvit, excepto Petronio, qui conspirationis in Cæsarem conscius fuerat. Græcos inde cæterasque nationes circa Pergamum in frequenti legationum conventu, de pecuniis pendendis allocutus est. Civitates à Cassio Brutoque malè tractatas consolatus est, immunitate concessa. Transiens deinde per Asiæ provincias, tributa indixit omnibus. Cleopatra Ægypti regina, quæ classe sumtuosa nuper versus mare Ionium navigarat, ut Antonio & Cæsari contra Cassianos ferret suppetias, adversis tempestatibus fuerat impedita; postea, cum in Cilicia occurrisset Antonio, ille, ut eam aspexit, continuo cæpit amare juveniliter; & paulo post, cum Cleopatra domum reversa esset, ipse expulsis Syriæ tyrannis, res provinciæ turbatas non constituit, sed diviso per hiberna exercitu, in Ægyptum profectus est. Vide *Appianum*, & *Plut. in Vita Antonii*.

Judæorum legati apud Antonium accusant Herodem & Phasaëlum Antipatri filios, quasi potestas tota esset penes hos fratres, & Hyrcanus in speciem solum regnaret. Herodes autem datâ pecuniâ impetravit, ut accusatores non audirentur. Hyrcanus Antonio donat coronam auream, & impetrat edictum, ut agri ablati Judæis restituantur, & captivi dimittantur. Herodem et Phasaëlum Tetrarchas constituit Antonius, Vide *Josephum Antiq. lib. 14. cap. 22, & 23*.

A. M. 3964. ante Christum 39.

U. C. DCCXIII. HYRCANI XXIII.

P. Servilio Isaurico II, Lucio Antonio Coss.

OCTAVIUS Cæsar Romam reversus et à morbo recreatus, veteranis militibus agros in Italia dividere volebat, secundum pactum, quod cum Marco Antonio fecerat post Philipensem victoriam. Deducendi autem milites in colonias, et agros municipales dividendi, magna difficultas objecta est. Multi eorum, qui suis possessionibus privabantur, de injuria conquesti, ad optimates suppliciter confugiunt. His opem pollicetur L. Antonius Marci frater: qui fiduciâ consulatus quem gerebat, ac fraternæ potentix, res novas moliebatur. Fulvia M. Antonii uxor, et Manius, qui absentis bona procurabat, contendebant, coloniarum deductionem differendam in adventum Antonii, ne Cæsaris videretur totum hoc beneficium, et alter Imperator fraudaretur favore militum. Eo autem consilio hæc agebat Fulvia, ut turbatis in Italia rebus Antonius ex Ægypto domum retraheretur. Lucius Consul, modò apud veteranos criminatus Cæsarem, modò eos, qui prædia et agros amiserant, ad arma cohortatus, magnum exercitum conflaverat. Ipse autem Cæsaris viribus pulsus, Perusiam se contulit. Cæsar virtute et fortunâ suâ usus, Perusiam expugnat, Lucium inviolatum dimittit. Hoc Bellum Perusinum describit *Appian. in prælo. lib. quinto*. Vide etiam *Velleium lib. 2. Dionem, & Suetonium*.

Virgilii Poëtæ Ecloga Prima hoc tempore scripta est, quando Octavius Cæsar militibus agros divisit. Bucolica scribere cæpit Virgilius annum agens 28, ut notat *Servius*.

Parthorum Regis filius Pacorus hoc anno Syriam

occupat, ut ait *Josephus Antiq. lib. 14. cap. 23*. De hac Parthorum Expeditione loquitur *Velleius*, libro secundo: *Labiens, ex Brutianis castris profectus ad Parthos, productio eorum exercitu in Syriam, interfectioque legato Antonii, &c.* *Florus lib. 4. cap. 9*. Parthi, inquit, ut prima effulsit occasio, non dubitaverunt erumpere, ultrò quidem invitante Labieno: qui missus à Cassio Brutoque, sollicitaverat hostes in auxilium: Et illi, Pacoro duce, regio juvene, dissipant Antoniana præsidia. Calca legatus, ne veniret in potestatem, à gladio suo impetravit. Ibi legendum, *Saxa legatus*: ita n. hic Antonii legatus, qui Syriæ præerat, Didius vel potius Decidius Saxa *Livio* vocatur, ut notant *Salmasius & Montacutius*. *Trogus lib. 42*. scripsit, Parthos Cassio & Bruto auxilia adversus Cæsarem & Antonium misisse; & post belli finem rursus Pacoro duce, initâ cum Labieno societate, Syriam & Asiam vastasse. *Plutarchus* ait, Antonium Cleopatrx amoribus vacantem in Ægyptum concessisse, quo tempore Parthicus exercitus duce Labieno, in Syriam irrupturus erat. Labienus iste putatur esse filius alterius Labieni, qui à Julio Cæsare ad Pompeium M. defecerat, & bello Hispaniensi periit. Hic, postquàm ad Parthos confugisset (ut narrat *Dio*) Orodi persuasit, ut bellum inferret Romanis. Itaque huic Orodes Pacorum filium cum exercitu tradidit. Is autem subnixus Parthicis opibus, totum Asiæ tractum, qui est inter Euphratem & Ioniam, subegit, ut docet *Appianus in Parthico*. De hoc Labieno vide *Vossum Hist. Lat. lib. 1. cap. 23*.

OLYMPIAS CLXXXV.

A. M. 3965. ante Christum 38.

U. C. DCCXIV. HYRCANI XXIV.

Cn. Domitio Calvino II, C. Asinio Pollione Coss.

HUNC Pollionis Consulatum memorat Virgilius Eclogâ quartâ. Hoc autem anno Pollio dicitur suscepisse filium, quem Saloninum vocabat, quòd Salonas Dalmatiæ urbem ipse paulo antè ceperat, ac lauream meruerat, ut notat *Servius*.

Fulviam M. Antonii uxorem Cæsar inviolatam excedere Italiâ passus est; Quæ Brundisii quinque naves longas accitas è Macedonia conscendit, solvitque unâ cum Munatio Planco, qui se muliebris fugæ comitem præbuit. Antonius interim nugis & ludicris se oblectat in Ægypto, cum inexpectatus ei nuncius affertur, Fratrem ipsius & uxorem belligerasse cum Cæsare, Asiam verò à Parthis subjugari. Quare vix tandem quasi ex somno excitatus, exhalatâ crapulâ, ineunte vère Alexandriâ profectus Tyrum pervenit, inde per Cyprium Rhodiûmque mare navigans in Asiam, de Perusina obfidionis eventu cognovit. Athenis uxorem Fulviam invenit profugam è Brundisio, Hæc ultrò sibi morbum accivisse dicitur, quòd iratum haberet Antonium. Ipse enim ex amicis, qui ei revertenti obviam ierant, Fulviam belli autorem fuisse, intellexit. Sextus Pompeius, minor Magni Pompeii filius, Siciliam hoc tempore tenebat, & usus opportunitate Insulæ imminentis toti Italiæ, famem Urbi intentabat, interclusis commeatibus. Is Juliam Antonii matrem, quæ in Siciliam confugerat, honorificè ad illum remisit, deducantibus Pompeianis optimatibus, qui captantes magnificentiam Antonii, volebant eum cum Sexto Pompeio conspirare contra Cæsarem. Cæsar in Urbem reversus è Gallia, habebat jam legiones quadraginta: sed cum classem non haberet.

haberet, timebat, ne Antonius, Domitius Aenobarbus, & Sextus Pompeius, quingentis instructi navibus, Italiae oras circumerrando famem interrent. Id cogitans, Scriboniam Libonis sororem (is Sexti Pompeii socer erat) accepit in matrimonium: Lepidum in Africam cum sex suspectis Antonianis legionibus, Lucium Antonium in Hispaniam honoris specie ablegavit. M. Antonius recepto in amicitiam Aenobarbo cum Brundisium pervenisset; Brundisini portas ei, ut hostem adducendi, occluserunt. Ille ex sententia Caesaris se excludi existimans (quod ibi quinque Caesarianae cohortes in praesidio erant) indignatus est. Igitur Brundisium oblesurus, cervicem, qua urbs continenti iungitur, fossa muroque intersepivit, misitque circum oras Italiae, qui loca opportuna occuparent, hortatus simul & Pompeium, ut classe quantum posset invaderet Italiam. Interea, cum Fulvia Antonii uxor mortua esset (quae Sicyone decessit,) hac occasione L. Cocceius, qui tum Antonio tum Caesari amicus erat, cum utroque egit, ut positis armis in mutuam redirent gratiam. Antonius igitur Pompeium revocat in Siciliam, & Aenobarbum ablegat in Bithyniam. Mox legati eliguntur à militibus, qui utrumque Imperatorem adirent, ad pacem faciendam: adhibitoque Cocceio, ut communis amborum amico, & ex Antonianis Pollione, è Caesarianis Mæcenate, decreverunt praeitarum offensarum oblivionem mutuam, & amicitiam in posterum. Quoniam autem Marcellus nuper obierat, maritus Octaviae sororis Caesaris; postulaverunt pacis auctores, ut frater eam collocaret M. Antonio. Igitur Antonius Octaviam duxit uxorem: & denuò Romanum Imperium Caesar Antoniusque inter se partiti sunt. Bellum contra Pompeium Caesari obvenit; Parthicum verò, Antonio: qui Ventidium paulo post dimisit in Asiam, ut Parthos reprimeret. Populus interim fame pressus, urgebat Caesarem & Antonium, ut cum Pompeio pacem facerent; qui & Siciliam tenebat, & Sardiniam Corsicamque occupaverat. Legibus pacis conscriptis, hi tres imperatores congressi apud Misenum promontorium, invitaverunt se invicem ad cenam. Posthac Antonius in Graeciam discessit, Athenis hibernaturus. *App. de Bell. Civil. lib. 5. Plut. in Antonio, & Dio lib. 48.*

Parthi, quos Pacorus & Barzapharnes in Judæam duxerunt, Antigonom Aristobuli filium adiutabant, qui mille talenta illis pollicitus erat, si regnum ab Hyrcano in se transferrent. Phasaëlus & Herodes fratres, Parthis Hierosolyma ingressis aliquandiu resisterunt. Cum verò Phasaëlus & Hyrcanus dolosis verbis inducerentur, ut ex Urbe ad Barzapharnem legati irent, ambo captivi in vinculis detenti sunt. Hyrcano Antigonus amputavit auriculas, ne posthac ad pontificatum recipiendum esset idoneus. Phasaëlus Herodis frater, cum manus sibi inferre non posset, alliso ad saxum capite vitam abruptit. Reducto in regnum Antigono, Herodes ex urbe profugit, & Romam properè profectus est ad Antonium & Caesarem. Horum ope Herodes à Senatu Rex Judæa declaratus est. *Joseph. Antiq. lib. 14. cap. 24, 25, 26. Josephi verba lib. 14. cap. 26. Ὁ Ἡρῴδης (Ἡρῴδης) ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως Ἐγχαμβάνει, πρὸς τὸν ἀντιγόνου ἐπὶ τῇ πόλει καὶ τῇ πόλει, ὡς ἐκεῖνος ἐπὶ τῇ πόλει, ὡς ἐκεῖνος ἐπὶ τῇ πόλει. i. Hoc pater (Herodes) regnum adeptus est 184 Olympiade, C. Domitio Calvino iterum, & C. Asinio Pollione Coss. Hi enim Consulatum inierant anno quarto Olympiadis 184 ad medium decurrente.*

A. M. 3966. ante Christum 37.

U.C. DCCXV. HERODIS I.

L. Marcio Censorino, C. Calvisio Sabino Coss.

P. VENTIDIUS Bassus, quem Antonius Athenis hærens in Syriam milit contra Parthos & Labienum, rem bene gessit. Huius enim virtute & ductu Labienus, qui Parthis militavit, extinctus est. Antonio Athenis hibernanti primæ Ventidii res prosperè gestæ nuntiantur; victos esse Parthos prælio, caesum Labienum, & Pharnapatem (ita eum Plutarchus vocat, qui Appiano Phraates, Straboni Phranicates, Josepho Barzapharnes appellatur) præstantissimum è Regis Orodis ducibus. Hæc victoria parta est apud collem, qui Trapezon à similitudine mensæ dictus est, ut indicat Strabo libro decimo sexto. Huius victoriae gratiâ Antonius Græcis epulum præbuit, & ad bellum profecturus, e sacra oliva coronam sibi sumit. Interea Pacorum Orodis Regis filium, cum magnis Parthorum copiis irruentem rursus in Syriam, Ventidius fudit in agro Cyrrhestico; ubi strages ingens est edita, & inter primos Pacorus cecidit. Clarissimam hanc victoriam memorat ex Trogo Justinus lib. 42. Vide etiam Plut. in Antonio, Patere. lib. 2. Appianum Parthicis, Florum lib. 4. cap. 9. Eutropium lib. 7. Oros. lib. 6. cap. 18. Dionem lib. 48, & 49.

Herodes ex Italia reversus, Galilæam recuperat. Miserat Antonius ad suos legatos (Ventidium & Popedum Silonem) ut Herodem in regnum reducerent. Ventidius autem tum fortè distinebatur componendis civitatum rebus turbatis; & Silo, qui in Judæa tunc erat, pecuniâ corruptus fuerat ab Antigono, quem Parthi in regnum reduxerant. Herodis tamen procedentis per Galilæam copiæ augebantur indies. Igitur Hierosolyma petens, sequentibus Silonis militibus, ad Occidentalem urbis tractum castra posuit. Clamabat Antigonus, Romanos iniquum facere, qui Herodi regnum astruant, homini privato & Idumæo, hoc est semini judæo, cum id more gentis debeat successioni generis. Vide Josephum Antiquit. lib. 14. cap. 27. Herodis Regnum plerique hinc inchoant, etsi non ante captum Antigonom regno potiretur. Josephus igitur aliter Herodis annos numerat, ut infra notamus.

Octavius Caesar nuper in matrimonium Scriboniam accepit, nuptam antè duobus consularibus, & ex altero etiam matrem. Cum hac divortium fecit; ac statim Liviam Drusillam matrimonio Tiberii Neronis, & quidem prægnantem, abduxit, dilexitque & probavit unice ac perseveranter. Ex Scribonia Juliam filiam, ex Livia nihil liberorum tulit. *Sueton. Aug. cap. 62. Tiberius Nero, Livia Maritus, Lucium Antonium ad Perusiam secutus, deditione à cæteris factâ, in Siciliam profugit; inde ad M. Antonium traiecit: cum quo, pace inter omnes reconciliatâ, Romam rediit, uxoremque Liviam & tunc gravidam, & antè jam apud se filium enixam, petenti Caesari concessit: nec multo post diem obiit, utroque filio superstite, Tiberio & Druso: quorum alter, Tiberius scilicet, Caesari Augusto in imperio successit; alterum, qui Drusus vocabatur, Livia mater peperit intra tertium mensem, postquam Caesari nupisset. Vide Sueton. Tiberio, & Dionem lib. 48.*

A. M. 3967. ante Christum 36.

U. C. DCCXVI. HERODIS II.

Appio Claudio Pulchro, Caio Norbano Flacco Coss.

VENTIDIUS Antonii legatus Parthos intra Me-
diam & Mesopotamiam repressos amplius persequi no-
luit, invidiam Antonii veritus. Cæterum civitates, quæ
desciverant, recipiebat, & Antiochum Comagenum
oppugnabat inclusum Samosatis: quem pollicentem
mille talenta, legatos mittere iussit ad Antonium (is
enim jam non longè aberat) ut ab ipso pacem accipe-
ret. *Appian. Parthicis.* Herodes Judææ rex, nondum
expugnatis Hierosolymis, cum audisset Antonium
magnis viribus Samosata oppugnare, auxiliares ad
illum adducit copias, & magnis honoribus ob virtu-
tem afficitur. *Joseph. Antiq. lib. 14. cap. 27.* Cum diu
duraret oppugnatio Samosatorum, obiectis ex despera-
tione ad fortitudinem versis, Antonius trecentis talen-
tis contentus pacem dedit Antiocho, & constitutis a-
liquantum rebus Syriæ, Athenas rediit: honoratoque
ut merebatur Ventidio, ad triumphum eum remilit.
Hic solus ad hanc diem de Parthis triumphavit, vir ob-
scuri generis, ad tantam amplitudinem provectus per
Antonii amicitiam. *Plut. in Antonio, App. Parthicis, Dio*
lib. 48. De Ventidii felicitate, vide & *Valerium Max.*
lib. 6. cap. 9. & *A. Gellium lib. 15. cap. 4.* Antonius So-
sium legatum suum in Syria cum exercitu reliquit,
commendato ei Regis Herodis negotio. Sosius duas
legiones cum Rege præmisit in Judæam, ipse cum reli-
quo exercitu sequebatur. *Joseph. Antiquit. lib. 14.*
cap. 27.

Bellum, quod Octavius Cæsar adversus Sextum
Pompeium gessit, diu trahebatur, cum esset intermissum
sæpius reparandarum classium causâ, quas Cæsar du-
plici naufragio amiserat. Antonius hoc, ut videtur,
anno cum trecentis navibus Tarentum appulit. Ibi,
postquam Cæsar & Antonius Octaviæ operâ mutuas
suspiciones deposuissent, Antonius Cæsari naves de-
dit, ab eoque milites accepit, quorum operâ contra
Parthos uteretur. Posthæc, Antonius Octaviâ uxore &
liberis Cæsari commendatis, rectâ in Syriam festina-
vit: Cæsar autem molem belli contra Pompeium susci-
pere statuit. *Plut. in Antonio, App. Bell. Civil. lib. 5.*

A. M. 3968. ante Christum 35.

U. C. DCCXVII. HERODIS III.

M. Vipsanio Agrippa, L. Canidio Gallo Coss.

SEXTUS Pompeius postquam præliis aliquot na-
valibus prosperè contra Cæsarem pugnasset, rebus se-
cundis elatus diripiebat Italiam, seque Neptuni Fili-
um appellabat. Cæsar ædificandis navibus, contra-
hendoque militi, ac remigi exercendo præfecit M. Vip-
sanium Agrippam, qui nuper contra Gallos & Germa-
nos feliciter bellum gesserat. Hic in Averno ac Lucri-
no lacu classem speciosissimam fabricavit, & quotidia-
nis exercitationibus militem remigemque ad summam
& militaris & maritimæ rei perduxit scientiam. Vide
Dionem, Velleium, Suetonium Augusto.

Agrippam, ignobilem loco, bonum militiâ, & victo-

riæ Socium (Cæsar Octavius) geminatis consulatibus
extulit, ut scribit *Tacitus Annal. 1.*

Herodes anno tertio postquam Romæ declaratus
rex fuerat, cum exercitu Hierosolyma venit, & castra
prope urbem metatus est. Affluit & C. Sosius Antonii
legatus, multos secum ducens & pedites & equites. I-
gitur confluxerunt omnes ad Hierosolymorum mœnia,
ad undecim legiones peditum, & sex equitum millia,
præter auxiliares Syrorum copias. Urbe expugnata,
omnia replentur cadibus. Antigonus rex è turri de-
scendit, Solioque ad genua procidit: & ille nihil mi-
seratus, insultavit homini, Antigonom appellans. non
tamen incustoditum reliquit, sed victo custodes addi-
dit. Hæc Hierosolymorum clades, ut observat Jose-
phus, incidit in Consulatum M. Agrippæ & Canidii
Galli, circa initium quarti Anni Olympiadis 185. So-
sius consecratâ Deo coronâ aureâ profectus est Hieroso-
lymis, Antigonom victum ducens ad Antonium. He-
rodes autem veritus, ne Romam abductus Antigonus
apud Senatum jure secum contenderet, multis pecu-
niis Antonium induxit, ut Antigonom è medio tolle-
ret. Volebat quidem Antonius Antigonom servare ad
triumphum: Sed ubi audivit, Judæos favere Antigo-
no, & ad res novas spectare, quod ille regionatus san-
guine, Herodes autem Antipatri filius *Ἰσὴν ἰδιωτὴς*, id
est plebeius esset, placuit, Antigonom apud Antiochiam
πελεῖσαι, securi percutere. *Jos. Antiq. lib. 14. cap. ult. &*
lib. 15. cap. 1. Antigoni Judæorum regis supplicium,
πελεῖσθαι scilicet, commemorat *Plutarchus in Vita Anto-*
nii, & Strabo apud Josephum. Vide *Dionem lib. 49.* Hinc
Regni Herodis annos Josephus numerat.

Antonius, ubi in Syriam venit, Cleopatram ad se
adduci iussit; eique donavit Phœniciam, Coelen Sy-
riam, Cyprum, magnam Ciliciæ partem, Arabiæ Na-
bathææ tractum, qui ad Oceanum vergit, & Judææ re-
gionem quæ fert balsamum. *Plut. in Antonio.* Vide *Jos.*
Antiquit. lib. 15. c. 4, & 5.

Parthorum rex Orodes à filio Phraate interfectus
est. Phraates (quem aliqui Scriptores Phraarten, &
Phraorten appellant) post necem patris, fratres quo-
que trucidavit; & ne esset qui nominari rex posset, a-
dultum filium interfici iussit. Vide, quæ ex Trogo Ju-
stinus scribit *lib. 42.* Hunc Phraaten sceleratissimum
omnium hominum fuisse, ait *Dio lib. 49.* Idque innuit
Horatius lib. 2. ode secundâ.

Phraates Hyrcanum ad se perductum comiter ha-
buit; & vinculis solutum permisit Babylone degere,
ubi magna erat Judæorum frequentia. Cum verò &
ipse desiderio patriæ suæ teneretur, & Herodes missò
ad Phraatem legato rogaret, ut Hyrcanus domum
remitteretur, statuit, frustra dissuadentibus amicis, ad
Herodem reverti. *Jos. Antiq. lib. 15. cap. 2.*

OLYMPIAS CLXXXVI.

A. M. 3969. ante Christum 34.

U. C. DCCXVIII. HERODIS IV.

L. Gellio Poplicola, M. Cocceio Nerva Coss.

CLASSE comparatâ Cæsar iterum Sexto Pompeio,
Siciliæque bellum intulit, cum in auxilium accivisset
ex Africa Lepidum. Hoc igitur anno adjutus Lepidi
copiis, terrâ marique Pompeium cum aliquandiu
oppug-

oppugnasset, tandem in fugam se dare compulit; ut prolixè docet *Appianus Bell. Civil. lib. quinto*. Vide etiam *Dionem lib. 48, & 49. Velleium lib. 2. Orosium lib. 6. cap. 18*. Post Pompeii fugam, Cæsar M. Lepidum, quem ex Africa in auxilium evocarat, superbientem viginti legionum fiducia, summâsque sibi partes vindicantem, spoliavit exercitu: supplicemque concessâ vitâ Circéos in perpetuum relegavit, ut scribit *Suetonius*. Alii non in exilium, sed Romam à Cæsare missum tradunt Lepidum, ut privatus degeret. Vide *App. Εμφυλ. 5. & Velleium, & Plutarchum in Antonio*.

Postquàm Phraates Orode patre necato regnum Parthicum invasit, non pauci Parthi profugerunt, quorum unus Monæses, vir illustris ac potens, ad Antonium se contulit. Eum verò, cùm à suo Rege fide acceptâ revocaretur, Antonius libenter remisit, ut spe pacis Phraaten deciperet. Cupiebat enim signa, quæ Crassus amiserat, recipere. Igitur remissâ in Ægyptum Cleopatrá, per Arabiam profectus est in Armeniam, quò & suas copias convenire iussit, & auxilia sociorum: quorum præcipuus erat Armeniæ Rex Artavasdes sive Artabazes. Ibi cùm recenserentur milites, erant peditum Romanorum sexaginta millia, equitum (quorum plerique Hispani erant & Galli) decem millia, cæterarum verò nationum, cum equitibus simul & levi armatura, triginta millia. Hoc tanto apparatu Antonius Bactros etiam terruit, atque Indos: verùm Cleopatrá desiderio non expectavit tempus opportunum, omnia inconsultò agens, nec tam de victoria, quàm de reditu celeri cogitans. Tandem ubi ab Armeniis se frustratum intellexit, Artavasden regem postea dolo comprehendit, & aureis catenis vinctum duxit ad Cleopatram. *Plut. in Antonio, Dio, Appianus Parthicus*.

Hyrchanus à Parthis dimissus, ad Herodem rediit: eumque Herodes palàm in honore habuit, sed pontificatum Ananelo dedit, viro obscuri generis. Mox tamen, cùm Alexandra (cujus filiam Mariamnen Herodes in matrimonio habuit) ad Cleopatram scripsisset, ut pontificatum filio suo peteret ab Antonio; Herodes domesticam vitans seditionem, Aristobulum adolescentem, Mariamnes fratrem, Ananelo pontifici successorem dedit. *Jos. Antig. lib. 15. cap. 3*.

A. M. 3970. ante Christum 33.

U.C. DCCXIX. HERODIS V.

L. Cornificio, Sex. Pompeio Coss.

SEXTUS Pompeius Magni filius postquàm à Cæsare profligatus è Sicilia cum septemdecim navibus in Asiam profugisset, per legationes offerebat se Antonio amicum & socium. interim aliis legatis clam ad Parthos missis, cogitabat, si repulsam pateretur ab Antonio, per Pontum fugere in Armeniam. Non multo post ab Antonianis ducibus capitur, & in Phrygiæ oppido Midaio interficitur. Vide *Dionem lib. 49. & Appian. Bell. Civ. lib. 5*.

Medorum rex, cui dissensio cum Phraate Parthorum rege intercessit, per nuncios vocabat Antonium, omneis opes suas ei offerens in belli societatem. Igitur Antonius novam expeditionem parabat, ut conjunctis cum Medo copiis ad Araxem, bellum Parthis inferret. Sed distractus Octaviæ Cleopatráque negociis, in æstatem hoc distulit. Nam Octavia, annuente Cæsare, hoc anno ad Antonium navigare instituit cum muneribus.

Sed ubi venit Athenas, accepit ab Antonio literas, quibus mandavit ibi ut præstolaretur, significans ei expeditionem suam. Itaque Octavia, neglecta à marito Antonio, domum rediit. *Plut. in Antonio*. Vide & *Dionem lib. 49*.

Aristobulus Mariamnes frater, pontifex declaratus, inter natandum dolo Herodis submergitur. itaque pontificatus redit ad Ananelum. *Joseph. Antiq. lib. 15. cap. 3*.

M. Vipsanius Agrippa multis beneficiis populum Rom. Octavio Cæsari benevolum reddit. Vide *Dionem lib. 49*.

A. M. 3971. ante Christum 32.

U.C. DCCXX. HERODIS VI.

L. Scribonio Libone, L. Sempronio Atracino Coss.

ANTONIUS hoc, ut videtur, anno in Armeniam regressus, Artavasden Regem multis invitationibus persuasum ut ad se veniret, comprehendit, & vinctum abduxit in triumphum Alexandriam. *Plut. in Antonio, App. Parthicus, Dio lib. 49*. De hoc Rege Armeniorum sic scribit *Strabo libro undecimo*: Artavasdes Tigranis successor floruit, quàm diu Romanorum coluit amicitiam. Cùm autem Antonium Parthis prodidisset, pœnas dedit: vinctus enim ab eo, & in triumpho per urbem Alexandriam ductus, ibique in custodia aliquantisper habitus, sub tempus belli Actiaci interfectus est. *Josephus Antiquit. lib. 15. cap. quinto* Artabazen vocat: Armeniâ subjugatâ, inquit, Artabazen Tigranis filium cum filiis suis satrapis Antonius vinctum in Ægyptum misit, munus Cleopatrá, & quicquid pretiosum de eo regno ceperat. Regno autem Armeniæ potitus est Artaxias, filiorum illius natu maximus, qui in tumultu effugerat.

Octaviam Antonii uxorem, quæ ludibrio haberi visa est, ut redux ex Athenis fuit, domum suam iussit Cæsar migrare. Sed negavit illa domum se viri relicturam. Oravit etiam fratrem, nisi aliis de causis sumere in Antonium decrevisset arma, ne moveretur rebus suis. Postea in Antonii ædibus, ut si præsens esset, habitavit, & liberorum ejus non modò ex se, sed ex Fulvia quoque, editorum, honestam & magnificam curam egit. *Plut.*

A. M. 3972. ante Christum 31.

U.C. DCCXXI. HERODIS VII.

Octavio Cæsare II, L. Volcatio-Tullo Coss.

ANTONIUS ab expeditione Armenica in Ægyptum reversus, novum se Liberum Patrem appellari iussit, cùm redimitus hederis, coronâque velatus aureâ, & thyrsum tenens, cothurnisque succinctus, curru, velut Liber Pater, vestus esset Alexandriæ, ut *Velleius* scribit *lib. 2*. Cleopatra, in publicum progrediens, stolam Isis sacram sumebat, atque novæ Isis nomine responsa dabat populis. Eam Antonius Reginam Ægypti, Cypri, Africæ, & Cœlesyriæ appellabat, collegâ regni Cæsarionis, qui ex Cæsare Dictatore gravidam relincente Cleopatram existimabatur editus. Suos verò & Cleopatrá filios, Alexandrum & Ptolemæum, βασιλεὺς βασιλέων Reges regum dixit: inter quos partitus est non solum quas habebat provincias, sed etiam Armeniam, Parthiam & Mediam. Hæc in Senatu Cæsar exponens, & crebrò ad populum criminans, incendit plebem

plebem in Antonium. Vide *Plutarchum, Dionem & Suetonium*. In Mediam profectus Antonius hoc vel sequenti anno, Medorum Regem assumpsit in societatem & amicitiam. *Appianus in Parthicis, Plut. in Antonio*. Circa hoc tempus Cæsar contra Illyricas gentes, Pannonios, Dalmatas & Iapodas, bellum gessit, ut ex *Dione & Appiano* discimus. Pannonios autem Appianus & alii auctores malè confundunt cum Pæonibus. Nam Pannonii Dalmatis vicini habitaverunt ad Istrum fluvium à Norico usque ad Myriam Europæam, Pæones verò ad Rhodopen montem & Macedoniam maritimam, ut docet *Ortelius in Thesouro Geographico, ex Dionis lib. 49.*

OLYMPIAS CLXXXVII.

A. M. 3973. ante Christum 30.

U. C. DCCXXII. HERODIS VIII.

Cn. Domitio Aenobarbo, Caio Sossio Coss.

CRESCUNT inimicitiae inter Cæsarem & Antonium. Antonius bellum Cæsari inferre parans, Romam mittit qui Octaviam domo suâ pellerent. Ipse trahens secum Cleopatram concessit Ephesum, quod classis undique cogeatur navium octingentarum; ex quibus ducentas Cleopatra præbuit, & viginti millia talentum, comœatibusque toti exercitui. Cum autem Antonius vellet, ut Cleopatra in Ægyptum navigaret, ibique exitum belli maneret; ipsa bello interesse cupiens, Canidium Antonii strategum magnâ mercede inducit, ut pro se apud Antonium agat, ne bello summoveatur. Coactis igitur copiis navigant Samum, genioque indulgent. Inde Athenas navigant: ubi in ludos & spectacula se effudit Antonius, Cleopatra autem multis congiariis populum prosecuta est. Plancus aliique ex Antonii amicis, ad Cæsarem perfugiunt. Ut satis paratus Cæsar fuit, abrogatur Antonio imperium, & decernitur bellum in Cleopatram. *Plut. in Antonio.*

T. Pomponius Atticus, Ciceronis amicus, obit, cum vixisset ann. septem & septuaginta, pridie Kal. Aprilis, Cn. Domitio, C. Sossio Coss. ut scribit *Corn. Nepos in Vita ejus*. Atticus filiam suam virginem Marco Vipsanio Agrippæ collocarat. Cæsar ipse Attici neptim ex Agrippa, privigno suo Tiberio despondit. Vide A. M. 3993.

Domitius Aenobarbus ab Antonio ad Cæsarem transit, *Suet. Ner. cap. 3.*

A. M. 3974. ante Christum 29.

U. C. DCCXXIII. HERODIS IX.

Octavio Cæsare III, M. Valerio Messala Coss.

PUGNA inter Cæsarem & Antonium hoc anno apud Actium Epiri promontorium est commissa. Causas hujus belli legere est apud *Dionem lib. 50*. Habuit Antonius naves bellicas quingentas, in quibus erant multæ oleres, & deceres; peditum centum millia, & duodecim Equitum. Reges ei parentes in auxiliis erant, Bocchus Africæ, Tarcondemus Superioris Ciliciæ, Archelaus Cappadociæ, Paphlagoniæ Philadelphus, Comagenæ Mithridates, Adallas Thraciæ. Hi interfuerunt bello. Ex Ponto Polemon auxilia misit, & Malchus ex Arabia, & Herodes Judæus: adhuc Amyntas Lycaonum & Galatiæ rex. A Medorum etiam Re-

ge submissa auxilia. Cæsari naves erant bellicæ ducentæ quinquaginta, peditum millia octoginta, & duodecim Equitum. Cornu dexterum navium Cæsar ipse, sinistrum Agrippa regebat. terrestres verò Cæsaris copias Statilius Taurus, Antonii Canidius, in littore instructas, tenuit. Inito navali prælio, Antonii classis nihil prosperè gerebat. Prima occupat fugam Cleopatra cum sexaginta navibus Ægyptiis, Antonius conscendit quinquagemam, & fugientis Reginæ, quàm pugnantis militis sui, comes esse maluit. Classis ejus diu oblectata, tandem succubuit, & naves trecentæ captæ sunt. Exercitus autem terrestris, ubi dux noctu profugit Canidius, aggregavit se ad victorem. Vide *Plutarchum in Antonio, Dionem, Paterculum, Eutropium, & Orosum lib. 6. cap. 19*. De hoc bello agit *Florus lib. 4. cap. undecimo*: & *Virgilius sub finem libri octavi Æneidos*, hanc pugnam Actiacam luculenter describit.

Herodes Judæus cum suis cohortibus ad Cæsarem transit, ut scribit *Plutarchus*. At *Josephus* tradit, Herodem, quo tempore Antonius Actiaco prælio victus est, bellum Arabibus intulisse. Sic enim ille *Antiquit. lib. xv. cap. sexto*: *Herodes delectum (militum) habendo, magno apparatu expediebat auxilium Antonio. Sed ille hanc operam ei remisit, negans sibi opus esse. verum, quia de Arabis perfidia audierat, jussit in illum bellum vertere. Tota quidem viribus conatus est Herodes, ut rerum imperium esset penes Antonium, misso ad illum frumento simul atque pecuniis. Actiaca Pugna in septimum Herodis annum incidit, juxta Josephi supputationem Antiq. lib. xv. cap. 7.*

A. M. 3975. ante Christum 28.

U. C. DCCXXIV. HERODIS X.

Octavio Cæsare IV, M. Licinio Crasso Coss.

CÆSAR post Actiacam pugnam cum Samum insulam in hiberna se recepisset, turbatus nunciis de seditione militum, quos confectâ victoriâ Brundisium præmiserat, repetit Italiam, tempestate in trajectu bis conflictatus. Nec amplius quàm septem & viginti dies Brundisii commoratus, Ægyptum petit; obsessâque Alexandriâ, quod Antonius cum Cleopatra confugerat, brevi potitus est. Antonius ferro semetipsum confodit, ac semianimis ad Cleopatram, quæ jam mori certa in monumentum se condiderat, perlatus est, ibique expiravit. Cleopatra Cæsarem ad se venientem allocuta est, quasi summopere concupisceret vivere. Illo autem digresso, ubi se ad triumphum servari intellexit, regio cultu exornata in aureo lectulo recubuit, ibique exanimis inventa est. Morsu aspidis perisse putabatur. Igitur Psyllos ei adhiberi jussit Cæsar, qui venenum exfugerent. Cleopatra mortem Cæsar molestè tulit, quod totius victoriæ laude & gloriâ privatus esse videretur. Corpus ejus unâ cum Antonio condi jussit in monumento, quod sibi ipsis paraverant. Alexandrinis pepercit Cæsar propter Alexandrum M. ejus urbis conditorem. Toti Ægypto, in provinciæ Romanæ formam nunc demum redactæ, primus præficitur Cornelius Gallus. Apud Actium Cæsar urbem condit Nicopolin, & quinquennales illic ludos constituit. Vide *Suetonium, Plutarchum, & Dionem lib. 51*. Cæsar Syriæ præfecit Val. Messalam, ut notat *R. Montacutius, & ex Dionis lib. 51. colligi potest.*

Herodes rex devicto Antonio de suis rebus desperabat. cumq; nemo regii generis superesset præter Hyrcanum, statuit

statuit illum è medio tollere. Hyrcanus octogefimum jam annum excefferat, quando infons interfectus est ab Herode. Hyrcano sublato, Herodes properavit, ut Cæsari in Ægyptum venienti obviam iret. Ubi Rhodum appulit, ad colloquium admissus, Cæsari rationem facti sui reddidit intrepidè. Cæsar, qui liberalis & magnificus erat, cum videret magnam in Herode generositatem, diadema, quod posuerat, ipsi restituit, hortatus eum, ut non minus suam, quam prius Antonii, coleret amicitiam. Cæsaris amicos Herodes multis muneribus sibi conciliavit, ipsumque non modò deduxit in Ægyptum, sed & ex Ægypto redeuntem regiâ magnificentiâ excepit apud Ptolemaida. *Jos. Antiq. xv. 10.*

Senatus Jerosolymitanus, sive Synedrium (quod Thalmudistæ Sanhedrin vocant) ex LXX Senibus seu Judicibus constans, continuâ surrogatione manserat usque ad Regnum Herodis: qui occiso Hyrcano illos etiam omneis, excepto uno Samea, interfecit, ut narrat *Josephus lib. 14. cap. 17.* In peremptorum autem locum Herodes alios surrogavit, suam haud dubiè factionem, ex iis qui beneficio ipsius ad sacerdotia aut honores alios pervenerant. Mansit deinceps illud Synedrium Jerosolymis, donec Seditioforum Duces omnia judicia & leges, (paulo ante Excidium Urbis) conculcarent. Vide quæ annotavit *Hugo Grotius ad Matthæi caput quintum, vers. 22.*

Dionysius Halicarnassensis in Præfatione, quam suæ præmisit Historiæ, in Italiam se venisse scribit circa mediam Olympiadem 187. ex eo tempore, exactos esse ait annos viginti duos, quibus Romæ egerit, Urbisque didicerit sermonem, ac partim eruditorum hominum consuetudine, partim lectione Porcii Catonis, Fabii Maximi, Valerii Antiatii & aliorum, Historiam Romanam scripserit. Ex viginti autem libris, quot ab ipso scriptos fuisse dicit Photius, undecim tantum hodie exstant. Multa, quæ ad Romanas Antiquitates pertinent, accuratius tradit, quam Livius; ut notavit *Gerardus Vossius, de Historicis Græcis lib. 2. cap. 3.*

A. M. 3976. ante Christum 27.

U. C. DCCXXV. HERODIS XI.

Octavio Cæsare V, Sexto Apuleio Coss.

CÆSAR ab Oriente reversus triumphos treis egit, Dalmaticum, Adriaticum, Alexandrinum, continuo triduo omneis. Primo die de Dalmatis & Pannonibus; Secundo, de Antonio ad Actium victo; Tertio, de Ægypto triumphavit. Hunc triplicem Octavii Cæsaris triumphum *Tranquillus* memorat, in *Ejus Vita, cap. 22.* Regina Cleopatraz ad vivum expressam Imaginem, cujus brachio aspis mordicus affixa hærebat, in triumpho perlatam esse, scribit *Plutarchus in Vita Antonii.* Finitis tandem bellis civilibus, Jani Templum Romæ hoc anno clausum est, ut notant *Dio. lib. 51. & Orosius lib. 6. cap. 20.* Ante hæc tempora semel atque iterum clausum fuisse Janum, observat *Suetonius.* Vide quæ suprâ notavimus ad Annum Mundi 3770.

Herodes in regnum reversus uxorem Mariamnen calumniis oppressam interficit. Vide *Josephi Antiquit. lib. 15. cap. 11.* Alexandra Mariamnes mater paulo post occisa est, jussu Herodis. *Joseph. ibid.*

OLYMPIAS CLXXXVIII.

A. M. 3977. ante Christum 26.

U. C. DCCXXVI. HERODIS XII.

Octavio Cæsare VI, M. Vipsanio Agrippa II Coss.

CÆSAR Censor factus cum Agrippa collega, morum legumque regimen recepit. M. Crassus in Mysos & Bacternas missus, regem ipsorum Deddonem occidit. *Dio. De Aquitanis triumphum retulit Messala Corvinus, ut ex veteri Inscriptione docet Scaliger in Tibulli lib. 1. eleg. 8.* Tibullus ipse Messalæ contubernalis Aquitanico Bello fuit, ut in *Vita ejus* legitur.

Judæorum Pontifex Jesus Phabetis F. Ananelo succedit. *Joseph.*

A. M. 3978. ante Christum 25.

U. C. DCCXXVII. HERODIS XIII.

Octavio Cæsare Aug. VII, M. Vipsanio Agrippa III Coss.

INTER alios honores, qui in Octavium Cæsarem congesti sunt, *Augusti* cognomen hoc anno ei datum est Munatii Planci sententiâ. Cum quidam censerent, Romulum appellari oportere, quasi & ipsum conditorem Urbis; prævaluit, ut *Augustus* potius vocaretur, non tantum novo sed etiam ampliore cognomine; quod loca quoque religiosa, & in quibus augurato quid consecratur, *augusta* dicantur, ut scribit *Suetonius.* Ipse quidem Cæsar (ut apud *Dionem lib. 53.* legimus) valde cupiebat *Romulus* appellari; tamen ne suspicio esset, ab ipso regnum affectari, non id nomen usurpavit, sed *Augustus* dictus est, ὡς καὶ μέντοι π, ἢ καὶ ἀνδρώμενος ὄν, quasi hominum naturam excederet. Nam *Augere* verbum erat sacrorum: unde & ea quæ sacrosancta sunt, *augusta* dicuntur. Itaque Græci eum Σεβαστὸν nominabant, scilicet cultu & honore dignissimum. Hoc nomen assumpsit die 17 Januarii: Quod annotavit *Censorinus* (cap. 21.) his verbis: Ex ante diem decimum sextum Kal. Febr. Imperator Cæsar Divi Filius sententiâ *Lucii Munatii Planci* à Senatu ceterisque civibus *Augustus* appellatus est, Se septimum & Marco Vipsanio Agrippa tertium Consulibus.

Herodes exstructo Hierosolymis theatro, ἀγῶνα πένταετηρεὶον ἀθλημάτων κατεστήσατο, id est, Certamen athleticum quinto quoque anno celebrandum instituit, in honorem Cæsaris. Vide *Joseph. Antiq. lib. 15. cap. 11.* Circa hoc tempus Herodes munire cepit Samariam, quam *Sebasten* dixit.

A. M. 3979. ante Christum 24.

U. C. DCCXXVIII. HERODIS XIV.

Cæsare Augusto VIII, T. Statilio Tauro Coss.

CORNELIUS Gallus, qui Ægypto præfectus fuit, cum in odium Cæsaris incurrisset, quod insolentiùs se gereret, à Senatu condemnatus, sibi ipsi mortem conscivit. De hujus morte vide *Dionem lib. 53. & Suetonium in Augusto cap. 66.* Corn. Gallum Virgilii Poëtæ amicum fuisse constat. Per Mæcenatem enim, Pollium, Alphenum Varium & Corn. Gallum, famâ carminum commendatus Augusto Virgilius, & agros recepit,

recepit, & deinceps Imperatoris familiari amore perfruitus est, ut in ipsius Poëta Vita legimus. Hic Gallus amavit Cytheridem meretricem, quæ eo spreto, Antonium in Gallias euntem secuta est. Eam Galli amicam Virgilius Eclogâ decimâ commemorat sub nomine Lycoridis. Ipsum Corn. Gallum poëtam fuisse, & Euphorionem transfulisse, notat Servius Maronis Interpres. Malè autem Cornelius Gallus & Afinius Gallus confunduntur apud Servium.

In Hispaniam profectus Cæsar adversus Cantabros atque Astures, duas fortissimas Hispaniæ gentes, bellum gerit. De hoc Bello Cantabrico legas Dionem libro 53. Florum lib. 4. cap. ult. Orosum lib. 6. cap. 21. Epitomen Livii lib. 145. & Velleium Patere. lib. 2. cap. 90. Eusebius in Chronico ad Olympiadis 188 annum tertium, adnotavit: *Ἀυγὺς & Καῖσαρ Κανταβέλαι καὶ Γαλάτας ὑποφόρως ἐποίνεον*, id est, Augustus Cæsar Cantabriam & Gallos vestigales fecit. Ita scribendum monet Casaubonus, non *Κανταβέλαι*.

Parthorum rex Phraates in exilium à populo suo pulsus, tandem Scytharum auxilio in regnum restituitur. Hoc absente, regem Parthi Tiridatem constituerant: qui audito adventu Scytharum, cum magna amicorum manu ad Cæsarem in Hispaniam bellum tunc temporis gerentem, profugit, oblidem Cæsari minimum filium Phraatis ferens. Phraates statim legatos ad Cæsarem mittit: servum suum Tiridatem, & filium remitti sibi postulat. Cæsar Phraati filium sine pretio remisit; se verò neque dediturum Parthis Tiridatem, neque adversus Parthos Tiridati auxilia daturum, dixit. Itaque remisso Phraatis filio, opulentum sumtum Tiridati, quoad manere apud Romanos vellet, præberi jussit. Hæc narrat ex Trogo Justinus, libro quadragesimo secundo. Hujus Tiridatis meminit Horatius lib. 1. Ode 26. Vide Dionem lib. 53.

A. M. 3980. ante Christum 23.

U. C. DCCXXIX. HERODIS XV.

Cæsare Augusto IX, M. Junio Silano Coss.

CÆSAR in Urbem reversus, Jani templum, quod bello Cantabrico apertum fuit, iterum clauit. Sic enim scribit Orosum libro sexto: Cantabrice victorie hunc honorem Cæsar detulit, ut tunc quoque belli portas clausit, o cohiberi juberet. M. Vipsanius Agrippa propriis sumtibus Urbem exornavit, nam & Porticum Neptuni exstruxit, & Pantheum perfecit. Vide Dionem lib. 53.

Ægypto, post mortem Cornelii Galli, præfectus fuit Ælius Gallus, qui in Arabiam suscepit expeditionem. Sic enim scribit Strabo lib. secundo: Romani in Arabiam Felicem cum exercitu profecti sunt, ductore Ælio Gallo, amico ac sodali nostro. Ibidem dicit, Mercatores Alexandrinos per Nilum & Arabicum Sinum usque ad Indiam navigasse. Mox addit: *Ὅτε πρὸς Γάλλῳ ὑπάρχει τὸ Αἰγύπτῳ*, &c. id est: Quo tempore igitur Gallus Ægypto præfuit, ad ipsum veni, unâque usq; ad Syenem & fines Æthiopie ascendendi, ibiq; comperimus centum viginti naves à Portu Muris (*ἐν Μυρῶν ὀρεῶν*) Indiam versus navigare. Idem Geographus lib. decimo sexto: Romanorum expeditio, quæ nuper nostro tempore in Arabiam facta est, duce Ælio Gallo, permulta ejus regionis peculiaria demonstravit. Hunc autem Augustus Cæsar misit, ut eas gentes & loca pertentaret. Gallus igitur Nabateis fretus, exercitum duxit: sed à Sylla Nabateorum procuratore deceptus est. Addit, Romanos, ubi ad Album Pagum pervenere, *σομονάμην καὶ μελατόβην* laboraf-

se, qui morbi sunt ei regioni familiares. Libro autem decimo septimo, res à Cornelio Gallo & ab Ælio Gallo gestas, distinctè memorat Strabo: Cornelius Gallus, cui primum provincia (Ægyptus) à Cæsare commissa est, Herodum urbem, quæ cæsecerat, paucis stipatus recepit, & in Thebaide seditionem propter tributa exortam sedavit. Ælius autem Gallus cum patre præsidii, quod erat in Ægypto, in Arabiam ingressus est, & nisi Syllæus eum prodidisset, Felicem Arabiam totam subegisset. Hæc Strabo. Satis autem mirari nequeo, quid Casaubono in mentem venerit, ut Ælium Gallum cum Cornelio confunderet. Is enim Commentario in lib. xvi Strabonis ad illa verba, (*ὅν ἡμεῖς ἢν Ἀλίου Γάλλου*), Hic, inquit, est Gallus ille poëta egregius qui Euphorionem Latinis versibus expresserat, Virgilio apprimè carus. Fuit & Augusto aliquando carissimus: à quo primus omnium constitutus est *ἑταῖρος Αἰγύπτῳ*, qui vocatur Præfectus Augustalis, ejusdemq; jussu hanc Expeditionem (Arabiam) suscepit; postea in odium Augusti ita venit, ut conatus sit ipse suis manibus se interficere. Idem Casaubonus Animadversionibus ad Suetonii Augustum (cap. lxxvi.) Cornelio Gallo, inquit, prænomen alii tribuunt Cneus: alii Caius, ut Eusebius in Chronico, & Pæanius apud Eutropium: alii Ælius; sic enim Straboni nominatur, & Josepho quoque *Γάλλῳ Αἰλίου*. Igitur ex Strabonis & Josephi sententia appellatus fuit Ælius Cornelius Gallus, si vera dicat Casaubonus. Atqui apud Romanos Ælius inter nomina potius, quàm inter prænomina fuisse videtur: & Strabo, ut modò vidimus, apertè Ælium Gallum (amicum & sodalem suum) à Cornelio Gallo distinguit. Josephus autem (qui Cornelii Gallinusquam, opinor, meminit,) de Ælio Gallo hæc habet, *Antiquit. lib. 15. cap. 12. Ἡρώδης συνμαχὸν ἐπέμψατο Καῖσαρι περὶ τακοσίους ὀπλίτας καὶ σωματοφύλακας, οὓς Γάλλῳ Αἰλίου καὶ πρὸς ἐρευνᾶν δαλασσοῦν ἦεν*. id est: Herodes auxilia misit Cæsari, quingentos selectos à suo satellitio, quos Ælius Gallus ad loca circa Mare Rubrum in expeditionem duxit. Illam expeditionem Arabicam non à Cornelio Gallo, sed ab Ælio Gallo susceptam esse, docet Plinius lib. 6. cap. 28. Eandem describit Dio, etsi non Ælium Gallum, sed Ælium Largum ductorem nominet, lib. 53.

Pontificatus ab Herode confertur in Simonem Boëthi Filium: & mox Simonis Pontificis Filiam ipse Herodes in uxorem ducit. Joseph. *Antiquit. lib. 15. cap. 12.*

OLYMPIAS CLXXXIX.

A. M. 3981. ante Christum 22.

U. C. DCCXXX. HERODIS XVI.

Cæsare Augusto X, C. Norbano Flacco Coss.

HERODES duas urbes Sebasten & Cæsaream, in honorem Σεβαστῶν καὶ Καῖσαρος ita nominatas, condidit. Cæsaream dum condit (post conditam Sebasten) Filios suos Alexandrum & Aristobulum, quos ex Mariamne susceperat, Romam mittit educandos. Eos Cæsar summâ humanitate excepit; fecitque Herodi potestatem, ut arbitrato suo à filiis quemcunque vellet hæredem Regni designaret. Sed & Herodis dicionem hoc tempore auxit Augustus, concessâ ei Batanæâ, Auranitide, & Trachonitide. Cùm enim Zenodorus latrocinia foveret, & Damascenos vexaret, agrorum Coloni Varronem provinciæ Præsidentem querelis obtundebant, postulantes, ut Zenodori injurias per literas significaret Cæsari. Rescripsit Augustus, expugnanda esse

esse latronum receptacula, & Regionem eam ditioni Herodis contribuendam. Vide *Jos. Antiq. lib. 15. cap. 13.* & *Bell. Jud. lib. 1. cap. 15.* Supra Damascum duo colles erant, Trachones dicti, ut ait *Strabo lib. xvi.* ubi & latronum meminit Damascenis immissorum à Zenodoro, quos Romani sustulerunt. Syriæ Præses hoc tempore, malè Varus apud Josephi Interpretem vocatur. Josephus enim *Ὀυδῶνα* habet. Scribendam *Ὀυδῶνα*, notat *Casaubonus*.

A. M. 3982. ante Christum 21.

U. C. DCCXXXI. HERODIS XVII.

Cæsare Augusto XI, Cn. Calpurnio Pisone Coss.

AUGUSTUS Cæsar hoc anno ita ægrotavit, ut nullam spem haberet salutis. Sed Antonius Musa medicus frigidis quibusdam potionibus & lavationibus eum curavit, ac servavit incolumem. Vide *Suet. Aug. cap. 59.* & *Dionem lib. 53.* Antonium Musam commemorat *Plinius lib. 19. cap. 8.* Horatio Poëtæ, ut apparet ex Epistola xv libri prioris, idem medicus negabat aquas calidas utiles esse ad valetudinem.

M. Marcellus Octaviæ Filius, qui Augusti Filiam Juliam in matrimonio habuit, summæ spei adolescens, hoc circiter anno obiit. Hujus mortem immaturam significat *Virgilius sexto Æneidos*:

Ostendent terris hunc tantum Fata, neque ultra

Esse sinent.--- Paulo post:

Heu miserande Puer, si quâ Fata aspera vincas,

Tu Marcellus eris.

Hunc Marcellum in aquis Baianis submersum fuisse, docet *Propertius Elegiarum libro tertio.* *Josephus* autem *Scaliger*, ad illum *Propertii* locum, sic scribit: Mirum est, *Propertium* contra receptam opinionem, atque adeo contra verum scribere, Marcellam in aquis Baianis submersum interiisse, cum constet, ab *Antonio Musa* medico aquarum frigidarum lotionibus eneclum fuisse. *Dio* libro 53 loquens de *Augusto* ægroto: καὶ αὐτὸν μὲν δ, π μὲν δὲ πῶς πῶς ἀναγκαίων ποιεῖν δυνάμειον Ἀρπύριος πρὸς Μάρκελλον ψυχρολουσίας ἀνέσσωσεν. id est: Et ipsum, cum nihil eorum, quæ oppidò sunt homini necessaria, posset facere, *Antonius Musa* lavacris frigidis sanitati restituit. *Infrà* post: Ὁ δὲ δὴ Μάρκελλον νοσήσας ἔ πολλὰ ὕστερον, καὶ αὐτὸν ἐκείνον ὅπ' αὐτοῦ τῆς Μέρσαις πόρον διακινῶν δὲ περὶ δαμεν. hoc est: *Marcellus* autem non multò post ægrotus, eademque ratione à *Musa* eodem curatus, obiit. Nam *Musa* & ejus Fratris *Euphorbi* inventum fuit, à balineis frigidâ multâ corpora adstringi, inquit *Plinius lib. 25. cap. 7.* Quare *Horatius* scribit, --- nam mihi *Baias*.

Musa supervacuas *Antonius*, & tamen illis

Me facit invisum, gelidâ quum perluor undâ &c.

In quibus vides *Antonii Musæ* ψυχρολουσίας, quas ipse instituit. Quare credibile, verum esse, iisdem frigidis *Marcellum* cum curare vellet, occidisse. Sanè *Servius* disertim scribit, eum in *Stabiano* periisse. Quod cum ipse dicat, suspicor, cum ex præscripto *Antonii* frigidâ lavaret, eneclum fuisse in eo Fonte, qui *Dimidia* vocabatur, frigidissimo, de quo *Plinius lib. 31.* Quid ergo? tam illustris capitis interitus ignoratus fuisset & *Propertio*, viro & Proceribus ipsis atque adeo *Augusto* ipsi notissimo? Minimè. Quid ergo? Voluit gratificari ei, quæ de ejus morte suspecta fuit, *Livia Augustæ*: quæ cum videret *Marcellum* ita omnibus carum esse, ut describitur à *Virgilio*, muliebriter atque impotenter ζήλοισιν αἰσῶτα curavit cum clande-

stino mortis genere de medio tollendum. *Dio*: Ἀρπύριος δὲ οὐκ ἔστιν ἡ Λιβία τῆς Σαυρίας τῆς Μαρκελλῆς ἑταίρα, ὅτι τῆς ἑτέρας αὐτῆς ἀρετῆς ἀντιπαραστήτω. id est: Sanè mortis *Marcelli* causa *Liviæ* imputata est, quæ eum suis filiis præferri indignè tulisset. Hactenus *Josephus Scaliger*. Huic autem *Scaligeri* sententiæ adversatur *Justus Lipsius Commentario ad Cornelii Taciti Annalium lib. 1.* *Marcellus Baiis* obiit, inquit, ut clarè testatum reliquit, *Elegiâ* hujus rei propriâ, poeta *Umbertus*. Nec scio, cur vir doctus pertendat mortuum eum potius in *Stabiano*. Quid? *Propertius* qui vixit id ævi, locum nescivit funestum juveni tam illustri? Scivit: Sed dedit hoc, inquit, *Liviæ*, quæ suspitione laborabat *Marcelli* interemti. Nec herclè immeritò. Num ergo venenum dari *Baiis* minus potuit, ac in *Stabiano*? Scilicet soluta omni crimine illa aulica *Medæa*, si *Marcellus* obiit *Baiis*. Ego verò, Vir maxime, causam nullam video hujus tuæ tam seriæ adsertionis: placetque cum *Propertio* & vulgatis *Servii* libris mortuum eum in *Baiis*. Suspicionem quidem de *Livia* *Dio* inseruit: At *Tacitus Plinius* & eâ culpâ non liberant etiam *Augustum*. *Annal. 2.* Sed suberat occulta formido reputantibus, haud propter in *Druso* patre ejus favorem vulgi; avunculum ejusdem *Marcellum* flagrantibus plebis studiis intra juventam ereptum; breves & infaustos populi *Romani* amores (Loquitur de *Cæsaris Germanici* triumpho.) *Plinius lib. 7.* inter *Augusti* infortunia: Suspecta *Marcelli* vota, pudenda *Agrippæ* ablegatio: Quasi conceperit aliquid cupiveritque contra *Augustum*, amore pristini status & libertatis. Hæc *Lipsius*. Verba *Servii Grammatici*, ad illud *Maronis*,

Egregium formâ juvenem & fulgentibus armis:

Significat *Marcellum Filium Octaviæ Sororis Augusti*, quem sibi *Augustus* adoptavit. Hic decimo sexto anno incidit in valetudinem; & periit decimo octavo in *Baiis* cum ædilitatem gereret. Ita profectò legitur in *Servii Commentariis*, à *Petro Daniele* editis. *Stabias* autem non procul *Baiis* abfuisse, fatetur *Lipsius*.

Marcellus paulo ante obitum, contra *M. Vipsanum Agrippam* suscepit aliquam similitudinem. Quapropter *Agrippa* amandatus est ab *Augusto*, ut *Syriæ* præficeret. Is autem, cum invidiam fugeret, contentus per legatos suos Provinciam administrare, in *Insula Lesbo* se continuit. Igitur rex *Herodes* venit *Mitylenen*, quod *Lesbi* oppidum est, ut *Agrippam* salutaret. Vide *Dionem lib. 53.* & *Josephum Antiq. lib. 15. cap. 13.*

A. M. 3983. ante Christum 20.

U. C. DCCXXXII. HERODIS XVIII.

M. Claudio Marcello, L. Aruntio Nepote Coss.

ÆTHIOPEs, qui ultra *Ægyptum* incolebant, impressione in *Thebaidem* factâ, *Syenen* & *Elephantinam* ac *Philas* repentino impetu ceperunt, & *Cæsaris* statuas everterunt. Contra hos profectus *C. Petronius* *Ægypti* præfectus, in fugam compulit. Ex his erant Duces *Reginæ Candaces*: quos cepit *Petronius*. Deinde urbibus aliquot captis, *Napata* sive *Tanapen* progressus est, ubi *Regia Candaces* erat. *Regina*, quæ in castello propinquo mansit, legatos misit qui de pace agerent, reddiditque statuas, & captivos, qui abduci fuerant. *Petronius* autem *Napata* cepit, ac diruit. inde cum præda *Alexandriam* reversus, mille captivos misit ad *Cæsarem*. Vide *Strabonem lib. 17.* & *Dionem lib. 54.*

Augusto in *Siciliam* profecto, populus *Romanus* seditione agitatus est in creandis Consulibus. *Augustus*, cum

cum neque soli Romæ vacare posset, neque eam sine gubernatore relinquere auderet, Agrippam aptissimum esse judicavit, qui Urbi præficeretur. Igitur Agrippa, quem Cæsar amandaverat, Romam revocatus hoc anno, Juliam Augusti Filiam (quæ Marcello collocata fuerat) in uxorem ducit, ut post Velleium narrat Dio lib. 54. Tacitus etiam hujus rei meminit initio *Annalium*: Augustus Marcellum sororis F. admodum adolescentem, Pontificatus & Curuli Ædilitate; M. Agrippam, ignobilem loco, bonum militiâ, & victoriæ Socium, geminatis consulatibus extulit; mox defuncto Marcello, generum sumit.

A. M. 3984. ante Christum 19.

U. C. DCCXXXIII. HERODIS XIX.

Marco Lollio, Q. Æmilio Lepido Coss.

AUGUSTUS Cæsar misso ad urbem gubernandam Agrippa genero suo, & rebus in Sicilia ordinatis, in Græciam transmisit. Rebus in Græcia confectis, in Samum navigavit, ibique hiemavit. Dio 54.

OLYMPIAS CXC.

A. M. 3985. ante Christum 18.

U. C. DCCXXXIV. HERODIS XX.

M. Apuleio Nepote, P. Silio Nerva Coss.

AUGUSTUS, qui in Samo hiemaverat, vere in Asiam perrexit. In Syriam cum advenisset, Tyriis & Sidoniis propter factiones supplicium irrogavit. Phraates Parthorum rex adventu ejus territus, captivos ei & signa militaria misit, ut narrat Dio lib. 54. & ex Trogo Justinus sub finem libri 42. Strabo, libro decimo sexto: *Ἐξέδωκε τὸν ποταμὸν ἐκπορεύσασθαι πρὸς τὴν φιλίαν τῶν πρὸς Καίσαρα & Σεβαστὸν, ὥστε καὶ τὰ ἔθνη ἐπὶ μέρει, ἃ καὶ Ῥωμαίων ἀνέστησαν Παρθαῖοι.* id est: Tantum Cæsar Augusti amicitia studuit Phraates, ut etiam tropæa, quæ Parthi de Romanis erexerant, ei remitteret. Signa Romana intelligit, quæ Crasso oppresso Orodes, quæque Antonio pulso Phraates ceperat. De quibus Signis Horatius loquitur lib. 4. *Odâ ultima: Et signa nostro restituit Jovi.*

Armenia Rex Artabazes sive Artabazes (qui ab Antonio captus & interfectus fuit, ut ad A. M. 3971. diximus,) filios reliquit Artaxiam & Tigranem. Artaxias hoc tempore regnum paternum tenebat: Quem cum Armenii accusarent, & Tigranem fratrem ejus minorem, qui tum Romæ erat, evocarent, Augustus privignum suum Tiberium Neronem arcessivit, ut is in Armeniam iret, & Artaxiam pelleret, Tigranemque regno præficeret. Cum verò ante Tiberii adventum Artaxias occisus esset, ille nihil suo apparatui respondens, perfecit, etsi multum se jactavit, quasi sua virtute Artaxiam regno deiecisset, ut narrat Dio lib. 54. De hac re sic scribit Tacitus *Annal. lib. secundo*: Antonius Artabaziden Regem Armeniorum specie amicitia inlectum, dein catenis oneratum, postremo interfecerat. Ejus filius Artaxias, memoriâ patris nobis insensibilis, Arsacidarum vi seq., regnumq. tutatus est. Occiso Artaxia per dolum propinquorum, datus à Cæsare Armeniis Tigranes, deductusq. in regnum à Tiberio Nerone. Suetonius in Vita Tiberii, cap. 9. Dueto ad Orientem exercitu, regnum Armeniae Tigrani restituit, ac pro tribunali diadema imposuit. Horatius Poëta, devicti Artaxiæ gloriam Tiberio tribuit, lib. 1. epist. 12.

--- Claudii virtute Neronis

Armenius cecidit. ---

Spissior adulatio apud Paterculum lib. 2. cap. 94. ubi pro Tigrane perperam Artabazes nominatur. Dio Artabazen pro Artaxia nominat. Vide Iosephum *Antiq. lib. xv. cap. 5.*

In Syria agens Augustus, Herodem magnis honoribus afficit, ejusque regnum ampliat adjectâ tetrarchiâ Zenodori jam defuncti. Cujus rei meminit Dio lib. 54. Vide Iosephum *Antiq. lib. xv. cap. 13.*

Herodes Rex, post absoluta multa opera præclara, Templum Jerosolymitanum renovare aggressus est hoc anno, qui juxta Iosephi computationem est Annus Regni Herodis decimus octavus. Sed verisimile est, hunc annum lapsum esse, priusquam fundamenta novi Templi jacerentur. Cum enim Herodes suum propositum de novo Templo ædificando Iudæis aperuisset; ut hoc consilium suum illis probaret, promittit, se non demoliturum illud, quod ibi erat, Templum, antequam parata haberet omnia eis quæ oportebant ad perfectionem ejus necessaria. *Jos. Antiquit. lib. xv. cap. ult.* Tanti autem operis apparatus, anni unius spatium desiderabat, ut notat Casaubonus *Exercitatione decimâ tertiâ.*

Augustum virtutis moderationisque famâ Indos etiam & Scythas pellexisse ad amicitiam suam ultrò per legatos petendam, docet Suetonius *Aug. cap. 21.* Dux autem Indorum legationes ad Augustum fuisse, legimus: alteram, quæ ad eum venit in Hispaniis bellum gerentem Cantabricum, quo tempore & Scythæ legatos miserunt: Alteram, quæ Anno U. C. 734 ad eum pervenit, cum post Græciam Asiâque lustratam Sami ageret. Prioris Legationis meminit Eusebius in *Chronico*, qui Pandionem Indorum Regem memorat; & Paulus Orosius, lib. 6. cap. 21. De Posteriore Legatione scribit Dio lib. 54. Indos enim, qui antea quoque legationem miserant, rursus ad Cæsarem venisse, ut amicitiam confirmarent datis muneribus; in quibus præter alia tigres fuerunt, Romanis tum primùm visæ, & adolescens brachiis carens, (qualia effingebantur Mercurii Simulacra seu *Ἐρμῆς*,) qui pedibus loco manuum utebatur, ita ut arcum tenderet, & sagittam mitteret, & tubâ caneret. Strabo lib. xv. narrat; A Pandione & Poro, regibus Indorum, legatos ad Cæsarem Augustum cum muneribus venisse, qui & epistolam Græcam in membrana scriptam à Poro attulerunt. Inter Dona ab illis allata *Ἐρμῆν* commemorat, ἀπὸ τοῦ ὅμων ἀρρηκτὸν ἐν νῦν τοῦ βασιλέως, Hermân à puero brachia ab humeris truncatum.

A. M. 3986. ante Christum 17.

U. C. DCCXXXV. HERODIS XXI.

C. Sentio Saturnino, Q. Lucretio Vespillone Coss.

Dum aberat in ordinandis Asiæ Orientisq. rebus Cæsar, consulatum C. Sentius Saturninus magnâ severitate gessit, ut ait Velleius lib. 2. cap. 92. Vide Dionem lib. 54.

Virgilius Poëta anno ætatis 52, Æneidi summam manum impositurus, statuit in Græciam & in Asiam secedere. Sed cum ingressus iter, Athenis occurrisset Augusto ab Oriente Romam revertenti, destinaretque

non abfistere atque etiam unâ redire, dum Megara vicinum oppidum ferventissimo Sole cognoscit, languorem nactus est, eumque non intermissâ navigatione auxit, ita ut gravior aliquanto Brundisium appelleret: ubi diebus paucis obiit decimo Kal. Octobris, C. Sentiono Q. Lucretio Coss. Hæc in Vita Virgilii habentur.

Augusto ex Provinciis redeunti Currus cum aurea corona decretus est, quod ille adscendere noluit, ut in *Chronico Cassiodori* legimus. *Dio. lib. 54.* scribit, multa ac varia tunc in honorem Augusti decreta fuisse, quorum ille nihil accepit, nisi quod Fortunæ Reduci aram consecrari, Diemque sui reditus inter Ferias referri & Augustalia dici, passus est.

Agrippa, post Augusti reditum, ad sedandos in Gallia motus mittitur. Inde in Hispaniam transit, Cantabrosque rebellantes domuit. Vide *Dionem lib. 54.*

A. M. 3987. ante Christum 16.

U.C. DCCXXXVI. HERODIS XXII.

Gn. Corn. Lentulo, Pub. Corn. Lentulo Coss.

TEMPLI novi condendi consilium susceperat Rex Herodes anno vicesimo post delatum sibi regnum à Romanis; qui Josepho annus Herodis decimus octavus dicitur, dum non à delato, sed ab adito regno annos Herodis numerat. Quanquam verò Herodes anno decimo octavo postquam regnum adierat, consilium suscepit novæ Edis condendæ, tamen verisimile est, ut diximus, unum saltem annum præterisse, antequam Novi templi fundamenta jacerentur, tum propter lapidum ac materiæ præparationem, tum quia Levitæ, ut ex Josepho discimus, edocendi erant artes fabriles, ut eorum operâ novum templum, priore diruto, exstrueretur. Nam prius Templum ab Herode dirutum esse, apertè scribit *Josephus Antiquit. lib. xv. cap. 14.* Ἀνελὼν δὲ τὸ ἀρχαῖον θεμελίον, καὶ καταβαλόντες ἐπέεργον, ἐπὶ αὐτῷ δὲ καὶ ἡγέρων. id est: Sublatis veteribus fundamentis, & novis repositis, desuper templum exstruebat. Igitur hoc demum anno positis novis fundamentis nova moles Herodiani Templi cœperit ædificari. atque hinc, ut placet viris doctis, numerandi sunt Anni illi πεντηκόντα καὶ ἑξ, de quibus Judæi loquuntur in Evangelica Historia *Ioh. 2. 20.* Illo enim tempore Dominus noster JESUS triginta annos natus erat; cœpit autem Templum ædificari ab Herode, anno ante Christi Nativitatem decimo sexto. An verò dicemus, Templi structuram continuatam esse toto illo tempore 46 annorum? Testatur quidem *Josephus loco citato*, Templum ipsum Herodianum (de quo Judæi loquuntur in Evangelio) ἐνταῦθα καὶ μνηστὶν ἑξ, id est, sesquianno vel octodecim mensibus ædificatum, connexa autem ædificia annis octo absoluta fuisse: tamen ex ejusdem *Josephi Antiq. lib. xx. cap. 8.* apparet, Opus illius structuræ per multos annos fuisse continuatum, ut post *Annalium Conditorem* notavit *Casaubonus Exercitatione decimâ tertiâ.* De magnificentia hujus Templi Herodiani consulas *Josephum.* Vide & *Riberam Commentariis in Aggæi prophetiam.* Obiter monemus, Non audiendos esse, qui novum templum ab Herode exstructum negant, & Josephi gravissimi scriptoris Historiam mendacii insimulare ausi sunt. Quanquam verò Herodes non instauravit modò sed planè

novum templum reddidit; tamen, quoniam non eo animo Ædem Zorobabelis demolitus est Herodes, ut Judæis Templum adimeretur, sed materiâ etiam prioris usus est, ut in augustiorem formam protinus restitueretur; idcirco Judæi pro Secundo Templo habuerunt tum illud, quod dirui æquo animo sustinebant, tum Hoc ipsum, quod nullâ morâ interpositâ ab Herode ædificatum est. Aggæus Prohera, qui de gloria Secundi seu Posterioris Templi vaticinatus est, proculdubio respexit ad pulchritudinem & magnificentiam Herodiani Templi, quod sub Adventum Messiae prævidit exstruendum; et non negandum est, quin ex visibili ipsius Christi Θεανθρώπου præsentia & miraculis, præcipua & maxima huic Templo gloria accesserit.

A. M. 3988. ante Christum 15.

U.C. DCCXXXVI. HERODIS XXIII.

Caio Furnio, C. Junio Silano Coss.

LUDOS Seculares quintos hoc anno Augustus & Agrippa fecerunt, ut *Censorinus* notat *lib. De Die Natali, cap. 17.* Eorundem Ludorum mentio apud *Suetonium Aug. cap. 31.* Carmen Seculare ab *Horatio Poëta* compositum ut his Ludis caneretur, exstat in fine *Epodion.*

Augustus nepotes ex Agrippa & Julia treis habuit, quorum duos, Caium & Lucium, ipse adoptavit. Vide *Velleium Paterculum lib. 2. cap. 96.* *Suetonium Augusto, cap. 64.* *Corn. Tacitum Annal. 1. & Dionem lib. 54.*

Herodes Rex in Italiam navigat, ad invisendos Romæ suos liberos, Alexandrum & Aristobulum. Cæsar humanissimè tractato Herodi Filios reddit. Eos domum reductos calumniis appetit Salome Herodis soror. *Jos. Antiq. lib. 16. c. 1.*

OLYMPIAS CXCI.

A. M. 3989. ante Christum 14.

U.C. DCCXXXVIII. HERODIS XXIV.

P. Cornelio Scipione, L. Domitio Aenobarbo Coss.

ACCEPTA in Germania clades sub Legato M. Lollio, vocavit ab Urbe Cæsarem, ut scribit *Paterculus lib. 2. cap. 97.* Lollianam Cladem majoris infamiae, quàm detrimenti fuisse, ait *Suetonius Aug. cap. 32.* Hac tamen occasione Cæsar in Gallias profectus est. Cum enim rigidas tulisset leges, & ob id diuturna ejus in Urbe commoratio molesta multis esset, peregrè abire, Solonis exemplo, statuit. Plura legas apud *Dionem lib. 54.* Agrippa hoc anno rursus in Syriam mittitur, ut ibidem notat *Dio.*

Herodes Rex Filiis suis jam adultis uxores dedit, Alexandro Glaphyram Archelai Cappadocum Regis Filiam, Aristobulo Bernicen Salomes Filiam. Posthæc, Herodes Agrippam in regnum suum invitavit. Agrippa ingressus Hierosolyma cum faustis acclamationibus, τὸ θεῶν ἐκατόμβην κατέδυσεν, Hecatomben Deo immolavit, & populo epulum præbuit. *Joseph. Antiquit. lib. 16. c. 2.*

A. M. 3990.

A. M. 3990. ante Christum 13.

U. C. DCCXXXIX. HERODIS XXV.

M. Livio Druso Libone, L. Calpurnio Pisone Coss.

BELLUM Rhaticum Vindelicumque à Tiberio & Druso duobus Augusti privignis geritur. De Rhætorum, Vindelicorum & Noricorum incursionibus in Italiam & loca vicina, consulendus Strabo, libro quarto. Hujus Belli meminit Suetonius Tib. cap. 9. & Horatius lib. 4. Od. 4. Vide Dionem lib. 54. Patereulum lib. 2. cap. 95. Orofium lib. 6. cap. 21.

A. M. 3991. ante Christum 12.

U. C. DCCXL. HERODIS XXVI.

M. Licinio Crasso, Cn. Corn. Lentulo Coss.

AGRIPPA, ut Res Ponticas ordinaret, Bosphorum petiit: eique Rex Herodes præstò fuit, intermissis propriis negociis, & tum consiliorum particeps factus est, tum laborum socius. Vide Joseph. Antiq. lib. xvi. cap. 3. Bosporanos ab Agrippa superatos & ad deditionem coactos, scribit Dio & Orofius lib. 6. cap. 21.

Pannonicum bellum gestum à Tiberio Nerone, & Breucos Dalmatæque ab eo subactos memorat Tranquillus Tib. cap. nono. Augustus Romam redit, Druso ad Germaniæ fines relicto. Dio 54.

A. M. 3992. ante Christum 11.

U. C. DCCXLI. HERODIS XXVII.

Tib. Claudio Nerone, Pub. Quintilio Varo Coss.

DEFUNCTO M. Æmilio Lepido, qui Pontifex Maximus fuit, Augustus Pontificatum suscepit, & libros Fatidicos omnes, exceptis Sibyllinis, concremavit. Vide Sueton. Aug. cap. 31. Dionis lib. 54.

Agrippa hoc anno, ut apud Dionem legimus, è Syria reversus, tribuniciâ potestate in quinquennium prorogata cohonestatur. Syriæ Provinciam per se & per hypostategos suos Agrippa decennium administravit. Quamobrem Josephus dicit, Agrippam rediisse post decennalem Asiæ administrationem, καὶ τὴν διοίκησιν ἧς ὄντι τὸ Ἀσίας δεκάτην ἡγεμονεύσας, lib. xvi. cap. 6.

Syriæ Præses post Agrippam fuisse putatur M. Titius: quem commemorat Strabo libro decimo sexto, ubi loquitur de obsidibus ad Augustum missis à Phraate Rege Parthorum: καλέσας εἰς οὐλόγον Τίτον, ὃν ὁ βασιλεὺς τίτε τὸν Σελείας, &c. Vocato in colloquium Titio, qui per id tempus Syriæ præerat, Phraates quatuor ei filios legitimos, obsides tradidit. Apud Josephum lib. xvi. cap. 12. ubi Herodes dicitur Archelao reconciliasse τὸν ἡγεμόνα Σελείας Τίτον, legendum esse Τίτον, pridem viri docti observarunt. Iste autem τίτθ, pro quo male Τίτον reponunt, videtur esse Titus Volumnius. Igitur apud Strabonem pro Τίτον, reponi debet Τίτον. Erat n. T. Volumnius procurator, subordinatus Sentio Saturnino, qui hoc tempore Syriæ præses post M. Agrippam fuit, ut notat Richardus Montacutius Exercitatione octavâ, Sect. 1, & 2. Vide quæ infra habes ad A. M. 3996.

OLYMPIAS CXCH.

M. 3993. ante Christum 10.

U. C. DCCXLII. HERODIS XXVIII.

M. Valerio Messala, P. Sulpicio Quirinio Coss.

DE Sulpicio Quirinio, qui hoc anno Consulatum gessit, sic scribit Tacitus Annalium tertio: Impiger militiæ, & acerbis ministeriis Consulatum sub divo Augusto, mox expugnat per Ciliciam Homonadensium castellis insignia triumphi adeptus. Strabo lib. 12. de Homonadensibus loquens: Ἐκείνους δὲ Κουεῖνιθ & Ἐσπάρδουσε λιμῶν, Ἰψος Quirinius fame expugnavit. Hic est ille Κουεῖνιθ five Κυρήνιθ, cujus meminit Lucas Evangelista in Historia Nativitatis Christi, c. 2.

Agrippa in Pannoniam, ubi jam bellum gliscebatur, missus, eam expeditionem instante hyeme fecit. cujus adventu exterriti Pannonii, à rebellionē destiterunt. ipse autem reversus, postquam in Campaniam venisset, morbo decubuit, & non multo post obiit. Ejus elogium legas apud Dionem lib. 54.

Drusus Augusti privignus, Germaniæ populos vario bello fatigat. Oceanum septentrionalem primus Romanorum ducum navigavit. nam secundo Rheno in Oceanum devectus, Frisios subegit, & in amicitiam recepit. Dio lib. 54. Suet. Claudio.

Post Agrippæ obitum, Tiberius Nero Juliam Augusti Filiam coactus est ducere; cum is jam uxorem haberet M. Agrippæ Filiam Vipsaniam Agrippinam, quam ex T. Pomponii Attici Filia ipse Agrippa genuerat. Vide Dionem sub finem libri 54, & Suetonium Tib. cap. 7.

A. M. 3994. ante Christum 9.

U. C. DCCXLIII. HERODIS XXIX.

Paulo Fabio Maximo, Q. Ælio Tuberone Coss.

TIBERIUS Augusti privignus & gener, Dalmatas & Pannonios arma moventes, iterum redigit in potestatem. Dio lib. 54. Velleius lib. 2. cap. 96.

Drusus Tiberii Frater, Rhenum Flumen transit, per Sicambros procedit in Cheruscorum Regionem, & hostium insidiis petitus, in summum devenit periculum. Vide Dionem lib. 54.

Lucius Piso, in Thracia contra Bessos aliosque rebelles feliciter bellum gerit. Dio sub finem libri 54. Hujus Pisonis laudes apud Velleium legi possunt, lib. 2. cap. 98.

Herodes rex filios suos Alexandrum & Aristobulum, qui matris suæ Mariamnes necem ulturi videbantur, ad Cæsarem adductos accusat. Alexander se & Fratrem contra patris suspiciones coram Cæsare defendit. tandem cum patre reconciliantur. Vide Joseph. Antiq. lib. xvi. cap. 7, 8.

A. M. 3995. ante Christum 8.

U. C. DCCXLIV. HERODIS XXX.

Iulo Antonio M. Filio, Q. Fabio Max. Africano Coss.

IULUS Antonius, hujus Anni Consul, Marci Antonii ex Fulvia conjuge Filius fuit, ad quem Horatii Oda secunda

secunda Libri quarti scripta est. Inter Juliae Augusti Filiae adulteros eum fuisse, docent *Vellejus lib. 2. cap. 100.* & *Dio lib. 55.* De morte ejus consulendus *Tacitus*, præter *Dionem*.

Drusus Augusti privignus, in Germania hostes frequenter caesos, ac penitus in intimas solitudines actos, non prius destitit insequi, quam species barbaræ mulieris humanâ amplior, victorem tendere ultra sermone Latino prohibuisset. Vide *Dionem initio libri 55,* & *Suetonium Claudio, cap. 1.*

Octavia Cæsaris Augusti soror, hoc circiter anno obiit. Duas reliquit Filias, quas M. Antonio Triumviro peperit, Antoniam majorem, quæ nupsit L. Domitio Aenobarbo; & Antoniam minorem, cui maritus erat Drusus Tiberii Frater. Drusus ex hac liberos suscepit, Germanicum, Livillam, & Claudium, qui hoc anno natus est, & tandem post Caligulam adeptus est Imperium. Fuit enim Caligula Germanici Filius. Ex Antonia autem majore Lucius Domitius procreavit Cneum Domitium, patrem Neronis Imperatoris. Adi *Plutarchum in Vita Marci Antonii.* De Octaviæ obitu vide *Suetonium Aug. cap. 61.*

Julia Augusti Filia, postquam nupsit Tiberio Neroni, filium edidit, qui infans exstinctus est. Ex ea verò M. Vipsanius Agrippa quinque suscepit liberos, Caium, Lucium, Agrippinam Germanici Cæsaris conjugem, Juliam cui maritus L. Æmilius Paulus, & Agrippam Postumum. Vide *Suetonium Aug. cap. 64.*

Urbs Cæsarea, quam Rex Herodes ante decennium ædificare cœperat, perfecta est hoc demum anno, qui juxta Josephi calculum est Regni Herodis Annus vicessimus octavus, ut notatur *Antiq. lib. 16. cap. 9.* Ibidem narrat, In ejus Urbis Dedicatione fuisse magnam celebritatem, congregatâ ingenti hominum multitudine, ut spectarent Certamina gymnica, quæ Herodes instituit. Hunc autem Agônâ consecrabat Cæsari, ut esset quinquennalis.

A. M. 3996. ante Christum 7.

U. C. DCCXLV. HERODIS XXXI.

Claudio Druso Nerone, L. Quintio Crispino Coss.

DRUSUS Tiberii Frater, post Præturam confestim inito consulatu, atque expeditione repetitâ, supremum diem morbo obiit, in æstivis castris, ut scribit *Suetonius Claudio, cap. 1.* Narrat autem Dio, Drusum in itinere extinctum, cum retrò cederet, postquam Mulier inusitatâ magnitudine occurrisset ei, vitæque exitum adesse denunciaisset. De morte Drusi vide etiam *Livianam Epitomen.* namque huc usque Livius Historicus (cujus centum & quinque Libri perierunt) suam perduxerat Historiam.

Herodes Rex, cum multum pecuniarum profudisset, Davidis Sepulcrum ingressus spe inveniendi thesauros ibi repositos, pecunias quidem non invenit, sed mundi pretiosi & aureorum ornamentorum vim magnam inde sustulit. His invitatus ad scrutandum diligentius, processit interius usque ad conditoria corporum Salomonis ac Davidis; ubi duos amisit satellites, ammâ ex adytis erumpente. Quo casu Rex territus, exivit: & ut se expiaret, in aditu Sepulchri monumentum è candido marmore extruxit. Postea autem, Herodis domus cœpit labi in deterius. *Jos. Antiq. lib. 16. cap. 11.*

Syriæ Præsidem C. Sentium Saturninum post Agrippam fuisse, colligas ex *Josepho.* Ille quidem Saturnini & Volumnii conjunctim meminit *Antiquit. lib. XVI. cap. 13.* quos appellat τὸς Συρίας ὀπισθοπολεῖν & τὸς Καλαίης ἡγεμόνας. Apparet, Saturninum, qui vir consularis erat, Præsidem Provinciæ fuisse; Volumnium autem, Cæsaris Procuratorem, seu Ἐπίτροπον, quo nomine appellatur libro primo *De Bello Judaico, cap. 17.* Pro Tito Volumnio quidam Titium supponunt, & Catalogo Præsidum Syriæ inferunt, ut notamus supra ad A. M. 3992. Videtur T. Volumnius, quæ Cæsaris erat procurator, post abitum Agrippæ, Syriam rexisse antequam Saturninus adveniret.

Annus Julianus, Sacerdotum errore vel negligentia perturbatus atque confusus, rursus ad pristinam rationem ab Augusto redigitur. In cujus ordinatione Augustus Sextilem mensem è suo cognomine nuncupavit (magis, quam Septembrem, quo erat natus,) quia hoc mense & primus sibi consulatus, & insignes victoriæ obtigissent. Vide *Suetonium Aug. cap. 31.* *Dionem lib. 55.* & *Macrobius Saturnal. lib. 1. cap. 12, & 14.*

OLYMPIAS CXCH.

A. M. 3997. ante Christum 6.

U. C. DCCXLVI. HERODIS XXXII.

C. Marcio Censorino, C. Asinio Gallo Coss.

MENSIS, qui prius apud Romanos Sextilis vocabatur, hoc anno in Augusti Cæsaris honorem Augustus dictus est, ut notat *Censorinus libro De die natali, cap. 22.* Senatûs-consultum quod hac de re factum est, exstat apud *Macrobius Saturnaliorum libro primo, cap. 12.*

Asinius Gallus, Asinii Pollionis Filius, qui Consulatum hoc anno gessit, is esse videtur, qui librum edidit, quo patrem suum Ciceroni summo oratori comparavit, ac etiam prætulit: adversus quem Claudius Imperator, Ciceronis defensionem satis eruditam scripsit, ut docet *Suetonius, Claud. cap. 41.* *Servius Maronis Interpres* ad Eclogam quartam, indicat, Asinium Gallum natum fuisse, Pollione Consule designato: alterum verò Pollionis Filium (Saloninum scilicet, cujus genethliacon Virgilius cecinit) post Gallum fuisse natum, & nono die periisse.

Mæcenæ, Augusti amicus, & eruditorum patronus, obit. De quo *Paterculus, lib. 2. cap. 88.* Caius Mæcenæ, equestris, sed splendido genere natus, &c. non minus Agrippæ Cæsari carus, sed minus honoratus: quippe vixit, angusto clavo penè contentus: neque majora consequi non potuit, sed non tam concupivit. Vide *Dionem lib. 55.* et *Propertium lib. 3. Elegiâ,* cuius initium hoc est:

*Mæcenæ eques Hetrusco de sanguine regum,
Intra fortunam qui cupis esse tuam.*

Cilnius, gentile nomen Mæcenati erat, eique domus prisca, Arretium. Itaque de ipso *Silius Italicus*:

*Cilnius Arretî Tyrrenis ortus in oris,
Clarum nomen erat. ----*

Horatius Poëta, qui in amicitia Mæcenatis atque ipsius Augusti non mediocrem locum tenuit, hoc anno decessit, ætatis suæ quinquagesimo septimo, ut in *Eusebii Chronico* notatum est. Hujus Poëtæ Vitam, quæ exstat, conscripsit *Suetonius.*

Herodes in Italiam navigat, ut filium Antipatrum commendet Cæsari. Interea Trachonitæ deficiunt, reversi

verſi ad priſtina latrocinia. Vide *Jof. Antiq. lib. xvi. cap. 13, 14, 15.*

A. M. 3998. ante Chriſtum 5.

U. C. DCCXLVII. HERODIS XXXIII.

Tib. Claudio Nerone II, Cn. Calpurnio Piſone Coſs.

TIBERIUS, poſt mortem Drusi fratris, Belli Germanici molem ſuſceperat, & calliditate potius, quàm armis uſus, magnà ex parte Germaniam inter Rhenum & Albi perdomuit. Igitur hoc anno de Germanis triumphat. Vide *Dionem lib. 55. Velleium lib. 2. cap. 97, & 99. Suetonium Tib. cap. 9.*

Nicolaus Damascenus ab Herode legatus Romam miſſus, Syllæum Arabem, qui de Herode conqueſtus erat, accuſat, et Cæſarem Herodi reconciliat. Cæſar concedit Herodi liberam ſtatuendi de Filiis poteſtatem. Non multo poſt Alexander et Ariſtobulus Herodis FF. apud Berytum in concilio à patre accuſati, damnantur, et morte plectuntur. *Joſeph. Antiquit. lib. xvi. cap. 16, & 17.*

A. M. 3999. ante Chriſtum 4.

U. C. DCCXLVIII. HERODIS XXXIV.

D. Lelio Balbo, C. Antiſtio Vetere Coſs.

TIBERIUS, honorum ſatietatem et laborum requiem prætendens, commeatum ab Auguſto petit; et factâ tandem abeundi poteſtate, Rhodum ſecedit. Seceſſus cauſa credebatur eſſe, ne Caio et Lucio Auguſti Liberis jam adultis, ipſe præſens obſtare, aut obſtrectare videretur. Cauſam hanc monſtrat *Velleius*, mancipium Tiberianum. Intimam verò cauſam aperit *Tacitus*, *Annalium* primo: Julia fuerat in matrimonio Tiberii, ſtudentibus Caio & Lucio Cæſaribus, ſpreveratq; ut imparem: nec alia tam intima Tiberio cauſa, cur Rhodum abſcederet. *Suetonius* de hoc Tiberii ſeceſſu loquens, uxoris tædium commemorat, quam neque criminari aut dimittere auderet, neque ultrâ perferre poſſet. Notat etiam *Dio*, Juliam Tiberii uxorem, quam amplius ferre non poterat, Romæ ab ipſo relictam, cùm Rhodum abiret. Vide *Sueton. Tib. cap. 10. & Dionem lib. 55.*

Postquàm Tiberius ſeceſſit Rhodum, uxor ejus Julia Cæſaris Auguſti Filia, propter impudicitiam relegata eſt in inſulam Tyrrheni maris, Pandatariam. De hac Juliae relegatione, legas *Velleium lib. 2. cap. 100. Suetonium Aug. cap. 65. & Dionem lib. 55.* Inter Juliae adulteros, Iulium Antonium, Quintium Crispinum, Sempromium Gracchum & alios nominat *Paterculus*: quorum aliquos relegatos, nonnullos verò morte punitos fuiſſe, docet *Tacitus Annal. 3.* De Juliae moribus & jociſ, vide quæ ſcribit *Macrobius Sat. libro ſecundo, cap. 5.* De Flagitiis, quæ pater Auguſtus ſuadente irâ detulit ad Senatum, & in publicum emiſit, conſulendus *Seneca lib. ſexto de Beneficiis, cap. 32.* ubi & hæc verba habentur: Nec tam vindicanda Principi quàm tacenda (quia quarundam rerum turpitudine etiam ad vindicantem redit) parum potens iræ (Auguſtus) publicaverat. deinde, cùm interpoſito tempore, in locum iræ ſubiſſet verecundia, gemens, quòd non illa ſilentio preſſiſſet, quæ tam diu nescierat, donec loqui turpe eſſet, ſæpe ex-

clamavit: Horum mihi nihil accidiſſet, ſi aut Agrippa aut Mæcenas vixiſſet.

A. M. 4000. ante Chriſtum 3.

U. C. DCCXLIX. HERODIS XXXV.

Cæſare Auguſto XII, L. Cornelio Sylla Coſs.

CAIUS & LUCIUS, quos Auguſtus adoptaverat, togam virilem circa hoc tempus ſumſere. Auguſtus enim duodecimum Conſulatum, & rursus tertium decimum biennio poſt ultrò petiit, ut Caium & Lucium filios ampliſſimo præditus magiſtratu, ſuo quemque tirocinio deduceret in forum, ut notat *Suetonius Aug. cap. 26.* Nam tirones ipſo tirocinii die, quo virilem ſumebant togam, auſpicii cauſa ſolebant à patre proximique ſolenni officio in Forum deduci, & inde in Capitolium. eodẽque die munera & ſportulæ dabantur populo, ut diſcas ex *Taciti Annal. lib. 3. cap. 5. & Suetonii Nerone, cap. 7.*

OLYMPIAS CXCIV.

A. M. 4001. ante Chriſtum 2.

U. C. DCCL. HERODIS XXXVI.

C. Calviſio Sabino II, L. Paſſieno Ruſino Coſs.

PRÆSIDEM Syriae poſt Sentium Saturninum *Joſephus* nominat Οὐαρον Κωνσταντιον, Quintilium Varum. Locus habetur libro decimo ſeptimo *Ἀρχαιολογίας*, cap. 7. Erat (inquit) eo tempore Hieroſolymis Varus Quintilius, miſſus ut in Præſectura Syria Saturnino ſuccederet. Loquitur de eo tempore, quo Antipater Herodis Filius (quem poſt interfectos Alexandrum & Ariſtobulum, Rex hæredem ſibi in regno deſtinaverat) ob venenum in patris perniciem comparatum arceſſitus Româ in patriam rediit. Hujus enim cauſæ cognitorem ac judicem Herodes adhibuit Romanum Præſidem Varum, qui illo tempore Jeruſolyma venerat, ut Saturnino Succellor eſſet. Antipatrum capitis damnatum & carceri traditum, narrat ibidem *Joſephus.*

A. M. 4002. ante Chriſtum 1.

U. C. DCCLI. HERODIS XXXVII.

C. Corn. Lentulo Getulico, Marco Valerio Meſſalino Coſs.

BEATA Virgo Maria Domini noſtri JESU Chriſti mater, deſponſatur Joſepho. Angelus Gabriel nunciat Zachariæ Sacerdoti nativitatem Joannis Baptiſtæ. Is conceptus creditur die 24 Septembris, menſe ſexto antè, quàm Dominus Ipſe conciperetur. Euangelium exorditur Lucas à Conceptione Sancti Joannis Baptiſtæ. Ex ejus etenim Adventu, qui Meſſiæ *ωσδ εσμε* eſt à Prophetis prædictus, ipſius Chriſti Adventus erat comprobandus.

Annus Mundi 4003.

Urbis Romæ Cond. DCCLII.

Cæsare Augusto XIII, M. Plautio Silano Coss.

ANGELUS Gabriel mense sexto à Conceptione Joannis Baptistæ missus in oppidum Nazareth, Virgini Mariæ annunciat Incarnationem Filii Dei ex ipsa nascituri. Conceptus est D. N. JESUS Christus in utero B. Virginis Die vicesimo quinto Mensis Martii, ut credidit Antiqua Christianorum Ecclesia: quæ Natalem Joannis Baptistæ die XXIV Junii, et Natalem Christi die XXV Decembris celebrare solita est.

Annus Regni Herodis hic trigessimus octavus est, juxta communem Chronologorum supputationem, sed secundum Josephum trigessimus sextus. Herode autem adhuc regnante JESUM natum esse, ex Evangelica Historia constat.

Nativitatem Christi incidisse in eum Annum, quo Cyrenius, ab Augusto Cæsare missus, in Syria censum egit, Lucas Evangelista testatur, cap. 2. Quem Romani Quirinium vocant, apud Græcos Scriptores Κυρήνιος et Κυρήνιος appellatur, ut supra notamus ad A.M. 3993. Nempe hic est ille P. Sulpicius Quirinius, qui Consulatum gessit Anno Urbis 742.

Quæritur, An hic Quirinius sive Κυρήνιος Syria Præses hoc tempore fuerit; quod B. Lucas videtur affirmare, dum illum nascente Christo ἡγεμόνα τῆς Συρίας fuisse notat. Sanè post aliquot annos hunc Κυρήνιον Præsidem Syriae factum indicat Josephus historicus, Antiq. lib. 18. cap. 1. sed anno abhinc altero Quintilius Varus in Syria Præfectura successisse Saturnino, jam ex eodem Historico ostendimus. Omnino igitur dicendum (quod & Viri eruditissimi jampridem monuerunt) Quirinium, cum Christus nasceretur, non quidem ordinario jure Præsidem Syriae fuisse, sed cum extraordinario imperio in Syriam venisse ad descriptionem faciendam. Profectò verbum ἡγεμονεύειν, quo B. Lucas utitur, de quavis potestate, præsertim majore, usurpari, docet Casaubonus: ideòque cum legimus ἀπογραφῶν hanc factam esse ἡγεμονεύοντι τῆς Συρίας Κυρήνιῳ, non necesse est ut ex eo concludamus, Cyrenium tunc temporis fuisse illius Provinciae Præsidentem. Nam rectè dici potuit ἡγεμὼν τῆς Συρίας, Syriae Præfectus, etiam si extra ordinem hoc tempore illuc missus fuerit, non ad regendam provinciam, sed ad census duntaxat agendos, sive ad bonorum descriptionem faciendam. Justinus Martyr Apologiam 2^{am} ait, Cyrenium in Judæa ἀρχισυνάγωγος fuisse: non quod esset Procurator Cæsaris, nullus enim Procurator Romanus in Judæa fuit, aut esse potuit, regnante Herode: ac præterea Procuratores ex equestri ordine legebantur; Quirinius autem, vir Consularis erat, ut patet ex iis, quæ supra notavimus. Nam rebus in Cilicia bene gestis Consulatum meruerat, ut Tacitus docet, atque ita in Senatum pervenerat. ejus verò ordinis homines censui præfici solebant. Sicut autem Lucas Κυρήνιον ἡγεμονεύοντα τῆς Συρίας, ita Justinus eum in Judæa ἀρχισυνάγωγος dicit, cum neque Præses Syriae esset, neque Procurator Cæsaris; sed huic census negotio præficeretur. Nimirum vox & ἡγεμονίας & ἀρχισυνάγωγος, imperia quævis etiam extra ordinem mandata, significat.

Porro, quæri potest, qualisnam fuerit Censui iste, qui tempore Dominicæ Nativitatis in Judæa factus est.

Nonnulli quidem putarunt, hoc censui à Romanis capitationem esse Judæis indictam. Sed verisimile est, id à Romanis non factum ante confiscationem rerum Archelai. Hoc enim tempore populus Judæus Regi Herodi tributa pendebat: ipse autem Herodes (ut & alii Reges socii) Imperio Romano φόρος παραγόμενος dabat. Quare Censui hic eò pertinebat, non ut nova tributa exigenterentur, sed ut Augustus totius Imperii facultates, copias, proventus, ac vires intelligeret. Ipse enim pro suo jure, cum Romani Imperii Breviarium conficeret, hujusmodi ἀπογραφῶν sive descriptionem instituisse videtur, ut notum esset, quid hominum copiam, quid pecuniis valerent Regna quæque & Provinciae, per totum orbem Romanum. Non tamen uno eodemque tempore factus est hic Censui per totam οἰκουμένην: sed cum Augustus omnem vim Imperii Romani pernosse vellet, per omnia Regna & provincias constituit censum agi, modò hic scilicet, modò illic, ut commodum erat. Suidas in voce ἀπογραφὴ ex antiquo aliquo Scriptore, refert, Viginti viros inculpatæ vitæ delectos ab Augusto ad tale ministerium, & in omnes provincias (ἐν πάσαις τῶν γῆς ἡσὶς ὑποκόων) dimissos, δι' ὧν ἀπογραφὰς ἐποιήσατο ἡσὶς τε ἀνδράπων καὶ ἡσὶς ὑσῶν, per quos fecit descriptiones & personarum, & facultatum. Tale quid narrat Dio lib. 56. Ἐπεμψεν ἄλλους ἄλλῃ, τὰτε ἡσὶς ἰδιωτῶν, καὶ τὰ ἡσὶς πόλεων ἀπογραφόμενους, id est, Misit alios alio, qui & privatorum fortunas describerent, & publicas.

Quirinium Augustus huic censui per Syriam agendo præfecit, quod is cum bellum in Cilicia Syriae vicina gereret, exactè res Orientis didicisset. eademque de causa hic ipse Quirinius non multo post Gaio Cæsari in Orientem missus rector est datus: & postquam Judæa in provinciae formulam redacta esset, idem Quirinius missus est, ut & Syriae præficeret, & simul Judæis Romana tributa indiceret, quod ante id tempus factum non erat. Indictionis tributorum per Quirinium meminit Josephus, quia tunc orta est seditio eorum, qui Romanis tributum posse salvâ religione persolveri, negabant: sed de hoc Censui, quem Lucas Evangelista attingit, Josephus mentionem non fecit, quia cum tributorum indictio non accederet, nihil in eo evenerat memorabile, quod sciret ille.

Hanc in Judæa ἀρχισυνάγωγος ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων factam notat Evangelista. Quamvis enim Judæi ante multos annos aliquod tributum Romanis penderent, tamen ante hunc Quirinii adventum non legimus aliquem à Romanis in Judæam missum, qui fortunas Judæorum describeret, ac tabulas censuales conficeret. Quocirca Justinus loco jam citato, Imperatores Romanos, ut de Christi nativitate cognoscant, ad Descriptiones rejicit τὰς ἀρχισυνάγωγους ἐπὶ Κυρήνιῳ τῷ ὑμετέρῳ ἐν Ἰουδαίᾳ ἀρχισυνάγωγος ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων, id est, quæ factæ fuerunt sub Cyrenio, primo vestro in Judæa procuratore. Vult enim, hunc primum illorum ἀρχισυνάγωγος fuisse, qui ad negotium census in Judæam missi sunt à Romanis. Hic igitur in Judæa primus à Romanis Censui actus est: ideòque idem Justinus in Dialogo cum Tryphone, hanc Descriptionem quæ procurante Cyrenio facta est, primam in Judæa ἀπογραφῶν fuisse asserit. Apud Lucam verò, etiam alia de causa hæc ἀπογραφὴ ἀρχισυνάγωγος dicta est, si respectum habuerit ad alteram descriptionem, quæ relegata Archelao post aliquot annos facta est; cuius ἀπογραφὴς & Lucas ipse meminit Act. 5. 37. & Josephus initio libri decimi octavi. Tertullianus, de hoc Censui loquens qui nascente Christo in Judæa actus est, non Quirinii, sed Sentii Saturnini facit mentionem. Libro quarto adversus Marcio-

Marcionem: Sed & census constat actus sub Augusto tunc in Judea per Sentium Saturninum. Verilimile itaque est, in hoc Census negotio Sentium Saturninum, qui nuper Syriae Praeses nondum discesserat è provincia, Quirinio collegam adjunctum fuisse. Non enim credibile est, Tertullianum ea in re falli potuisse; cum solerent census in tabulas referri, eaque tabulae primum publice proponi, deinde fervari in Archivis, ubi inspectandi erat copia. De hujus Census tabulis loquitur Tertullianus, libro eodem, cap. 7. De censu denique Augusti, quem testem fidelissimum dominicæ nativitatis Romana archiva custodiunt. Nec mirum existisse has Tabulas Tertulliani ævo, cum suo etiam existisse testetur Chrysostomus, Homiliâ in Christi Natalem.

Quamquam verò ex B. Lucæ narratione satis constat, Domini nostri Nativitatem in illud tempus incidisse, quo Cyrenius sive Quirinius in Syriam venit, ad Census illum peragendum; tamen, quia non satis exprimitur in ulla (quæ quidem hodie exstat) Historia, quoniam Anno illa Descriptio in Syria & Judæa fieret; idcirco non sine causa inquirunt Christiani Scriptores, Quoto Imperatoris Augusti anno Redemptor noster JESUS Christus natus sit. In hujus rei noticiam ut certâ aliquâ ratione perveniant, ipsius Lucæ Evangelistæ ductum sequuntur; qui in designando tempore, quo ministerium suum Christus inchoavit, non mediocrem adhibuit diligentiam. Quippe accuratè notavit, JESUM à Joanne baptizatum fuisse, & ad ministerii sui functionem accessisse Anno decimo quinto Imperii Tiberii Cæsaris, cum Ipse trigessimum annum ætatis ageret. Hinc igitur sic possumus ratiocinari:

Anno XV Imperatoris Tiberii qui immediatè Augusto successit, Christus ætatis annum XXX agebat: ita que Exitus Augusti & Initium Regni Tiberiani, in XV Christi Annum incidit. Cum autem à Cæde Julii Cæsaris ad obitum Augusti numerentur septem & quinquaginta anni (Julius enim occisus est Anno Urbis Cond. DCCX, & Augustus obiit Anno U.C. 767.) Nativitas Christi in Annum 42 Augusti incidit, siquidem ille post natum Christum annos XV tantum vixit. Atque ita simul videmus, Hunc annum quadragesimum secundum Regni Augusti, esse Annum U. C. 752. juxta Varronianam supputationem, quam ut maximè probabilem secuti sumus. Qui autem Christum natum dixerunt anno Cæsaris Augusti vicesimo octavo, ii numerant Annos Imperii ejus à morte Antonii & Cleopatæ. Eusebius, de Servatoris nostri in Carnem Adventu sic scribit, *Historiæ Eccles. lib. 1. cap. 6.* ὡς δὲ ὁ πρὸς δότρεον καὶ περαγακόν ἐτ' ἔ' Αὐγύστη βασιλείας Ἀιγύπτου δ' ἰσοδυναμίας καὶ τὴν πελαγονίαν Ἀρτωνίου καὶ Κλεοπάρας, ὅγδοον ἐτ' ἔ' καὶ εἰκοσὲν. id est: Annus agebatur secundus & quadragesimus regni Augusti; ab Ægypto autem subjugata, & ab Antonii Cleopatæq; morte, annus octavus & vigesimus.

Consules Romæ fuisse Cæsarem Augustum & Silanum eo anno, quo Christus natus est, scribit Epiphanius lib. 2. contra Hæresin 51. Rectè. Non tamen hinc seque-

tur, quod aliqui putarunt, Natalem Christi in Secundum Annum 194^a Olympiadis incidere. Secundo quidem ejus Olympiadis anno Augustus XIII & Plautius Silanus Consulatum inierunt, mense Januario: Horum autem Consulatu ad medium decurrente, inchoabatur tertius ejusdem Olympiadis annus; nam à Mense Julio initium ducunt Anni Olympiadum. Itaque tertio Olympiadis 194^a anno ad medium ferè decurrente natus est Christus D. N. Cæsaris Augusti & Plautii Silani consulatu nondum finito, sed vergente ad exitum.

Tempore Dominicæ Nativitatis pacatas fuisse omnes undique regiones, facile est colligere ex illa totius Orbis Descriptione, cujus placida tum subiit Augusti animus cogitatio. Jani Templum imperante Augusto ter clausum fuisse, prodidit Tranquillus Aug. 22. Semel quidem post victum Antonium Anno Urbis DCCXXV, iterumque Anno 729 cum Augustus redisset à Bello Cantabrico, Janum ab eo clausum fuisse, supra jam notavimus. Tertia autem καὶ τρίτος (quam nonnulli ad undecimum Augusti consulatum referunt) quin ad tempus Nativitatis D. N. JESU Christi referenda sit, non dubito. Quamvis enim Dio ejus rei nullam mentionem fecerit, tamen alii Veteres meminerant, ex quibus sumit Paulus Orosius. Ejus verba, *Historiarum libro sexto, cap. 22.* Anno ab Urbe Condita DCCCLII Cæsar Augustus ab Oriente in Occidentem, à Septentrione in Meridiem, ad per totum Oceani circum cunctis gentibus unâ pace compositis, Jani portas tertio ipse tunc clausit. quis ex eo per duodecim ferè annos quietissimo semper observato ocio, ipsa etiam rubigo consignavit: nec prius unquam nisi sub extrema senectute Augusti, pulsata Atheniensium seditione, & Dacorum commotione, patuerunt. Igitur eo tempore, id est, eo anno quo firmissimam verissimamq; pacem ordinatione Dei Cæsar composuit, natus est Christus; cujus Adventui Pax ista famulata est: in cujus ortu audientibus hominibus exultantes Angeli cecinerunt, Gloria in Excelsis Deo, & in terra pax, &c. Hæc ille.

In hac Dominicæ Nativitatis Historia Christiani Scriptores observant, Divinâ Providentiâ factum, ut eo potissimum tempore Augustus Imperator Edictum de Orbe describendo emisit, & eâ occasione Beata Virgo in Bethlehem veniret, ibique pareret, ubi Propheta Micheas Christum nasciturum prædixerat. Profectò, si Augustus cupidus cognoscendi opes & copias omnis Imperii, non autem proposito ullius in præsens exigendæ pecuniæ, Quirinio istud negotium dederit; per hanc actionem extraordinariam, magis elucescit providentia divina: cujus arcano impulsu agebatur mens Augusti, ut per illum (et si nihil ejusmodi cogitantem) Prophetia de Christo Bethlehemensi nascituro, impleretur. Verè igitur & eleganter Chrysostomus ait, Augustum hac in re Christo famulatum esse. Homiliâ octavâ in Matthæum: Καὶ ὁ Αὐγούστου ἰσχυροτάτης τῆς ἐν Βηθλεὲμ πίστεως διὰ τὴν περὶ αὐτοῦ τὴν προφησίαν, Ipse etiam Augustus, edicto de Censu promulgato, Partui in Bethlehem edendo inser-

Annorum,

Annorum, qui ROMANIS five Sextâ
CHRONICI CATHOLICI Parte continentur,
TABULA CHRONOLOGICA.

Annus Mundi	Annus PTOLEMÆI PHILOMETORIS	
3838	14	R omani annis 53 totum penè Orbem terrarum sub Imperium suum redegerunt. Macedonibus Æmilius Paulus leges dat, & Romam reversus triumphat. Iudeorum Dux Iudas Maccabæus. De Hasideis, qui sub eo militarunt.
3839	15	Antiochi Epiphanis Duces, Apollonius & Seron, à Iuda Macc. superantur. Antiochus in Persidem proficiscitur. Gorgias à Iuda superatus. Persei Macedonum Regis captivi mors. De Terentio comico Poëta.
3840	16	Judas Macc. Lyfiam profligat : Dei cultum Jerosolymis instaurat, & Encenia celebrat.
3841	17	Antiochus Epiphanes in Perside moritur. Judas Mac. contra Idumæos &c. prosperè pugnat. Antiochus Eupator, Epiphani patri succedit, volentibus Romanis.
3842	18	Antiochus Eupator, Philippum tutorem interficit. Menelao Judæorum Pontifici, quem Eupator occidit, succedit Alcimus.
3843	19	Demetrius Soter Antiochi Magni Nepos, Antiochum Eupatora occidit, & in Syria regnat. Ptolemæus junior Cyprum obtinet.
3844	20	Alcimus criminatur Judam Maccabæum. Bacchides Demetrii Dux, Hasidæos LX perfidè jugulat. Nicanor prælio contra Judam interficitur. Judas Maccabæus Romanorum amicitiam sibi conciliat, & paulo post prælio occumbit.
3845	21	Jonathas Judæ Maccabæi Frater pugnat contra Bacchidem. Alcimus Pontifex impietatis suæ poenas luit.
3846	22	Horologium Romæ dicatum à Scipione Nasica.
3847	23	Eumeni Pergameno defuncto succedit frater Attalus.
3848	24	Ariarathes Cappadociæ regno pellitur à Fratre suppositicio.
3849	25	Polybius historicus gratiâ valet apud proceres Romanos.
3850	26	Bellum Dalmaticum. Carneades philosophus Romam venit.
3851	27	Ligures à Romanis victi & exarmati.
3852	28	Pseudoalexander bellum infert Demetrio Soteri, ope Ptolemæi.
3853	29	Demetrius Soter prælio occumbit. Onias in Ægypto templum Jerosolymitano simile exstruit.
3854	30	Postumius Albinus historiam Græcè scribit. Pugna inter Masanissam Regem & Karthaginenses.
3855	31	Karthaginem delendam esse, Cato censuit. Lusitanorum Dux Viriathus, Romanos detrimentis afficit.
3856	32	Prusias Bithyniæ rex à Filio occiditur. Masanissa Rex obit nonagenarius. Catonis Censorii mors.
3857	33	Jonathas Jud. Pontifex Apollonium Pseudoalexandri Ducem vincit. Andriscur, qui se Persei Macedonis Filium mentitus est, à Romanis superatur. Karthaginenses urbem suam deserere jussi, bellum ap- rant.
3858	34	Scipio Æmilianus Consul ante tempus legitimus creatus, mittitur ad Karthaginem, oppugnandam. Ptolemæus Philometor generum suum Alexandrum abdicat, & Filiam suam Demetrio Nicanori col- locat.
PTOL. PHYSCONIS		
3859	1	Karthago à Scipione Æmiliano deleta. Corinthus à Mummio capta, direpta, & incensa. Ptol. Philometor pugnâ contra Alexandrum vulneratus, moritur : eique Frater Ptolemæus Physcon succedit.
3860	2	Viriathi Lusitani vires fractæ à Lelio. Demetrius Nicanor Syriæ regno potitus, odium Antiochensum sibi concitat.
3861	3	Diodotus, qui & Tryphon dictus, Antiochiam Demetrio adimit. Ionathas cum Tryphone init societatem.
SIMONIS		
3862	4	1 Tryphon dolo capit Jonatham, & occidit. Simon Ionathæ Frater, Iudæorum Pontifex, immunitatem tributorum obtinet à Rege Demetrio.
3863	5	2 Demetrius Antiochiâ pulsus, bellum suscipit contra Parthos. Simon Arcem Ierosolymitanam capit.

- 3864 6 3 *Demetrius à Parthorum Rege captus, & benignè habitus.*
 3865 7 4 *Antiochus Sidetes, Demetrii Fratris uxore ducta, Tryphoni bellum infert. Viriathus dolo occiditur.*
 3866 8 5 *Tryphon obsidetur. Romani bellum contra Numantinos decernunt.*
 3867 9 6 *Tryphon mortem sibi consciscit. Antiochus Sidetes Judæis pro beneficio damnum rependit.*
 3868 10 7 *Numantini Romanos cogunt pactionem facere. Antalus Eumenis Filius, post patrum regnat.*
 3869 11 8 *Demetrius Nicanor, Parthorum Regis Sororem ducit.*
 JOANNIS HYRCANI.
 3870 12 1 *Simon Judæorum Pontifex à genero suo occiditur: Succedit ei Filius Joannes Hyrcanus. Antiochus Sidetes obsidet Hierosolyma, & accepta pecunia solvit obsidionem. Hyrcanus aperto Davidis monumento, 3000 talenta profert.*
 3871 13 2 *Contra Numantinos mittitur Scipio Æmilianus.*
 3872 14 3 *Antalus moriens, Populum Rom. regni sui heredem relinquit. Bellum Servile excitatur in Sicilia. Tib. Gracchus trib. pl. seditiosus occiditur. Numantia excisa à Scipione.*
 3873 15 4 *Servile Bellum in Sicilia confectum.*
 3874 16 5 *Aristonicus regnum Attali defuncti invadit.*
 3875 17 6 *Aristonicus à Romanis superatus, capitur. Scipio Æmilianus cum aliis legatis in Ægyptum venit. Panætius philosophus Scipionis comes.*
 3876 18 7 *Attali Regnum in provinciæ Formam redigitur. C. Gracchus novas turbas excitat. Ptol. Physcon Alexandrinis invisus, in Cyprum abit, & bellum Cleopatrae Sorori infert.*
 3877 19 8 *Demetrius Nicanor à Parthis dimissus. Antiochus Sidetes in Expeditione Parthica moritur.*
 3878 20 9 *Jo. Hyrcanus Idumæos adigit ad Circumcisionem suscipiendam.*
 3880 22 11 *Locustæ Africam infestant. Bellum Allobrogicum.*
 3881 23 12 *Demetrii Nicanoris mors. Zabineus Syriæ regnum occupat.*
 3882 24 13 *Polybii Historici mors, & Elogium.*
 3884 26 15 *Bituitus (sive Buduacus) Arvernorum Rex à Romanis vincitur. Caius Gracchus motâ seditione perit.*
 3885 27 16 *Zabineus; ab Antiocho Grypo Demetrii Nicanoris F. interficitur. Cleopatra poculum veneni Filio Grypo affert, & ipsa bibere cogitur. Mithridates Eupator patri succedit in Regno Pontico.*
 3886 28 17 *Caius Marius trib. pl. Consulem in vincula duci jubet.*
 PTOL. LATH.
 3888 1 19 *Ptolemæo Physconi defuncto succedit Filius Ptol. Lathurus.*
 3889 2 20 *Antiochus Grypus regni æmulum habet Antiochum Cyzicenum. Varro, Romanorum doctissimus, nascitur.*
 3890 3 21 *Antiochus Cyzicenus Fratrem Grypum prælio vincit.*
 3892 5 23 *Gimbri & Teutones Romanorum exercitum fugant.*
 3893 6 24 *Antiochus Cyzicenus Syriæ regnum obtinet. Joannes Hyrcanus Seleucidarum jugum excutit.*
 3894 7 25 *Jugurtha Micipsæ Filios è medio tollit, & supplex Romam venit.*
 3895 8 26 *Samaria expugnata ab Hyrcano, & solo æquata.*
 3896 9 27 *Jugurtha Romanos circumventos ad Fædus adigit. Hyrcanus Sectam Phariseorum repudiat.*
 3899 12 30 *Marius Consul bellum contra Jugurtham gerit. Cic. nascitur. Aurum Tolosanum à Cæpione Consule direptum.*
 ARISTOBULI
 3900 13 1 *Joanni Hyrcano succedit Filius Aristob. & diadema sumit. Bocchus Jugurtham generum suum tradit Rom.*
 ALEXANDRI
 3901 14 1 *Aristobulo Judæorum Regi defuncto succedit Frater Alexander Jannæus.*
 3902 15 2 *Salome Aristobuli Regis vidua, Fratri ejus Alexandro nubit.*
 3903 16 3 *Marius Teutonas vincit ad Aquas Sextias.*
 3904 17 4 *Cimbri in Cæpo Rhaudio victi à Catulo & Mario. Ptol. Lathurus regno pulsus à matre Cleopatra.*
 3905 5 *Saturninus trib. pl. seditiosus occiditur. C. Julius Cæsar nascitur.*
 3906 6 *Ptolemæus oppugnatur ab Alexandro Jannæo.*
 3907 7 *Judæa vastatur à Ptolemæo Lathuro.*
 3908 8 *Alexander Jud. rex urbes aliquot in Cælesyria subigit.*
 3909 9 *Antiochi Grypi mors. Gaza ab Alexandro capta.*
 3910 10 *Alexander sacrificaturus interpellatur, coniectis in eum citriis.*
 3911 11 *Antiochus Cyzicenus à Grypi Filio Seleuco captus, necatur.*
 3912 12 *Antiochus Pius Antiochi Cyziceni F. Syriam potitus, in pugna contra Parthos occumbit. In Syria regnant Philippus & Demetrius Eucærus, duo ex Antiochi Grypi Filiis.*
 3913 13 *In Alexandrum Regem insurgunt Judæi, Phariseis instigantibus.*
 3914 14 *M. Livius Drusus trib. pl. motâ seditione perit.*
 3915 15 *Ptolemæus Lathurus post matris mortem in regnum redit. Bellum Sociale, sive Italicum.*
 3916 16 *Belli Mithridatici Initium. Tigranes Mithridatis gener Ariobarzani Cappad. regi bellum infert.*
 3917 17 *Sulla Cos. Marium sibi adversantem Urbe pellit, & in Græciam navigat, ut Mithridatis Ducibus obsistat. Mithridates omnes cives Romanos per totam Asiam uno die necandos curat.*
 3918 18 *Marius ab exilio redit, & adjuvante Cinna Consule, Urbem occupat. Sulla Athenas capit.*
 3919 19 *Marius moritur. Sulla Archelam Mithridatis Ducem superat. Demetrius Eucærus Alexand. Jannæum vincit.*
 3920 20 *Fimbria Flaccum Proconsulem occidit, & contra Mithrid. pugnat. Alexander Jud. rex suos rebelles supplicio afficit. Demetrius à Fratre Philippo superatus, in Parthos ablegatur.*
 3921 21 *Sulla pacem certis legibus Mithridati concedit. Cinna & Carbo Coss. bellum Sullæ indicunt. Cinna confoditur à militibus suis.*

- 3922 22 *Aretas* Arabum rex, *Antiochum Dionysam* Grypi F. prælio interficit, & *Alexandrum Jannæum*, ad pacem petendam adigit. *Tigranes* Syriæ regno potitus per annos quatuordecim. *Sulla* in Italiam venit, & *Norbanum* Cos. prælio superat. *Capitolii* deflagratio.
- 3923 23 *Sulla* victis adversariis Dictator creatus.
- 3924 24 *Cneus Pompeius* victis Marianarum partium Ducibus triumphat.
- 3925 25 *Sullæ* Regnum negativum. *Sertorius* in Hispania repugnat *Sullanis*. *Cicero* metu *Sullæ*, in Græciam discedit. *Ptol. Auletes* *Lathuro* succedit.
- 3926 26 *Sulla* Dictaturam sponte deponit.

ALEXANDRÆ

- 3927 1 *Alexander Jannæus* obit, & Regnum *Alexandræ* uxori relinquit. *Sulla* morbo, qui *phdelans* vocatur, interit. Discordia civilis inter *Coss.* *Cicero* Romam redit. *Julius Cæsar* in Cilicia meruit.
- 3929 3 *Cn. Pompeius* in Hispaniam missus contra *Sertorium*.
- 3930 4 Bellum Piraticum à *Servilio Isaurico* gestum. *Cicero* *Questor* frumentum è Sicilia Romam mittit, in summa annonæ caritate.
- 3931 5 *Tigranocerta* urbs à *Tigrane* condita. Fœdus inter Regem *Mithridatem* & *Sertorium*. *L. Lucullus* mittitur contra *Mithridatem*.
- 3932 6 *Sertorius* in convivio occiditur. *Mithrid.* *Cyzicū* obsidens, fame premitur, & obsidionē solvere cogitur.
- 3933 7 *Lucullus* exercitū promovet ad *Mithrid.* urbes oppugnandas. *Spartacus* gladiator, ambos *Coss.* in fugā vertit.
- 3934 8 *Mithridates* in Armeniam profugit. *Spartacus* prælio cadit. *Selene* Regina, quæ *Tigranem* Syriā excludere voluit, interemta.
- 3935 9 *Lucullus* *Mithridatis* urbes in Ponto occupat. *Tigranis* Potentia *Verres*, quem *Cicero* accusabat in exilium abit. *Virgilius* nascitur.

ARISTOBULI

- 3936 1 *Lucullus* numerosum *Tigranis* exercitum profligat, & *Tigranocerta* capit. *Alexandra* Jud. Regina moritur, eique succedit *Aristobulus* Filius natu minor. *Antiochus* *Selenes* F. Syriæ regnum recipit.
- 3937 2 *Lucullus* ex Armenia descendit, & *Nisibin* urbem expugnat.
- 3938 3 *Mithridates* *Luculli* copias in Ponto relictas premit. *Lucullo* successor datus *Acilius*, ad exercitum seditione laborantem non accedit. Bellum Piraticum confectum à *Cn. Pompeio*.
- 3939 4 *Cn. Pompeius* contra *Mithridatem* mittitur. *Mithridates* prælio nocturno superatur, & fugit in *Colchidem*. *Tigranes* Rex in castra *Pompeii* venit. *Pompeius* *Albanos* & *Iberas* vincit. *Anipater* *Idumæus*, *Hyrcano* *Aristobuli* Fratri majori Regnum cupit restituere.
- 3940 5 *Phraates* *Parthorum* Rex, qui *Tigranis* inbditos infestabat, à *Pompeio* repellitur. *Mithridates* in *Bosporo* copias contrahit. *Ptolemaus* *Auletes* regno pulsus postea Romam venit. *C. Julius Cæsar*, populi favorem sibi conciliat. *Horatius* Poëta nascitur.
- 3941 6 *Aristobulus* Jud. rex, ab *Areta* Arabum rege oppugnatur.

HYRCANI

- 3942 1 *Ciceronis* Consulatus. *Catiline* Conjunctio detegitur. *C. Octavius*, qui postea *Augustus* nascitur. *Pompeius* *M. Antiocho* *Selenes* F. Syriam adimit, & in provinciæ Formam redigit. *Mithridatis* mors. *Pompeius* Templum *Jerosolymitanū* expugnat, *Hyrcano* Pontificatū concedit, & Regem *Aristob.* abducit captivū.
- 3943 2 *Cicero* *Murænam* de ambitu accusatum defendit. *Clodius*, in judicium vocatus, absolvitur.
- 3944 3 *Pompeii* *M.* triumphus. *C. Jul. Cæs.* ex Prætura Hispaniæ provinciā sortitus. *Q. Cicero* Asiā provinciā obtinet.
- 3945 4 *Cæsar* consulatum petit. *Pompeius*, *Crassus*, & *Cæsar*, consociati, operas præstant mutuas.
- 3946 5 *Cæsar* Consul cum *Bibulo*: Agrariam legem perfert, & largitionibus populum sibi conciliat. *Gallia* provincia *Cæsari* decernitur. *Julia* *Cæsaris* Filia nubit *Pompeio*. *Livius* historicus nascitur.
- 3947 6 *Cæsar* in Galliam profectus, bellū gerit contra *Helvetios* & *R. Ariovistum*. *Cic.* accusante *Claud.* in exil. abit.
- 3948 7 *M. Cato* in Cyprum mittitur, ut *Ptol. Reg.* adimat. *Cicero* redit ab exilio. *Cæsar* Gall. Belgicæ pop. domat.
- 3949 8 *Aristobulus* in Judæam reversus, à *Gabinio* Proconsule capitur, & rursus Romam abducitur.
- 3950 9 *Cæsar* *Rhenum* transit, & in Britanniam trajicit. *Gabinus* *Ptolemæum* *Auletem* restituit in regnum. *Crassus* in Syriam properat.
- 3951 10 *Cæsar* iterum trajicit in Britanniam. *Crassus* in Syria exactorem agit. *Julia* *Pompeii* uxor moritur.
- 3952 11 *Crassus* à *Parthis* interficitur.
- 3953 12 *Cassius*, qui *Crassi* *Quæstor* erat, Syriam adversus *Parthos* tuetur. *Pompeius* Consul absque collega. *Ciceronis* Oratio pro *Milone*.
- 3954 13 *Cicero* Proconsul Ciliciam regit. *Cæsar* petit, ut exercitum retineat, donec Consul iterum designetur. *Ptol. Auletes* obit.
- 3955 14 *Curio* trib. pl. pro *Cæsare* intercedit, frustra.
- 3956 15 *Pompeius* contra *Cæsarem* ire jubetur. *Cæsar* ad Senatum minaces literas scribit. Successor *Cæsari* missus *L. Domitius*. *Tribuni* plebis confugiunt ad *Cæsarem*. *Pompeius* jubetur delectus militum agere per Italiam. *Cæsar* *Ariminum* occupat, *Asculum* & *Corfinium* capit. *Domitii* Exercitus ad *Cæsarem* deficit. *Pompeius* *Brundisium* properat; *Cæsarem* oppugnantem arcet, & tandem copias suas in Epirum transportat.
- 3957 16 *Cæsar* subactâ Italiâ Romam ingreditur: ex *Ærario* thesauros aufert: in Hispaniam proficiscitur, ibique *Pompeii* copias sibi subigit. Absens Dictator creatur. Dictaturâ abdicat, & fit Consul cum *Servilio Isaurico*. In Epirum navigat adversus *Pompeium*. Castris ad *Dyrrachium* positis, fugatur, & in Thessaliâ discedit. *Pompeius* *Cæsarem* insecutus, ad *Pharsalū* castrametatur. In Campis *Pharsalicis* *Pompeius* à *Cæsare* profligatur, & in Ægyptum fugit, ibiq; occiditur. *Cæsar* in Ægyptum venit, & bellum gerit *Alexandrinum*. *Aristobulus* Judæorum rex Româ dimissus redit in Judæam, & à *Pompeianis* veneno tollitur.

HYRCANI

- 3958 17 Antipater, Hyrcani Pontificis amicus, à Julio Cæsare honoratus. Ptolemæus Dionysius Auletæ F. contra Cæsarem bellum movet, & demersus perit. Cæsar Alexandria potitus, Cleopatæ regnum tradit: in Syriam venit: cognatum suum Sextum Cæsarem Syriæ præficit: Pharnacem vincit, & in Italiam redit.
- 3959 18 Cæsar bellum Africanum gerit contra Jubam Regem & Duces Pompeianos. Jubæ Filius, qui postea fuit eruditus historicus, Romam perducitur.
- 3960 19 Cæsar Pompeii Filios in Hispania superat: & Anni corrigendi curam suscipit. Cicero orationem habet pro Rege Deiotaro.
- 3961 20 C. Julius Cæsar à Bruto & Cassio occiditur. Caius Octavius, Julii Cæsaris hæres, M. Antonii conatibus obsistit. M. Antonius Decimum Brutum Mutinæ obsidet.
- 3962 21 C. Octavius Cæsar cum exercitu missus contra M. Antonium. Hirtii & Pansæ Consulum mors. M. Antonius bello superatus, ad Lepidum fugit. Trium virorum Societas. Proscriptionis Tabula. Cicero inter alios interfectus. Antipater Herodis Pater veneno perit.
- 3963 22 Brutus & Cassius in Campis Philippicis devicti, voluntariâ morte pereunt. Post victoriam Octavius Cæsar in Italiam se recipit; M. Antonius in Orientem profectus, Cleopatæ amore capitur.
- 3964 23 Octavius Cæsar contra L. Antonium pugnat, & Perusiam urbem capit. M. Antonius in Ægyptum concedit ad Reginam Cleopatram.
- 3965 24 Fulvia M. Antonii uxor, in Græcia moritur. Antonius Octaviam ducit, Cæsaris sororem. Antigonus Aristobuli F. regno Judææ potitur, ope Parthorum. Hyrcanus abducitur captivus. Herodes Judææ Rex declaratur à Romanis.

HERODIS

- 3966 1 Ventidius Bassus ab Antonio missus contra Parthos, prosperè rem gerit. Octavius Cæsar, Tiberii Neronis conjugem Liviam ducit.
- 3967 2 M. Antonius Samosata obsidet: Antiocho Comageno pacem dat: Herodem regem honoribus afficit.
- 3968 3 M. Vipsanius Agrippa classi Cæsaris præficitur. Herodes Jerusalem expugnat, ope Romanorum. Antigonus securi percutitur ab Antonio. Parthorum rex Orodes à Phraate filio occiditur.
- 3969 4 Cæsar à Lepido adjutus, Sextum Pompeium vincit. Lepidus exercitu spoliatur. Hyrcanus à Parthis dimissus, ad Herodem redit.
- 3970 5 M. Antonius Octaviæ & Cleopatæ negociis distractus. Agrippa Populum Rom. Octavio Cæsari benevolum reddit.
- 3971 6 M. Antonius Arianaſden Armeniæ Regem ducit in triumpho ad Reginam Cleopatram.
- 3972 7 M. Antonius novum se Liberum Patrem appellari jubet. Cæsar ad populum criminatur Antonium.
- 3973 8 Cleopatra & Antonius bellum Cæsari inferre parant, & coactis copiis navigant Athenas, ibique genio indulgent.
- 3974 9 Pugna Actiaca inter Antonium & Cæsarem.
- 3975 10 Cæsar Ægyptum petens, Alexandriam obsidet. Antonii & Cleopatæ mors. Ægyptus in provinciæ Formam redigitur, eique præficitur Corn. Gallus. Herodes Hyrcanum è medio tollit.
- 3976 11 Cæsar ab Oriente reversus, treis triumphos agit. Jani Templum clausum. Herodes uxorem Mariamnen occidit.
- 3977 12 Cæsar Censor factus cum Agrippa Collega.
- 3978 13 Augusti cognomen Octavio Cæsari datum.
- 3979 14 Bellum Cantabricum à Cæsare gestum. Tiridates Parthus profugit ad Augustum. Cornelii Galli mors.
- 3980 15 Jani Templum iterum claudit Augustus. Ælius Gallus Ægypti Præfectus, expeditionem suscipit in Arabiam. Pontificatum Herodes dat Simoni Boethi Filio, ejusque filiam ducit uxorem.
- 3981 16 Herodes in honorem Augusti Cæsaris duas urbes condit. Herodis dicionem auget Augustus.
- 3982 17 Antonius Musa, medicus Augusti Cæsaris. M. Marcellus Augusti gener, moritur.
- 3983 18 Agrippa Juliam Augusti Filiam ducit. Ægypti Præfectus Petronius, Æthiops profligat.
- 3984 19 Augustus proficiscitur ad Orientis Res ordinandas. Phraates Parthorum Rex, Signa Romana & captivos remittit.
- 3985 20 Indorum Legati ad Augustum veniunt cum muneribus. Tiberius Augusti privignus mittitur in Armeniam.
- 3986 21 Augustus ex provinciis Romam redit. Virgilius Poëta obit.
- 3987 22 Templum Jerusalemitanum Rex Herodes, positus novis fundamentis, instaurat magnificè.
- 3988 23 Ludi Seculares ab Augusto & Agrippa facti. Horatii Carmen Seculare. Herodes Filios suos Romæ domum reducit.
- 3989 24 Agrippa venit Jerusalem, & hecatomben Deo immolat.
- 3990 25 Tiberius & Drusus, Fratres, bellum Reticum & Vindelicum gerunt.
- 3991 26 Agrippa Bosporum petit, comitante Rege Herode.
- 3992 27 Augustus libros fatidicos cremat omneis, exceptis Sibyllinis. Phraates Augusto obsides mittit Filios suos.
- 3993 28 Agrippa defuncto, Tiberius Juliam Augusti Filiam ducit. Drusus bellum gerit in Germania.
- 3994 29 Herodes Filios suos accusat apud Cæsarem.

HERODIS

- 3995 30 Drusus Tiberii Frater in Germania ulterius progredi prohibetur à muliere Barbara. Octavia Cæsaris Soror obit.
- 3996 31 Annus Julianus corrigitur ab Augusto. Drusus obit. Herodes Sepulcrum Davidis ingressus terretur.
- 3997 32 Mensis Augustus dictus, qui antea Sexilis. Mœcenas, & Horatius, obeunt. Herodes Filium Antipatrum Cæsari commendat.
- 3998 33 Tiberius Augusti privignus & gener, victis Germanis, triumphat.
- 3999 34 Tiberius Rhodum secedit. Julia relegatur. Herodes Romam mittit legatum Nicolaum. Alexander & Aristobulus Herodis FF. necantur.
- 4000 35 Augusti ex Julia Filia Nepotes, Caius & Lucius, virilem togam sumunt.
- 4001 36 Quintilius Varus, Syriæ Præses. Antipater Herodis F. damnatur.
- 4002 37 Nativitas Joannis Baptistæ nunciatur ab Angelo.
- 4003 38 Quirinius (Græcis Κυρίνιος dictus) ab Augusto Cæsare missus, censum in Syria & in Judæa peragit. Janus tertio clausus. Nativitas Domini nostri JESU CHRISTI.

Regum Successiones, quæ in Sexta Chronici Catholici
Parte traduntur.

Reges Syriæ:

- A**ntiochus Epiphanes, Antiochi M. Filius natu minor, regn. ann. 12
- Antiochus Eupator, Antiochi Epiphanis F. 2
- Demetrius Soter, Seleuci Philopatoris F. 11
- Pseudoalexander, qui se Antiochi Epiphanis Filium mentitus est. 5
- Demetrius Nicanor, Demetrii Soteris F. 6
- A Parthis captus est.
- Tryphon. 3
- Antiochus Sidetes, Demetrii Nic. Frater. 11
- Demetrius Nicanor, à Parthis dimissus. 4
- Zabinæus, à Ptolemæo Physcone subornatus. 3
- Antiochus Grypus, Demetrii Nicanoris F. 12
- Antiochus Cyzicenus, Ant. Sidetæ F. 18
- Seleucus, Ant. Grypi F.
- Antiochus Pius, Antiochi Cyziceni F.
- Philippus, Ant. Grypi F.
- Demetrius Eucærus, Antiochi Grypi F.
- Antiochus Dionysus, Antiochi Grypi F.
- Tigranes Armenius. 14
- Antiochus Comagenus, quem Pompeius Magnus regno spoliavit.
- Syria in Provinciæ Formam redacta à Romanis.

Reges Ægypti:

- P**tolemæus Philometor, Ptol. Epiphanis F. regn. ann. 34
- Ptol. Physco, Philometoris Frater. 28
- Ptol. Lathurus, Physconis Filius. 17
- Regno pulsus à Matre.
- Alexander, Ptol. Lathuri Frater. 10
- Ptol. Lathurus, post matris mortem. 15
- Ptol. Auletes, Lathuri Filius. 15
- Regno pulsus ab Alexandrinis.
- Archelaus. 10
- Ptol. Auletes, reductus à Romanis. 4
- Ptol. Dionysius, Auletæ Filius. 4
- Cleopatra, Ptolemæi Dionysii Soror. 17
- Ægyptus in Provinciæ Formam à Rom. redacta.

Reges Pergami.

- E**umenes, regn. ann. 39
- Attalus, Eumenis Frater. 21
- Attalus, Eumenis Filius. 5
- Hic Regni hæredem reliquit Populum Romanum.

Reges Bithyniæ.

- P**rusias, regn. ann.
- Nicomedes Prusiæ Filius. 60
- Nicomedes Nicomedis Filius. 15
- Hic Regni sui hæredem reliquit Populum Rom.

Duces, Pontifices, & Reges Judæorum:

- J**udas Maccabæus, Dux Jud. annos 6
- Jonathas, Judæ Macc. Frater, 17
- Simon, Jonathæ Frater, 8
- Joannes Hyrcanus, Simonis F. 30
- Aristobulus, Joannis Hyrcani F. Rex & Pontifex, 1
- Alexander Jannæus, Jo. Hyrcani Filius, regnavit annos 26
- Alexandra, Alexandri Iannæi vidua, 9
- Aristobulus, Alexandri Iannæi F. 6
- Hyrcanus, Alexandri Iannæi F. Pontifex fuit, non Rex, 24
- Antigonus, Aristobuli F. à Parthis in regnum reductus, 3
- Herodes Antipatri Idumæi F. Rex constitutus à Romanis.

Parthorum Reges:

- A**rsacides, qui Demetrium Nicanora cepit.
- Phraates Arsacide F. qui sororem suam Demetrio in uxorem dedit.
- Mithridates, regno pulsus ab Orode Fratre.
- Orodes, occisus à Filio.
- Phraates Orodis F. qui patrem necavit.

ASAMONÆORUM STEMMA.

MATTATHIAS Sacerdos; cuius Filii quinque:

Judas Maccabæus, Dux Judæorum annos sex, in prælio occubuit, A. M. 3844.

Eleazarus, pondere Elephanti, quem in prælio confodit, oppressus obiit, A. M. 3842.

Joannes, à Medabitis occisus, 3845.

Jonathan, Dux & Pontifex fuit annos septemdecim. A Tryphone occisus, A. M. 3862.

Simon, Dux
& Pontifex
fuit annos o-
cto: In con-
vivio inter-
emptus à ge-
nero suo, A.
M. 3870.

Joannes Hyrcanus, Simo-
nis F. Dux &
Pontifex annos
triginta, Obiit
A. M. 3900.

Alexander Jannæus,
Jo. Hyrcani F. uxorem
duxit Salomen (quæ &
Alexandra dicta) Ari-
stobuli Fratris viduam.
Rex & Pontifex fuit an-
nos viginti sex. Obiit A.
M. 3927.

Aristobulus Alexandri
Jannæi F. natu minor,
Regnum Fratri Hyrcano
ereptum cum tenuisset an-
nos sex, Romam captivus
abductus est. postea in
Judæam elapsus, & à
Gabinio captus, iterum
Romam missus est. tan-
dem dimissus à Julio Cæ-
sare, in Judæam rediit, &
veneno periit, A. M.
3957.

Hyrcanus Alexandri
Jannæi F. natu ma-
jor, Pontificatum tenu-
it annos viginti qua-
tuor. A Parthis cap-
tus fuit, & dimissus;
ab Herode autem in-
terfectus, cum octoge-
narius esset, 3975.

Antigonus Aristobuli F. bis
cum Patre captus à Romanis,
& tandem à Cæsare dimissus.
post patris mortem, ad Ptol.
Minnæi F. confugit. post, à
Parthis reductus in regnum,
& ab Herode extrusus, Anto-
nii jussu percussus securi, periit,
A. M. 3968.

Alexander
Aristobuli
Regis F. ux-
orem habuit
Alexandram
Hyrcani Fi-
liam. Hic
Pompeii M.
jussu interfe-
ctus est, A.
M. 3957.

Aristobulus
Alexandri &
Alexandre F.
Pontificatum o-
pe matris adep-
tus, & Herodis
dolo mersus pe-
riit, A. M.
3970.

Alexandra Hyrcani Fili-
a, nupsit Alexandro Ari-
stobuli Regis Filio. Hæc
Herodis jussu occisa est,
3976.

Mariamne Alexandre
Filia, quam Herodes Rex
in matrimonio habuit: ab
ipso Herode interfecta, A.
M. 3976.

Antigonus, ab Aristobulo sublatus, periit A. M. 3901.

Aristobulus Jo. Hyrcani F. diadema sibi imposuit. Obiit, cum annum unum reg-
nasset, A. M. 3901.

PTOLEMÆI

PTOLEMÆI EPIPHANIS }
Progenies.

PTOLEMÆUS EPIPHANES, Ptol. Philopatoris Filius, Ptol. Evergetæ Nepos,
Pt. Philadelphii Pronepos, Ptol. Lagide Abnepos:

Ptolemæus Philometor, ex Cleopatra Sorore duas suscepit Filias:

Cleopatra Philometoris Filia, Demetrii Nicanoris Syriae Regis uxor fuit, & post illius captivitatem Fratri ejus Antiocho Sideri nupsit:

Cleopatra altera, Philometoris & ipsa Filia, quam Ptol. Physcon patruus uxorem duxit.

Cleopatra, utriusq; Fratris uxor.

Seleucus Cleopatrae ex Demetrio Nicanore Filius, à matre cecidit.

Antiochus Grypus, Cleopatrae ex Demetrio F. cui mater veneni poculum obtulit, & ipsa bibere coacta periiit.

Antiochus Cyzicenus, Cleopatrae ex Antiocho Sideri Filius.

Ptolemæus rex Cypri, regno spoliatus à Romanis, sibi necem conscivit.

Ptolemæus Lathurus, à matre pulsus regno, & post matris mortem revocatus:

Ptolemæus Auletes Pt. Lathuri Filius, regno expulsus, & à Romanis restitutus:

Ptolemæus Dionysius, Auletae Filius, qui Pompeium Magnam interfici iussit, & post demerso navigio periit.

Cleopatra Regina, quæ M. Antonii amasia fuit, & aspidis morso periit.

Ptolemæus Physcon, ex Cleopatra Fratris Filia duos Filios & tres Filias suscepit:

Alexander Pt. Physconis F. natu minor, pulso Lathuro Fratre rex à matre constitutus est, & matrem postea interemit.

Selene Physconis Filia, treis maritos habuit, Lathurum Fratrem, Antiochum Grypum, & Antiochum Cyziceni Filium.

Tryphæna, Antiochi Grypi uxor. Hæc occidit Sororem Cleopatram Antiochi Cyziceni uxorem.

Cleopatra, quæ Lathuri Fratris uxor primò fuit, deinde Antiocho Cyziceno nupsit, & à Sorore Tryphæna post occisa est.

ROMANORVM

ROMANORVM FAMILIAE

Quaedam Illustriores.

SCIPIONVM, qui in }
Hispania occubere, Progenies. }

L. Corn. Scipio Asiaticus, Cos. Anno Urbis 564.

PUBLIUS Corn.
Scipio, Cnei Frater, Con-
sul Anno Urbis 536.

Publius Cornelius Sci-
pio Africanus Major,
Cos. A. U. 549. &
560. Hujus uxor fuit
Æmilia, Æmilii Pauli
Macedonici Soror.

Cornelia, Scipionis Africani Majoris Filia,
quæ Tib. Sempronio Graccho nubst. Hæc ma-
ter est Gracchorum, qui morâ seditione perierunt.

Caius Gracchus.

Tib. Gracchus.

Sempronia, uxor P.
Scipionis Æmiliani.

P. Corn. Scipio, Africani Majoris Filius valetudinarius. Hic
adoptavit Æmilii Pauli Filium, qui idcirco appellatus est Publius
Scipio Æmilianus.

CNEIUS Corn. Scipio, Cos.
Anno Urbis 532.

Publius Corn. Scipio Nafi-
ca, Cos. A. U. 563. Hic vir
optimus à Senatu iudicatus fuit.

P. Corn. Scipio Nafica,
Corculum vulgo dictus, Con-
sul A. U. 592. & 599.

P. Corn. Scipio Nafica Se-
rapion vulgo dictus, Cos. A.
U. 616. Postea privatus Tib.
Graccho seditione restitit.

P. Corn. Scipio Nafica, Con-
sul A. U. 643. Jugurthæ bel-
lum intulit.

Q. Scipio Metellus, Nafica
F. & Metello Pio adoptatus,
filiam suam Corneliam Pompeio
Magno collocavit, A. U. 702.

L. ÆMILII

L. ÆMILII PAULI

Progenies.

L. ÆMILIUS PAULUS, qui pugna
contra Annibalem ad C. annas occubuit.

L. Æmilius
Paulus, qui
Perseum Ma-
cedonum Re-
gem bello vi-
ctum cepit:

Fabius Maximus Æmilianus, qui
Æmilii Pauli Filius fuit, sed à
Fabio Maximo adoptatus. Hic
Consul fuit, Anno Urbis 609.

Q. Fabius Maximus, qui Consul fuit A.U. 633. & Bitu-
tum Arvernorum Regem devicit.

P. Scipio Æmilianus, qui Æmilii Pauli Filius fuit, sed à Scipionis Africani Filio adoptatus. Hic
delevit Karthaginem; unde & Africanus minor dictus est. In Matrimonio habuit Semproniam
Gracchorum Sororem.

Filios duos habuit Paulus Æmilius minores, qui circa tempus paterni Triumpho obierunt.

Filia Æmilii Pauli, quam Catonis Censorii Filius in matrimonio habuit.

Filia Æmilii Pauli, quæ Ælio Tiberoni nupsit.

Æmilia Æmilii Pauli Filia, Scipionis Africani Majoris uxor.

CATONIS CENSORII

Progenies.

M. PORCIUS CATO,
qui senex obiit A. Urbis 605.

M. Cato, quem Pater ex Priore conjuge suscepit, Æmili
Pauli Filiam in Matrimonio habuit. Hic in Bello con-
tra Perseum Macedonum Regem egregie pugnavit.

M. Cato, qui Orator fuit, & Consulatum gessit Anno
Urbis 636.

Caius Cato, Consul Anno Urbis 640. Repetenda-
rum damnatus.

Cato Salonianus,
quem Pater ex clien-
tis Salonii Filia
genuit.

M. Cato qui tribu-
nus plebis fuit, &
Prætor petens obiit.

M. Cato, qui pro
Pompeio contra Jul.
Cæsarem stetit, & se
Vice interemit.

Lucius Cato, Consul Anno Urbis 665. In tumultu occisus à Mario juniore.

IN

IN ROMAICA

SIVE

Sextam CHRONICI CATHOLICI Partem, INDEX ALPHABETICVS.

Numerus Annum Mundi denotat.

A.

CCIUS, poeta tragicus,

3867

Achæi mille, in Italia exulantes, 3839. In patriam redeundi potestatem accipiunt, 3856

Achæi, Lacedæmonii bellum inferunt, 3858. Metello Rom. Duci non auscultant, 3859. Cum Mummio congressi, superantur, ibid.

Acilius Glabrio Cos. missus, ut Lucullo succederet in Bello Mithridatico, 3938. Ad exercitum non accedit, ibid.

Adallas, Thracum rex, Pugna Aëtiacæ interfuit, 3974

Adherbal, Micipsæ Regis F. Romam profugit, 3894. Occiditur à Jugurtha, ibid.

Ægypto bellum inferre noluerunt Romani, 3950

Ægyptus, in provincia formam redacta, 3975. Infestata ab Æthiopum Regina Candace, 3983

Ælius Gallus, Ægypto præfectus, expeditionem in Arabas suscipit, 3980

Æmilius Lepidus, vid. Lepidus.

Æmilius Paulus, Res Macedonia componit, 3838. Triumphum de Perseo agit, ibid. Infortunium fortiter sustinet, ibid. Ejus filius, ab Africani filio adoptatus, 3859

Æmilius Scaurus, qui Viam Æmiliam stravit, 3890

Æthiopes, Ægyptum invadunt, & Caesaris Statuas evertunt, 3983

Afranius, Italarum dux, 3915. Interfectus à Consule Romano, 3916

Afranius, Pompeii M. legatus, ad præsidium Armeniae relictus, 3939. Parthos expellit, 3940. In Syriam venit, 3941. Arabas subigit, 3942. Fit Consul Pompeii operâ, 3945. In Hispania superatur à Julio Cesare, 3957

Agari, gens Scythica, Mithridatem vulneratum curant, 3937

Agbarus Arabs, Crasso persuasit, ut per campos exercitum duceret, 3952

Aggæi Prophetia, de Secundi Templi gloria, 3987

Agrariæ Leges apud Rom. Seditionum causa, 3872, 3876, 3905, 3914.

Agrippa Vipsianus, ignobilis loco, "bonus militiæ, Classsem Octavii Caesaris ædificat, &

milites remigésque exercet, 3968. Pugna Aëtiacæ navali, Cornu sinistrum regit, 3974. Populum reddit Casari benevolum, 3970. Censor cum Casare, 3977. Urbem propriis sumptibus exornat, 3980. Marcelli invdiam fugiens, in Syriam abit, 3982. Post Marcelli obitum, fit Augusti gener, 3983. Ad urbem gubernandam mittitur, 3984. In Galliam missus, transit in Hispaniam, & Cantabros domat, 3986. Ludos Seculares facit cum Aug. 3988. Ejus ex Julia liberos Augustus adoptat, ib. Rursus in Syriam mittitur, 3989. Ab Herode Rege invitatus venit Jerusalem, & hecatomben Deo offert, ib. Bosphorum petit comitante Herode, & Res Ponti ordinat, 3991. Romam redit, & tribunicia potestate cohonestatur, 3992. In Pannoniam profectus rebellionem sedat, 3993. In Campaniam reversus, morbo decedit, ibid.

Agrippa Postumus, Filius Agrippæ ex Julia Augusti Filia, 3988, & 3995

Agrippina Vipsania, Tiberii Neronis uxor, 3993. Eam M. Vipsianus Agrippa genuit ex T. Pomponii Attici Filia, ib. Eam Tiberius dimisit inivit, 3995

Agrippina Germanici Caesaris uxor, 3995. Eam ex Julia Aug. Filia M. Agrippa suscepit, ib.

Albinus Postumius Cos. 3854. Historiam Romanam Græcè scripsit, ibid.

Alcámenes, Achæorum dux, à Metello fug. 3859

Alcimus, Jud. Pontifex, 3842. Exosus ob perfidiam, 3844. Criminatur Maccabæum, ibid.

Morbo divinitus inflicto punitur, 3845

Alesia, opidum in Gallia, obsidetur à Casare, 3953

Alexander Balas, vid. Pseudoalexander.

Alexander Zabinas, vid. Zabinæus.

Alexander Jannæus, Judæorum Rex, 3901. Viduam fratris ducit uxorem, 3902. Urbem Ptolemæida obsidet, 3905. Legatos ad Cleopatram mittit, 3906. Superatur à Ptolemæo Lathuro, 3907. Recipitur in Cleopatæ societatem, ib. Oppida Cælesyriæ subigit, 3908. Gazam urbem capit, 3909. In eum citria conjecta, dum sacrificat, 3910. Iratus occidit sex milia hominum, ib. Exercitum amittit prælio contra Arabas, 3913. Regni vires absunit bello civili, ib. Victus à Demetrio Eucæro, ad montes fugit, 3919. Judæos bello civili victos crucibus suffigit, 3920. Pacem cum Arabum rege facere cogitur, 3922. in febrim incidit, 3924. In castris moritur, 3927

Alexander Ptol. Physconis F. fratri Lathuro expulso succedit, 3905. Matrem occidit, & regno expellitur, 3915

Alexander Aristobuli Regis F. patre Romam abduelo, Judæam vexat, & à Gabinio cohibetur, 3948. Iterum à Gabinio vincitur, 3950. Pompeii jussu interficitur, 3957. Uxorem habuit Alexandram, Hyrcani patris Filiam, ibid.

Alexander & Aristobulus, Herodis FF. à patre Romam missi, 3981. Domum reducantur, 3988. Uxores duxerunt volente patre, 3989. Accusantur à Patre apud Casarem, 3994. Neci traduntur à Patre, 3999

Alexandra, quæ & Salome, post mariti Aristobuli mortem nubuit Alexandro Jannæo, Judæorum Regi, 3902. Succedit ei, in regno, 3927. Filium Aristobulum mittit cum exercitu contra Ptol. Minnæum, 3934. Obiit, 3936

Alexandra Hyrcani Pontificis Filia, nubuit Alexandro Aristobuli Regis Filio, 3957. Pontificatum filio suo obinet, 3969. Socrus fuit Herodis Regis, & tandem ejus jussu occisa, 3976

Allobroges, à Romanis victi, 3880, & 3883

Ambiorix, regulus in Gallia, duos Julii Caesaris legatos interfecit, 3951

Ambrones, Cimbrorum Socii, 3892. Romanos superant, 3900. Superantur, 3903

Ananelus, Jud. Pontifex ab Herode constitutus, post Hyrcanum, 3969, & 3970

Andriscus, Macedonum Regis filium se mentitus, à Romanis capitur, 3857

Andronicus, Regis Attali Legatus ad Rom. 3856

Angelus Gabriel, nunciat nativitatem Joannis Baptiste, 4002. Annunciat B. Virgini Incarnationem Christi ex ipsa nascituri, 4003

Anicius, Romanorum dux, de Macedonibus triumphum agit, 3838

Annus corrigitur à Julio Casare, 3960

Annus Julianus, ab Augusto emendatur, 3996

Antigonus Sochæus, cujus discipulus erat Sadoceus hereticus, 3896

Antigonus, Joannis Hyrcani F. ab Aristobulo Fratre suspectus, occiditur, 3901

Antigonus, Aristobuli Regis F. bis cum Patre captus, & Romam abduellus, 3942, & 3949. In Judæam dimissus, ad Ptol. Minnæi F. confugit, 3957. In paternum Regnum reducitur ope Parthorum, 3965. Hyrcano patre amputat auriculas, ibid. Herodem vocat Idumaum, 3966. Romano Duci ad genua proci-

dit, captis Jerofolymis, 3968. Ducitur ad Antonium, & securi percutitur, ibid.

Antiochenfes, deficiunt à Demetrio Sotere, 3852

Antiochus Epiphanes, Samaritanos Græcorum loco haberi jubet, 3838. Profectus in Perfidem, Judæorum gentem extinguere cogitat, 3839. Diane templum direpturus, repellitur, 3841. Moritur, ibid.

Antiochus Eupator, Antiochi Epiphanis F. Philippo educandus commendatur à patre, 3841. Gubernatur à Lyfia, & exercitum ducit contra Judæos, 3842. Pacem Judæis dat, ibid. Tutorem Philippum necat, ibid. Interficitur à Demetrio patruele, 3843

Antiochus Pseudoalexandri Filius, à Tryphone in Syriam deducitur, 3861. Judæorum Pontificem inter primarios amicos cooptat, ibid. A Tryphone occiditur, 3863

Antiochus Sidetes, post Demetrii fratris captivitatem, uxorem ejus ducit, 3865. Petit amicitiam Simonis Jud. Pontificis, ibid. Tryphonem vincit, 3866. Post Tryphonis mortem, bellum Simoni infert, 3867. Simonem dolo perimit, & Jerofolyma obsidet, 3870. Accipit obsides, & D talenta, ibid. Contra Parthos exercitum ducit, & Babyloniam occupat, 3877. Regi Phraati occurrit, & à suis desertus interficitur, ibid.

Antiochus Grypus, vid. Grypus.

Antiochus Cyzicenus, Antiochi Sideris F. 3881. Bellum infert Grypo, fratri uterino, 3889. In fugam vertitur, & uxor ejus à Grypi uxore necatur, 3890. Grypum vincit, & Syriæ regnum occupat, 3893. Samaritanis opem ferens, fugatur ab Hyrcani Filiis, 3895. A Seleuco Grypi Filio captus, neci traditur, 3911

Antiochus Grypi F. à Cyziceni Filio victus interficitur, 3912

Antiochus Pius, Cyziceni F. Seleucum Grypi F. Syriam expellit, 3911. Antiochum Grypi F. bello superatum occidit, 3912. Philippo & Demetrio Grypi Filiis strenuè refistit, ib. Uxorem Selenen ducit, ib. Bello contra Parthos perit, ib.

Antiochus Dionysius, Grypi F. Damasco potius, Arabibus bellum intulit, 3922. Bello cecidit, ib.

Antiochus Antiochi Pii & Selenes F. in Comagena annos XIV latuit, 3922. In regnum Syriam se insinuat, 3936. Syriæ regno spoliatur à Romanis, 3942. Antiochus Comagenus, cum copiis in Syriam venit, & à Cassio interficitur, 3953

Antiochus Comagenus, Samofatis obsessus à M. Antonio, 3976. Pacem emit CCC talentis, ibid.

Antiochus philosophus, quem Cicero Athenis audivit, 3927

Antipater Idumæus, agit cum Areta Arabum Rege, ut Hyrcanum in Judæa regnum restituat, 3939. Ptolemaum Auletem adjuvat, 3950. Gabinium adjuvat in rebus Judæorum ordinandis, ibid. Julio Casari auxiliatur, 3958. Judæa Procurator constituitur à Casare, ibid. Filios suos in Judæa & in Galilæa Duces constituit, 3959. Veneno perit, 3962

Antipater Herodis Regis Filius, Augusto Casari commendatur à Patre, 3997. Ob venenum in patris perniciem comparatum accusatur, damnatur, & in carcerem conjicitur, 4001

Antonius (Caius) Consul, Ciceronis Collega, 3942. Catilinam armis opprimit, 3943. Conspirationis conscius fuit, ibid.

Antonius (Marcus) in Syria militat sub Gabinio, 3950. In Ægyptum missus, Pelusium capit, ibid. Tribunus plebis, Julii Casaris partes secutus est, 3956. Italiæ præficitur à Julio Casare, 3957. Legiones ad Jul. Casarem transportat in Epirum, ib. Consul cum Julio Casare, 3961. Orationem habuit in Funere Julii Casaris, ib. Adversatur conatibus Octavii Casaris, & milites veteranos sollicitat, frustra, ib. Vi-
ctus ab Octavio ad Mutinam, 3962. Societa-

tem init cum Octavio & Lepido, & inter alios suos inimicos, occidit Ciceronem, ib. Proficiscitur cum Octavio contra Brutum & Cassium, 3963. Post victoriam, abit in Orientales provincias ad colligendam pecuniam, ibid. Regina Cleopatra amore capitur, ib. Tetrarchas constituit Antipatri Filios, Phasaelum & Herodem, ib. In Ægyptum venit ad Cleopatram, ib. Inexpectato nuncio excitatus redit, & Athenis Fulviam uxorem invenit profugam, 3965. Conciliatus Octavio Casari, ducit ejus Sororem Octaviam, ib. Discedit in Græciam, & contra Parthos mittit Ventidium Bassum, 3966. In Syriam pergit, postquam Parthos victos audivit, & Samofata obsidet, 3967. Herodis negocium Sossio legato suo commendat, ipse Athenas redit, ib. In Italiam cum Classe navigat, & partem navium dat Octavio, acceptis ab eo militibus, ib. Rursus in Syriam festinat, ib. De Antigono Judæorum Rege supplicium sumit, 3968. Cleopatram arcessit in Syriam, & donat aliquot Regiones, ibid. Parthos spe pacis decipere cogitat, & in Armeniam profectus, copias contrahit, 3969. Cum Medorum Rege conjungit copias, 3970. Distrahitur, Octavia & Cleopatra negociis, ib. Octaviam negligit, ib. Armenia Regem dolo capit, & in triumpho ducit ad Cleopatram, 3971. Liberum Parthem se appellat, 3972. Bellum Casari illaturus, cum Cleopatra navigat Ephesum, 3973. Athenas venit, & indulget genio, ib. Navali prælio apud Asium superatur à Casare, 3974. Fugit cum Cleopatra in Ægyptum, ib. Alexandria obsidetur ab Octavio Casare, & se ferro confodit, 3975

Antonius (Marcus) Cos. 3906. Clarus Orator fuit, ib. Avus Marci Antonii Triumviri, ib. A Mario necatus, 3918

Antonius (Lucius) Marci Antonii Triumviri Frater, Cos. 3964. Copias conflatur adversus Octavianum Casarem, ibid. Victus à Casare, se Perusiam confert, ibid. A Casare dimittitur in violatus, ibid. Ablegatur in Hispaniam, 3965

Antonius (Caius) Marci & Lucii Frater, 3957. Prætor, 3961. Macedoniam sibi provinciam vindicat, ibid. In M. Bruti potestatem venit, 3963

Antonius Musa, medicus Augusti Casaris, 3982. Ejus ψυχολογία, ibid.

Antonia major, M. Antonii & Octavia Filia, Domitii Aenobarbi uxor, 3995

Antonia minor, M. Antonii & Octavia Filia, Drusi uxor, Germanici & Claudii mater, 3995

Apollonius, Antiochi Epiphanis dux, interfectus à Juda Maccabæo, 3839

Apollonius Davus, Cælesyriæ præfectus, Jonathanam provocat ad pugnam, & ab eo superatur, 3857

Apuleius, vid. Saturninus.

Aquæ Sextiæ, Colonia Rom. 3882

Aquila Signum, dictum à Mario, 3901

Aquilius Consul, in Asium properat, post devictum Aristonicum, 3876. Asiam in provinciam formam redigit, ib. Fontes veneno miscet, ib.

Aquilius, legatus Rom. missus in Asiam, capitur à Mithridate, & in asino circumvehitur, 3916. Perit, auro liquato in os infuso, ibid.

Arab. expeditio, ab Ælio Gallo suscepta, 3980

Arcathias, ex Armenia adducit auxilia Mithridati patri suo, 3916

Arcades, qui ad bellum exierant cum Achæis, caduntur à Metello, 3859

Archelaus, dux Mithridatis, 3916. In Græciam missus, Athenas Sedem belli habet, 3917. Cum Romanis congressus, repellitur, & in Piræum se recipit, ib. A Sulla vincitur ad Chæroneam, 3919. Iterum prælio superatus, Chalcidem trajicit, ib. A Sulla dimittitur cum conditionibus pacis, 3920. Mithridati suspectus, fugit ad Romanos, 3923

Archelaus, Archelai ejusdem Filius, Rex ab Alexandrinis adscitus, 3950. Interemptus, cum

Romani Ptol. Auletem reducerent, ib. Honorifice sepelitur à M. Antonio, ibid.

Archelaus, Cappadocia rex, Asiaco prælio interfuit, 3974. Ejus Filia Glaphyra, nubit Alexandro Herodis Filio, 3989

Ariarathes, Cappadocum rex, Antiochi Magni gener. duos suppositicios filios ablegavit, 3848

Ariarathes Ariarathis F. regno pulsus à Fratre suppositicio, Romam venit, 3848. Romanos adjuvat contra Aristonicum, 3874

Ariarathes, Capp. rex, qui sororem Mithridatis in matrimonio habuit, 3916. A Mithridate interemptus, ibid.

Ariobarzanes, Cappadocum rex à Romanis constituitur, 3916. Regno pellitur à Tigra-
ne, & Romam confugit, ibid. A Sulla in regnum restituitur, 3921. Cum Mithridate redueitur in gratiam per Gabinium, 3924

Ariovistus, Germanorum rex, Gallos sibi subigit, 3933. A Julio Cas. vincitur, 3947

Aristarchus grammaticus, Homerici Operis concinctor, 3858. Reprehensus, ibid.

Aristion Atheniensis, philosophus Epicureus, tyrannum agit in patria, 3917. A Sulla oppugnatur, ibid. In Arce obsessus, Romanis se dedit, 3918

Aristobulus, Joannis Hyrcani Judæorum Pontificis F. patri succedens, diadema sibi imponit, 3900. Matrem fame necat in carcere, ibid. Fratrem Antigonom in regni societatem admissum suspicatur, & occidit, 3901. Fratrís desiderio contabescens, moritur, ibid.

Aristobulus Alexandri Iannæi F. 3933. Post obitum Alexandræ matris, Regnum Fratri Hyrcano eripit, 3936. Ab Areta Arabum Rege vincitur, 3941. Scauro pecuniam dat, ut ab Areta liberetur, ibid. Vitæ æream Pompeio mittit, 3942. Captus à Pompeio Romam ducitur, ib. Profugit, & in Judæa bellum concitat, 3949. A Gabinio captus, Romam rursus mittitur, ib. A Julio Cas. dimissus, in Judæam redit, 3957. Veneno tollitur à Pompeianis, ib.

Aristobulus Alexandræ F. Hyrcani Nepos, pontificatum obtinet, 3969. Submersus inter natandum, dolo Herodis, 3970

Aristobulus cum fratre Alexandro neci traditus à Patre Herode, 3999

Aristonicus, Attali defuncti regnum occupat, 3874. Romanum exercitum in fugam agit, ib. A Perperna Cos. capitur, 3875. Romam missus in carcere necatur, 3876

Arfaces vel Arfacides, Parthorum Rex, Demetrium Syriæ Regem fraude captum detinet, & benignè tractat, 3864

Artavasdes Tigranis F. Armenia Rex, Antonium (cui auxilia promissi) frustratur, 3969. Dolo capitur ab Antonio, & Alexandriam abducitur, 3971

Artaxias Artavasdes F. patri succedit, 3971. Regno Armenia ejedus à Tiberio Augusti privigno, 3985. Dolo propinquorum perit, ibid.

Artoces, Iberiæ Rex, à Pomp. M. victus, 3940

Arvaccei, Hisp. pacem cum Rom. faciunt, 3853

Arverni, Galliæ pop. terrentur novâ Elephantorum formâ, 3883. A Fabio Cos. superantur, 3884

Aruspicius irascitur Gracchus, 3843

Afculum, Italiæ urbs, deficit à Romanis, 3915. Capitur à Pompeio Strabone, 3916

Asidæi, vid. Hafidæi.

Asinius Pollio, Consul, 3965

Asinius Gallus, Asinii Pollionis F. patrem suum prætulit Ciceroni, 3997

Asinius Saloninus, cujus genethliacum Virgilius in Bucolicis cecinit, 3997

Attalus, Eumeni Fratri succedit in Pergami Regno, 3847. Nicomedem Prusiæ F. deducit in Bithyniam, 3856. Regnum Filio Eumenis reliquit, 3868

Attalus Eumenis F. qui patruo successit, morbo decedens, Pop. Rom. heredem sui regni instituit, 3872

Athenæus,

I N D E X.

Athenæus, Attali regis Frater, classe comparata urbes Prusæ infestat, 3853
 Atlanticum Mare circumveſtus eſt Polybius hiſtoricus, 3882
 Atteius, tribunus pl. Craſſum in Parthos euntem diuſ devovet execrationibus, 3950
 Attia, mater Octavii Auguſti, 3961
 Auguſtus, Octavii Caſaris cognomen, quid denotet, 3978. Græcis Σεβαςτς ibid.
 Atticus, Ciceronis amicus, noluit eſſe Quinti Ciceronis legatus, 3944. Ejus Filiam duxit M. Vipsanius Agrippa, 3979. Obit ſenex, ib.
 Aurelia, mater Julii Caſaris, 3905
 Aurelius Oreſtes, Rom. legatus, violatur à Corinthiis, 3859
 Azotus, Paleſtinae urbs, à Juda Maccabeo direpta, 3841. A Jonathane incenſa, 3857

B.

Bacchides, Demetrii Soteris Dux, Judæos perfidè jugulat, 3844. Judam Maccabæum interficit, ibid. Inſidias ponit Jonathæ, 3845. Per Judæam diſponit præſidia, 3846. Iterum inſidiis Jonatham appetit, 3848
 Baithos, hæreticus apud Judæos, 3896
 Balas, cognomen Alexandri, quem Ptolemæus Philometor in Syriæ regnum induxit, 3859
 Baleares Inſulæ, piratis mare infeſtant, 3882. Perdomitæ à Metello, ibid.
 Barzapharnes, Parthorum dux, Antigonum in Judææ regnum reducit, 3965. A Ventidio Baſſe victus, interficitur, 3966
 Belgæ, victi à Caſare, 3948
 Bellovacii in Gallia, victi à Julio Caſare, 3954
 Bellum Punicum Tertium, quod Karthago deleta, 3856
 Bellum Achaicum, 3859
 Bellum Servile in Sicilia, 3872. Alterum Servile bellum, 3904
 Bellum Allobrogicum, 3880
 Bellum Cimbricum, 3903, & 3904
 Bellum Sociale, ſive Italicum, 3915
 Bellum Piraticum, geſtum à Servilio, 3930
 Bellum Piraticum, à Pompeio conſectum, 3938
 Bellum Mithridaticum, 3916
 Bellum Gallicum, à Julio Caſare geſtum, 3947
 Bellum Civile, inter Caſarem & Pompeium, 3956
 Bellum Africanum, 3959
 Bellum Alexandrinum, 3957, & 3959
 Bellum Philippienſe, 3963
 Bellum Mutinenſe, 3962
 Bellum Peruſinum, 3964
 Bellum Cantabricum, 3979
 Bethſan, Syriæ urbs, quæ & Scythopolis, 3841
 Beſſi, Thraciæ pop. quibus M. Lucullus bellum intulit, 3934
 Betuitus, Arvernorum in Gallia rex, perfidè captus à Fabio Cos. Romam mittitur, & in cuſtodiam traditur, 3884. Arcus triumphalis erigitur in memoriam victoriæ, ibid. Verum Regis nomen, Buduacius, ibid.
 Bibliotheca Pergami inſtrictiſſima, 3847
 Bibliothecam Apelliconis Sulla ſibi deſumit, 3921
 Bibulus, Cos. cum Julio Caſare, 3946. Proconſul Syriæ præeſt, 3954. Claſſi præſicitur à Pompeianis, 3957. Morbo deſcedit, ibid.
 Bituitus, vid. Betuitus.
 Bocchus, Mauritanie rex, Jugurthæ Socer, 3899. Legatos mittit ad Marium, 3900. Colloquium occultum habet cum Sulla Marii legato, ibid. Jugurtham Sulla tradit, ibid.
 Boiorix, Cimbrorum rex, contra Romanos dimicans occumbit, 3904
 Bomilcar, Jugurthæ amicus, Maſſivam interimit, 3895
 Britanni, auxilia Gallis mittunt contra Rom. 3950. Incogniti Romanis antequam Caſar

in Gallia bellum geſſit, ibid. Eos Caſar iterum aggreditur, 3951
 Brutus, cum aliis conjuratis, Julium Caſarem confodit, 3961. Metu M. Antonii, Urbe excedit, ibid. Macedoniam provinciam occupat, 3963. Octo legiones habet, ibid. Xanthiorum urbem in Lyeia expugnat, ibid. Ab Octavio Caſare devictus, voluntariâ morte perit, ibid.
 Bubastis, Diana nomen apud Aegyptios, 3853.
 Ejus templum ab Onia repurgatum, & Deo vero dicatum, ibid.
 Buduacius, vid. Betuitus.

C.

Cæcilius, vid. Metellus.
 Cæpio Cos. in Hiſpaniam miſſus, Viriathum dolo peremit, 3865
 Cæpio Cos. in Gallia bellum infert Teſſoſagis, 3899. Urbem Tolofam capit, ibique theſaurum, qui Delphicus putabatur, diripit, ibid. Vitam in carcere ſinivit, ibid.
 Caſar. C. Julius Caſar naſcitur, 3905. Militat in Cilicia, 3937. Romam redit, ibid. Poſt Quæſturam, ſavet Legi Manilia, 3939. Aedilis petit ut Aegyptus ſibi provincia detur, 3940. Pontifex Max. 3943. Uxorem Pompeiam, quam Clodius amabat, repudiat, ibid. Ex Prætura, Hiſpaniam ſortitus provinciam, Luſitanos domat, 3944. Cum danifſis tranſegit, ope Craſſi, ibid. Conſul creatus cum Bibulo, 3946. Agrariam legem pertulit, Aſta Pompeii M. confirmat, Publicanos relevat, ibid. Gratiſus apud populum, obtinet Galliam provinciam, ibid. Uxorem ducit Calpurniam, & Filiam Juliam Pompeio collocat, ibid. Proconſul in Galliam proſciſcitur, 3947. A Cicerone Pompeium alienat, ibid. Helvetios vincit, & Regem Arioviſtum, ibid. Belgarum gentes vincit, 3948. Venetos navali pugna ſuperat, 3949. Pompeii & Craſſi Coſs. operâ, prorogationem imperii obtinet in quinquenniū, 3950. Germanos in Gallia opprimit, & Rhenum flumen tranſit, ibid. In Britanniam trajicit, ibid. Morinos in Gallia ſubigit, ibid. Iterum Britannos aggreditur, & magnam captivorum numerum in Galliam abducit, 3951. In Italiam venit, 3953. Reverſus in Galliam, Arvernus rebellantes ſuperat, & eorum Ducem Vercingetorigem capit, ibid. Imperii prorogationem petit, 3954. Ravennam venit, & ad Senatum literas minaces mittit, 3956. Ariminum occupat, Picenum agrum percurrit, Aſculum capit, & Corfinium, ibid. Domitium Aenobarbum, qui ſucceſſor ei datus erat, captum dimittit, ibid. Brundisium movet adverſus Pompeium, ibid. Romam iter convertit, poſtquam Pompeius in Epirum copias tranſportafſet, ibid. Italiam ſine ſanguine in poteſtatem redigit, 3957. Senatum cogit, & ærarium effringit, ibid. In Hiſpaniam proſectus, vincit Pompeianos, ibid. Dictator creatus, ſe Conſulem designari facit cum Servilio Iſaurico, ibid. In Epirum copias tranſportat, ibid. Pompeium laceſſit, & repellitur, ibid. In Theſſaliam diſcedit, ibid. In campis Phariſalicis vincit Pompeium, ibid. In Aegyptum contendit, & contra Ptolemæum Auleiæ F. bellum gerit, ibid. Poſt Ptolemæi mortem, Aegypti regnum tradit Cleopatæ, 3958. In Syriam tranſit, & inde in Ciliciam, ibid. Pharnacem Mithridatis F. vincit, ibid. Romam redit, & ſedatâ militum ſeditione, ad bellum Africanum proſciſcitur, 3959. Superatis in Africa Ducibus Pompeianis & Juba Rege, redit Romam, & quatuor triumphos agit, ibid. In Hiſpaniam proſectus, contra Pompeii Filios bellum noviffimum gerit, 3960. Faſtos corrigit, & Annum civilem ad Solis curſum ordinat, ibid. A conjuratis occiditur in Curia Pompeiana, 3961. Ejus teſtamentum in M.

Antonii domo recitatur, ibid. Honorificè ſepelitur, ibid.
 Caſario, Regina Cleopatæ Filius, ex Julio Caſ. 3972
 Cæſaræa, urbs, ab Herode condita in honorem Auguſti Caſaris, 3981, & 3995
 Caius & Lucius, Vipsanii Agrippæ ex Julia FF. ab Auguſto adoptantur, 3988. Togam virilem ſumunt, 4000
 Callæci, vid. Gallæci.
 Calpurnia, C. Julii Caſaris uxor, 3946
 Calpurnius Piſo Cos. Caſaris Socer, 3947
 Calpurnius Beſtia Cos. pecuniâ corruptus à Jugurtha, 3894
 Canidius, M. Antonii ſtrategus, 3973. Aſtiacâ Pugnâ duxit Antonii copias terreſtres, 3974. Noctu profugit ab exercitu, ibid.
 Caninius Rebilus, Conſul diſarius, 3960
 Cantabri in Hiſpania, ab Auguſto victi, 3979
 Candace, Aethiopum Regina, legatos ad Aegypti Præſectum mittit, & Caſaris ſtatuas reddit, 3983
 Cantiani Reguli quatuor, Julii Caſaris Caſtra adoriuntur, 3951
 Capſa, urbs Numidiæ, à Mario capta, 3899
 Cappadoces, libertatis munus oblatum abnuunt, & ſe ſine Rege vivere poſſe negant, 3916
 Capitoli conſagratio ſub Sulla Dictatore, 3922
 Carbo trib. pl. Scipioni Aemiliano vim attuliſſe putatur, 3876
 Carbo Cos. à Cimbris victus, 3892
 Carbo Cos. cum Cinna, Marii partes fovet, 3921, & 3922. Cum Sulla conſigit, 3923. Profugit in Aſſicam, ibid. Occiditur à Cneo Pompeio, ibid.
 Carmen ſeculare, ab Horatio compoſitum, 3988
 Carneades philoſophus, ab Ath. legatus Romam venit, 3850. Obit, 3876
 Carthago, vid. Karthago.
 Caſſibelinus, Britannorum dux, à Julio Caſare oppugnatus, 3951
 Caſſius Longinus Prætor, perſuadet Jugurthæ, ut Romam veniat, 3894. Conſul. in Gallia occiditur à Tigurinis, 3898
 Caſſius, Craſſi Quæſtor bel. contra Parthos, 3952. In Syriam fugâ evadit, & Parthis reſiſtit, 3953. Julii Caſaris percuffor, 3961. Syriam provinciam occupat, & XII Legionibus potitur, 3963. Cum Bruto ſe conjungit, ibid. In Campis Philippiis ſuperatus à Caſare & Antonio, voluntariâ morte perit, ibid.
 Catilinæ conjuratio, 3942. Ejus mors, 3943
 Cato Cenſorius, Albinum hiſtoricum deridet, 3854. Karthaginem defendam cenſet, 3855. Locatur in legatos, qui mittendi erant in Bithyniam, 3856. Inimicus Sulpicio Galba, ibid. Obit ſenex, ibid. Ejus Soboles, 3887
 Cato, Catonis Cenſorii Nepos, Conſul moritur in Africa, 3887
 Cato (Caius) Cos. contra Scordifcos inſeliciter pugnat, 3891. Repetundarum damnatus, ibid. Nepos fuit Catonis Cenſorii, ibid.
 Cato (Marcus) Saloniani F. Catonis Cenſorii N. miſſus in Cyprum, ut Ptolemæum regno ſpoliet, 3948. Divendit regis facultates, & pecuniam inſert in Aærium pop. Rom. ibid. Poſt Pugnam Phariſalicam refugit in Africam, ibique à Caſare victus, mortem ſibi conſciſcit, 3959
 Catulus Cos. contra Cimbroſ pugnat, 3903. Proconſul, victoriam de Cimbris reportat cum Mario, 3904. Mors eius, 3918.
 Catulus Conſul, Collegam Lepidum ex Urbe fugere cogit, 3927

Celtiberi;

I N D E X.

Celtiberi, violant Fœdus cum Rom. 3852.
 Coguntur pacem petere, 3853. Eorum virtus, terret Rom. 3854
 Cendebæus, Antiochi Sideris dux, profligatur à Judeis, 3867
 Censores, Scipio Nasica & Popilius Lænas, 3846. Scipio Æmilianus & Mummius, 3863. Servilius Cæpio & Cassius Longinus, 3880. Octavius Cæsar & Vipsanius Agrippa, 3977
 Chebron, Idumæorum urbs, à Juda Maccabæo expugnata, 3841
 CHRISTI D. N. Nativitas, 4003
 Censu in Syria actus à Cyrenio, 4003
 Cilnius, Mæcenatis nomen gentile, 3997
 Cicero, vid. M. Tullius.
 Cimabri, Græcis Κιμαῖοι, vagi & prædones, Romanis innotescunt, 3892. Romanos profligant, 3896, & 3900. In Italiam veniant, 3903. Superantur à Mario & Catulo, 3904
 Cinna (Cornelius) Cos. Marium ex Africa revocat, 3918. Urbe pellitur, & Mario se jungit, ibid. Romam occupat, & in adversarios sevit, ibid. Sulla tanquam hosti bellum indicit, 3921. A militibus iratis confoditur, ibid.
 Cingetorix Britannorum in Cantio regulus, à Romanis capitur, 3951
 Citrus arbor, 3910
 Cleopatra, Ptolemæi Philometoris Soror, & uxor, post ejus obitum Physconi fratri nubit, 3859. Repudiatur, 3875. Bello infestatur à Physcone, & opem implorat Demetrii Nicanoris, 3878. Physconi Fratri reconciliatur, 3885
 Cleopatra, Ptolemæi Philometoris Filia, nubit Pseudoalexandro, 3854. Demetrio Nicanori collocata, 3858. Post Demetrii captivitatem, fratri ejus Antiocho Sideri nubit, 3865. Duos ex Demetrio Filios habuit, Seleucum & Grypum: ex Antiocho unum, Antiochum Cyzicenum, 3881. Filium Seleucum ipsa interficit, ibid. Filio Antiocho Grypo nomen Regis dat, ibid. Filio Grypo poculum veneni offert, & ipsa bibere cogitur, 3885
 Cleopatra, Pt. Philometoris Filia altera, quam Physcon patruus duxit, post repudiatam ejus matrem, 3875. Duos habuit ex Ptolemæo Physcone Filios, Lathurum & Alexandrum; treis autem Filias, Tryphanam, Selenen, & Cleopatram, 3888. Filio Lathuro conjugem adimit Cleopatram, eique dat Selenen, 3889. Filium Lathurum regno pellit, & fratrem ejus Alexandrum regem constituit, 3905. Ptolemæida capit, & Fœdus cum Judeis renovat. 3907. Ab Alexandro Filio occiditur, 3915
 Cleopatra, Ptol. Physconis Filia, quæ Lathuri Fratris conjux fuerat, Antiocho Cyziceno nubit, 3889. A Sorore Tryphæna, quæ Antiochi Grypi uxor erat, necatur, 3890
 Cleopatra, Ptol. Auletæ Filia, post patris obitum regnat cum fratre Ptolemæo Dionysio, 3954. Bellum gerit contra Fratrem, 3958. Post Fratris mortem, regnum à Julio Cæsare traditum accipit, ibid. Classe sumtuosa navigat versus mare Ionium, suppetias latura Octavio Cæsari & Antonio, 3963. In Cilicia occurrit Antonio, ibid. In Syriam venit ad Antonium, & ab eo donatur aliquot Regionibus, 3968. Isidis stolam sacram induit, 3972. Eam Julius Cæsar gravidam reliquit, ibid. Cum Antonio navigat Ephesum, 3973. Bello contra Octavianum Cæsarem interesse cupit, ibid. Athenis congiaria dat populo, ibid. E Pugna Æthiaca fugit, 3974. Aspidis morsu perit, 3975. Ejus Imago in triumpho ducta, 3976
 Clitomachus philosophus, post eversam Karthaginem cives suos consolatus est, 3876
 Clodius, in L. Lucillum concitat veteranos milites: 3938. Ejus soror, Luculli uxor, ibid. De pollutis sacris accusatus, 3943. A Patri-

ciis ad Plebem transit, & fit Tribunus pl. 3946. Ciceronem reum agit, & ei exilium sciscit, 3947. Ciceronis bona hasta subjiçit, & domum incendit, ibid. Catonem ablegat in Cyprum, 3948. Pompeii astra vellicat, ibid. Ciceronis Reditum impedire conatur, ibid. Multos occidit, ibid. Occiditur à Milone, 3953
 Cluentius, Italorum dux Bello Sociali, 3915. Interficatur à Sulla, 3916
 Clupea, Africa urbs, oppugnata à Rom. 3857
 Cneus Pompeius, vid. Pompeius.
 Colonia Aquas Sextias deducta, 3882
 Colonia Narbonam deducitur, 3887
 Commius Atrebas, Gallorum dux, à Cæsare fugatus, 3953
 Cocceius, pacem facit inter Antonium & Octavianum, 3965
 Consules vitio creati, se magistratu abdicant, 3843
 Corduba, Hisp. urbs, condita à Marcello, 3853
 Corinthii Rom. legatos violant, 3859
 Corinthus, à Mummius Cos. vi capta, & ever-
 sa, 3859. Ejus urbis Excidium Polybius de-
 plotat, ibid.
 Corinthiacum æs, 3859
 Cornelia, Scipionis Africani majoris Filia, Gracchorum mater, 3872
 Corfinium, Italia urbs, Arx Belli Italici, 3915
 Cornelia, Pompeii uxor, post obitum Julæ, 3957
 Cotta, orator, 3927
 Cotta Cos. à Mithridate fugatus, 3931
 Corn. Gallus, vid. Gallus.
 Cotys, rex Odrysarum, à Romanis Filium suum recipit, 3838
 Crassus Mucianus, in Asiam missus contra Aristonicum, 3874. Præda congerenda incumbit, ibid. Occiditur, ibid. Juris scientissimus fuit, & Græcæ lingue peritus, ibid.
 Crassus. M. Licinius Crassus, in Pugna contra Marianos dextrum Sullæ cornu regit, & egregiè vincit, 3923. Prætor, contra Spartacum mittitur, 3934. Fugaces milites decimat, ibid. Conserto prælio Spartacum superat, ibid. Consul cum Cn. Pompeio, 3935. Conspirat cum Julio Cæsare, 3940. Cæsari sibi devincit, 3944. Conciliatur Pompeio, 3945. Iterum Consul cum Pompeio, 3950. In Syriam proficiscitur, & prædam inhiat Parthicam, ibid. A templorum thesauris non abstinet, 3951. Trans Euphratem ducit exercitum, ibid. Cum toto exercitu perit, 3952
 Crassii Filius, in Gallia sub Cæsare militat, 3949. In Syriam venit ad patrem cum mille equitibus, 3951. A Parthis interficitur, 3952
 Craterus, dux Mithridatis, 3916
 Crispus Sallustius hist. nascitur, 3919
 Critolaus, Achaëorum Prætor, efficit, ut bellum contra Lacedæmonios decernatur, 3859. Heracleam obsidet, ibid. A Romanis fugatur, & voragine absorptus perit, ibid.
 Crixus gladiator, Spartaci socius, prælio cadit, 3933
 Curio, Tribunus pl. Cæsari favet, 3955. Litteras Cæsaris offert ad Consules, 3956. Refugit ad Cæsarem, ibid. In Africa, victus à Pompeianis, perit, 3957
 Cyprus, in provinciam redigitur à Romanis, 3948
 Cyrenius, in Syria censum agit, 4003
 Cytheris, Cornelii Galli amica, 3979
 Cyzicum urbem Mithridates obsidet, 3932

D.

Daci, Romanos premunt, 3896
 Dagonis Fanum in urbe Azoto conflagrat, 3857
 Dalmatæ, legatos Rom. rejiciunt, 3849. Eis

bellum indicitur, ibid. Bellum eis infertur, 3888
 Dalminium sive Dalmium, urbs Dalmatarum, 3849
 Damasippus, Prætor urbanus, Sullæ amicus, Romæ occidit, 3923
 Damocritus, Achaëorum Prætor, contra Lacedæmonios ducit exercitum, 3858. Damnatus aufugit, ibid.
 Davidis Sepulcrum Joannes Hyrcanus aperit, & tria milia talentorum inde profert, 3870. Herodes ingreditur Sepulcrum Davidis, & flammâ ex adytis erumpente territus exit, 3996
 Decimus Brutus, Mutinæ obsidetur à M. Antonio, 3961. Unus fuit ex conjuratis in Jul. Cæsarem, 3962. Occiditur, ibid.
 Deiotarus, unus ex Tetrarchis Galatiæ, 3932. Respondet Crassi cavillo, 3950. Apud Cæsarem accusatus, defenditur à Cicerone, 3960
 Demetrius, Selenci Philopatoris F. Romæ obses diu detinetur, 3841. Fugâ elapsus, in Syriam venit, & regnum invadit, 3843. Interficatur Antiochi Epiphanis Filium, & Lyfiam, ibid. Soter cognominatus, ibid. Legatos Romam mittit, 3844. Persicum fastum luxurians, emulatus, odium sibi conciliat, 3852. A Pseudoalexandro superatus, occiditur, 3853
 Demetrius Demetrii Soteris F. Nicanor cognominatus, 3857. Pseudoalexandrum aggreditur, ibid. Fit gener Ptolemæi Philometoris, & Syriæ Regnum ab Socero accipit, 3858. Post Alexandri interitum, regnat, 3859. Dimittit exercitum, & Antiochenis odium sibi conciliat, 3860. Antiochenes comescit, adjutus à Jonathane Jud. Pontifice, ibid. Ingratus Jonathani promissa non servat, 3861. A Tryphone victus, in Ciliciam cedit, ibid. In Mesopotamiam vocatur ad bellum Parthis inferendum, 3863. Capitur à Parthis, & benigne habetur, 3864. Filiam Regis Parthorum Rhodogunam ducit uxorem, 3869. Fugam in regnum suum meditat, & è fuga retrahitur, ibid. In Syriam dimittitur, 3877. Ejus opem implorat socrus Cleopatra, 3878. Dum Ægypto bellum infert, Syriam amittit, ibid. Victus à Zabineo, refugit ad Cleopatram uxorem suam, 3881. Ab uxore Cleopatra excluditur, quia Rhodogunam uxorem duxerat, ibid. Cum paucis relictus, interficitur, ibid.
 Demetrius Eucærus Antiochi Grypi F. apud Damascum rex constituitur, 3912. Judæorum Regem Alexandrum superat, 3919. Fratrem suum Philippum obsidet, 3920. Bello captus, amandatur in Parthiam, & ibi obit, ibid.
 Dianæ templum in Perside Antiochus Epiphanes diripere conatur, 3841
 Dicus, Achaëorum Prætor, contra Lacedæmonios bellum movet, 3858. A Mummius Romæ victus, hausto veneno perit, 3859
 Dictator Sulla, 3923. Sponte diffaturam deponit, 3926
 Didius Saxa, Antonii legatus, in Syria interficitur à Parthis, 3964
 Diodotus, vid. Tryphon.
 Dionysius Halicarnassensis historicus, Romam venit, 3975. Accurrior, quam Livius, ibid.
 Dolabella superatus, 3957. post mortem Julii Cæsaris, consulatum gerit cum M. Antonio, 3961. Trebonium in Asia interimit, 3962. In Syriam missus ab Antonio, ibid. Hostis judicatur à Senatu, ibid. Opprimitur à C. Cassio, 3963
 Domitius Aënobarbus Cos. Gallos elephantis territos superat, 3883. Arvernorum Regem Buduacum perfidè capit, 3884
 Domitius Aënobarbus Cos. 3951. Successor datus Julio Cæsari, 3956. A Cæsare capitur, & dimittitur, ibid. Prælio Pharsalico cecidit, 3957
 Domitius Aënobarbus, Bruti Cassi, partes secutus,

I N D E X.

secutus, post eorum interitum, classem retinet, 3963. In amicitiam recipitur ab Antonio, 3965. In Bithyniam mittitur, ibid. Ab Antonio ad Casarem transit, 3973. Consulatum gerit, 3989
Domitius Aenobarbus, qui ex Antonia majore genuit Cn. Domitium, Neronis Imp. patrem, 3995
Dorylaeus, dux Mithridatis, in Graciam venit, 3919

Drusus trib. pl. colonias deducit in Italiam, 3914. Italici Sociorum pollicetur, ibid. Capioni collega adversatur, ibid. Cultello percussus, moritur, ibid. Drusi promissa armis repetunt Itali, 3915
Drusus Liviae F. Augusti privignus nascitur, 3966. Cum Fratre Tiberio bellum contra Rhodos & Vindelicos administrat, 3990. Germania populos vario bello fatigat, 3993. Hostium insidiis petitur, 3994. Progredi in Germania prohibetur à muliere barbara inusitata magnitudinis, 3995. Obit, 3996
Dyrrachium, Pompeianorum promtuarium, 3957. Caesaris castra ibi posita, intercludunt Pompeium, ibid.

E.

EGnatus, Italicorum dux, Bello Sociali, 3915
Eleazarus, Judae Maccabaei frater, ponere Elephantum quem confodit, oppressus, 3842
Elephantos Syrorum Regis interficiunt Romani, 3843
Elephantorum novam formam terrentur Galli, 3883
Elymais, urbs Persidis, ubi Antiochus Epiphanes cladem accepit, 3841
Emathia, Macedoniam denotat, & interdum Thessaliam, 3963
Encania, Festum celebratum à Juda Maccabaeo, 3840
Epirus, Belli civilis Sedes à Pompeio constituta, 3956
Equites Romani, dissident à Senatu, 3914
Essaeorum Secta apud Judaeos, 3896. Essaei unde dicti, ibid. An à Phariseis orti, ibid.
Eumenes, Pergami rex, obit, 3847
Eunus, Syrus, in Sicilia Servile bellum excitat, 3872. In carcere perit, 3873

F.

Fabius Aemilianus, Scipionis Aemiliani frater, in Hispania contra Viriatum prosperè pugnat, 3860. Ei proconsulare imperium prorogatur, 3861
Fabius Max. Servilianus, pacem à Viriato petere cogitur, 3864
Fabius, Fabii Aemiliani F. contra Arvernos in Gallia bellum gerit, 3884
Fabius Eburnus, Jovis Pullus dictus, 3889
Fannius, ad Dalmatiam legatus mittitur, & ex eorum finibus refugit, 3849
Faustus Sulla F. primus per muri ruinas evadit in expugnatione Templi Hierosolymitani, 3942
Fimbria, Flaccum Proconsulem, (cujus erat legatus) in Bithynia occidit, & exercitum ejus occupat, 3920. Sullae metu, se occidit, 3921
Flaccus (Valerius) Cos. cum Mario Collega, Saturninum opprimit, 3905. In Marii defuncti locum suffectus, 3905. In Asiam missus, ut Sullae succedat, 3920. A Fimbria legato suo occiditur, ibid.
Florus historicus, errorem Poëtarum secutus, pro Campis Pharsalicis Philippicis nominat, 3963
Fortunae Reduci Ara consecratur, post Augusti reditum ex Oriente, 3986

Fulvius Flaccus, Agrariae Legis patrocinium suscipit cum Caio Graccho, 3876
Fulvia, M. Antonii uxor, ut maritum ex Aegypto retrahat, res turbat in Italia, 3964. Navigat Athenas, 3965. Sicione moritur, ibid.
Furinae Lucus, in quo perit C. Gracchus Trib. pl. seditiosus, 3884

G.

Gabinus (Aulus) in Asiam à Sulla missus, 3924. Consul, 3947. Syria Praeses, 3948. Alexandrum Aristobuli F. cohibet, ibid. Aristobulum opprimit, 3949. Ptol. Auletem in regnum reducit, 3940. A Senatu R. damnatur, quod Aegypto bellum intulisset, ibid. Iterum bello superat Alexandrum, ibid.
Galba, Praetor, Lusitanos perfide & crudeliter trucidat, 3854. Ob id accusatus misericordiam populi movet, 3856. Ejus avaritiam notat Scipio, 3861
Galba, Julii Caesaris legatus in Bello Gallico, 3949
Gallaci, in Hispania, debellati à Junio Bruto, 3867
Gallus (Cornelius) Aegypto praeficitur ab Octavio Caesare, 3975. Odium Caesaris incurrit, & mortem sibi conscivit, 3979. Transulit Euphorionem, ibid. Virgilii amicus fuit, ibid. Male cum Aelio Gallo confunditur, 3980
Gaza urbs, ab Alexandro Judaeorum Rege capta, 3909. Ab incolis incensa, ibid.
Gentius, Illyriorum rex, in triumpho ductus, 3838
Glaucia, Saturnini satellites, ob seditionem interfectus, 3905
Germanicus, Drusi & Antoniae minoris F. nascitur, 3989
Gordius, Mithridatis Regis minister, Ariarathem Cappadociae regem occidit, & Romam mittitur, 3916
Gordyena Regio, de qua Armenii & Parthi disceptant, 3941
Gorgias, Antiochi Epiphanis dux, Judam Macc. noctu invasurus, eluditur, 3839
Gracchus (Sempronius) Scipionis Africani majoris gener, 3872. Tiberii & Caii Gracchorum Pater, ibid.
Gracchus (Tiberius) Tribunus plebis seditiosus, occiditur, 3872
Gracchus (Caius) novas turbas Romae excitat, 3876. Legem fert, de frumento viritum dividendo, 3882. A Senatoribus ad Equites judicia transferenda censet, 3883. Ejus interitus, 3884
Grypus, Demetrii Nicanoris & Cleopatrae F. à matre rex Syriae constitutus, 3881. Zabinaum Alexandrum vincit, & interfecit, 3885. Ptolemai Filiam Tryphanam ducit uxorem, ibid. Matris insidias vitat, & ipsam quod obtulerat venenum bibere cogit, ibid. Antiochum Cyzicenum, fratrem uterinum, regni amulum habet, 3889. Fratrem Cyzicenum fugat, & ejus uxorem capit, 3890. Uxorem ducit Selenen, quae Ptolemai Lathuri conjux fuerat, 3905. Ab Ant. Cyziceno superatus, regnum amisit, 3893. Occiditur, 3909.
Gulussa, Masanissae Numidarum Regis F. 3854, 3856. Morbo decessit, 3894
Guras, Tigranis Regis frater, à Lucullo captus, 3937

H.

Hæmus, Thraciae mons, non Thessalia, 3963
Hasidæi, pii Judæi, unde nominati, 3838. Hasidaeorum propago, sunt Pharisei, 3896. Hasidæi LX. à Bacchide trucidantur, 3844

Helkias Judæus, quem Regina Aegypti praefecit suis copiis, 3905, 3907
Helvetia, in quatuor pagos divisa, 3898
Helvia, Ciceronis mater, sine dolore cum peperit, 3899
Heniochi, gens Scythica, 3939
Herius Asinius, Italicorum dux Bello Sociali, 3915
Hermas, adolescens brachiis carens, ab Indis Augusto Caesari datus, 3985
Herodes Antipatri F. Galilae praeficitur à Patre, 3959. Honoratur à Sexto Caesare, Syria Praefide, 3961. Accusatur apud Antonium, & datâ pecuniâ impetrat, ut non audiat accusatio, 3963. Post reductum à Parthis Antigonum, Romam profectus, Judæa rex declaratur à Senatu, 3965. In Galilaeam venit, & copias colligit, 3966. Ad Antonium Samosata obsidentem, adducit auxilia, 3967. Cum Sosio Antonii legato urbem Hierosolyma petit, & obsessam expugnat, 3968. Antonio persuadet, ut Antigonum è medio tollat, ibid. In Judæa regnat, ibid. Hyrcanum à Parthis dimissum recipit, sed pontificatum ei non dat, 3969. Mariannem in matrimonio habet, ibid. Aristobulum Mariannes Fratrem, cui Pontificatum dederat, submergendum curat, 3970. Bellum Arabibus infert, jubente Antonio, 3974. Devicto Antonio, de suis rebus desperans, Hyrcanum è medio tollit, 3975. Caesari Aegyptum petenti obviam it, eique rationem facti sui reddit, ibid. In amicitiam Caesaris receptus, eum deducit in Aegyptum, ibid. Mariannem uxorem occidit, 3976. Theatrum Hierosolymis exstruit, 3978. Pontificatum dat Simoni Boëthi Filio, & ejus Filiam ducit in uxorem, 3980. Duas condit urbes, Sebasten & Caesarem, 3981. Filios suos Romam mittit, ibid. In Lesbum navigat, ad salutandum Agrippam, 3982. Honoribus afficitur ab Augusto, 3985. Novum Templum Hierosolymis exstruit, 3987. Filios domum reducit, eisque uxores dat, 3988, 3989. Agrippam invitatur in regnum suum, 3989. Comitatur Agrippam euntem ad res Ponticas ordinandas, 3991. Filios suos accusat apud Casarem, 3994. In urbe Caesarea quinquennalem Agona instituit, in honorem Caesaris, 3995. In Davidis Sepulchrum ingreditur spe inveniendi thesauros, 3996. Filium Antipatrum commendat Caesari, 3997. Apud Casarem accusatur, & legatum mittit Romam, atque ita Caesari reconciliatur, 3999. Filios suos, Alexandrum & Aristobulum, damnatos neci tradit, ibid. Antipatrum filium, capitis damnatum carceri includit, 4001
Herodiani Templi magnificentia, 3987
Hiempsal, Micipsae Numidarum regis F. occisus à Jugurtha, 3894
Hierosolyma, obsessa ab Antiocho Sidete Rege Syriae, 3870
Hierosolymitanum Templum expugnatum à Pompeio, 3942
Hierosolyma, regnante Antigono, capta à Romanis Herodem in regnum inducentibus, 3968
Hippo, Africae urbs, frustra obsessa à Romanis, 3857
Hirtius & Panfa Coss. bello cadunt, 3962
Horatius Poëta nascitur, 3940. Seculare Carmen componit, 3988. Obit, 3997
Horologium Val. Messala, 3841. Nascitur, 3846
Hortensius, clarus Orator Rom. 3927. Verrem defensurus fatigatur à Cicerone, 3935. Obit, 3955
Horus, unde, 3838
Hyrcanus (Joannes) Simonis Pontificis F. occiso patre, occupat Hierosolyma, 3870. Patris percussorem obsidet, & obsidionem solvere cogitur, ibid. Antiocho Sideti Hierosolyma obsidenti

fidenti & pecuniam dat, ibid. Davidis monumentum aperit, & inde profert thesauros, ibid. Antiochum in Expeditione Parthicam secutus, 3877. Post Antiochi mortem, ad Syria urbes ducit exercitum, 3878. Samaritarum metropolin occupat, & Templum in Garizim desolatum reddit, ibid. Idumæos adigit ad Circumcisionem suscipiendam, ibid. Cum Romanis renovat amicitiam, ibid. Jugum Seleucidarum excutit, 3893. Samariam solo æquat, 3895. Transiit à Phariseis ad Saducæos, 3896. Propheta habebatur, ibid. Moritur, 3900.

Hyrchanus, Alexandri Jannæi F. otii amator, Sacerdotio contentus, 3927. Matri defunctæ succedit in regno, 3936. Bellum inferenti Fratri Aristobulo cedit, ibid. Ad Aretam Arabum regem fugit, suavis Antipatri, 3939. Ope Aretæ vincit Fratrem, & mox ab eo superatur, 3941. Pontificatum accipit à Pompeio, 3942. Ptolemæum Auletem adiuvat, 3950. Auxilia in Ægyptum mittit Julio Casari, 3958. In speciem soliam regnat, cum potestas tota penes Antipatri filios esset, 3963. Antonio coronam auream donat, ibid. A Parthis capitur, 3965. Dimissus redit ad Herodem, qui jam regno positus erat, 3969. Interficitur ab Herode, 3975.

Hyrodes, vid. Orodes.

I.

Iani Templum clausum sub Augusto Casare, 3976, 3980, 4003.

JESUS D. N. nascitur ex Maria Virgine, 4003.

Illicenses, Fimbriam urbe suâ excludunt, & ab eo caduntur, 3920.

Imanuentius, Trinobantum in Britannia regulus, 3951.

Indates, Parthorum dux, ab Antiocho Sidete victus, 3877.

Indorum legati, Augustum adveniunt cum munerebus, 3985.

Induciomarus, Trevirorum in Gallia dux, à Labieno interfectus, 3951.

Intercatia, Celtiberiæ urbs, à Rom. obsessa, 3854.

Joannes, Judæ Maccabæi Frater, ab hostibus interceptus, occiditur, 3845.

Joannes Hyrcanus, vid. Hyrcanus.

Jonathan, Judæ Mac. Frater, in Galaaditicam cum Fratre proficiscitur, 3841. Fratri defuncto succedit, & Bacchidem ad pacem faciendam, 3848. Ejus societatem Demetrius Soter & Pseudoalexander ambiunt, 3852. In Alexandri partes concedit, ibid. Honoratur à Ptolemæo Philometore, 3854. Apollonium Cœlesyriæ præfectum prælio superat, 3857.

Joppen, Ascalonem, & Azotum capit, 3857.

Demetrium Nicanora sibi conciliat, 3860.

Ingrato Demetrio iratus, socie atem init cum Tryphone, 3861. Contra Demetrianos bellum gerit, ibid. Legatos mittit Romam & Lacedæmonem, ibid. A Tryphone deceptus, dimittit copias, & vivus capitur, 3862. Occiditur à Tryphone, ibid.

Isauria, piratarum receptaculum, 3930. A Servilio Romano subigitur, ibid.

Itali, Romanorum Socii, non subditi, haberi cupiunt, 3914. Hinc ortum Bellum Sociale sive Italicum, 3915.

Juba, Mauritaniæ Rex, opem fert Pompeianis contra Casarem, 3957. Prælio superatus, singulari certamine concurrat cum Petreio, 3959. A Servio suo mortem sibi impetrat, ibid.

Juba Juba Regis F. post mortem patris, in triumpho ducitur à Julio Casare, 3959. In Italia educatus, sit eruditus historicus, ibid.

Judacilius, Italorum dux bello Sociali, 3915.

Judæorum gens, intra veteres terminos con-

tracta à Pompeio, 3942. Judæi Julium Casarem occisum lugent, 3961.

Judas Maccabæus, Princeps Exercitus Judaici, 3838. Unde cognominatus, ibid. Apollonium & Seronem Antiochi Epiphanis Duces interficit, 3839. Gorgian eludit, & castra hostium capit, ibid. Lysiam repellit, 3840. Templum Dei repurgat, & Festum Dedicationis celebrat, ibid. Acrabatenam invadit, & Timothei copias dissipat, 3841. Philistinorum oppida diripit, ibid. Oppugnat Præsidium, quod Antiochus in Arce Hierosolymitana collocarat, 3842. Bacchidi credere noluit, 3844. Nicanora prælio victum occidit, ibid. Legatos Romam mittit, ibid. Pugna contra Bacchidem occumbit, ibid.

Jugurtha Mastanabalis F. Masanissæ N. à patre Micipsa missus in Hispaniam ad Scipionem cum auxiliis, 3871. Adoptatus à patre Micipsa, filios ejus è medio tollit, 3894. Romanorum Duces pecunia corrumpit, ibid. Romam venit, ibid. Tribunum plebis Babium pecuniâ corrumpit, 3895. Italiâ decedens, Romam venalem esse dicit, ibid. Postumum adigit ad Fœdus faciendum, 3896. A Metello variis præliis vincitur, 3897. Bocchi gener fuit, 3899. A Boccho traditur Romanis, 3900.

In triumpho ducitur à Mario, 3901.

Julius Cæsar, vid. Cæsar.

Julius Mensis, qui prius Quintilis, 3905.

Julia, Marii conjux, amita Julii Cæsaris, 3905.

Julia, Julii Cæsaris Soror, Attii Balbi uxor, 3961.

Julia, Julii Cæsaris Filia, Cn. Pompeii uxor, 3946. Filiam enixa moritur, 3951.

Julia, Octavii Cæsaris Filia, 3966. Marcello Octavia Filio nupta, 3982. Post Marcelli obitum, Vipsanio Agrippæ nubit, 3983. Post Agrippæ obitum, Tiberio Neroni nuptum datur, 3993. Ejus progenies, 3995. Ob impudicitiam relegata in Insulam Pandatariam, 3999. De ejus moribus & joci, ibid.

Julia, Antonii mater, 3965.

Julius Antonius, M. Antonii Filius, Cos. 3995. Fuit inter Julia Augusti Filie adulteros, ibid.

Junius Brutus Cos. Lusitanos & Gallacos in Hispania debellat, 3867. Contra Gracchanos decertat, 3884.

Juventius Prætor, in Macedonia interfectus à Pseudophilippo, 3859.

K.

Kalendis Jan. Consules magistratum ineunt, 3852.

Karaim, dogmatistæ apud Judæos, 3896.

Karthaginienses, scissi in tres Factiones, 3854. Pugnant contra Masanissam, ibid. Urbem eorum Cato defendendam esse censet, 3855. Urbem suam relinquere jubentur, 3856. Contra Romanos bellum suscipiunt, ibid. Arma fabricant, & ambobus Coss. resistunt, 3857.

Karthago, capta & diruta à Scipione Æmilianò, 3859.

L.

Laberius Durus, in pugna contra Britannos cecidit, 3951.

Labienus, Julii Cæsaris dux in Gallia Induciomarum interfecit, 3951. Transiit ad Pompeianos, & in Hispania victus est à Casare, 3960.

Labienus, ex Bruti castris profectus in Parthos, eorum exercitum in Syriam ducit, 3964. Interficitur ab Antonii legato Venidino, 3966.

Lacedæmonii, Achæis subijci nolentes, decretum expectant Romanorum, 3858. Prælio su-

perantur ab Achæis, & multi in exilium abeunt, ibid.

Lælius Lælii F. in Hispania Viriatum reprimat, 3860. Sapiens cognominatus, ibid. Scipionis Æmilianus amicus, ibid. Eum Cicero de Amicitia facit differentem, ibid. Cum Scipione in Asiam & Ægyptum venit, 3875.

Lamponius, Italorum dux Bello Sociali, 3915.

Contra Syllanos pugnavit, 3923.

Laodice, Galaden rum regina, bellum contra Parthos gerit, 3912. In auxilium vocat Antiochum Pium, ibid.

Laodice vel Laudice, Ariarathis Cappodocum Regis uxor, Mithridatis M. soror, 3916.

Ejus Filios Mithridates è medio tollit, ibid.

Lathurus, vid. Ptolemæus.

Lasthenes Cretensis, Demetrio Nicanori milites mercenarios dat, 3857.

Legati Romani, à Corinthiis violati, 3859.

Lentulus & Cethegus, cum Catilina conspirarunt, 3942. In carcere necantur, ibid.

Lentulus Spinther, Proconsul, Ciliciam & Cyprum obtinet, 3949. Ad Ciceronem scribit de Ptolemæo in regnum reducend, ibid.

Lepidus Cos. in Hispania Vaccæos innoxios aggressus, multatur à Rom. 3868.

Lepidus Cos. post Sullæ mortem, bellum Sullanis illaturus, impeditur, 3927. In Sardinia moritur, ibid.

Lepidus, Urbi Romæ præficitur à Julio Casare, 3957. Casarem absentem Dictatorem dicit, ibid. Consul cum Julio Casare, 3959.

Magister Equitum, 3961. M. Antonium recipit, & hostis judicatur à Senatu, 3962. Societatem init cum Octavio Casare & Antonio, ibid. Romæ relictus, dum Casar & Antonius contra Brutum & Cassium proficiscuntur, 3963. In Africam ablegatur ab Octavio Casare, 3965. Ex Africa accitus, Casarem adjuvat bello contra Sextum Pompeium, 3969.

Exercitus spoliatur, & relegatur, ibid. Obiit, cum esset Pontifex Max. 3992.

Leptines, in Syria occidit Cneum Octavium legatum Romanorum, 3843. Deditur Romanis à Demetrio Sotere, 3844.

Levitæ, artes fabriles edocli, ut exstruerent Temp'um Herodianum, 3987.

Lex Manilia, 3939.

Lex Agraria, à Julio Casare Consule lata, 3946.

Ligures, à Romanis victi, 3851.

Livius historicus nascitur, 3946.

Livia Drusilla, Tib. Neronis uxor, Octavio Casari nubit, 3966. Ex ea Casar nihil liberorum tulit, ibid. De Marcelli morte fuit suspecta, 3982.

Locri Epizephyrii, impetrant immunitatem in Bello Dalmatico, 3849.

Locustæ, Africam graviter infestant, 3880.

Lolliana clades, in Germania, 3989.

Lucilius Poeta nascitur, 3857. Proavunculus fuit Pompeii Magni, ibid. Bello Numantino militat, 3876.

Lucilia, Pompeii M. mater, 3899.

Lucius Corn. Sulla, vid. Sulla.

Lucius Julius Cæsar Cos. Imperator fuit Bello Italico sive Sociali, 3915.

Lucerius, Sullæ dux, urbem Praneste obsidet, 3923.

Lucullus Cos. in Hispaniam missus ad bellum Celtibericum, 3854. Vaccæos crudeliter & perfide tractat, ibid.

Lucullus, Sullæ Legatus, 3917. In Ægyptum missus ad classem contrahendam, 3919. Præsidia Mithridatis ejicit, 3920. Fimbriæ oranti, ut classem adduceret, non auscultat, ibid. Consul creatus, ad Bellum Mithridaticum mittitur, 3921. Mithridatem Cyzicenos obsidentem, obsidet, ibid. Exercitum Mithridatis fugientem adsequitur, & stragem magnam edit, 3932. Bithyniam recuperat, 3933.

Per montana profectus, ad Cabira descendit, & praelio equestri victus à Mithridate, retro ad montes se recipit, 3934. Postquam Mithridates profugisset in Armeniam, Urbes Ponti Lucullus occupat, 3935. Filium Mithridatis Macharem recipit in societatem, ibid. In Armeniam movet, & Tigrano certa obsidet, 3936. Tigranis exercitum profigat, ibid. Tigrano certa capit, ibid. Vi frigoris ex Armenia recedere cogitur, 3937. Urbem Nisibin expugnat, ibid. Seditione milium impeditus, Mithridaticum bellum finire non potuit, 3938. Ejus Asta Pompeius rescindit, 3945. Ludi Seculares ab Augusto Cesare facti, 3938. Luernius, Buduaci Regis pater, opibus luxuriabat, 3884. Luna Romanis commilitans, in praelio nocturno contra Mithridatem, 3939. Lusitani, cum se Romanis dedidissent, crudeliter à Galba tractati, 3854. Lustrum conditum à Censoribus, 3880. Lutatius, vid. Catulus. Lyfias, Antiochi Epiphanis strategus, in Judæam mittit exercitum, 3839. Ipse cum copiis ingressus, repellitur à Juda Maccabæo, 3840. Antiochum Eupatorem (puerum) in manu sua habet, 3842. Consilium Regi dat, ut interficiat pontificem Menelaum, ibid.

M.

Maccabæorum nomen, unde, 3838. Macedoniæ res componuntur ab Emilio Paulo, ex decem Legatorum sententia, 3838. Mæcenæ, Caesaris Augusti amicus, 3965. Virgilium commendat Augusto, 3979. Obit, 3997. Machares, Mithridatis F. in Bosphoro regnat, 3933. In Romanorum Societatem receptus, 3935. A Patre pellitur, & sibi manus infert, 3939. Magadates, Tigranis dux, Syria præficitur, 3922. E Syria exercitum abducit, 3936. Malichus Judæus, Antipatrum Idumæum veneno perimit, 3962. Malchus Arabs, Antiochum Pseudoalexandri Filium educavit, 3860. Manæus, Tigranocertæ Præfectus, 3936. Mancinus, Cos. Obsessus à Numantinis, pacem cum illis facit, 3868. Hostibus idcirco deditur, ibid. Mandubratius Britannus, quem Caesar Trinobantibus præfecit, 3951. Manius, vid. Aquilius. Manlius Torquatus, in Filium severus, 3840. Marcus Philippus, Censor, 3841. Ejus horologium, ibid. Marcellus, Octavia F. Juliam Augusti Filiam in matrimonio habuit, 3982. Simultatem suscepit contra M. Vipsanum Agrippam, ibid. In Baiano perit, ibid. Marcus Tullius Cicero nascitur, 3899. Orationem habet Pro Quintio, 3924. Roscium Amerinum defendit, 3925. Metu Sylle in Græciam proficiscitur, ibid. Asiam peragrat, 3927. Redit Romam, ibid. Orat. habet Pro Roscio Comædo, 3929. Quæstor in Sicilia, 3930. Ædilitatem petit, 3935. In Verrem scribit, ibid. Pro Lege Manilia Orationem habet, 3939. Consul creatur anno suo, 3942. Catilinæ conjurationem detegit, ibid. Murenam defendit, 3943. Clodii odium incurrit, ibid. Orat. habet Pro Archia Poëta, 3944. Triumvirorum conspirationem criminatur, 3946. Reus agitur à Clodio, 3947. In exilium abit Thessalicam, ibid. Redit ab exilio, 3948. Dicturus pro Milone, turbatur à Clodianis, 3953. Ciliciam provinciam sortitur, 3954. Romam redit, orto bello Civili, 3956. Pro Marcello habet Orationem, & Pro Ligario, 3959. Orat. habet pro Rege

Deiotaro, 3960. Post necem Julii, æmulationem censet inducendam, 3961. Orationem Philippicam Primam habet, ibid. In Antonium invehitur, ibid. Proscriptus, interficitur, 3962. **MARIA** Virgo beatissima, mater **JESU CHRISTI** D. N. 4003. Mariamne, Alexandra Filia, Hyrcani Pontificis Neptis, Herodis uxor, 3969. A marito occiditur, 3976. Marius (Caius) prima fecit stipendia bello Numantino, 3886. Tribunus pl. Consulem in vincula duci jubet, ibid. Legatos Metelli Cos. bello Jugurthino, 3897. Consul creatus, contra Jugurtham mittitur, 3898. Bocchum & Jugurtham in fugam vertit, 3899. Sullam mittit ad Bocchum, 3900. Jugurtham à Boccho traditum adducit Romam, & de illo triumphat, 3901. Bellum Cimbricum ei decretum, ibid. Aquilam dicavit Legionibus Romanis, ibid. Teutonas & Ambrones vincit ad Aquas Sextias, 3903. Cimbrum in Campo Raudio superat, 3904. Saturnini Seditionem reprimit, 3905. Italico bello Marfos opprimit, 3916. Belli Mithridatici Imperator designatus, Urbe pellitur à Sulla, & in Africam profugit, 3917. Absente Sullâ, in Urbem revocatur, 3918. Cinna Consuli se jungit, Urbem occupat, & in adversarios sevit, ibid. Consul septimum creatus, obit, 3919. Ejus reliquias Sulla dissipavit, 3927. Marius junior, Bello Italico Catonem Cos. in tumultu occidit, 3916. A Mario patruo adoptatus, 3923. Consul factus cum Carbone pugnat contra Sullanos, ibid. Intra Præneste compulsus, opido capto, manus sibi infert, ibid. Masaniissa, Numidiæ Rex, annum ætatis 88 agens, decertat praelio contra Karthaginenses, 3854. Filiis suis regnum dividit, 3856. Obit nonagenarius, ibid. Massiva, Masaniissæ N. à Jugurthæ amicis interemptus, 3895. Massilia, à Julio Cesare obsessa, 3957. Mastanabal, Masaniissæ F. 3856. Jugurthæ Pater, 3894. Mattathias Sacerdos obit, Zelo Legis commendato suis Filiis, 3838. Honorificè sepelitur, 3839. Memmius tribunus pl. hortatur populum, ne Rempub. deserant, 3894. In Campo Martio necatur à Saturnini amicis, 3905. Mensis Quintilis, Julius appellatur, 3905, & 3961. Mensis Sextilis, Augustus appellatur, 3996, & 3997. Messala Corvinus, de Aquitanis triumphat, 3977. Mena, Prusiæ legatus ad Rom. 3856. Conspirat cum Nicomede, ibid. Menalcidas Lacedæmonius, induciatum cum Achæis fidem violat, 3858. Menelaus Jud. Pontifex, ab Antiocho Eupatore occiditur, 3842. Metellus Macedonicus, qui Pseudophilippum superavit, 3857. Res Peloponnesi inspicit, 3858. Bello inter Achæos & Lacedæmonios finem imponere cupit, 3859. Critolaum Achæorum Ducem profigat, & Arcadas, qui exierant cum eo, cædit, ibid. Bæotorum magistratum Pythean supplicio afficit, & Megaram urbem sine certamine recipit, ibid. Ad Isthmum pergit, & Achæos ad pacem invitat, ibid. Post Mummii Cos. adventum, ipse in Macedoniam redit, ibid. Consul, 3862. Proconsul, Hispaniam citeriorem subigit, 3864. Rerum gestarum gloriam corrumpit, ibid. Obit fortunatus senex, 3890. Metellus Diadematus, de Dalmatis triumphat, 3888. Metellus Caprarius & Frater ejus (duo ex

Metelli Macedonici Filii) uno die triumphant, 3892. Metellus Cos. in Nuridiam missus contra Jugurtham, 3896. Variis praeliis victor, 3897. Numidicus cognominatus, 3898. Censor, Apuleium Saturninum Senatu movere conatus est, 3905. In exilium abit, ne in Saturnini Legem jurare cogeretur, ibid. Metellus Pius, Belli Socialis reliquias administrat, 3917. Sulla se adjungit, 3922. Carbonis legatum profigat, 3923. Adoptavit Nasica F. Scipionem, 3953. Metellus Creticus, 3938. Micipsa Masaniissæ F. 3856. Auxilia Romanis mittit Bello Numantino, 3871. Illo in Numidia regnante, lues orta est, 3883. Ante obitum, adoptavit Jugurtham, 3894. Milo (Annius) tribunus pl. legem fert, ut Cicero revocetur ab exilio, 3948. A Clodio vulneratus, illum vi trahit in judicium, ibid. Ob Clodii cædem, in exilium abire cogitur, 3953. Minturnenses, Marium miserati dimittunt, 3917. Mithridates Euergetes, Ponti rex, Romanos juvit contra Aristonicum, 3874. Obit, 3885. Mithridates Eupator, Mithridatis Euergetæ F. patri succedit, 3885. Matrem necat, & Fratrem, 3887. Reges circa Phasim subigit, ibid. Cum Nicomede Bithyniæ rege societatem init, 3916. Paphlagoniam cum Socio dividit, ibid. Galatiam occupat, ibid. Lesus à Nicomede & Romanis, Cappadociam occupat, ibid. Treis Duces Romanos profigat, & totâ Nicomedis ditione potitur, ibid. Romanos omnes in Asia negociantes unâ die occidit, 3917. In Græciam mittit Archelaum, ibid. Copias novas ad Archelaum mittit, 3919. A Fimbria Romano profigatus, elabitur, 3920. Pacem cum Sulla facit, 3921. A Murena lacessitus, conqueritur, 3923. Murenam profigat, 3924. Occasionem belli quærit, 3931. In Hispaniam legatos mittit ad Sertorium, ibid. Bithyniam invadit, ibid. Cyzicum urbem oppugnat, 3932. A Lucullo obsessus, fame ac pestilentia infestatur, ibid. In Pontum recedere cogitur, ibid. Cabiris hibernat, & alium colligit exercitum, 3933. Ad Cabira Lucillum equestri praelio vincit, 3934. Corruptum vano pavore exercitum, à fuga retrahere conatur, frustra, ibid. Profugit in Armeniam, ibid. Ejus sanum consilium spernitur à Tigrane, 3936. Tigranis copiis tandem præficitur, ibid. Certamen detrectat, & fame coactus recedit in Pontum, ibid. Luculli Duces in Ponto reliquos urget, 3937, & 3938. Regnum suum recuperat, revocato Romam Lucullo, 3938. A Pompeio pressus, fugit ad Euphratem, 3939. Post praelium nocturnum, in Colchidem abit, ibid. Per Scythicas gentes, in Bosphorum pervadit, & Macharem ingratum Filium persequitur, ibid. Circa Bosphorum Cimmerium colligit exercitum, 3942. Proditus à suis, & desertus, venenum epotat, frustra, ibid. Militem invitat ad se interficiendum, ibid. Mithridates Sinaces, 3920. Mithridates, Parthorum rex, ab Orode fratre pulsus, in Syriam venit ad Gabinium Proconsulem, 3950. Mithrobarzanes, Tigranis dux, praelio contra Romanos cedit, 3936. Mithridates Pergamenus, Julio Casari auxilia adducit in Ægyptum, 3958. Molon, eloquentia magister, quem Cicero audivit, 3927. Mopsuestia, urbs Ciliciæ, ubi Seleucus Grypi F. perit, 3911. Morini, Gallia pop. à Julio Casare subiguntur, 3950. Mucius Scævola Cos. juris peritissimus, 3872. Mucius

Mucius Scævola, à Fimbria accusatus, 3920.
In Curia confossus à Marianis, 3923. Pon-
tifex Max. fuit, ibid.
Mummius Cos. ad Bellum Achaicum missus,
Achaëorum copias in fugam agit, 3859. Ur-
bem Corinthum vi captam incendit, ibid. A-
liarum Græciæ urbium muros dejicit, 3860.
Censor cum Scipione Æmiliano, 3863
Munatius Plancus, vid. Plancus.
Munda, Hisp. opidum, ubi Julius Cæsar Pom-
peianos vicit, 3960
Muræna, Mithridatis Regnum invadit, 3923.
Profligatur à Mithridate, 3924
Muræna, à Cicerone defenditur, 3943. Con-
sulatum gerit, ibid.
Murcus, Syriæ Præses, 3961
Mutina, Galliæ urbs, ubi Antonius superatus
à Cæsare, 3962

N.

NAbathæi, à Gabinio viſti, 3950
Napara, Æthiopie urbs, Candaces Re-
gia, 3983
Nasica, vid. Scipio Nasica.
Nervii, à Cæsare in Gallia viſti, 3948
Nicanor, à Juda Maccabæo occisus, 3844
Nicolaus Damascenus, Herodis Legatus ad
Augustum Cæsarem, 3999
Nicomedes Prusiæ Filius, patri suspectus, a-
mandatur Romam, 3856. Conſpirat in Pa-
trem, & eum occidit, ibid. Romanos adjuvat
in bello contra Aristonicum, 3874. Cum
Mithridate init societatem, 3916. Obi-
t, ibid.
Nicomedes Nicomedis F. Prusiæ N. regno Bi-
thyniæ pulsus à Mithridate, Romam supplex
venit, 3916. In Bithyniam reductus, Mithri-
datis regionem depradatur, ibid. Iterum re-
gno exiit, ibid. A Sulla restituitur, 3921.
Obi-
t, & Regni sui heredem Pop. Rom. relin-
quit, 3931
Nicomolis, à Pompeio M. condita inter Ara-
xem & Euphratem, 3939
Nicomolis, ab Octavio Cæsare condita apud A-
lium, 3975
Nisibis, urbs Mygdonica, à Lucullo capta,
3937
Nonius, trib. pl. designatus, occiditur à Satur-
nino, 3905
Norbanus Cos. à Sulla superatus, 3922. It-
erum viſtus, in Rhodum trajicit, & ibi mori-
tur, 3923
Novi homines, qui dicti Romanis, 3942
Numantini in Hispania, Quintum Pompeium
Cos. superant, 3864. Mancinum Cos. Fœdus
facere cogunt, 3868
Numantia, Hisp. urbs, à Scipione Æmiliano
obſeſſa, 3871. Fame expugnata evertitur,
3872
Numenius, Simonis Pontificis legatus, Romam
in Judæam redit, 3866

O.

OBeda, Arabum rex, Alexandrum Jud.
regem clade afficit, 3913
Oblivionis Fl. in Hisp. 3867
Octavius, Prætor, de Macedonibus triumphat,
3838. Consul primus ex illa Familia, 3840.
In Syriam missus, ut regias naves combureret,
& elephantos interficeret, 3841. Occiditur,
3842
Octavius Cos. Cinna Collega adversatus,
3918
Octavius Cos. 3929
Octavius, qui post Augustus, nascitur, 3942.
Nepos Julia, quæ Julii Cæsaris Soror fuit,
3961. Adoptatus à Julio Cæsare, ibid. Ve-
teranorum præsidium sibi comparat, ibid. In
Galliam cum exercitu missus, M. Antonium
vincit, 3962. Consulatum invadit, ibid.

Cum Lepido & Antonio societatem init, ibid.
In Macedonia vincit Brutum & Cassium,
3963. Agros militibus dividere volenti, ob-
jecta est difficultas, 3964. Perusiam expugnat,
ibid. Scriboniam ducit uxorem, 3965. Oſta-
viam sororem suam collocat M. Antonio, ibid.
Scriboniam repudiat, & Liviam ducit præ-
gnantem, 3966. Bellum gerit contra Sextum
Pompeium, & classem naufragio amittit, 3967.
Navibus adificandis præficit Vipsanium Agrip-
pam, 3968. Lepidi copias adiutus, vincit Sex.
Pompeium, 3969. Contra Illyricas gentes bel-
lum gerit, 3972. Plebem incendit in Anto-
nium & Cleopatram, 3973. Navali pugna a-
pud Actium vincit Antonium, 3974. Ægy-
ptum petit, & Alexandriam obsidet, 3975.
Post Antonii & Cleopatræ mortem, Ægyptum
in provinciæ formam redigit, ibid. Triumphos
treis agit, & Jani templum claudit, 3976.
Censor factus cum Vipsanio Agrippa Collega,
3977. Augustus cognominatur, 3978. Bel-
lum Cantabricum gerit, 3979. Iterum Jani
templum claudit, 3980. Herodis regnum am-
pliat, 3981. Graviter egrotans curatur ab An-
tonio Musa, 3982. Vipsanio Agrippæ uxorem
dat Filiam suam Juliam, 3983. In Orientem
proficiscitur, & Parthos terret, 3985. Indo-
rum legati ad eum veniunt, 3985. Romam re-
dit, 3986. Ludos Seculares facit, 3988. Ti-
berium Neronem præficit Galliæ, 3989. Pon-
tificatum suscipit, & fatidicos libros cremat,
3992. A Parthorum Rege obsides recipit,
ibid. Post obitum Agrippæ, Juliam Filiam
Tiberio collocat, 3993. Annum Julianum e-
mendat, 3996. Macenatem amicum amittit,
3997. Juliam Filiam impudicam relegat ira-
tus, 3999. Cyrenium mittit in Syriam ad cen-
sum agendum, 4003. Jani portas tertio clau-
dit, ibid.
Octavia, Cæsaris soror, post Marcelli mariti
mortem, M. Antonio habet, 3965. Ejus operâ
Antonius & Cæsar deponunt mutuas suspicio-
nes, 3967. Ad Antonium navigare instituit,
& ab eo negligitur, 3970. Ei defunctæ ma-
ximos honores tribuit Augustus Cæsar, 3995
Olophernes sive Orophernes, Ariathis Fra-
ter suppositicius, 3848. De regno contendit
cum Ariathæ, ibid. In custodiam traditur à
Demetrio Sotere, 3852
Onias Oniæ Pontificis F. in Ægyptum fugit,
3842. Templum in Ægypto condit, 3853
Opimius Cos. Græchanam Factionem opprimat,
3884
Opimianum vinum, ibid.
Orestes, vid. Aurelius.
Oppius, dux Rom. à Mithridate captus, 3916
Orodes, Parthorum rex, 3950. Crassum supe-
rat, 3952. A Phraate Filio interfectus,
3968
Orces sive Orodes, Albanie rex, à Pompeio
Magno superatus, 3940
Orophernes, vid. Olophernes.
Oroscopa, Pænorum urbs, à Masaniſſa obſide-
tur, 3854

P.

PACORUS, Orodis Parthorum Regis F. in-
vadit Syriam, 3964. Prælio cadit,
3966
Panætius philosophus, in honore apud Scipionem
Æmilianum, 3858. In Ægyptum cum ipso
venit, 3875
Pandion, Indorum rex, ad Cæsarem Aug. lega-
tos cum muneribus mittit, 3985
Pannonii, non sunt Pæones, 3972
Pantheum, Romæ exstructum ab Agrippa,
3980
Panticapæum, Bosporanorum Metropolis, 3940.
A Mithridate occupatur, 3942
Pansa Cos. cum Hirtio, 3962. Bello Mutinensi
pereunt, ibid.

Papius, Italarum dux Bello Sociali, 3915
Papirius Carbo, vid. Carbo.
Parchi, Syriæ Regnum affeſſant, 3877. Viſti
ab Antiocho Sidete, ibid. Eorum Rex Lu-
cullus pariter & Tigrani pollicitus opem, neutri
tulit, 3936. Illis innocentibus Crassus bellum
intulit, 3950. Syriam invadunt, & Antonii
Legatum interficiunt, 3964. Antigoni in
Judææ Regnum reducunt, 3965. A Ventidio
Basso superantur, 3966. Adventu Cæsaris Aug.
in Asiam terrentur, 3984
Paullus Æmilius, vid. Æmilius.
Pelopidas, Mithridatis Legatus ad Duces
Rom. 3916
Perperna Cos. in Asiam missus, Aristonicum
capit, 3875. Ipse apud Pergamum morbo de-
cedit, ibid.
Perperna, ad Sertorium ducit copias in Hisp.
3928. In fugam vertitur à Metello, 3930.
Sertorium in convivio interficit, 3932. Oc-
ciditur, ibid.
Perseus Maced. rex, in triumpho ductus, 3838.
Albæ in custodia moritur, 3839
Pestis in Africa, ex vapore demersatum locusta-
rum, 3880
Petreius, Pompeii M. legatus, in Hispania su-
peratus à Julio Cæsare, 3957. Iterum su-
peratus in Africa, perit, 3959
Petronius, conspirationis in Cæsarem conscius,
occiditur, 3963
Petronius, Ægypti Præſeſſus Æthiopes, qui
urbes aliquot in Ægypto ceperant, in fugam
compellit, 3983. Candaces Regine Duces ca-
pit, & ejus Regiam diruit, ibid.
Phameas, Asorum equitum Dux, à Pænis
deficit ad Rom. fidem Scipionis Æmiliani se-
cutus, 3857
Phanagoria, Bosporanorum urbs, 3942
Pharæorum Secta apud Judæos præpotens,
3896. Eorum origo, ibid. Unde dicti sint,
ibid. Judæorum gentem concitant adversus
Regem ipsorum, 3913. Negocia Regni ad-
ministrant sub regina Alexandra, 3927
Pharnaces Mithridatis F. insurgit in patrem,
3942. Cæsaris legatum vincit, & ipse mox à
Cæsare vincitur, 3958
Pharsalus, Theſſaliæ opidum, ubi Pompeius Cæ-
sarem inſecutus, castra posuit, 3957
Pharsalici Campi, in quibus Cæsar Pompeium
vicit, 3957
Phasælus, Antipatri Idumæi F. Jerosolymis
præſicetur à Patre, 3959. Tetrarcha consti-
tuitur ab Antonio, 3963. A Parthis captus,
vitam sibi abruptit, 3965
Philippus, quem Antiochus Epiphanes tutorem
Filio reliquit, 3841. Occiditur, 3842
Philippi, urbs Macedonia, ubi Brutus & Cas-
sius prælio superati à Cæsare & Antonio,
3963. An in Philippicis Campis Pompeius
à Julio Cæsare viſtus, ibid.
Philippus Antiochi Grypi F. in parte Syriæ
regnat, 3912. Totâ Syriâ potitur, 3920
Philopœmen, ab Attalo rege ad Romanos Co-
rinthum oppugnantes missus cum auxiliis,
3859
Photinus, vid. Pothinus.
Phraates, Parthorum rex, Tigranem inſeſtat,
& à Pompeii Duce Afranio profligatur, 3940.
Mittit legatos ad Pompeium, 3941
Phraates Arsacide F. Sororem suam Rodogu-
nam dat Demetrio Nicanori, 3869
Phraates Orodis F. apud Parthos regnat, 3968.
Patrem, & Fratres, suumque Filium adultum
interemit, ibid. Hyrcanum Jud. Pontificem
comiter habuit, & in patriam redire permisit,
ibid. In exilium pulsus a populo, Scytharum
ope restituitur in regnum, 3979. Romana Si-
gna, quæ Orodes ceperat ad Augustum remit-
tit, 3985
Pilo Cos. Annalium Scriptor, 3872
Plancus, D. Brutum deserit, & exercitum tra-
dit M. Antonio, 3962. Cum Fulvia Antonii
uxore

I N D E X.

uxore navigat in Graciam, 3965. Ab Antonio ad Casarem perfugit, 3973. Augusti nomen Octavio Casari dandum, censet, 3978 Pollio, vid. Asinius.

Polybius, observat Tempus Incrementorum Imperii Rom. 3838. Exulat in Italia cum aliis Achaens, 3839. Ejus consilio Demetrius Soter Romam clam aufugit, 3843. Gratiâ valet apud proceres Rom. 3849. Beneficium impetrat Locris Epizephyriis, ibid. Achaens exulibus reditum in patriam impetrat, 3856. In Africam cum Scipione profectus, 3858. Mare Atlanticum circumvehitur, 3882. Obit, ibid.

Polybii Encomium, 3882

Pompeius (Quintus) Cos. à Numantinis superatus, 3864. Inimicum habuit Scipionem Aemilianum, ibid. Turpem pacem cum Numantinis fecit, 3866

Pompeius (Quintus) Consul, à militibus ad aram interfectus, 3917. Ejus Filius, Sulla gener, in tumultu occisus, ibid.

Pompeius Strabo, Magni Pater, Cos. 3916. Bello Sociali Asculam capit, ibid. Reliquias ejusdem Belli persequitur, 3917. Contra Cinnam & Marium dum pugnat, fulmine ictus perit, 3918

Pompeius, qui postea Magnus cognominatus, nascitur, 3899. Sulla se adjungit, 3922. In Africam mittitur contra Carbonem, 3923. Numidia Regem Hiarbam, qui Marianis opera ferebat, occidit, 3924. In Hispaniam missus contra Sertorium, 3929. Vulneratus, profigatur, 3930. De egestate conqueritur, 3931. Perpernam occidit, 3932. Spartaci copias aliquot opprimit, 3934. Piraticum bellum celeriter conficit, 3938. Ad Bellum Mithridaticum mittitur, 3939. Mithridatem praelio nocturno vincit, ibid. Armeniam ingressus, Tigranis Filium conciliat Patri, ibid. Colchidem perlustrat, ibid. Albanorum & Iberum Reges ad deditionem cogit, 3940. Legatos ab Elymais ac Medis missos benigne accipit, ibid. Parthorum Regem Phraatem Gordyana expellit, ibid. Mithridatis concubinas non attingit, ibid. Parthis bellum inferre noluit, 3941. In Syriam descendit, & Scaurum in Judaeam mittit, ibid. Antiochum Antiochi Pii F. Syriæ Regno spoliatur, 3942. Syriam in provincia formam redigit, ibid. In Arabiam ducit exercitum, ibid. Judæa Regem Aristobulum capit, & Templum Jerusalem expugnat, ibid. Hyrcano reddit Pontificatum, ibid. In Italiam reversus, triumphat, 3944. Aëta Luculli rescindit, 3945. Asranio Consulatum suis nummis emit, ibid. Sibi adjungit Casarem & Crassum, ibid. Ciceronem à Clodio accusatum deserit, 3947. Ciceronem ab exilio revocandum censet, 3948. Iterum Cos. cum Crasso, imperium Casari prorogat, 3950. Hispaniam & Africam per suos amicos regit, ibid. Tertium Cos. absque Collega, 3953. Contra Casarem ire jubetur, 3956. Copias in Epirum transportat, ibid. In fugam vertit Casarianos, & occasionem absolvendæ victoriæ omittit, 3957. In Pharsalicis Campis superatus, fugit in Ægyptum, ibique perit, ibid.

Pontidius, Italicorum dux Bello Sociali, 3915

Pontius Telesinus, Samnitium dux, pugna contra Syllanos occumbit, 3923

Poppædus Silo, Italicorum dux, 3916. Occiditur, 3917

Poppædus Silo, Antonii dux, 3966

Porus, Indorum Rex, ad Augustum missus epistolam, 3985

Pothinus sive Photinus, Eunuchus, Ptolemæi Dionysii nutricius, 3958. Interfectus à Julio Casare, ibid.

Præneste, obsidetur & capitur à Sullanis, 3923

Proscriptio capitalis, auctore Sulla, 3923. Proscriptionis Tabula proponitur à Triumviris, 3962

Prusias, Bithynia rex, Romam venit, & pileatus in publicum prodit, 3839. Attalo bellum inferre prohibetur à Romanis, 3852. Occiditur à Filio Nicomede, 3856

Pseudoalexander, Antiochi Epiphanis Filium mentitus, Demetrio Soteri bellum infert, 3852. Filiam Ptolemæi Philometoris ducit uxorem, 3854. Ionathæ amicitiam sibi conciliat, 3857. Abdicatus à socero, & praelio superatus, in Arabiam fugit, 3859. Occiditur à Zabelo Arabe, ibid.

Pseudophilippus, vid. Andriscus.

Ptolemæi duo, Fratres, de Regni partitione discordant, 3843. Legati Romani in Ægyptum mittuntur, qui pacem inter Fratres conciliarent, ibid.

Ptolemæus Philometor, Pseudoalexandrum in Syriæ Regnum inducit, eique Filiam suam collocat, 3853, & 3854. Magnas copias in Syriam ducit, per speciem juvandi generum suum, 3858. Alexandrum generum abdicat, & Filiam nuptum dat Demetrio Nicanori, ibid. In pugna excussus equo & vulneratus, obit, 3859

Ptolemæus Physcon, Philometori Fratri succedit, 3859. Fratri Filium occidit, & uxorem ejus ducit, ibid. Eam repudiat, & Filiam ejus ducit in uxorem, 3875. Urbem Alexandriam civibus vacuatam, peregrinis replet, ibid. Romanis seridiculum præbet, ibid. Profugi in Cyprum, & bellum patriæ infert, 3876. Filium ex Cleopatra sorore susceptum occidit, & matri mittit, ibid. Bello petitus à Demetrio Nicanore, subornat Zabiniæ, qui Syriæ Regnum occuparet, 3881. A Zabinao spretus, filiam suam Tryphanam Antiocho Grypo dat uxorem, 3883. Obit, 3888

Ptolemæus Lathurus, Patri Physconi succedens, regnat cum matre, 3888. Uxorem Cleopatram repudiat jubente matre, & minorem Sororem Selenen ducit, 3889. Suppetias fert Antiocho Cyziceno, 3895. Regno pulsus à matre, in Cyprum secedit, 3905. Oppugnat Ptolemæida, 3906. Pervastat Judæam, 3907. Ægyptum occupaturus, iterum ejicitur, ibid. Post matris mortem, revocatur in regnum, 3915. Obit, 3925

Ptolemæus Apio, Lathuri Frater, obit, & Cyrenarum heredem relinquit Populum Rom. 3925

Ptolemæus Auletes Lathuro patri succedit, 3925. Regno pulsus, 3940. Romam venit, 3948. A Gabinio reducit in regnum, 3950. Moritur, 3954

Ptolemæus Cypri rex, Auleta Frater, regno spoliatus à Romanis, sibi manus infert, 3948

Ptolemæus Dionysius, Auleta patri succedit, 3954. Pompeium Magnum obruncat, 3957. Bellum gerit contra sororem Cleopatram, 3958. In Julii Caesaris potestate tenetur, ibid. A Casare dimissus, bellum gerere capit, ibid. Navigio demerso perit, ibid.

Ptolemæus Abubi F. Simonem Socerum suum in convivio occidit, 3870

Ptolemæus Minnæi F. Chalcidem sub Libano tenuit, 3957

Ptolemæis, ab Alexandro Jannæo obsidetur, 3906. A Cleopatra capitur, 3907

Publicani, à Julio Casare relevantur, 3946

Pylæmones, Paphlagonia rex, Romanos adjuvat bello contra Aristonicum, 3874

Q.

Quinquaginta tribus annis totus pene Orbis terrarum redactus sub Imperium Romanorum, 3838

Quintilius Varus, Syriæ Praeses, 4001

Quintus Cicero, Prator, Asiam obtinet provinciam, 3944. Romam redit, 3947. A Clo-

dianis vulneratus, 3948. In Gallia obsessus ab Ambiorige, 3951

Quirinius Cos. 3993. Ab Augusto mittitur in Syriam ad censum agendum, 4003. Sapiens in Orientem missus fuit, ibid. Non fuit Praeses Syriæ, ibid. Kugvri Græcis appellatur, ibid.

R.

Rabirius, caput Saturnini resectum circumtulit per convivia, 3905

Rhaeticum bellum, ab Augusti privignis gestum, 3990

Rhenus Flumen, à Julio Casare transitur, 3950, & 3952

Raudius Campus, ubi Cimbri victi à Mario, 3904

Rhodii, iram Romanorum deprecati, 3838. Romanis fidi permanent, 3917. A Cassio victi, 3963

Rodogune, Phraatis Soror, Demetrio Nicanori apud Parthos captivo in uxorem datur, 3869

Romani Imperii Incrementum, 3838

Romani, Antiochi Epiphanis Filio Regnum patris concedunt, 3841. Legatos mittunt in Syriam ad opes regias imminuendas, ibid. Demetrium Soterem in Syriæ Regno confirmant, 3844. Judæos in societatem recipiunt, ibid. Nativitatis bellum indicunt, 3849. Prusiam Attalo bellum inferre vetant, 3852. Carthaginiensibus arma adimunt, eosque jubent urbem suam relinquere, & alio migrare, 3856. Disceptant controversias inter Achaos & Lacedæmonios, 3859. Viriathum Lusitanum non nisi dolo vincere potuerunt, 3865. Bellum cum Numantinis post pacem factam, censent gerendum, 3866. Attali Regnum ut hereditatem suam adeunt, 3872. In Asiam & Ægyptum mittunt legatos, qui gentes & civitates inspiciant, 3875. Attali Regnum in provincia formam redigunt, 3876. Numidia regnum dividunt inter Adherbalem & Jugurtham, 3894. Jui civitatis negant Italiam, 3915. Cappadocas libertate donant, ibid. Ariobarzanem & Nicomedem in regna sua restitunt, ibid. Bithyniam, ut suam hereditatem à Nicomede relictam, regunt, 3931. Syriam redigunt in Formam Provinciam, 3942. Cyprum Insulam faciunt provinciam Pratoriam, 3948

Rupilius Cos. in Sicilia Bellum Servile finit, 3873

Rutilius Rufus, vituperat humilitatem Galba, 3856

Rutilius, vir optimus, reperundarum damnatus, 3914. Fuit orator, philosophus, jurisconsultus, & historicus, ibid.

S.

Sabbato licitum erat, hostium vim repellere, non autem hostem opus facientem impedire, 3942

Sabbato Romani Jerusalem obsidentes erigunt aggerem, & machinas admovent, 3942

Sadoc, hæreseos auctor apud Judæos, 3896

Sadduceorum Secta, 3896

Sallustius hist. nascitur, 3919

Sallyes, Gallia Narbonensis pop. à Sextio Calvino victi, 3882

Salome, vid. Alexandra.

Salome, Herodis Soror, calumniis appetit Filios ejus, 3988

Saloninus, Pollionis F. 3965

Samaritani, Antiochum rogant, ne pro Judæis habeantur, 3828. Eorum Templum, Jovis Xenii dictum, ibid. Eorum urbs solo aequata ab Hyrcano, 3895

Samolata, Syriæ urbs, obsidetur à M. Antonio, 3967

Saturninus Tr. pl. seditiosus, opprimitur, 3905

Saturninus

I N D E X.

- Saturninus Cos. 3986. Syria Praefes, 3996
 Scaurus, pecuniâ corruptus à Jugurtha, 3894
 Scaurus, Pompeii M. dux, pecuniam accipit
 ab Aristobulo, 3941. Syria praeficitur, 3942
 Scipio Nafica Corculum, Consul vitio creatus,
 abdicat se consulatu, 3843. Censor, horologi-
 um Romae dicat, 3846. Iterum Cos. urbem
 Dalmatarum expugnat, 3850. Triumphum re-
 cusat, ibid. Ejus Elgium, ibid. Catoni con-
 tradicit censenti delendam esse Karthaginem,
 3855
 Scipio Nafica Cos. qui Serapion dictus, magnae
 auctoritatis apud populum, 3867. Hic postea
 privatus, Tib. Gracchum seditiosum opprimit,
 3872. Nepos fuit Nafica, qui vir optimus ju-
 dicatus, ibid.
 Scipio Aemilianus, Luculli Consulis legatus
 in Hispaniam mittitur, 3854. Virum pro-
 cerum duello superat, ibid. Praelium spectat
 inter Masanissam & Karthaginenses, ibid.
 Ex ejus arbitratu Masanissa moriens regnum
 Filii dividit, 3856. Bello Punico tertio, fuit
 tribunus militum, 3857. Ante legitimum
 tempus offertur ei Consulatus, 3858. Consul,
 ad Bellum Punicum mittitur, comites habens
 Polybium & Panetium, ibid. Liberalium
 studiorum amator, ibid. Karthaginem ex-
 pugnat, & diruit, 3859. Avito cognomento
 Africanus dictus, ibid. Aemilii Pauli Filius
 fuit, & ab Affricani Majoris Filio adoptatus,
 ibid. Censor cum Mummio, cujus segnitiam
 taxat, 3863. Inimicus Quinto Pompeio, 3864.
 Iterum Cos. in Hispaniam mittitur contra Nu-
 mantinos, 3871. Milites luxu & avaritiâ
 corruptos emendat, ibid. Numantiam excisam
 solo aequat, 3872. In Asiam & Aegyptum ve-
 nit, 3875. Ejus faciem videre desiderant A-
 lexandrini, ibid. De cade Gracchi quid sen-
 serit, 3876. Patrocinium Italorum suscipit,
 & de Lege Agraria agit in Senatu, ibid. Po-
 stridie mortuus in lecto repertus est, ibid.
 Scipio, Pompeii Socr, 3953. Syria praefectus,
 3957. Auxilia Pompeio attulit in Thessali-
 am, ibid. Victo Pompeio, in Africam refugit,
 ad Jubam, 3959. A Caesare superatus, sibi
 necem offert, ibid.
 Scordisci, Romanos cadunt, 3891. A Druso
 Cos. repelluntur, 3893. De illis Minutius
 triumphat, 3895
 Scribonius Libo trib. pl. Galbam accusat per-
 fidiae in Lusitanos, 3856
 Scribonia, Octavii Caesaris uxor, Juliam Fili-
 am ei peperit, 3966. Ab eo repudiatur, ibid.
 Scythopolis urbs, in magno campo sita, 3841
 Sebaste urbs, ab Herode condita, 3978, 3981
 Σεβαστὸς, Augustus, 3978
 Sectae tres in Pop. Judaico, 3896
 Selene, Ptol. Physconis Filia, 3888. Lathuro
 conjux datur, 3889. Lathuro adimitur, &
 Antiocho Grypo datur, 3905. Post Grypi mor-
 tem, nubit Antiocho Pio, 3912. Post Antio-
 chi Pii mortem in parte Syriae imperans, Syris
 autor erat, ut Tigranem excluderent, 3934.
 A Tigrae interempta est, ibid.
 Seleucus Demetrii Nicanoris F. à matre Cleo-
 patra occisus, 3881
 Seleucus Grypi F. patrum Antiochum Cyzi-
 cenum praelio victum necat, 3911. Ipse ab
 Ant. Cyziceni Filio Syria expellitur, & in
 Cilicia perit, ibid.
 Seleucidarum Imperii Finis, 3942
 Sempronia, Scipionis Aemiliani uxor, Grac-
 chorum Soror, 3876
 Sentius Saturninus, Consul anno quo Virgilius
 obiit, 3986
 Seron, Antiochi Epiphanis dux, à Juda Mac-
 cabaeo interfectus, 3839
 Sertorius, Cinna & Marii parteis secutus,
 3918. Profugit in Hispaniam, 3922. Re-
 pugnat Metello, 3925. Urbem Lauronem in-
 spestante Pompeio diripit, 3929. Metellum
 & Pompeium fugat, 3930. Cum Mithridate
 facit Foedus, 3931. A conjuratis interficitur,
 3932
 Servilius Caepio, vid. Caepio.
 Servilius Cos. 3926. Isauros in Cilicia subigit,
 unde Isauricus dictus, 3927. De Piratis tri-
 umphat, 3930. Consul cum Julio Caesare,
 3957
 Sextius Calvinus, victis Salviis Coloniam con-
 dit, 3882
 Sextus Julius, legatus mittitur ad Achaos,
 3859
 Sextus Julius Caesar Cos. 3848
 Sextus Julius Caesar Cos. 3914
 Sextus Julius Caesar, Cui Julii Caesaris cognat-
 us, Syria praeficitur, 3958. A Caelio Basso
 interficitur, 3961
 Sextus Pompeius, Magni Filius, Siciliam
 classe tenens, Urbi famem intentat, 3965.
 Diu bellum gessit contra Octavium Caesarem,
 3967. Se Neptuni Filium appellat, 3968.
 In fugam se dare compellitur, 3969. Ab An-
 tonianis ducibus interficitur, 3970
 Sibyllae carmina, 3922, & 3929
 Sid, Venator, Syriae, 3965
 Sidetes, vid. Antiochus.
 Silanus Cos. à Cimbris & Teutonibus profligatus,
 3896
 Silo, vid. Poppaeus.
 Simon, à Fratre Maccabaeo in Galileam mis-
 sus, hostes Judaeorum vincit, 3841. Cum
 Fratre Jonathane secedit in desertum, 3848.
 A Bacchide obsideretur, ibid. Bethsuram capit,
 3861. Jonathani Fratri succedit, 3862. Tri-
 butorum immunitatem obtinet, ibid. Expugnat
 Gazam, 3863. Arcem Ierosolymitanam ca-
 pit, & praesidium inde ejicit, ibid. Antiocho
 Sideri Tryphonem obsidenti, auxilia mittit,
 3866. Belli curam filii committit, 3867. A
 genero suo interficitur in convivio, 3870
 Sinoria, castellum Mithridatis, 3939
 Sol geminatus in caelo conspectus eo anno, quo
 Scipio Aemilianus exstinctus est, 3876
 Sosius, M. Antonii Legatus, Herodem intro-
 ducit in regnum, 3987, & 3988
 Spartacus gladiator, Campaniam infestat la-
 trociniis, 3932. Ambos Consules repellit,
 3933. A Crasso interficitur, 3934
 Strabo, Pompeii M. Pater, vid. Pompeius.
 Strabo geographus, Aelii Galli amicus & so-
 dalis in Expeditione Arabica, 3980
 Stratonice, Mithridatis concubina, Pompeio
 arcem tradit, 3940
 Sulla. Lucius Corn. Sulla, Marii Consulis
 Quaestor Bello Jugurthino, 3899. Ad Bocchum
 Regem missus, 3900. Jugurtham sibi tradi-
 tum perducit ad Marium, ibid. In ejus anu-
 lo signatorio Traditio Jugurthae sculpta erat,
 3901. Bello Italico Marsos clade afficit, 3916.
 Provincia, quae ei Consuli obvenerat, Mario
 data, 3917. Inimicos suos Urbe pellit, ibid.
 Ad Mithridaticum Bellum profectus, in Gra-
 ciam navigat, ibid. Athenas capit, 3919.
 Archelaum Mithridatis ducem bis vincit,
 ibid. Dimittit Archelaum cum condicionibus
 pacis, 3920. In Asiam transmittit, & pacem
 cum Mithridate facit, 3921. Fimbriae exer-
 citum accipit, ibid. Mysterii Atheniensium
 initiatur, ibid. Bibliothecam Apelliconis Ro-
 mam desert, ibid. Norbanum Consulem vin-
 cit, 3922. Marium juniorem obsidet, 3923.
 Samnites captos jaculis configit, ibid. Prae-
 neste oppidum diripit, ibid. Concionatur ad
 populum, ibid. Proscribit inimicos, ibid.
 Dictator creatur, ibid. Se Felicem dici vult,
 ibid. Formam Reipublicae mutat in Regnum,
 sed Rex vocari recusat, 3925. Regem dat A-
 lexandrinis, ibid. Dictaturam deponit, 3926.
 Morbo phthiriasi moritur, 3927. Defuncti
 corpus igni crematur, ibid.
 Sulpicius Galba, vid. Galba.
 Sulpicius trib. pl. à Sulla occiditur, 3917
 Suthul, Numidia urbs, 3896
 Sutena, Parthorum Regis strategus, Crassum
 interficit, 3952
 Sylla, vid. Sulla.
 Syllaeus, Nabataeorum procurator, in Arabica
 Expeditione Aelium Gallum decepit, 3980
 Syria, in provincia Formam redigitur à Pom-
 peio, 3942

T.

T Anape urbs, vid. Napata.
 Teftofagi, à Capione Cos. victi, 3899
 Telefinus Pontius, Italorum dux, bello
 Sociali, 3915. vid. Pontius.
 Templum Ierosolymitanum, Jovis Olympii
 dici jubet Antiochus Epiph. 3838. Ab He-
 rode dirutum, & mox instauratum, 3985, &
 3987
 Templum ab Onia conditum in Aegypto, simile
 Templo Ierosolymitano, 3853
 Terentius Comicus, 3839
 Terentius Varro, vid. Varro.
 Tetrarchae, Herodes & Phasaëlius, à M. An-
 tonio constituti, 3963
 Teutones & Cimbri, Romanos vincunt, 3892,
 3896, 3900. A Mario vincuntur, 3903, &
 3904
 Teutobochus, Teutonum dux, à Romanis ca-
 ptus, 3903
 Thalna Cos. praenimio gaudio moritur, 3842
 Thearidas, Achaorum legatus, Romam mit-
 titur, 3859
 Thebas incolis vacuas Metellus ingreditur,
 3859
 Tiberius Sempronius Gracchus, vid. Grac-
 chus.
 Tiberius Nero, uxorem suam Octavio Caesari
 petenti concedit, 3966
 Tiberius, Augusti privignus, 3966. In Ar-
 meniam missus, regnum Tigrani restituit,
 3985. Galliae Comata praeficitur, 3989. Bel-
 lum Rheticum & Vindelicum gerit, 3990.
 Pannonicum bellum gerit, 3991. Juliam Au-
 gusti Filiam ducit in vitus, 3993. Dalmatas
 vincit, 3994. Bellum Germanicum suscipit,
 & triumphat, 3998. Uxoris tadio, secedit
 Rhodum, 3999
 Tibullus poeta, Messallae contubernalis, bello
 Aquitanico, 3977
 Tigranes, Armenia Rex, Mithridatis gener,
 3916. Ariobarzanem Cappadociae regno pellit,
 ibid. Syriae Regnum XIV annis tenuit, 3922.
 Tigranocerta urbem condit, 3931. Reginam
 Selenen, quae illum Syriae excludere voluit,
 interimit, 3934. Mithridatem ad se fugien-
 tem, non statim in conspectum suum admittit,
 3935. Ejus Potentia, ibid. Sanum Mithri-
 datis consilium spernit, 3936. Romanorum
 paucitatem despiciit, ibid. A Lucullo supera-
 tur, ibid. In Pompeii castra venit, & Ar-
 meniae Regnum ab ipso recipit, 3939. Auxi-
 lium à Pompeio petit contra Parthos, 3941
 Tigranes Tigranis F. quem Pompeius concilia-
 vit Patri, deprehenditur infidus, & in vincula
 conjicitur, 3939
 Tigranes Artavasde F. à Tiberio constituitur
 Rex Armeniae, 3985
 Tigranocerta urbs, à Tigrae condita, 3931.
 In eam transfudit incolas duodecim urbium,
 quas evastaverat, 3931, & 3935. A Lucullo
 capitur, 3936
 Tigres, Romanis primum visa, 3985
 Timotheus, dux Ammonitarum, à Juda Mac-
 cabaeo fugatus, 3841
 Tiridates, Phraatem fugiens, suscipitur ab
 Augusto Caesare, 3979
 Titius, Syriae Praefes, à Phraate Parthorum
 Rege obsides accipit, & mittit ad Augustum,
 3992
 Titurius Sabinus, Julii Caesaris dux, 3949.
 In Gallia interemptus, 3951
 Titus

I N D E X.

Titus Pomponius Atticus, *vid.* Atticus.
Tolosa, urbs *Tellofagorum*, à *Capione Cos.*
capta, 3899
Tolosanum aurum, 3899
Torquatus, *vid.* Manlius.
Trachones, colles *supra Damascus*, *latronum*
receptacula, 3981
Treviri in *Gallia*, *visi* à *Labieno Caesaris*
duce, 3951
Tricipitina conspiratio, 3945
Trinobantes in *Britannia*, se *dedunt Caesar*,
3951
Triumviri, inter se *dividunt Romanum Im-*
perium, & *suos inimicos proscribunt*, 3962
Triballi, à *Romanis visi*, 3895
Triarius, in *Ponto relinquitur* à *Lucullo*, *pugnare*
cogitur cum Mithridate, 3938
Tryphæna, *Ptol. Physconis Filia*, *Antiocho*
Grypo data in uxorem, 3885. *Antiochi Cy-*
ziceni uxorem necat, *sororem suam*, 3890. *Ca-*
pitur, & *supplicio afficitur*, 3893
Tryphon, qui & *Diodorus*, *unus ex Pseudo-*
alexandri ducibus, 3860. *Antiocho puero*
(Pseudoalexandri Filio) diadema imponit,
& *contra Demetrium Nicanora bellum mo-*
vet, 3861. *Jonatham Judæorum Ducem dolo*
captum, *occidit*, 3862. *Antiochum Puerum*
necat, & *Regnum occupat*, 3863. *Bellum ge-*
rit cum Antiocho Sidete, 3865. *Visus fugit*
in Phœnicia urbem maritimam, 3866. *Inde*
elapsus profugit Apamæam, *ibique sibi necem*
comiscit, 3867
Tullius, *vid.* Marcus Tullius.

V.

Vaccæi, *Celtiberiæ pop.* *perfide trucidan-*
tur à *Lucullo*, 3854. *Lepidum Cos.*
clade afficiunt, 3868

Valerius, *vid.* Flaccus.
Varro (Terentius) nascitur, 3889. *Consula-*
tum gerit, 3932. *Ejus Scripta*, *ibid.*
Varro, *unus ex Pompeii M. Ducibus*, in *Hi-*
spania superatus à *Caesare*, 3957
Varro, *Syriæ Præses*, 3981
Varus, *vid.* Quintilius.
Varus seu Varius (Alfenus) *Virgilii amicus*,
3979
Ubbi, *Germaniæ pop.* *Caesarem ad se invitant*,
3950
Ventidius Bassus, *M. Antonii legatus*, in *Sy-*
ria Parthos superat, & *Labienum*, qui *Par-*
thos illuc adduxit, *interficit*, 3966. *Pacorum*
Parthorum Regis Filium superat, *ibid.* *Ant-*
iochum Comagenum Samosatæ inclusum op-
pugnat, 3967. *De Parthis triumphat*, *ibid.*
Vercingetorix, *Arvernorum Imperator*, à
Julio Cesare obsessus capitur, 3953
Verres, *repetundarum postulator*, in *exilium*
abit, 3935
Vetius Cato, *Italorum dux Bello Sociali*,
3915
Via Æmilia, unde *dicitur*, 3890
Vinum Opimianum, 3884
Virgilius Poëta nascitur, 3935. *Bucolica scri-*
bit, 3965. *Athenis Augusto occurrit ab Ori-*
ente revertenti, 3986. *Languore contracto*,
Brundisii obit, *ibid.*
Victoriæ Signum ex *auro solido*, in *Jovis Tem-*
plo apud Antiochenos, 3885
Vipsania, *vid.* Agrippina.
Vipsanius, *vid.* Agrippa.
Viriathus, *Lusitanorum dux fortissimus*, *Ro-*
manos magnis detrimentis afficit, 3855. *A*
Fabio & Lælio fractus, 3860. *Romanos adi-*
git in angustias, 3864. *Dolo interemptus*, 3865.
Vitis Aurea, quam *Aristobulus Pompeio misit*,

in *Capitolio post dedicata*, 3942
Volumnius, *Augusti Procurator in Syria*,
3996
Utica, *Sedes Belli contra Karthaginienses*,
3856
Uxellodunum, *oppidum in Gallia munitum*, à
Caesare expugnatur, 3954
Uxor Albini *Censulis*, qua *virum suum veneno*
sustulit, *strangulatur* à *propinquis*, 3851

X.

Xanthii in *Lycia suam Urbem* à *Bruto ca-*
ptam incendunt, 3963
Xiphares, *Mithridatis Magni F.* à *patre*
occiditur, 3940

Z.

Zabelus, *Arabum dynasta*, *Pseudoalexan-*
drum occidit, 3859
Zabinaus (Alexander) à *Ptolemæo*
Physcone subornatus, *Regnum Syriæ occupat*,
3881. *A Grypo victus*, *Antiochiam profugit*,
3885. *Jovis Templum spoliaturus abigitur*,
ibid. *A latronibus capitur*, & *ad Grypum per-*
ductus, *interficitur*, *ibid.*
Zeno Corylas, *Philadelphæ tyrannus*, 3870.
Ejus Filius, 3908
Zenodorus, *Trachonitidis Tetrarcha*, *latrones*
fovet, 3981. *Ejus dicionem Herodi dat Au-*
gustus, 3985
Zeugma, *urbs ad Euphraten*, 3952. *Ibi Crassus*
traducit exercitum, *ibid.*
Zizus, *Arabum dux*, *Demetrium Eucarum ca-*
pit, 3920
Zoilus tyrannus, à *Ptolemæo Lathuro capitur*,
3906

Partis Sextæ F I N I S.

1800	1801	1802	1803	1804	1805	1806	1807	1808	1809	1810	1811	1812	1813	1814	1815	1816	1817	1818	1819	1820	1821	1822	1823	1824	1825	1826	1827	1828	1829	1830	1831	1832	1833	1834	1835	1836	1837	1838	1839	1840	1841	1842	1843	1844	1845	1846	1847	1848	1849	1850	1851	1852	1853	1854	1855	1856	1857	1858	1859	1860	1861	1862	1863	1864	1865	1866	1867	1868	1869	1870	1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879	1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899
------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Simpson, Edward,

Chronicon historiam catholicam complectens ab exordio mundi ad nativitatem
D.N. Iesu Christi et exinde ad annum a Christo nato LXXI ...

Bd.: 6. Romanica sive chronici catholici pars sexta in qua res romanorum ma-
xime imperio ... a macedonici

Oxoniae 1651

Regensburg, Staatliche Bibliothek -- 999/2Hist.pol.188(1/7
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11054965-0